

SEWE DUIWELS EN WAT HULLE
GEDOEN HET

Wijlen Prof. JAN LION-CACHET.

SEWE DUIWELS

EN WAT HULLE GEDOEN HET

SKETSE UIT DIE AFRIKAANSE BUITELEWE

DOOR

OU OOM JAN.

***

VIJFDE DRUK.

***

Uitgave van
„HET VOLKSBLAD“-DRUKKERIJ, Bloemfontein en Potchefstroom,
1915,

VOORWOORD.

DIE VIJFDE DRUK.

Ou Oom Jan het nog die voorwoordje van die Vierde Druk kon skrijwe. Nou dat die Vijfde Druk verskijn, is professor Cachet nie meer nie.

So kan 'n weldoener nie meer lewe nie en tog nog lewe. Dit bewijs die volk met die Vijfde Druk wat eindelijk weer moes verskijn.

Die uitgewer het met hierdie uitgawe sorg gedra om die spelling getrouwer in ooreenstemming met die latere vasgestelde Afrikaanse spelreels te bring, en sonder een jota of tittel toe te doen of af te neem van die kunstenaar se tekeninge, werd ook, waar daar op 'n paar plekke die sinsbouw nie als suiwer Afrikaans klink nie, 'n kleine wijsiging daarin aangebrag. Dog dit is nog altijd dieselfde Ou Oom Jan wat praat en mog sij spraak in die toekoms nog meer dan in die verledene deur sij volk op prijs gestel worde en dit nog meer vrug dra, dan die geval in die verledene was.

J. M.

Potchefstroom, September 1915.

INHOUD.

	Pag.
DIE GELDDUIWEL	9
DIE LIEGDUIWEL	38
DIE PRAATDUIWEL	68
DIE DRANKDUIWEL	107
DIE SPOGDUIWEL	136
DIE AFGUNSDUIWEL	183
DIE BAASDUIWEL	231

ILLUSTRASIES.

	Pag.
Die Geldduiwel	36
Die Liegduiwel	66
Die Praatduiwel	101
Die Drankduiwel	134
Die Spogduiwel	177
Die Afgunswuiwel	227
Die Baasduiwel	237

DIE GELDDUIWEL.

HOOFSTUK I.

Oom Jan van Linge was rijk. „Baing rijk,” so sê al die bure. Twee ekstra plase, vijf duisend skape, perde en beeste in oorfloed. Hoeveel geld hij onder die mense had, het niemand geweet; want hij praat daar nooit oor nie. Hij was rijk en moes wel ieder dag rijker worde. Hij het ook geen uitgawe nie. Vrou of kinders het hij ook nie. Hij het één seun gehad, maar die was in die Vrijstaatse oorlog met die Basutos geval, en 'n paar jare gelede was ook sijn vrou gesterf. Waarom die seun van oom Jan als vrijwilliger naar die Vrijstaat gegaan het, weet ik nie. Die mense het daarvoor veel gepraat; maar een van die ouderlings het vertel, dat hij eens met oom Jan daarvoor gepraat het, maar so 'n antwoord gekrij het, dat hij nooit weer gewaag het om te praat. Hoe dit ook was, kom daar nie op aan nie. Een ding is seker : oom Jan was rijk.

Daar was maar een man wat nooit sê dat oom Jan rijk was, en dit was die man, wat dit eigentlich die beste moes weet, namelik oom Jan self. Hij klaag altijd vreeslik, vooral als iemand bij hom kom om geld te leen met goeie sekuriteit en flukse rente. Die armste was hij als die diaken gekom het; want die goeie man het al lank opgegeen om naar Zaaifontein te rij, omdat daar bij oom Jan tog niks te haal was nie. In die kerk kom oom Jan ook maar min. Dit was ook sijn skuld nie; maar die skuld van die ou'e leeraar, wat die slegte gewoonte had, om die mense die waarheid te sê; en iedereen weet dat dit aanstoot gee. Eens het Meneer oor Mat. 12 : 45 gepreek en gesê : dat

een van die sewe geeste die „Geldduiwel” was. Oom Jan het toen kwaad geworde en pas nou Sondags maar die skape op Zaaifontein op.

Op Zaaifontein was dit ook nie al te mooi nie. Daar was wel grote krale en 'n groot stuk land; maar die huis was net soos oom Jan sijn vader dit eenmaal laat maak het.

Daar was 'n lang gebou met 'n groot voorhuis en twee slaapkamers; 'n kombuis was daar nie.

„'n Kombuis is te deftig,” sê oom Jan, „daar word ook te veel vuur gemaak.” Meubels was ook net min. 'n Paar ou stoele, 'n paar tafels, 'n paar houtte katels, 'n paar kaste: dit was al. „Wie nie bij mij wil kom nie,” sê die ou, „die kan maar wegblij” en dit het die meeste mense dan ook maar gedoen.

Dit was Juliemaand en baing koud; tog het oom Jan vroeg opgestaan. Of dit van die vroeg opstaan was, weet ik nie, maar oom Jan was nukkerig. Sijn mond was so toe als sijn geldtrommel. Voor die vuur lê 'n paar verkleum-lammetjies om weer reg te kom, maar of dit sou gebeur, is te betwyfel: die vuurtjie was so klein. Oom Jan het ook al die hele morre sit en uitreken, hoe duur 'n miskoek kon verkoop worde.

„Baas! hier is al weer 'n lammetjie,” sê 'n hottentot wat inkom, „drie is al dood.”

„Ja, dood, dit weet ik wel, hulle gaan almaal dood; bring die ding maar hier en loop.”

„Ja, Baas! sê Geswind, „maar die wagtters wil loop met die skape en vra twak.”

„Twak,” skree die ou, „twak, en al onse skape gaan dood van jaar, loop of ik”.....Geswind wag nie langer nie, maar laat vat.

„Die ou baas is net kwaai van morre,” sê Geswind aan sijn ou meid, „hij het vervas nie lekker geslaap nie.”

„Ik geloof dat ou baas nooit lekker slaap nie,” sê die ou meid, „hulle sê dit spook in die kamer.”

„So,” sê Geswind, en sijn oge word so groot als hoender-eiers.

„Ja,” sê die meid, „daar is baing mense in die kamer dood.

Ik weet nie hoe die ou baas ooit in die kamer so alleen uithou.”
 „Nee wat,” sê Geswind, „die ou kerel het dit lekker. Hij tel al aande sijn geld; maar ik gaan nou naar die kraal, anders slaan die ou nog van morre.”

Die ou meid het tog die waarheid gepraat. Dit het die aand en die nag in oom Jan sijn slaap-kamer gespook, erg gespook, sodat oom Jan maar min geslaap het.

Als een van die lesers nou denk, dat hij sal hoor van swarte of witte geeste, of gedaantes, met horings of vurige oge, met twee of drie perdekoppe, dan kan hij die stukkie maar gerus oorslaan, want sulke spoke is daar nie. Als ik van spoke praat, dan meen ik nie spoke wat persies om twaalf uur deur die sleutelgat kom nie; want 'n fatsoenlike spook kom mos nooit vroeger nie; maar dan meen ik spoke wat uit die hart kom, en wat ik maar gewetespoke sal noem. Die gewetespoke is lastige dinge; als hulle snags kom plaag, dan kan jij maar gerus opstaan, want dan slaap jij tog nie meer nie. Die gewetespoke het dit vir oom Jan net lastig gemaak; hom sijn nagrus ontnem en daarom was hij nou nog nukkeriger dan anders.

Die vorige aand is oom Jan vroeg in die kamer gegaan om, soos hij tot die vrou van sijn bijwoner sê, 'n bietjie te lees. Hij het eers gewag tot dat alles stil was, toen sluit hij die deur toe en maak 'n grote wa-kis ope wat in die hoek staan. Regte langzaam, want oom Jan was nooit haastig nie, haal hij die een stuk na die ander uit die kis en set dit opsj. Eers kom 'n partij afgedraagde klere, toen sijn kerk-klere, (twintig jare oud, maar nog bruikbaar); toen 'n grote State-Bijbel en op die end die geld-trommel. Hij kijk naar die trommel, net als 'n jonkman naar sijn bruid, als hij haar ouers gevra het. Virsigtig set hij die trommeltjie op die tafel en begin toen die goed weer in te pak. Toen hij die Bijbel van sijn oorlede vrou vat, was dit net of hij skrik. Hij wou die opemaak, maar die knippe was stram. Dit was ook al te lang nie ope gewees nie. Eindelijk gaan dit tog ope. Op die eerste blad was sijn geslags-register; daar staan sijn naam, en die naam van sijn oorlede vrou. Daar staan ook die naam van sijn oorlede seun. Hij kon dit nie help nie, maar hij moes dit eers oorlees. Daarna begin hij in die Bijbel

een van die sewe geeste die „Geldduiwel” was. Oom Jan het toen kwaad geworde en pas nou Sondags maar die skape op Zaaifontein op.

Op Zaaifontein was dit ook nie al te mooi nie. Daar was wel grote krale en 'n groot stuk land; maar die huis was net soos oom Jan sijn vader dit eenmaal laat maak het.

Daar was 'n lang gebou met 'n groot voorhuis en twee slaapkamers; 'n kombuis was daar nie.

„'n Kombuis is te deftig,” sê oom Jan, „daar word ook te veel vuur gemaak.” Meubels was ook net min. 'n Paar ou stoele, 'n paar tafels, 'n paar houtse katels, 'n paar kaste: dit was al. „Wie nie bij mij wil kom nie,” sê die ou, „die kan maar wegblij” en dit het die meeste mense dan ook maar gedoen.

Dit was Juliemaand en baing koud; tog het oom Jan vroeg opgestaan. Of dit van die vroeg opstaan was, weet ik nie, maar oom Jan was nukkerig. Sijn mond was so toe als sijn geldtrommel. Voor die vuur lê 'n paar verkleum-lammetjies om weer reg te kom, maar of dit sou gebeur, is te betwyfel: die vuurtjie was so klein. Oom Jan het ook al die hele morre sit en uitreken, hoe duur 'n miskoek kon verkoop worde.

„Baas! hier is al weer 'n lammetjie,” sê 'n hottentot wat inkom, „drie is al dood.”

„Ja, dood, dit weet ik wel, hulle gaan almaal dood; bring die ding maar hier en loop.”

„Ja, Baas! sê Geswind, „maar die wagtters wil loop met die skape en vra twak.”

„Twak,” skree die ou, „twak, en al onse skape gaan dood van jaar, loop of ik”.....Geswind wag nie langer nie, maar laat vat.

„Die ou baas is net kwaai van morre,” sê Geswind aan sijn ou meid, „hij het vervas nie lekker geslaap nie.”

„Ik geloof dat ou baas nooit lekker slaap nie,” sê die ou meid, „hulle sê dit spook in die kamer.”

„So,” sê Geswind, en sijn oge word so groot als hoender-eiers.

„Ja,” sê die meid, „daar is baing mense in die kamer dood.

Ik weet nie hoe die ou baas ooit in die kamer so alleen uithou.”
 „Nee wat,” sê Geswind, „die ou kerel het dit lekker. Hij tel al aande sijn geld; maar ik gaan nou naar die kraal, anders slaan die ou nog van morre.”

Die ou meid het tog die waarheid gepraat. Dit het die aand en die nag in oom Jan sijn slaap-kamer gespook, erg gespook, sodat oom Jan maar min geslaap het.

Als een van die lesers nou denk, dat hij sal hoor van swarte of witte geeste, of gedaantes, met horings of vurige oge, met twee of drie perdekoppe, dan kan hij die stukkie maar gerus oorslaan, want sulke spoke is daar nie. Als ik van spoke praat, dan meen ik nie spoke wat persies om twaalf uur deur die sleutelgat kom nie; want 'n fatsoenlike spook kom mos nooit vroeger nie; maar dan meen ik spoke wat uit die hart kom, en wat ik maar gewetespoke sal noem. Die gewetespoke is lastige dinge; als hulle snags kom plaag, dan kan jij maar gerus opstaan, want dan slaap jij tog nie meer nie. Die gewetespoke het dit vir oom Jan net lastig gemaak; hom sijn nagrus ontnem en daarom was hij nou nog nukkeriger dan anders.

Die vorige aand is oom Jan vroeg in die kamer gegaan om, soos hij tot die vrou van sijn bijwoner sê, 'n bietjie te lees. Hij het eers gewag tot dat alles stil was, toen sluit hij die deur toe en maak 'n grote wa-kis ope wat in die hoek staan. Regte langzaam, want oom Jan was nooit haastig nie, haal hij die een stuk na die ander uit die kis en set dit opsj. Eers kom 'n partij afgedraagde klere, toen sijn kerk-klere, (tuintig jare oud, maar nog bruikbaar); toen 'n grote State-Bijbel en op die end die geld-trommel. Hij kijk naar die trommel, net als 'n jonkman naar sijn bruid, als hij haar ouers gevra het. Virsigtig set hij die trommeltjie op die tafel en begin toen die goed weer in te pak. Toen hij die Bijbel van sijn oorlede vrou vat, was dit net of hij skrik. Hij wou die opemaak, maar die knippe was stram. Dit was ook al te lang nie ope gewees nie. Eindelijk gaan dit tog ope. Op die eerste blad was sijn geslags-register; daar staan sijn naam, en die naam van sijn oorlede vrou. Daar staan ook die naam van sijn oorlede seun. Hij kon dit nie help nie, maar hij moes dit eers oorlees. Daarna begin hij in die Bijbel

te blaai. Amper het hij begin te lees, maar hij hoor iets. Dit was 'n muis, wat oor die tafel geloop het. Hij kijk op, sien sijn geldtrommel, en toen was dit klaar met lees. Die Bijbel werd in die kis geset en die geldtrommel opegemaak.

Ik denk, dat 'n gierigaard in onse tijd nie meer so lekker krij nie als vroeger. Vroeger was dit net goud en silwer, en dit moes vir 'n gierigaard tog al te mooi gewees hê als die knapsak opegaan, en die ponde so oor die tafel rol. Nou is dit alles papiertjies. Die is ook wel mooi, maar nie soos harde geld nie. Oom Jan het ten minste so gedenk, toen hij die rolletjes na-tel. Eers toen hij bij die pak bewijssies kom, krij hij lekker. Dit was 'n ordentelike pak. Hij haal een daarvan uit en set dit op sij. Dit was 'n bewijs van duisend pond met die naam van sijn swager, Hendrik Bronsveld, onder aan. Toen oom Jan dit sien, lag hij; dit wil sê, hij trek sijn mond skeef en laat sijn tande stompies sien. Hij haal toen 'n lang papier uit. Dit was die testament van sijn vader. Al baing het hij dit gelees, maar hij lees dit weer aandagtig oor en toen het hij die bewijs, die testament en die briefies met éen riempie aan mekaar gebind en alles in die trommel geset en weggesluit. Toen gaan hij lê en wil slaap; maar dit was mis, want nou kom die spoke. Eers was dit vir hom, of hij weer jong was en met sijn suster Sannie speel; hij denk toen, hoe sij altijd vir hom gewerk het. Toen was dit weer, of hij sijn oorlede vrou sien, jong en plesierig, soos sij naas hom het gestaan toen hulle getrou het. Toen sien hij sijn seun, sonder groet uitgaan, om nooit weer terug te kom, en toen herinner hij hom, dat sijn vrou nooit 'n woord oor die dood van sijn seun met hom gepraat het, maar net toen die tijding gekom het van sijn dood hom so vreemd aangekijk het, en van toen altijd swakker is geworde, tot op haar sterfbed. Hij sien sijn vader op sijn sterfbed, en dit was vir hom of hij hom weer hoor fluister: „Jan, ik het nou die testament gemaak soos jij dit wil hê, maar denk nou aan Sannie.” So gaan dit voort; totdat oom Jan dit niet langer kan uithou nie en verplig was om kers op te steek en op te staan.

Om 'n bietjie bij te kom, sluit hij weer die kis ope en haal die pakkie uit. Hij begin alweer te lees, en ons sal die vrijheid

neem om ook in die briefjes te kijk. Die eerste briefje was van 'n winkelier op die dorp en was als volg :

Waarde Heer,

Ik ben van morgen bij uw zwager geweest om hem aan te zeggen, dat hij de £400, die hij mij schuldig is, betalen moet, daar ik hem anders zal dagvaarden. Hij kan niet betalen en ik ben bang dat hij insolvent zal gaan. Ik denk nu, dat gij hem moet opschroeven en zijn plaats zien te krijgen. Als gij die plaats hebt, geef ik er niet om er £3000 kontant voor te geven, zoals ik u vroeger gezegd heb. Maar dan moet die £400 er af met de rente. Ik heb de agent gevraagd en hij zegt : gij behoeft niet bang te wezen. Die plaats moet volgens testament u eerst voor £1,500 aangeboden worden. Hij zegt : gij moet oppassen dat uw zwager niet bankroet gaat. Kom toch naar het dorp om mij te zien.

Uw ond. dienaar,

M. PAY.

Die ander brief was van oom Jan se suster en daarin skryf sij :

Waarde Broeder,

Bij ons gaat het nog maar altijd zwak, mijn man is maar ziek, en ons is allen recht ontsteld. Mister Pay was hier, en hij wil ons dagvaarden, omdat wij zijn geld niet kunnen betalen. Mijn man zegt : wij moeten maar die plaats verkopen en naar Transvaal trekken. Als broer nu de plaats wil kopen voor £3000, dan kunnen wij onze schapen houden (wij hebben maar 400), en al onze schulden betalen. Ik weet, dat volgens testament broer recht heeft, om de grond voor £1500 te krijgen; maar ik reken op broers barmhartigheid. De plaats is goed £3000 waard. Er zijn heel wat menses, die zoveel willen geven. Broer moet toch aan ons denken. Wij houden anders geen kost om te eten. Als gij niet £3000 wil geven, geef dan toch zoveel, dat wij iets overhouden, of geef ons permissie om de plaats aan een ander te verkopen.

Ik zou zelf wel komen om met u te spreken; maar mijn man

is ziek. Ik zal daarom Annie sturen. Zij zal u alles vertellen en gij kunt haar een briefie saam geven. Nu lieve broeder, denk toch aan uwe arme zuster, die vergaan moet, als gij haar niet helpt.

Uw liefh. zuster,

SANNIE.

Om die twee briewe te kan verstaan, moet ik eers iets van oom Jan se geskiedenis vertel. Jare lang het hij gewerk om te krij wat hij nou bijna in hande het. Sijn ouers het maar twee kinders gehad: vir hom en sijn suster. Sijn vader had twee plase en het altijd gesê, dat hij aan elke kind 'n plaas wou gee. Dit was nie naar die sin van oom Jan nie. Hij wou alles hê. Nou elke mens sal al wel opgemerk hê, dat als iemand kwaad wil doen, dit dikwels gebeur dat die omstandighede hom vir 'n tijd help. So was dit ook met oom Jan. Sannie, sijn suster, trou nie helemaal naar haar ouers se sin nie. Haar man was wel fatsoenlik en goed, maar arm en wonderlik stadig. Toen begin oom Jan te praat. Dag aan dag praat hij met sijn ouers, die bij hom in huis was, om die testament te verander, anders sou die plase tog maar in vreemde hande kom na hulle dood. „Hendrik sal nooit die grond kan behou,” was sijn gedurige praatjie, „hij is te sleg om te boer, laat mij maar die grond krij, dan sal ik wel vir Sannie sorre.” So hou hij aan, totdat sijn ouers eindelijk die testament verander. Die plaas „Koningsvlei” word aan Sannie vermaak; maar met die kondisie, dat sij so lang als oom Jan leef, nie die reg sal hê nie, om die plaas aan iemand anders te verkoop, dan aan oom Jan vir £1500.

Na die dood van sijn ouers was oom Jan regte gewillig om aan sijn swager geld te leen en was hij ook glad nie verdrietig nie toen hij sien, dat sijn swager langsamerhand armer word. Hij het nou bijna sijn sin. Droogte en andere omstandighede het sijn swager bijna ten onder gebreng; hierbij was siekte gekom, en sijn swager, wat nooit fluks gewees het om te boer nie, het nou helemaal moed opgegee. Sus Sannie doen wat sij kan, maar die boerderij gaan agteruit. Dis ook maar moeilik om 'n wa

teen te hou, wat op die afdraend is. Mr. Pay, die winkelier op die dorp, stoot ook aan; Hendrik Bronsveld was vir hom £400 skuldig. Nou wil Mr. Pay met oom Jan 'n plan maak om „Koninginsvlei” in hande te krij. Mr. Pay wil £3000 gee, maar hij het goed geweet, dat hij daarop £500 kon verdien. Die laaste ding vergeet hij, om aan oom Jan te vertel.

Nadat hij die twee briewe gelees het, voel oom Jan nie lekker nie. Daar was 'n strijd daarbinne. Gewete en Geldduiwel krij twis. „Help vir jou suster,” sê Gewete. „Vijftien honderd pond wins,” sê Geldduiwel. „Hul sal geen kos om te eet oorhou nie,” sê Gewete. „Jij kan hulle wel naderhand help, als jij eers die plaas het,” sê Geldduiwel. So hou dit 'n tijdjie aan en Geldduiwel begin te win. Dit is altijd só als 'n mens met Geldduiwel te doen het. Als jij hom nie meteens die harsens inslaan nie, dan win hij bijna altijd. „Daar is maar min in die trommeltjie,” sê Geldduiwel, en oom Jan gaan kijk of Geldduiwel gelijk het. Toen hij so rondvoel, sien hij 'n koper dubbeltjie met 'n gaatjie in die trommel lê. Hij vat dit met 'n kwaai gesig en gooi dit weer in die trommel. „Ik sal hulle nie help nie,” sê hij toen. „Hulle wil mos hulle dogter aan die ellendige kerel gee. Laat hulle nou ook sien hoe hulle klaar kom.” „Reg so,” sê Geldduiwel, en oom Jan gaan slaap.

HOOFSTUK II.

Klets! waai die sweep, en Ruiters, die vobles, wat hotvoor trek, draai effentjies sijn kop naar Tromp, sijn maat, net of hij wil sê: „Toe kerel, kom,” en toen val hij weg, kop voor die bors. Tromp was klaar, en die ander vier vosse laat hulle nie nooi nie. Dit was mooi om te sien, hoe die span die bult uitloop. Oom Willem van Duren het sijn werk om hulle te hou; bijna lig hulle hom van die voorkis af en Willem was tog geen mager uitlandertjie nie maar 'n Afrikaner, twee honderd pond swaar. „Sal ik help, Oom,” sê 'n jonkman, die naas oom Willem sit en die sweep hou. „Nee, wat, Gerrit, hulle sal net nou bedaar.” „Strijk Tromp,” roep 'n jongetjies stem uit die

wa, „en laat ons sien wat hij sal maak.” „Moenie Gerrit,” roep ’n vrou-stem angstig. „Jij sal ons laat verongeluk.” „Wees maar nie bang nie, Tante,” sê die jongman, „Ik is slimmer dan dit; die perde draf al.”

„Skaam jij jou nie, Willem, om so te ja nie?” vra die vrou wat eers gepraat het. „Skaam jij jou nie, en dit nog al als jij van die kerk-af kom? Jij vergeet dat jij diaken is. Ik het mij amper vaal geskrik.”

„Og nee, Lettie, dit moet jij nie sê nie. Jij is te gewend aan jaag,” antwoord Willem, toen hij lag-lag omkijk. „Gerrit het maar effentjies met die sweep geklap. Als ’n man so ’n span vosse het, dan moet hij jaag al was hij ook so ernstig als Kalvijn, waarvan Meneer so dikwels preek. Jij is ook lang nog nie vaal nie, jij sien daar regte mooi uit. Is dit nie waar nie, Gerrit?”

Dit was ook nie ’n leugen nie. Tante Lettie was ’n mooie vrou en oom Willem lag van plesier toen hij haar beskou, soals elke man doen, die sijn vrou lief het. Wel was sij nie jong meer nie, maar dit hinder nie. Ik sê dikwels: ’n jong meisie is mooi, daar strij ik nie teen nie, maar ’n vrou omring van kinders, die haar lief het en waarop sij met vriendelike oge neersien, ’n vrou die jij op die gesig kan sien dat sij moeder is, en haar huis kan in orde hou; ’n vrou, wat met die jongste op die skoot die besware van die oudste seun kan aanhoor, en hom raad kan gee, in een woord: ’n godvresende moeder is ook mooi; en iedereen, wat sijn hoed vir haar nie afhaal nie of haar nie mooi vind nie, mankeer iets in sijn oog of in sijn hart.

Gerrit het hom omgedraai maar kijk daarom nie naar tante, maar wel naar ’n jong meisie wat naas tante sit. Sij was ook wel die moeite werd om te beskou, want sij lijk soos ’n roosknop wat net wil opegaan. Jammer maar, dat sij so treurig lijk.

Die meisie was Annie Bronsveld, wat op weg was naar oom Jan. Sij het met haar broertjie, ’n jongetjie van omtrent vijftien jare, vroeg van huis gegaan, en het oom Willem, wat net met die wa van die dorp kom, ontmoet. Tante Lettie het gesê, dat sij maar op die wa moes klim, dan kon haar broertjie maar met die kar aankom. Gerrit Verhoef, wat bij oom Willem

woon, het vir haar geknik om maar ja te sê en om die waarheid te vertel, Annie doen graag wat Gerrit wil hê. Gerrit was dan ook 'n goeie jonkman. Hij was jong wees geworde en oom Willem het hom groot gemaak en nou het Gerrit dit met transport-rij so vër gebreng, dat hij vijf span osse en twee bokwa'ens het, en ordentelik geld verdien. Maar Gerrit wou meer hê. 'n Jaar gelede het hij eenmaal op 'n aand vir Annie iets soetjies in die oor gefluister. Sij het toen rooi geworde, maar het tog nie *nee* gesê nie. Nou sê partij mense dat sij aan Gerrit verloof is, maar Annie sê nie so nie.

Gerrit het goed genoeg geweet hoe die sake bij Annie haar vader staan, en daarom het hij so jammer vir haar. Hij het hom voorgeneem om hulle te help, al sou dit hom nog so veel kos. Sijn plan was klaar, maar hij het met niemand daarvoor gepraat nie. Hij wou eers sien wat oom Jan sou doen.

Toen die perde weer bedaar het, draai tanta Lettie haar naar Annie toe en sê : „Wel Annie, was jou Ma ook op die dorp ?”

„Sij was Saterdag so 'n oomblikkie op die dorp, om met Mr. Pay te praat; sij kan Pa nie alleen laat blij nie,” was die bedrukte antwoord van die meisie.

„En wat het Mr. Pay gesê ?”

„Hij sê Pa moet betaal, want hij wil nie langer uitstel gee nie. Als ons maar die plaas kon verkoop, dan sou alles reg kom; daar sou nog 'n bietjie geld oorskiet; maar nou kan oom Jan, volgens testament die plaas vir £1500 krij, en dan skiet daar niks oor nie.”

„Dit is die snaakste testament wat ik ooit van gehoor het,” sê oom Willem. „Oom Jan het seker skelm gewerk.”

„En nou gaan jij oom Jan vra,” sê tante Lettie.

„Ja, Ma het hom geskrijwe om van sijn reg af te sien, of £3000 vir die plaas te gee.”

„Eer hij dit doen, moet daar meer gebeur,” sê oom Willem.

„Hij kan maak wat hij wil,” val Gerrit tussen in. „Ik sê : jou vader sal wel geld krij, om Mr. Pay te betaal.”

„Van wie dan ?” vra Annie verbaas.

„Dit is mijn saak,” antwoord Gerrit met 'n glimlag, „ik sal jou dit morre aand wel vertel.”

„Wil jij dan morre al weer rij, is jij nie bang dat jou rijperd sal praat nie?” sê oom Willem.

Annie word bij die gesegde van oom Willem bloedrooi en kijk bij die klappie uit.

„Hij sal nog wel hou,” sê Gerrit, „maar mijn osse is weg en ik denk hulle is in die laagte bij Koningins-vlei.”

„Jou osse is teenswoordig baing weg,” sê oom Willem wat wou pla; „vroeger, in die tijd toen Annie 'n paar maande bij oom Jan was, loop hulle altijd weg naar Zaaifontein; nou gaan hulle 'n goeie end verder.”

„Dit kom omdat oom Jan mij en mijn osse ook so verwilder het, dat ons vir Zaaifontein bang is. Oom Jan kan mij glad nie verdra nie.”

„Maar dit is jou eige skuld Gerrit,” sê Annie, „jij het oom Jan ook virniet so kwaai gemaak.”

„Wat het jij dan aan oom Jan gedoen,” vra oom Willem, en kijk Gerrit aan, „jij het tog nie sijn geldkis bijgelopen nie.”

„Weet oom dit nie? Ik het gedenk, dat alle mense daarvan weet, omdat die hele wereld daarvoor gepraat het. Dit was maar net 'n grap.”

„Vertel dan”, sê oom Willem, want hij hou van 'n grap.

„Bie die laaste grote kollekte, toen iedereen wat gegee het om die nuwe kerk te bou, het oom Jan 'n koper dubbeltjie in die sakkie gegooi. Die Diaken wat bij die deur gestaan het, het dit gesien, en is so kwaad geworde, dat hij die dubbeltjie weg-gesmijs het. Ons jong mense het dit gekrij en daar toen 'n gaatjie in geboor en in 'n briefie aan oom Jan gestuur. In die briefie staan, dat hij die dubbeltjie op sijn bors moet dra. Wie dit vertel het, weet ik nie, maar van die tijd af kan oom Jan mij glad nie meer verdra nie.”

„Dit was ook verkeerd om met 'n ou mens so te spot,” sê tante. „Als oom Willem sijn plig doen, moet hij jou ernstig vermaan.”

Oom Willem lag ongelukkig te lekker om te vermaan; al wat hij sê was: „Ik sou graag die ou sijn gesig wil gesien hê toen hij die briefie opegemaak het.”

„Ik het daarom spijt van die ding,” antwoord Gerrit. „Ik

is naar oom Jan gegaan om ekskuus te vra, maar hij was te dwars, hij wou niks hoor nie."

Terwijl op die wa so gepraat worde, het hulle bij die uitdraaipad gekom. Oom Willem hou stil en Annie klim af.

„Nou tot morre, Annie" fluister Gerrit, toen Annie op haar kar klim. „Hou maar koerasie, alles sal reg kom, so als oom Jan Brand sê."

In gedagte versenke, en sonder om haar broertjie 'n woord te praat, rij Annie voort. Lus om naar oom Jan te gaan het sij nie, maar haar Ma kon nie weg nie, en sij het nie 'n ouere broer gehad, daarom moes sij maar gaan. Eer sij daarom denk, was sij op Zaaifontein, en hou die kar voor die deur stil. „Hier is ons," sê haar broertjie „Kom Geswind; help uitspan."

Toen die kar stil hou, was oom Jan tog so vriendelik gewees om uit te kom en sijn niggie af te nooi: maar toen Annie binne was en oom Jan niks anders sê dan: „Sit maar Annie" voel sij tog, dat sij 'n werk op haar geneem het, wat moeilik was. Sij weet nie hoe te begin nie. Haar broertjie het die kar uitgespan en het toen binnetoe gekom om oom Jan te groet; maar hij het dadelik uitgegaan om sijn perde water te gee. Oom Jan loop sonder 'n enkel woord te praat en die arme Annie word só verlege, dat sij bijna begin te huil. Eindelik kom daar uitkoms.

„Hoe gaan dit met sus Sannie" vra oom Jan, toen hij klaar was met rondloop. „Ma is fris, groetenis ook, oom," antwoord Annie, „maar Pa is siek. Die dokter sê, dat als daar nie verandering kom nie, Pa seker die tering sal krij." „Watter dokter?" grom die ou, „waarom stuur julle nie naar ou tante Grieta nie; sij weet seker net so veel als die dokter, en vir haar het hulle nie nodig om te betaal nie. Die dokter help ook om jou Pa so arm te maak."

„Mijn liewe oom, dis tog maar die eerste skoot wat die dokter kom en ons het al die huismiddel van tante Grieta gebruik, maar niks wou help nie. Pa blij maar so. Die dokter sê dat die verdriet die ergste is. Mr. Pay het bij Pa gewees en toen is hij so erg geworde."

Oom Jan het toen wel verstaan waar Annie naar toe wil, maar daar hij geen lus het om te help nie, blij hij doodstil; dit

maak dat Annie weer moes begin, terwyl haar wange van verleentheid rooi worde.

„Ma het vir mij gestuur om aan oom te vra, wat oom van die briefie sê, wat Ma geskrywe het,” sê sij eindelijk al bewende.

„En moes jij dan ekspres om die antwoord hier naar toe kom?” brom oom Jan. „Waarom kom jou Pa of jou Ma nie? Wel, so gaan dit, nooitens word nou al in mans sake gebruik. Dit is seker ook weer een van die nuwighede.”

„Pa is te siek en Ma kan Pa nie alleen laat blij nie; mijn broertjie is nog te klein. Ag oom, help ons tog, anders sal al ons goed verkoop worde, en ons weetnie waarheen ons moet gaan nie. Als oom nog 'n bietjie geld wou leen, wat Pa vir Mr. Pay kon betaal, dan sal ons opsukkel.”

„Jij is 'n meisie en verstaan niks nie,” brom oom Jan. „Jou Pa is te swak om te boer, en jou Ma kan nie 'n boerderij bestuur nie. Jou Pa moet maar die plaas verkoop en dan kan hij op die dorp gaan woon. Hij sal daar wel wat verdien.”

„Ons is te arm en ons huisgesin te groot om op die dorp te gaan woon, maar als oom van sijn reg wil afsien, of vir Pa £3,000 vir die plaas wil gee, dan kan ons naar Transvaal of Grikwaland-West gaan en weer 'n stukkie grond koop.”

„Van mijn reg afsien! Nooit,” antwoord oom Jan. „Mijn oorlede Pa het wel geweet dat jou Pa die grond nie sou kan hou nie en daarom het hij dit juis so gemaak. Ik sal nie afsien of meer gee nie. Sê maar gerus aan jou Pa, dat ik hem £1,500 sal gee, dan kan hij vir Mr. Pay betaal, en vir mij ook. Dan kan hij sijn los-goed oorhou.”

„Dit is te min,” sê Annie. „Ons het nog meer te betaal, en ons sal niks oorhou nie.”

„Dit spijt mij, maar ik kan daaraan niks doen nie. Ik kan ook nie oor die dinge met 'n meisie praat nie. Sê maar aan jou Pa, dat ik Vrijdag aand bij hom sal wees. Ik wil ook mijn geld hê. Ik het dit nodig. Saterdag moet ik op die dorp wees.”

Te vergeefs beproef Annie om oom Jan tot andere gedagte te bring. Die ou blij onbewegelik.

„Jij praat virniet, Annie. Ik sou seker vir jou nog die meeste doen, want jij is die enigste van die hele klomp wat 'n bietjie

verstand het, maar jij loop ook nou agter die ellendige Gerrit aan en ik sal die vagebond nog terugbetaal, dat hij mij beledig het."

„Dit was maar 'n grap," stamelde Annie.

„'n Grap," bulder oom Jan, wat maar blij was iets te vinde om kwaad te worde, „'n grap! Ik sê vir jou, hij is 'n vagebond, die transportrijer."

Die vloed van oom Jan se woorde was nou onkeerbaar. Die arme meisie gee dan ook maar moed op en laat haar broertjie inspan. „Sê maar aan jou Pa, dat ik Vrydag aand daar sal wees," was oom Jan se laaste woord.

Met genoeg sien oom Jan die kar wegrij. „Dit het ik knap oorlê," sê hij bij hom-self. „Ik moet Hendrik Vrydag maar opdruk, dan sal hij wel die koopbrief teken. Als ik maar nie te sag is nie." „Reg so," sê Geldduiwel daarbinne.

Daar kom alweer 'n karretjie oor die bult. Dit lijk 'n bokkie. „Dit is seker seur Morris," sê Geswind. „Ik ken sijn perde."

„Goed so, Geswind, blij maar hier om te help uitspan," antwoord oom Jan, terwyl hij op sijn manier lag. „Ik is blij dat hij kom."

Net gou-gou was die bokkie voor die deur en oom Jan gaan 'n paar stappe verder als gewoonlik, om Mr. Morris te ontvang, iets wat deur Morris met 'n glimlag word bemerk.

„'n Man is welkom, oompie, als hij geld breng," sê Morris, toen hij inkom. „Ik het jou die deur nog nooit belet nie, Morris, waar kom jij vandaan?" „Ik kom van jou swager Hendrik," sê Morris. „Dit lijk daar maar treurig. Ik het gehoor dat hij osse wil verkoop, en hij het wel osse, maar durf nie verkoop nie, omdat Mr. Pay hom gedreig het met, ik weet nie wat nie, als hij sijn osse verkoop eer hij Pay betaal het. Als dit so gaan, sal Pay seker al sijn geld krij. Hij is 'n oorlamse ou kerel."

„So," sê oom Jan na 'n rukkie, „het jij niks van die grond gehoor nie?"

„Wel, so wat; Hendrik wou nie praat nie, maar tog het hij gesê dat, als hij maar sijn grond kan verkoop, sal hij uitkom,

maar dat hij eers aan oom Jan die kans moet gee. Hij het mij toen raad gevra."

„En wat het jij toen gesê?" vra oom Jan haastig.

„Dat hij maar moet wag totdat oom dood is," was die antwoord; „oom is tog al oud."

„Ik sal langer leef als een van julle," roep oom Jan kwaadaardig. „Jij moet nie met mij spot nie, Morris, anders word ik kwaad."

„Wel, oom, ik denk self, oom is taai," sê Morris, wat nie eens moeite doen om oom Jan goed te maak nie, daar hij die regte middel in sijn sak het. „Laat ons maar oor iets anders praat. Ik het die geld van die osse in mijn sak. Oom, loop haal maar die bewijssie."

Toen oom Jan van geld hoor, was hij somaar goed. Hij gaan die bewijssie haal, so lang als Morris die geld tel.

Terwijl Morris so besig is, wil ons hom effentjies beskou.

Hij was 'n klein lewendige Bolandertjie. Hij handel in alles, maar koop hiewers vee op. Die mense hou oor die algemeen baing van hom.

„Jij het seker weer 'n goeie slag geslaan met die osse," sê oom Jan, terwijl hij die banknote een vir een aandagtig beskou.

„O nee, oompie; ik het die slag verloor. Ik denk oom het seker al meer dan een slapelose nog oor mij deurgebreng."

„Ik het nog nooit aan 'n vee-koper krediet gegee nie," sê oom Jan. „Jij is die eerste."

„Dankie vir die eer, oom; maar ik wil weer osse koop en hamels ook."

Oom Jan het eers nie hamels gehad nie; toen het hij 'n paar en eindelijk 'n hele klomp. Hulle gaan naar die kraal en dit was donker toen hulle trugkom.

Na die ete sit die twee mans weer te praat. Soon klein bietjie oor politik en toen was die storie geld. Van geld kom dit op grond, en van grond op die plaas van Hendrik.

„Ik wou dat dit mijn plaas was," sê Morris. „Ik het daar 'n goeie koopman voor."

„Wie is dit, en wat wil hij gee," vra oom Jan vurig.

Morris maak of hij die vraag nie verstaan nie en gee geen

antwoord nie. Oom Jan word kwaad maar bedwing hom. „Hendrik kan nie verkoop nie,” sê hij eindelijk. „Volgens die testament moet ik die plaas vir £1,500 krij.” „So het hij mij gesê,” antwoord Morris, „maar altemet is daar nog iets aan te doen.”

„Hulle kan geen testament omgooi nie,” sê oom Jan haastig.

„Dit gaan mij ook nie aan nie,” sê Morris, en trek zijn skouers op.

„Hendrik moet die plaas aan mij verkoop,” sê oom Jan.

„Nou, oompie, als jij vir mij £100 gee, dan sal ik jou £4,000 vir die plaas besorre; maar dan moet ons Saterdag voor twaalf uur op die dorp wees, om die koopbrief te skrywe.”

„Dit sal ik nooit doen nie,” sê oom Jan, „dit is veels te veel. Wie is die man?”

Morris haal zijn pijp uit en begin te rook. „Besigheid is besigheid, soos die Engelse sê. £3,900 is waarlik nie te min vir die grond, en £100 is waarlik nie te veel vir mijn moeite nie. Sorg maar, dat jij Saterdag voor twaalf uur op die dorp is. Maar wil jij nie, ook goed.”

Oom Jan het nie lus om die saak op te gee nie, en hou aan dat Morris die naam moes noem, maar die Bolander was te onderwets daarvoor en sê dat hij vaak het.

Toen oom sien dat hij nie vorder nie, begin hij toe te gee. Eers beloof hij £20, toen £60, toen £75, maar Morris het maar vaak; eindelijk beloof hij £100.

„Julle handelaars is ook so agter geld.”

„Wel, ons weet om geld te maak,” antwoord Morris, wat oom Jan se sug verstaan het, „maar ons sorre vir ons familie. Ik is gek naar geld, maar als jij vir Hendrik wil help, dan moet jij dit om mijnentwil nie laat nie. Ik sien van mijn £100 af.”

„Ik het niks met Hendrik te doen nie,” antwoord oom Jan knorrig. „Hij moet die plaas verkoop. Ik sal hom dan later help.”

Morris lag 'n bietjie, en sê toen : „Waar sal ik oom ontmoet? Ik moet morre naar Padda-kop, en oormorre naar Willem van Duren. Gerrit Verhoef, wat bij hom woon, het mij gesê dat

hij 'n paar span osse het om te verkoop. Ik wil die graag hê. Hij het mooie osse."

„Jij moet oppas vir die Gerrit," sê oom Jan. Mijn hotnot sê dat die beeste nie skoon is nie."

„Dit is snaaks," antwoord Morris. „Ik ken Gerrit al lang. Hij het mij nog nooit bedrieg nie. Maar ik sal dit wel uitvinde."

„Kom Vrijdag middag hier aan, dan kan ons same naar Hendrik toe gaan. Altemit kan jij mij nog 'n bietjie help, maar jij moet nie daarvoor praat nie."

„Goed," sê Morris en die twee gaan slaap. Morris droom lekker van sijn £100, maar oom Jan het dit swaar. Geldduiwel was nie tevrede nie. Dat hij £100 moes afgee, was tog al te swaar. Die gedagte dat hij 'n goeie slag kon slaan en vir Mr. Pay kon wijs, dat hij hom nie nodig het nie, gee hom eindelijk rus.

Ja, dis wonderlik, waardeur 'n mens soms rus kan krij.

HOOFSTUK III.

„'n Baas maak 'n plaas", sê die spreekwoord, en so denk Gerrit ook, toen hij die volgende aand op Koningins-vlei kom en sijn rijperd so 'n bietjie laat kopspeel. Dit was 'n ordentelike plaas, maar daarop was maar min gewerk. Die arme Hendrik Bronsveld was nie van die flukste nie en daarbij was hij siekelik ook.

„Als ik maar eers hier woon, dan sal dit anders lijk," denk Gerrit. „Die plaas moet nie verkoop worde nie. Oom Hendrik is maar swak al is hij Annie haar vader. Sij aard naar haar Ma. Als sij maar net vir mij wil wag."

„Dag, Gerrit! wil jij afsaal," klink 'n vrolike stem, en Annie haar broertjie, wat veel van Gerrit hou, kom naar hom toe. „Maar hoor, jou rijperd is mooi lijf-skoon."

„Ja," sê Gerrit, „die veld is redelik. Waar is jou ma?"

„Binne," was die antwoord. „Annie het haar oge al rooi gekijk naar die bult."

Gerrit kniehalter die perd en gaan in. Toen hij binne kom, word hij deur Annie haar moeder vriendelik ontvang en Annie,

hoewel sij vir haar onverskillig hou, groet hom tog vriendeliker als sij 'n ander sou gegroet het. Oom Hendrik was in die kamer, siekelik en nukkerig. Gerrit moes eers 'n lange storie hoor van allerhande tegespoed, terwyl tante Sannie die geleentheid gebruik om die kamer 'n bietjie aan kant te maak. Annie was in die kombuis.

Eindelik het oom Hendrik uitgepraat en gaan Gerrit sijn perd besorge. Voordat hij uitgaan, sien hij tante Sannie staan en gaan naar haar toe en sê: „Tante, als dit van aand stil is, moet ik met oom en tante 'n bietjie praat. Ik het iets te vertel.” Tante kijk verwonderd op, maar gee nie 'n ander antwoord dan: Ja.

Na die ete en huisgodsdienst sê sij vir Gerrit, dat hij maar naar die kamer moes gaan en dat sij netnou sou kom. Sij gaan in en Annie, wat 'n bietjie nuwsgierig is, gaan bij die deur staan.

Iedereen wat perbeer het, weet dat dit nie so gemaklik is om 'n ernstige gesprek te begin nie. Dit ondervind Gerrit ook. Die woorde wil nie uit sijn keel kom nie en als tante nie vir hom jammer gekrij het nie en hom gevraag het, wat hij wil, dan weet hij nie hoe hij op die end sou gekom het nie.

Op tante haar vraag begin hij 'n hele storie, reg hartelik maar baing deurmekaar, want sweepsaan kon Gerrit baing beter dan praat. Eindelik begriip hulle tog wat hij wil.

Sijn plan was nadat hij gehoor het, dat oom Hendrik in moeilikheid was, om hom te help. Hij wou 'n wa en soveel osse verkoop, dat hij oom Hendrik £400 kon leen. Die geld kon oom maar teruggee als dit gelege was. Gerrit sou wel genoeg oorhou om gou op te boer en weer 'n wa en osse te koop.

Annie haar ouers was regte verwonder en tante merk wel, dat hier wat agter sit. Sij begin hom uit te vra en die hele boel kom toen op die vlakke.

„Ja tante,” hakkel Gerrit, „Gerrit, ... Annie het vir mij gesê, dat sij mij lief het en op mij sal wag, totdat ik genoeg het om te trou, als oom en tante maar wil. Annie is nou weggegaan, maar tante kan haar maar vra. Ik denk als ik oom nou help, dan kan oom mij later help.”

Eers wil die ou mense van Gerrit se plan niks hoor nie. Hulle wil nie dat Gerrit hom sal opoffer vir hulle. Maar Gerrit bepleit sijn saak só mooi, dat hulle eindelijk toegee. Hij praat toen so gemaklik dat dit was alsof al die sorge somaar meteens weg was.

„Als boetie Jan ons nou maar nie opdruk nie,” sê oom Hendrik, „dan sal alles regkom.”

„Mijn broer is wel gierig, maar so verkeerd sal hij tog nie wees nie. Hij sal ons nie ongelukkig maak nie,” antwoord tante.

Hoewel dit al laat was, krij Gerrit tog nog tijd om 'n bietjie met Annie te praat. Wat hij gepraat het, weet ik nie, maar dit weet ik, dat hij tevrede gaan slaap het.

HOOFSTUK IV.

Dis tog maar goed, dat 'n mens nie altijd weet wat voor die deur staan nie, anders het Gerrit nooit so lekker geslaap en so vrolik naar huis gerij nie. Dat hij sijn osse moes verkoop, hinder hom nie, want Annie het hom daarvoor so hartelik gedank voor hij wegrij, en gesê dat hij maar gerus kon wees, sijn sou nooit met 'n ander trou nie. Sijn perd was ook fluks, want hij het dit goed gehad.

Waar die baas welkom is, daar is die perd ook welkom. Met 'n opgeruimde gemoed saal hij voor die huisdeur af en gaan in.

Kijk wat is dit? Oom Willem, wat altijd opgeruimd is, sit met 'n kwaai gesig te rook, dat die dampe so trek en tante Lettie praat ook nie. „Hoe gaan dit hier, oom,” vra Gerrit.

„Dit gaan maar miserabel. Swartbooi het netnou kom sê, dat een van die beeste siek lijk. Hij denk dat dit longsiekte is. Ik het 'n perd laat kom om naar die veld te rij en die beeste aan te keer.”

„Wat, longsiekte onder die beeste!” roep Gerrit vreselik ontsteld, „dan is ik 'n ongelukkige man.”

„Dit is jammer,” sê oom Willem, „maar wat kan 'n mens daaraan doen. Dis werlds goed.”

„Maar ik is heeltemaal ongelukkig en Annie ook,” roep Gerrit en word doodsbleek.

Oom Willem kijk verwonderd op en wil iets vra, maar tante skud haar kop en haar man blij stil.

„Kom, Gerrit,” sê sij, „drink eers maar koffie. Dit sal wel beter gaan. Denk daaraan, voor- en tegenspoed kom van Bowe.”

„Maar ik het so veel teenspoed, tante. Ik het jare vir die osse gesukkel en nou ik iets goeds daarmee wil doen, gaan hulle dood; ander mense doen kwaad met hulle goed en het voorspoed.”

„Moet nie so praat nie,” sê tante sag, maar ernstig. „Ik het meer deurgestaan dan jij, en ik weet en geloof dat God 'n iegelik, wat Hem vertrouw, nie beskaam maak nie. Ik hoop dat jij dit ook eenmaal sal ondervinde.”

Gerrit blij stil, maar dit woel binnekant. Hij wou alleen wees en toen die perd kom, stel hij voor om die beeste bij mekaar te maak. Op 'n stappie rij hij weg. Dis net of 'n perd partijkeer voel, hoe 'n mens voel. Die beeste was nie ver nie. Angstig kijk Gerrit hulle deur en, jawel, een van oom Willem sijn mooiste verse was siek. Hij begin hulle toen aan te jaag en toen sien hij, dat een van sijn voor-osse, 'n pragtige rooi Afrikaner, ook siek is. Dis waar: die longsiekte was onder die beeste.

Toen Gerrit sijn mooi mak voor-os hoor hoes, kon hij dit nie hou nie. Hij klim af en gaan op 'n miershoop met sijn gesig in sijn hande sit. Al sijn planne was verijdel. Hij was al te verdrietig. Sê nou nie: Ag, dis maar werelds goed! Dit is waar, maar als jij jare lang gesukkel het, om 'n bietjie bij mekaar te bring, dan is dit maar hard als soon siekte dit wegneem. Gerrit voel dit diep en daar ik die waarheid wil skrywe, sal ik ook maar sê, dat sijn oge nat was, eer hij daarom denk. Hij kon dit nie help nie. Wat moet hij naar Koningsvlei laat weet. Alles is uit. Terwijl hij so sit, kom tante Lettie haar woorde hom te binne. Gerrit was nie 'n onverskillige mens nie, hoewel hij grappig was. Wel had hij hom nie geheel en al aan die Here oorgegee nie, want dan sal hij meer troos

gehad hê, soos Annie, die 'n vrome meisie was. Gerrit nie. Die Heere weet beste, het tante ook gesê, en dit sê Gerrit haar nou na. Wat sit ik als 'n klein kind te huil; dit help niks nie. Laat ik maar liever oppas, nou dit tog so ver is en die Here om hulp bidde. Ik sal 'n bietjie swaarder moet werk, dit is al, maar ik is gesond en fris. Huil help tog ook nie.

Met 'n ligter hart klim Gerrit op sijn perd, hoewel hij moeite had om hom goed te hou. Die hardste was dat hij Morris moet afsê, omdat hij nou niks kon verkoop nie.

Die volgende dag kom Morris en die was eers wel 'n bietjie ontevrede dat hij verniet moet rij, maar dit help nie.

„Oom Jan van Linge het mij eergister al vertel dat daar siekte onder die beeste was, maar ik wil dit nie glo nie,” sê Morris.

„Hoe wis die ou kerel dit,” vraag Gerrit, die net kwaad word.

„Ik weet dit nie,” sê Morris, „altemet het hij dit van sijn volk gehoor.”

Gerrit het gewoonlik nie dokters goed nodig om eetlus te hê nie, maar nou kon hij die kos nie inkrij nie. Onverskillig hoor hij die gesprek van Morris met oom Willem aan, toen hij plotseling getroffe werd deur 'n gesegde van Morris, waaruit hij verstaan dat Morris met oom Vrijdag aand op Koninginsvlei sou wees. Dadelik maak hij 'n plan om ook daar te wees, laat kom wat wil.

Morris gaan naar die slaapkamer en toen vra Gerrit of hij Vrijdag weer kan rij. Oom Willem was verwonderd dat Gerrit nou van rij praat en daarom vertel Gerrit al die planne wat hij gehad het.

Oom Willem skud toen sijn kop. „Ja Gerrit,” sê hij, „dit is nou voorbij, maar jij is tog 'n bietjie al te goed. 'n Mens moet eers vir homself sorre. Pas maar op, dat jij jou nie vasloop nie.”

Tante Lettie praat nie, maar toen Gerrit gaan slaap, gee sijn hom 'n nag-soen, iets wat sijn in geen jare gedoen het nie.

„Vrou jij is net so gek als Gerrit,” sê oom Willem met 'n glimlag toen hulle alleen was.

Tante Lettie gee hom toen ook 'n soen, maar antwoord nie en daarmee was die storie uit.

HOOFSTUK V.

Werk is 'n straf, ten minste van dat die sonde in die wereld is, maar werk is tog ook 'n seen, want daar is niks beters om moed te hou nie dan : bid en werk. Dit het Gerrit ook ondervinde. Daar was soveel te doen met die beeste, dat hij geen tijd had om te treur nie en dit was Vrydagmiddag eer hij daarom denk. Hij weet nie wat te doen nie. Aan oom Hendrik het hij 'n briefie geskrywe en die saak bekend gemaak, maar toen die rijtijd kom, staan hij in twijfel. Die beeste was ge-ent en nou kom die weer op. Hij het gereken dat dit nie sou reen nie, omdat dit winter was en nou kom die wolke so dik op mekaar, dat hij bang was om te gaan. Oom Willem het jammer vir hom gehad en sê : „Gaan maar Gerrit, hier is volk genoeg. Ik sal vir die beeste sorre.”

Gerrit rij weg maar dit was nie 'n plesier-toggie nie. Sijn hart was stukkend. Daarbij kom nog, dat dit begin te reen. Eers saggies, maar netnou het die water gestroom. Als 'n mens plesierig is, dan voel hij die reen nie baing nie, maar als iemand swaar het, dan is dit net of hij dit meer gewaar word. Die son was al onder toen hij op Koninginsvlei kom. Voor die deur staan die bokkie van Morris, en daaruit begriip Gerrit, dat oom Jan binne was. Annie kom uit. Haar oge was rooi.

„Hoe gaan dit hier Annie?” vra Gerrit.

„Dit gaan maar swak,” was haar antwoord. „Pa is siek. Mr. Pay was hier en wou geld hê en nou is oom Jan daar. Hij is 'n paar ure met Pa en Ma in die kamer. Ma het netnou papier kom haal om te skrywe. Mr. Morris is ook hier.”

„Kan ik ingaan, Annie?”

„Ik weet nie. Gaan maar in, al krij jij misskien aanstoot.”

Gerrit neem die vrijheid om die deur ope te maak en in te stap. Die eerste wat hij sien was Mr. Morris, wat besig was om te skrywe en verward opkijk. „Skrywe maar,” sê Gerrit. „Ik kom maar net groet.”

„Toen ik jong was”, sê oom Jan, so kwaad als 'n slang, „kom 'n jong kerel nie so maar die kamer binne nie. Maar so gaan dit, hoe armer, hoe parmantiger.” Gerrit het groot lus gehad om oom

Jan 'n antwoord te gee, en als hij nie so oud was nie, nog iets meer, maar hij bedwing hom en gaan sit bij die bed van oom Hendrik, wat niks anders doen dan hoës. Tante Sannie gee hom die hand.

„Mr. Verhoef kan maar blij,” sê Morris.” Ons het 'n getuige nodig.”

Oom Jan kijk Gerrit nukkerig aan. Mr. Morris het sijn werk klaar en begin dit voor te lees. Dit was 'n koopbrief, waarin oom Jan belooft om £1,600 kontant te betaal, maar dan moet die plaas binne 'n maand afgelewer worde. Gerrit word warm van verontwaardiging toen hij dit hoor.

„Wag 'n oomblik, broer Jan,” sê tante Sannie. „Als ons die koopbrief teken, is ons doodarm en moet ons sterwe. Kan jij dit op jou gewete neem? Ik het lang mooi gepraat, maar nou doen ik dit nie langer nie. Als jij voor mij sterf en jij Pa ontmoet, sê hom dan, hoe jij ons behandel het.”

Oom Jan word bij die woorde doodsblyk. Dit duur enige tyd eer hij antwoord kan gee. „Ik wil die plaas nie hê nie, sus Sannie, gee maar die rente en hou die grond. Oorlede Pa wou nie hê dat die grond onder vreemdes sou kom nie.”

„Jij weet wel dat ons dit nie kan doen nie,” sê Sannie, terwyl sijn haar broer bedroef aankijk. „Die Here rigte tussen u en mij. Teken maar Hendrik,” gaan sijn voort, toen sijn die papier en ink aan haar man gee „Ik sal jou nie verlaat nie, en die Heere sal help.”

In diepe stilte werd die koopbrief geteken. Onmiddellik staan oom Jan en Morris op en gaan naer die wêre kijk.

„Kijk oom,” sê Morris, „jij kan gerus aan jou suster nog 'n £500 gee. Oom het meer hart dan ik. Ik kon dit nie hou nie toen sijn so ernstig praat.”

„Ik het al £100 meer gegee,” sê oom Jan, „maar hoe kom ons morre op die dorp. Die spruit raas net of hij vol is. Kan dit nie wag tot Maandag nie?”

„Nee, die man staan in koop met 'n ander plaas. Als hij morre voor twaalf uur nie koop nie, is hij die plaas kwijt. Ik weet hij wil liever Koninginsvlei hê en £4,000 gee, maar ik het hom geskrywe om tot morre te wag.”

„Wie is die man?”

„Nee, oompie, dis virniet om vir mij uit te vra. Morre sal ik oom bij die man bring als oom 'n bewijs teken, dat oom mij £100 sal gee.”

„Vertrou jij mij dan nie,” roep oom Jan knorrig. „Ik wil die plaas nie verkoop nie.”

„Net soos oom wil,” sê Morris, „maar ik gaan in, ik reën nat.”

Die oorige van die aand was verdrietig genoeg. Gelukkig gaan oom Jan vroeg slaap, en toen vertel Annie aan Gerrit die ganse geskiedenis. Eers het Mr. Pay gekom en het met dagvaardings gedreig. Toen kom oom en vra sijn geld en haar ouers het oplaas maar toegegee. Gerrit sijn raad was ook op en hij gaan met 'n bedrukte hart slaap.

HOOFSTUK VI.

Dit was 'n mooie ogtend. Die onweer was oor en oom Jan staan vroliker op dan hij in lange tijd gedaan het. Geldduiwel het sijn sin gekrij en die gewete was stil gemaak. Die eerste wat hij doen was, om naar die spruit te kijk.

Die gesig van die spruit laat oom Jan se opgeruimdheid baing sak. Hij trek 'n skewe gesig. Die spruit was sterk.

„Dit is fout,” sê die ou, „hoe kom ons deur?”

Daar is seker niks in die wereld wat 'n mens se geduld meer op die proef stel, dan 'n volle spruit of rivier als 'n mens op reis is. En oom het maar min geduld. Hij loop op die wal heen en weer om te sien of die water nie sak nie, maar dit lijk amper of die spruit groei.

Die ander mense was ook opgestaan en toen hulle oom Jan bij die drif sien, gaan hulle naar hom toe.

Elkeen gee sijn opinie. Die een sê, 'n mens kan deur, die ander sê, nee.

„Dit lijk nie mooi nie, oom Jan,” sê Morris. „Ons kan van morre nie deur nie, ten minste nie met die kar nie.”

„Ken jij die drif?” was die vraag.

„So effentjies, maar nie heel goed nie; die spruit lijk sterk.”

„Wel, ons kan 'n paar uur wag.”

„Ik weet nie,” sê Morris, „die spruit groei nog stadig. Hoor, dit is jammer.”

„Stuur 'n kaffer deur met 'n brief, Morris,” sê oom Jan na enige oomblikke.

„Dit sal nie gaan nie, maar ik denk om self te perd deur te rij. Gee maar prokurasie. Te perd sal ik wel deurkom.”

„Waar 'n perd kan deur kom, kan 'n kar ook. Ik gee nie prokurasie nie.”

„Oom vertrou ook niemand nie. Ik sê maar net, die spruit is sterker dan oom denk.”

Met aandag beskou die ou die water.

„Kom, Morris, laat maar 'n man voorrij, wat die drif ken en tou vat, dan sal dit wel gaan.”

Morris kijk naar die water; die spruit lijk maar lelik.

„Soos oom wil,” sê hij oplaas. „Mijn perde is goed en water gewend. Kan oom swem?”

„Seker, beter dan jij,” was die antwoord, want oom Jan begin al ordentelik warm te worde.

„Kom Gerrit, vat tog 'n perd en help ons deur, kerel,” sê Morris, maar eer Gerrit kon antwoord, sê oom Jan: „Laat Witbooi liever deurlei. Hij woon hier en ken die drif. Gerrit sal ons laat verongeluk.”

„Hoor, oom, jij is tog 'n dwarskop,” sê Morris, wat nou kwaad worde. „Ken jij die drif Witbooi?”

„Ja, seur, als basie mij net 'n shilling gee, sal ik deurlei.”

„Maar ik wou tog liever dat jij dit doen, Gerrit,” sê Morris.

„Oom Jan vertrou mij nie. Hij denk ik sal hom laat verongeluk,” antwoord Gerrit. „Laat hom nou sien hoe hij klaar kom.”

Oom Jan en Morris gaan toen inspan, terwijl Witbooi 'n perd opsaal. Oom Jan neem sijn bondeltjie klere uit die karkissie en set dit op die bankie, maar eers neem hij daar 'n rolletjie uit wat baing op banknote lijk. Die rolletjie steek hij in sijn binne baatjie-sak.

„Als oom iets van waarde het, moet oom dit liever hier laat blij,” sê Morris.

Oom Jan skrik, en sê : „Dis maar papiertjies.”

Die hottentot span die perde in. Gerrit blij bij die drif en nuwsgierigheid het ook vir Annie daar gebreng.

„Is die spruit gevaarlik?” vra sij.

„Ja seker, als ik ten minste mijn suster haar plaas op mijn gewete het, rij ik nie vandaag in nie.”

„Foei tog, Gerrit, hoe kan jij so praat; hou jou maar liever klaar om te help.”

„Wees maar nie bang nie, dat ik jou liewe oom sal laat verdrink. Daar kom hij al. Hou julle maar klaar.”

„Klaas en Jesta, vandaag kan julle swem. Als die bokkie die klip aan die hotkant krij, trek maar gerus julle skoene en klere uit.”

„Klaas en Jesta doen soos gesê was en Gerrit volg ook gedeeltelik hulle voorbeeld.

Daar kom oom Jan. Witbooi rij voor. Morris het leisels en oom Jan die sweep. Bij die drif hou hulle stil.

„Die spruit lijk maar miserabel vandaag,” sê Morris. „Sal ons nie maar liever omdraai nie?”

„Als jij bang is, gee dan maar die leisels,” was die antwoord. Morris had gelijk. Die spruit het nie mooi gelijk nie. Omtrent tien tree onderkant die drif was 'n klein watervalletjie en omtrent dertig tree verder, een wat nog wat groter was met lelike, grote klippe. Die spruit was sterk.

„Pas op,” skree Gerrit! „Hoger op, Witbooi! Pas op vir die klip aan die hot-kant.”

„Rij in, Witbooi,” roep Morris, en die jong rij in. Die bokkie volg. Die eerste vijf tree gaan dit goed, maar die stroom was te sterk. Die perde moes swem.

„Slaan, oom!” skree Morris. „Trek Nelson! trek Engeland!”

Die perde doen hulle bes, maar dit help nie. Die stroom drijf hulle af. Eers gaan Witbooi met perd en al onderstebo. Toen krij die wiel die klip aan die hotkant. Die bokkie val om en drijf met perde en al stroom-af.

„Help Gerrit! help die mense!” gil Annie.

Gerrit was al in die water met die mes tussen sijn tande. Klaas en Jefta volg hom.

Die twee in die kar was gelukkig uitgeval. Morris, die 'n flukse Afrikaner was, was al besig om in die swem die tuige los te snij om op die manier die perde te help en te red. Oom Jan het hij glad vergeet.

Gerrit vergeet oom Jan nie. Met 'n kragtige hand swem hij naar hom toe, grijp hom bij die kraag van sijn baatjie en hou sijn kop bo water. Dit sou alles goed gegaan hê, maar ongelukkig was die baatjie baing oud en toen Gerrit oom Jan naar die kant sleep, skeur die baatjie middeldeer.

„Help, Klaas!” skree Gerrit. Oom Jan spartel dat dit 'n aard het en Gerrit grijp hom bij die arm en sleep hom naar die wal toe. Hij let daar nie op nie, dat die een helfte van die baatjie uitval en stroom-af drijf.

Net soos oom Jan grond krij, word hij reg. Die eerste waar-na hij kijk, was naar sijn baatjie.

„Waar is mijn halwe baatjie?” skree hij ernstig.

„Dit gaan see toe, ou-baas!” roep Klaas.

„Mijn baatjie, mijn geld, mijn geld!” gil die ou. „Ik is dood-arm als ik dit nie weer krij nie.” Niemand hoor hom.

Gerrit en Klaas was weer ingegaan om Morris te help. Oom Jan klim nou haastig die wal uit. Die stuk van die baatjie was bij die waterval teen 'n klip afgedrijf. Met fonkelende oge sien oom Jan dit aan.

„Mijn banknote!” gil hij, en denk aan niks anders nie.

Langsaam begin die baatjie los te gaan. Nog enige minute en dit sou middel in die stroom wees.

Toen kon oom Jan dit nie langer uithou nie. Hij spring op, loop langs die wal en voor iemand hom kon verhinder, was hij in die water.

Die stroom was sterk, die klippe lelik en glad, maar dit lijk of oom Jan weer jeugdige krag het gekrij. Half-swem, half-loop, kom hij deur die klippe. Hij klim op 'n klip en sien hoe die baatjie los spoel. Nou denk hij aan geen gevaar nie. Hij maak 'n flukse sprong en hij het sijn baatjie. Die sprong het

egter sijn kragte uitgeput. Toen hij wil terugkeer, slaan die water hom onderste bo teen 'n klip. Die bloed maak die water rooi.

„Help vir oom Jan, help Gerrit!” roep Annie van die wal.

Allemaal kijk op. Gerrit laat hom afdrijwe tot waar oom Jan was. Hij was geen minuut te vroeg nie. Oom Jan was al bewusteloos, maar sijn baatjie laat hij nie los nie.

Deur die andere gehelp, bring Gerrit oom Jan op die wal en in die huis. Die ou was bewusteloos en die bloed stroom oor sijn gesig. Tante Sannie en Annie, bijna dood van skrik, doen al wat hulle kan om hom bij te krij.

„Die affêretjie sal mij ordentelik geld kos,” sê Morris, toen hij sijn stukkende bokkie weer op die wal het. „Gelukkig dat die perde gered is, maar daar kon ook nie seen bij so 'n saak wees nie.”

Met grote moeite het hulle die stuk baatjie uit oom Jan se hand gekrij. In die binnesak was die banknote, maar pap-nat.

„Pas op ver die papiertjies,” sê tante Sannie aan haar dogter. „Set die maar eers weg.”

Na veel sukkel kom oom Jan bij. Hij slaan sijn oge op en kijk verwonderd rond.

„Hier is dit oom!” roep Annie.

„Mijn baatjie, waar is mijn baatjie?” sug hij.

„Hier is dit, oom!” roep Annie haastig, „Hier is die papiertjies.”

„Gee dit hier, mijn kind,” stamel oom Jan. „Laat dit hier voor mijn oge droog worde. Die slegte Gerrit, waarom kon hij nie beter oppas nie. Wat 'n skade, wat 'n skade!”

Niemand spreek hom teen nie, want hulle wou hom nie steur nie. Eers lijk dit of oom Jan spoedig sou beter worde. maar toen die agtermiddag kom, krij hij koue koors en hulle was verplig om naar die dokter te stuur. Gerrit bied hom aan om die dokter te haal, nadat hij eers 'n boodskap naar oom Willem gestuur het. Die spruit was toen ook so gesak, dat 'n man te perd kon deur kom.

Toen die dokter die volgende dag kom, lijk oom Jan weer beter, maar die dokter skud sijn kop en wou daar nie van hoor

Luin Paarmuelers

DIE GELDDUIWEL

Oom Jan was al bewusteloos, maar sijn bratje laat hij nie los nie. (page. 35.)

nie, dat oom Jan sou vervoer worde. „Die ou kerel is swak,” sê hij. Hij het te veel bloed verlies en ik is bang dat hij hom van binne sou beseer hê. Ik geloof nie dat hij sal deurkom nie. Als hij nog iets te doen het, laat hom dit spoedig doen.

Die arme Sannie voel toen dat sij haar broer nietteenstaande al sijn gebreke tog lief het. Die gedagte dat hij sou sterwe, skok haar en vir al dat hij so sou sterwe. Sij durf nie met hom praat nie en skryf daarom 'n briefie aan die predikant om tog te kom.

Oom Jan word al swakker. Toen die ou leeraar kom, sien hij wel wat dit met oom Jan end-toe gaan. Hij het 'n lang gesprek met hom, maar hij het nooit vertel wat hij met hom gepraat het nie. Hij blij die dag nog op Koninginsvlei. Toen die dag aanbreek, sien Sannie dat haar broer sterwende is.

Sij kniel voor sijn bed neer. Oom Jan kijk haar aan, steek die hand uit en wil praat, maar kon nie. Enige oomblikke later raak die leeraar haar aan. Sij kijk op. Oom Jan was dood.

Daar was maar min mense op die begrafenis, doch daar was 'n biesondere erns. Die leeraar het gepraat en stil gaan dit graf toe. Toen die dragers terug kom, staan die kindertjies van oom Hendrik voor die deur. „Ons is nou rijk, meneer, Witbooi sê so. „Al oom Jan se goed is nou virons,” roep 'n klein dogtertjie van vijf jaar, toen sij die predikant sien. „Ik is blij dat hij dood is.”

Dit was of al die aanwesige skrik.

„Stil, mijn kind,” sê die leeraar met grote erns. „Men spreek zo niet.” Hij draai hom toen tot die bystanders en voeg daarbij: „Hoort, broeders, dit kind in sijn onwetendheid predikt ons; en sijn prediking is: Past op voor de geldduiwel.”

Oom Jan het nie 'n testament gemaak nie en so kom al die goed aan Sannie. 'n Paar maande later woon Gerrit op Zaai-fontein en Annie was bij hom. Hij was, o, so gelukkig. Met die longsiekte het dit ook goed gegaan. Hij het nie veel verloor nie; selfs sijn mooie voor-os het deurgekom. Hij leef tevrede en als hij soms 'n bietjie te veel oor sijn osse praat, dan is Annie daar om hom te herinner: „Gerrit, pas op vir die geldduiwel.”

DIE LIEGDUIWEL.

HOOFSTUK I.

Meneer het buite-kerk bestel op Poortjie bij oom Diederik, die ouderling, en al die mense uit die buurte het naar die kerk toe gekom. 'n Buite-kerk is tog ook maar aangenaam. 'n Mens het dan nie alleen die preek nie, maar ook die gesels en partij keer nog 'n lekker tafel met kos daarby. Of die buite-kerke wel altijd so stigtelik is, sal ik nie oorweeg nie, want die dorpe word nou so baing, dat daar netnou geen buite-kerke meer sal wees nie.

Die voormiddag godsdiens was uit. Die ou mense sit nog 'n bietjie met Meneer te praat, maar die jong mense was gou buite. Oom Diederik sit ook in huis; hij was mos ouderling; maar kort-kort is hij op die stoep om sijn pijp uit te slaan. Dit was geen wonder nie! Die vrugte was ryp en partij jong mense het so maar uit die godsdiens uit naar die tuin gegaan. Die ou was jammer vir sijn perskes.

Meneer het mooi gepreek; platweg, sonder kunsies. Sijn teks was: „Lieg niet tegen elkander,” en die leugenaar het dit net swaar gekrij. Partij mense was kwaad geworde, omdat Meneer die leugen 'n Afrikaanse landsonde genoem het. Partij het rondgekijk onder die preek, om te sien of die leugenaars wel in die kerk was en goed luister, en so'n enkele hier en daar het die toepassing vir sigself gemaak.

Terwijl die ou mense in die huis die preek sit oor en praat, was die andere, en viral die jong mense, buite aan die gang.

Een klomp loop rond. 'n Ander klomp, viral nooiens, staan bij Frits, die smous, wat ook daar was, met 'n wa vol mooi goed; en 'n klomp jongkerels sit op die kraal-mure lekker en gesels oor die perde wat in die kraal was.

Ik sê self, dat dit swaar is om 'n klomp perde te sien en nie daaroor te praat nie; maar so veel gepraat na die godsdien, doen tog maar skade aan die preek.

Onder die jong mense op die kraalmuur, was daar één, wat die hardste praat en die meeste vertel. Hij was net 'n mooi jong kerel van twee en twintig jaar, die enigste seun van 'n rijke boer. Die hele distrik ken vir Hans Rietman, of soos hij genoem worde „Lieg Hans”; maar als hij die bijnaam hoor, word hij vreeslik kwaad.

Die bijnaam was egter nie so onverdiend nie. Hans kon net skerp lieg en het om sijn leugens, al meer dan één stel afgetrap. Met die laaste huisbesoek het Meneer hom nog voor gehad en fluks die waarheid vertel. „Kijk Hans!” so het Meener gesê, „je moet nie denken, dat d e liegduivel een zwakke duivel is; als hij eenmaal in je hart is, dan krijg je hem er niet zomaar weer uit, en de hel is net zo wel voor leugenaars als voor dieven en moordenaars.” Hans was toen bitter beskaamd, vooral omdat oom Diederik daar bij was, en hij graag bij oom Diederik in guns wou wees. Hij het toen beterskap belooft, maar dit het niks gehelp nie.

Wel, Hans wou bij oom Diederik in die guns blij, omdat oom Diederik 'n regte mooi groot dogter had, op wie hij verliefd was. Die ouers aan weerskante was ook vir die huwelik, maar dit lijk of Netjie 'n ander plan had.

So 'n noontjie is partij keer nes 'n mierkatjie wat ook so be daard naar jou kijk, maar als jij hom amper gevang het, spring hij in die gat en is weg. Hans het al gemerk dat daar 'n ding verkeerd was, maar hij kon nie uitvinde wat dit was nie. Dit had hij egter gemerk, dat Gerrit Berger baing op Poortjie kom.

Maar ons het die jongkerels op die kraalmuur al glad vergeet. Hulle praat anders hard genoeg. Hans haal uit wat hij het en 'n paar jong mense het hulle pret daarin, om Hans te laat vertel en te laat lieg.

„Onse perde is net vet,” sê 'n jongkerel. „Dis jammer dat die aasvogels so baing kos moet krij als die vrektijd aankom. Op onse plaas vrek hulle net so erg als in Transvaal.”

„Praat jij van vrekte!” sê Hans, „jij moet eers in Marico kom. Toen ik verlede jaar daar was, is al onse perde dood, sodat ons met osse moes terugkom.”

„Jij moes maar beter opgepas hê, Hans!”

„Oppas help niks,” sê Hans. „Eén oggend gaan ons uit om te jag. Ons was ses man te perd. Dit was nog baing vroeg. Toen ons 'n end gerij het, sien ons 'n klein misbankie laag op die grond trek, sowat twee honderd tree breed. Ons moet dwars deur die mis heen. Oom Jakob, wat bij ons was, sê toen vir ons: Ons moet deur die mis ja, dis die ware perdesiekte. Ons gooi ook toen plat en julle kan mij glo of julle dit self gesien het, sewe dage later had vijf perde die perdesiekte. Net mijn perd wat die vinnigste gehardloop het, het oorgeblij.”

'n Skaterende gelag volg op die storie. Iedereen had daar wat op te sê.

„Dit was vervas ou Welsier, dieselfde ou perd waar jij die kameel mee ingeja het; wat so groot was, dat Welsier dwars onder zijn pens kon deurloop,” roep een.

„Nee, dit was ou Blesbok, die ou kol met sijn horrelpoot en waarmee jij tog 'n springbok ingeja het Hans!” skree 'n ander.

„Als julle mij nie wil glo nie, dan gaan ik weg,” sê Hans, nukkerig.

„Nee jong,” val 'n derde in, „vertel jij maar van Marico en die jagveld, dit was mos dáar waar jij 'n oor-bietjie op 800 tree in sijn regteroog geskiet het.”

„Dit is waar ook,” sê Hans, ewe kwaad. „Dit was eer verder dan nader.”

„Reg so, Hansie! Moet nie afslaan nie,” klink dit toen. „Meneer het nog van morre gesê, dat 'n kleine leugen net so veel sonde is als 'n grote, daarom kom dit, wijl jij nou tog aan die gang is, op 'n paar honderd tree nie daar op aan nie.”

„Sê jij dat ik lieg, Gerrit!” sê Hans, terwijl sijn lippe bewe van toorn, daar hij die spreker, Gerrit Berger, nie bra kon verdra nie. „Sê jij, dat ik lieg?”

„Moet nie rusie maak nie,” roep 'n heel partij gelijk, „ons speel maar.”

Toen die vorige spreker sien dat Hans gesteurd was, gaan hij 'n bietjie opsij.

„Vertel jij maar weer van Marico, Hans,” vra een van die jong-kerels, nadat dit 'n oomblikkie stil was.

„Nee, wag maar tot Hans van Engeland terugkom, dan sal jij hom hoor,” sê 'n ander. „Wanneer gaan jij, Hans?”

„Net-nou,” antwoord Hans. „Ik moet eers nog 'n bietjie geles hê; maar dit sal vir mij nie 'n lang tijd neem nie.”

„Nou als jij in Engeland kom,” sê die vorige spreker, spotagtig, „sê dan groetenis aan die Koningin, en sê ik kom aan.”

Voor dat Hans verder kon antwoord gee, kom van die diakens uit die huis op die stoep, en word dadelik opgemerk deur die jong-mense.

„Stil kerels! ons raas te veel,” sê een van die verstandigste. „Die ou kerel is net-nou agter ons in. Laat ons maar trek.”

Langsaam gaan die vriende na die opmerking uit mekaar. Sommige gaan huis toe. Die meeste egter stap langsaam naar die smouswa, waar Fritz, die ou bekende Duitser, druk besig was om te verkoop.

„Waar blij julle vandag,” vra Frits, wat al elke keer naar die jong-mense gekijk het.

„Die nooitens het al bijna al die mooi goed weggekoop. Nou het julle 'n kans, wat julle nooit weer sal krij nie. Dit is 'n regte uitverkoping. Mijn wa en alles is al verkoop. Morre gaan ik naar die dorp en vort met die pos-kar, Baai toe, en dan met die eerste skip naar Engeland. Die wat wil koop, moet vandaag koop. Ik het nog 'n paar horlosies en hier 'n paar mooi goue ringe met 'n groot diamant daar in. Hier Gerrit! koop die ring! Regte goedkoop. Met diamant en al vir £5.”

„Ik het geen geld nie, dit weet jij goed, Frits!” sê Gerrit met 'n lag. „Wat sal ik ook met so 'n ring maak?”

„Gee dit maar vir 'n trouband aan jou bruid,” sê die smous.

„Koop dit maar vir Netjie,” sê een van die bijstanders.

Gerrit word vuurrooi, maar gee geen antwoord nie.

„Laat ik die ring sien,” sê Hans, wat naast Gerrit gestaan en hom aandagtig beskou het.

Juis toen die smous die ring wil oorgee, lui die klokkie, om die mense vir die middag-diens bij mekaar te roep. Daarna gaan die omstanders langsaam weg, naar hulle karre en waens.

Hans stap ook weg, nadat hij aan die smous gesê het : „Wag, Frits, na die diens sal ik weer kom.”

Of Meneer die agtermiddag mooi gepreek het, weet ik nie, maar dit weet ik, dat 'n heel partij mense onvoorbereid in die kerk gegaan het. 'n Mens is tog 'n snaakse ding. Hij denk, als hij maar in die kerk is, dan is dit genoeg; hoe hij in die kerk kom, kan hom nie skeel nie, en als hij dan vol met wereldse gedagte gaan sit, en nie veel van die preek het nie, dan heet dit : Meneer het maar swak gepreek, en daarmee is dit uit.

Toen die middagdiens uit was, begin die gewoel. Meneer wil wegrij en moes weggebreng worde. Bijna al die ander mens moes ook huis-toe. Daar was soos gewoonlik, 'n groot gewoel van waens en karre inspan, perde opsaal, en groet; maar binne 'n kwartier was alles weer stil. Als 'n Afrikaner wil huis toe rij, is hij net haastig. 'n Paar van die naaste bure blij nog agter.

Onder die wat agter blij, was ook Hans. Gerrit had ook wel lus om nog te vertoef, maar sijn moeder was 'n weduwe en hij moes die vee besorre. Hij woon ook 'n bietjie verder af.

Toen die mense 'n endjie weg was, gaan Hans naar die smous, wat die ring uithaal om vir hom te wijs. Dit was 'n mooi ring, goeie goud, soos Frits sê, en daar was wettig 'n ongeslepen diamant in. Hans, wat graag 'n bietjie spog, had daar sin in. Als hij die ring aan Netjie kon gee, dan sou sijn saak misskien geluk. Hij het onlangs pas sijn wol verkoop en was dus volop van geld. Die end van die storie was, dat Hans die ring vir £4 koop; en tog glo ik nie dat die smous daar skade bij lij nie.

Na die koop staan die twee nog 'n bietjie en gesels. Frits kom juis van die Diamantveld af, waar Nuwe-Rush pas opgeset was en had baing te vertel. Op die vraag van Hans of hij regtig naar Engeland gaan, antwoord die smous : „Ja.”

Hij was haastig. Hij moes partij dinge in Engeland verkoop.

„Jij het seker diamante bij jou,” sê Hans.

Die smous lag so effentjies en gaan toen naar sijn trommel-tjie, waar hij 'n klein dosie uithaal en aan Hans gee met die woorde: „Kijk 'n bietjie wat daarin is.”

Hans maak die dosie virsigtig oop. 'n Heel partij klein diamantjies skitter daarin. Dit was fraai om te sien.

„Wat wil jij met die diamante maak, Frits?”

„Hulle gaan Engeland toe, neef. Ik denk ik sal daar 'n goeie slag mee slaan.”

„Dit is tog snaaks,” sê Hans, wat sijn oge nie van die steentjies kon afhou nie, „dat hier in die wereld geen diamant gekrij worde nie.”

„'n Mens kan nie weet nie,” antwoord die smous, hulle het mos hier op die plaas ook al gesoek.”

„O, Ja! die plek ken ik goed, net deuskant die grote modder-vlei, bij die boskoppie: die voetpad naar ons huis toe gaan daar langs. Hulle het 'n bietjie gegrawe, en elke maal als ik hier naar toe rij, kijk ik so 'n bietjie. Ik het daar mooie klippies al opgetel, maar geen een wat so lijk nie.”

„Wil jij nie 'n paar koop nie,” vra Frits, „jij kan dit in 'n ring laat set, of weer met wins verkoop. Ons is tog oue kennis, en daar ik tog weggaan, kan jij dit goedkoop krij.”

Frits skud die dosie so 'n bietjie en laat die lig op die steentjies val. Hulle blink nes sterretjies. 'n Mens kon dit nie hou nie.

„Als ik hulle goedkoop krij,” antwoord Hans, „dan sou ik wel vier of vijf wil hê.”

Frits soek vijf uit, juis nie van die mooiste of grootste nie, en na 'n bietjie strij, koop Hans dit vir £10.

„Kom nou moet ik rij,” sê Hans, nadat Frits die steentjies netjies in 'n papiertjie gedraai het.

„Ik sien Willem van oom Diederik is klaar om met mij saam te rij. Jij moet tog nie vertel dat ik die steentjies het nie. Pa kan misskien raas,” sê Hans.

„Wees maar gerus, ik sal daar met niemand oor praat

nie," sê Frits, terwyl hij die geld, wat Hans hom gegee het, wegsluit. „Jij weet, ik is nie praterig nie.”

Toen Hans van die smous wegstap, was sijn beurs heel wat ligter en had hij 'n bietjie spijt, maar dit gebeur met meer mense als hulle in 'n winkel of bij 'n smous was.

„Toe, Hans,” sê Willem, die sestienjarige seun van oom Diederik. „Ik het die perde al opgesaal; groet gou, die ou kerel is al nukkerig; ik moet vanaand bij jou blij en morre naar Gerrit gaan, om onse osse te haal. Toe jong! gou, gou!”

Hans gaan binne. Oom Diederik was net vuurwarm. Hij was in die tuin gewees en het gesien hoe die mense onder sijn vrugte gewerk het. Hans kijk rond of hij nie vir Netjie sien, maar sij was in die kamer. Met oom Diederik, als hij nukkerig is, moet 'n mens liewer nie praat nie. Daarom groet Hans haastig, spring op sijn perd en laat vat.

Nelson krij 'n ekstra stoot met die hakskeen toen hij wegspring. 'n Mens kon mos nie weet nie. Misskien loer Netjie deur die gordijntjie.

Hulle sê teenwoordig, dat dit lekker is om met die trein te rij. Maar ik sê, als 'n mens nog 'n bietjie jong is en 'n flukse perd het, wat so onder 'n man wegspring, te-perd rij tog maar lekkerder is. 'n Mens voel so parmantig. Die wereld lijk dan ook so gemaklik en plesierig.

Hans voel ook heel wat beter toen hij Nelson die toom gee, en so 'n bietjie teen Willem sijn perd laat loop. Langs die voetpad gaan dit egter op 'n stappie en begin hulle te praat.

Nadat hulle 'n ruk oor allerhande dinge gepraat het, vra Willem: „Maar wat het jij dan so lang bij Frits te doen gehad, Hans? Jij het seker 'n heel partij goed gekoop?” „Ik het met Frits iets te praat gehad,” antwoord Hans, terwyl hij effentjies rooi word.

„Die ander kerels het na die kerk vertel, dat jij 'n ring wou koop. Is dit so?”

„Ik het 'n mooie gekoop,” sê Hans. „Ik gee £10.”

„Tien pond!” roep Willem uit, „Hoor dit is duur. Die ander sê dat dit maar vijf sou kos.”

„Tien goue ponde,” sê Hans met nadruk; „tien goue ponde, jong, moes ik betaal.”

„Jij is 'n rijk kerel, Hans! Ik wou dat ik so rijk was. Tien pond vir 'n ring! Dit is 'n rijperd se geld.”

Toen hulle so praat, kom hulle bij die plek waar vroeger gegrawe was en onwillekeurig hou albei hulle perde in.

„Als hier maar diamante was, dan sou ik gou jou baas wees,” sê Willem met 'n glimlag. „Ik wens dat hier iemand kom wat daar kennis van het, om te sien of hier diamante is.”

„Ik het daar kennis genoeg van,” sê Hans met 'n hoogmoedige glimlag.

„Jij?” vra Willem spotagtig, „wat weet jij?”

„Ik sê dat hier diamante is,” antwoord Hans. „Denk jij dat ik nie weet nie? Waarvoor was ik dan op die diamantvelde gewees?”

„Het jij ooit hier iets gevind wat naar 'n diamant lijk?” vra Willem.

Hans hou 'n oomblik stil. Liegduiwel word so maar wakker daar binnekant. Die kans was mooi.

„Als ik bij die huis kom, sal ik jou iets laat sien wat ik hier opgetel het,” sê Hans eindelijk, „maar dan moet jij daar nie van praat nie.”

„Waarom nie?” vra Willem. „Als dit 'n diamant is, waarom moet Pa dit dan nie weet nie? Jij vertel so maar weer 'n kluitjie.”

Hans word toornig en wou Willem 'n verkeerde antwoord gee. Hij bedwing hom egter en begin vir Willem, wat wel parmantig, maar tog onkundig was, so veel redes op te noem en so veel oor die Engelse Goewernement te praat, dat Willem eindelijk oorbluf uitroep: „Wel, Hans, wijs mij maar die steentjies. Ik sal mijn mond hou, maar ik denk tog maar jij lieg.”

Met al die praat was hulle weer in die groot pad gekom. Hans trek sijn perd op 'n galop en die praat was uit.

Onder verder rij voel Hans wel, dat hij hom vasgeloop het, en dat Liegduiwel hom in die moeite gebreng het, maar hij het goeie moed om weer los te kom.

Net soos hulle bij Hans sijn huis kom, gaan Hans naar sijn kamer, haal haastig die steentjies uit sijn sak en sluit dit toe in sijn kis. Een daarvan set hij in 'n aparte papiertjie, „vir die voorsigtigheid,” soos Liegduiwel sê.

Die aand gaan die twee jong-kerels in die buitekamer slaap. Hans sê, hij het vaak, en wil die kers doodmaak, maar Willem, wat nie voor sijn Pa mag rook nie, denk daar anders oor. Hij wil tabak hê en Hans moet toegee.

Nadat hulle aan die rook was, vra Willem: „Waar is nou die steentjie wat jij mij sou wijs, Hans?”

„Laat die ding maar staan,” antwoord Hans. „Ik het vaak.”

„Dan was dit maar weer 'n kluitjie, wat jij mij vertel het.”

Hans spring op, gaan naar die kis, sluit dit oop, haal die één diamant uit en gee dit aan Willem met die uitroep:

„Wel, wat sê jij nou, kijk hoe lijk die ding?”

Willem beskou die steentjie met die grootste aandag. „Is dit nou 'n steentjie wat jij bij die boskoppie opgetel het?” vra hij eindelijk.

„Ik het nie gesê, dat ik dit bij die boskoppie opgetel het nie,” sê Hans. „Waar ik daaraan kom, gaan niemand aan nie. Ik het jou dit maar gewijs, om te laat sien dat ik nie lieg nie.

„Wel!” sê Willem, „ik is nie mal nie, maar jij het tog so gepraat, en dit is verniet dat jij strij, maar als jij nou terugtrek, dan kan ons maar gaan slaap.”

Hans blaas die kêrs dood en draai hom om.

HOOFSTUK II.

Die blinkklippie het Willem 'n groot gedeelte van die nag wakker gehou. Hij kon nie aan slaap raak nie, eer hij hom bepaald voorgeneem het om meer van die saak te weet.

Hij wis nie wat hij moes geloof nie, maar meen dat daarvan wel iets kan waar wees. Die diamant-koors was toen net op sijn ergste.

Maar Hans wou, toen hij die ogtend wakker worde, nie met

Willem praat nie. Net die enigste wat Willeme kon verkrij was, dat Hans hom belooft om Saterdag oor te kom en hom dan meer te vertel. Half nukkerig rij Willem weg na Klipkoppie.

„Klipkoppie,” die plaas waar Gerrit woon, was maar 'n half uurtjie van Hans, sodat Willem, wat nie gewoon was om sijn perd te spaar nie, spoedig daar was. Gerrit was net besig om beeste uit die kraal te ja.

Willem rij na die kraal. Die weggeloepe osse was daar, sodat Willem nie wou afsaal nie.

„Jij het waarlik nie nodig om die osse te kom haal nie,” sê Gerrit. „Ik sou hulle self gebreng hê.”

„Die ou kerel wou dit so hê,” antwoord Willem, „en jij weet, wat die ou kerel wil, moet gebeur.”

„Dit lijk of jou vader dit nie lijk nie, dat ik op Poortjie kom nie,” sê Gerrit.

„Dit kan wees,” antwoord Willem, ewe bedoord. Hij denk dat jij na Netjie vrij, en jij is 'n bietjie te arm na sijn sin. Maar ik sê, jij is veel beter dan lieg-Hans, als is hij rijk. Al wil die ou dit nie, jij kan daarom kom.”

„Vir wie van ons twee denk jij dat Netjie die liefste het?” vra Gerrit.

„Ik weet nie, ik het nooit gevra nie. Wat gaan dit mij aan! Al wat ik weet is, dat ik liever vir jou tot swager wil hê dan vir Hans. Jij lieg nie so bang nie en jij skiet ook veel beter.”

„Het Netjie dan nooit in jou teenwoordigheid na die kant toe gepraat nie?”

„Ik luister maar min na mijn susters hulle praatjies,” sê Willem, „maar tog, een keer het ik haar na Pa hoor sê: Pa wil hê ik moet met Hans trou, maar als ik hom neem, sal al die mense vir mij noem: lieg Hans sijn vrou, en dit wil ik nie.”

„En wat het jou Pa toen gesê?”

„Die ou kerel sê, dat Hans belooft het om nooit weer te lieg nie, en dat hij hom, als hij weer 'n leugen sou vertel, die deur sou uitja. Dus is daar nog 'n kans vir jou. Hans kan die leugens nie laat blij nie. Hij het gister aand weer fluks opgedruk.”

„Wat het hij nou weer vertel?”

„Nee, ik het belooft om stil te blij. Dit ik ook niks biesonders

nie. Maar ik het amper vergeet om jou te vra, wanneer jii sal oorkom om iijstervark te jag. Die goed is nou volop en jii het al so lang beloof om te kom."

„Die maan is al groot, sal ik Saterdag aand kom?" vra Gerrit.

„Nee jong," sê Willem, Saterdag aand kom Hans, en die ou baas sal ons tog Saterdag aan nie laat gaan nie, want dan slaap ons Sondag onder die lees; die predikasies is ook so lang. Maar kom Dinsdag aand als dit mooi weer is."

Gerrit beloof dit, waarna Willem op sijn perd spring en vrolik wegrij.

Met 'n mistroostige hart kijk Gerrit die lewenslustige knaap na. Hij voel dat sijn liewelingsdenkbeeld miskien sou misluk. Sijn omstandighede was nie gunstig nie. Sijn moeder was 'n weduwe met 'n heel klompie kinders. Sij woon op 'n huurplaas en Gerrit moes maar ordentelik sukkel om alles in orde te hou. Hij had Netjie lief en hij kon voel, dit was nie om haar skape en beeste nie, of om die stukkie grond wat sij sou krij. Daarom steek hij maar sijn pijp op en gaan aan werk. Maar hij was tog die hele dag regte stil.

Hij was nie die enigste wat die dag stil was nie. Hans was ook lang nie op sijn stukke nie. Toen Willem weg was, het hij oor die saak nagedenk en gevoel, dat hij te ver gegaan het. Hij geloof nie dat Willem sou stil blij nie. Oom Diederik sou daarnaar vra, die storie sou uitkom en dan — ja, dan sou hij weer die mense oor hom hoor praat en hij sou Netjie op die koop toe verlies. Meer dan eens het hij die dag sijn vlugge tong verwens, maar op laas dag hij : „Mijn tong het mij daarin gebreng, mijn tong moet mij daar weer uithelp. Ik sal mij wel los-lieg."

Maar los-lieg gaan lang nie so gemaklik als vas-lieg nie, en dit was al Saterdag middag eer dat Hans wis wat hij sou sê om deur te kom. Sijn perd was al skoon gemaak, sijn klere lê klaar op sijn bed, want Ma sorg vir haar enigste seuntjie en sien graag dat hij naar Poortjie toe gaan. Maar Hans was nog nie klaar nie. Toen hij in sijn kamer kom, gaan hij op sijn katel sit sonder te weet wat hij moes doen. Hij wou graag die slag met die konsent terugkom. Nadat hij 'n ruk geprakseer het, sluit hij sijn kamerdeur toe, haal die goue ring uit en steek dit

in sijn sak. Toen neem hij die diamantje en bekijk dit. Wat nou te doen? Als Willem sijn mond gehou het, was alles goed, maar als Willem gepraat het, dan kom dit skeef. Als hij maar eers konsent had, dan was hij oor 'n maand getroud, en dan kan oom Diederik maar maak wat hij wil.

Als Netjie maar wil—ja, daar lê die knoop.

Na veel nadenke, neem hij die klein diamantjie uit en steek dit in sijn sak; die ander sluit hij weer toe. „Ik sal dit maar daarop laat afloop en naar bevind van sake handel,” sê hij bij homself, „soos Pa altijd sê als hij uit die kerkeraad kom. Ik sal mij wel los-praat.”

Redelik opgeruimd rij Hans van huis. Dit was 'n aangename middag, net maar 'n bietjie warm. Die gras was mooi groen van die vorige week se reen. Sijn skape wat hij in die veld sien was vet. Alles was in orde. Hoe verder hij rij, hoe plesieriger word hij. Toen hij egter bij die boskoppie kom, waar vroeger diamante gesoek is, word hij ernstiger. Hij het nog nooit die plek goed beskou nie. Nou hou hij stil en klim van Nelson af om bedaard rond te kijk. Dit was waarlik 'n snaakse plek teen die boskoppie. Die grond lijk net soos bij Nuwe Rush; digtebij was 'n mooi spruitjie, en anderkant die spruitjie 'n groot modderplek, waar al heel wat wagens in vaseval het.

„Als hier nou wesenlike diamante was, en ik het dit eers vertel, sou dit 'n goeie ding wees,” denk Hans. „Alle wereld! wat sou die mense van mij sê! Dan sou hulle mij seker nie meer 'Lieg Hans,' maar Slim Hans of Rijk Hans noem. Dit sou glad 'n ander ding wees. Ou Diederik sou dan nog hoogmoediger op mij wees en Netjie ook. Kom, wie weet wat nog kan gebeur.”

Die versoeking was vir Hans nou so sterk, dat hij, hoewel hij sijn beste klere aan had, tog nog 'n half uurtjie bestee om te soek. Hij til 'n heel partij mooi klippies op, ongelukkig geen een wat naar diamant lijk nie. Dit was nie naar Hans sijn sin nie, maar met goeie hoop in sijn hart, klim hij weer op sijn perd en rij verder.

Op Poortjie lijk dit alles aangenaam. Oom Diederik sit voor die deur in die koelte en beskou sijn fraaie lande en tuine. „Ja”, dag Hans, „bij ons is dit ook mooi, maar al moet ik 'n tjdjie

bij oom Diederik woon, dit sal wel gaan. Poortjie is tog maar 'n mooie plaas."

Oom Diederik was in 'n goeie luim en dit lijk of hij blij was om Hans te sien. Sodra Hans afgesaal het, sê hij dat Hans 'n stoel moes krij en bij hom kom sit. Hans gaan eers in om die tante en niggies te groet. Ongelukkig krij hij tante alleen. Die niggies was in die kamer en kom nie uit nie.

Hans se moed begin hierop te verflou en hij luister maar half naar oom Diederik se praatjies. Hij was maar blij toen die son ondergaan en hulle, na die vee besorg te hê, genooi worde om te kom eet. Nou sou hij Netjie wel sien.

So was dit ook. Toen hulle aan tafel gaan sit, kom Netjie so mooi als 'n blom uit die kamer.

„Waar blij jij die hele middag?" vra oom Diederik.

„Ik het so erg hoofpijn," antwoord Netjie, op droewige toon.

„Van wanneer-af pla die hoofpijn?" vra oom Diederik met 'n spotagtige lag.

„Dis al 'n paar dage, nê Grieta?" antwoord Netjie, ewe onskuldig.

Grieta, Netjie haar suster, wat 'n paar jaar jonger was, kijk verwonderd op, maar sê tog ewe ernstig: „Ja, Netjie! Dit is seker al 'n paar dage, dat jij gekla het."

„Als jou kop seer is, dan moet jij iets gebruik," sê tante besorg.

„Dit is nie nodig nie Ma, ik sal maar vroeg gaan slaap," sê Netjie. „Dis die beste vir mijn hoofpijn."

Hans wis nie hoe hij dit had nie. Die hele gesprek het hom nie aangestaan nie. Dit was of Grieta en Netjie mekaar aankijk en lag en Willem glimlag ook. Oom en tante lijk uit hulle humeur.

Na die huisgodsdien sê Netjie: „Nag, ik gaan slaap!" en dit was vir Hans of die dosie met die goue ring swaar word in sijn sak.

„Kom, Hans," sê oom Diederik, „wil jij nog 'n bietjie voor die deur sit? Dit is binne so warm."

Hans stem toe en langsamerhand begin hij sig tevrede te stel. Oom Diederik was ook regte vriendelik. Hij bied self sijn

tabaksak aan om te stop, iets wat oom nog nooit gedaan het nie. Hans voel hom amper 'n groot man. Jammer maar, dat Netjie, die arme dingetjie, hoofpyn had.

Als Oom Diederik aan die praat raak, hou hij nie weer gou op nie. Hij kon lekker vertel. Spijtig maar, dat Willem telkens tussenin praat. 'n Mens kon sien, dat hij die jongste seuntjie was.

Oom was naar die Synode gewees en hou Hans druk aan die gang deur van die vergadering te vertel. Hij was net besig om aan Hans mee te deel, wat hij op 'n voorstel van Meneer te sê gehad het, toen Willem, wat daarvoor al moeg is, eensklaps tussenin val en vra :

„Toen jij van Transvaal gekom het Hans, was jii toen op Nuwe Rush?”

„Ja,” sê Hans, wat liewers van die saak wou afwees, „en wat het oom toen gesê?”

Maar eer oom kon antwoord gee, val Willem weer in. „En lijk die grond daar net soos bij die boskoppie?”

„Ja net so,” sê Hans haastig.

Die gedagte van diamante laat oom Diederik die synode saak glad vergeet.

„Ik sou tog wel graag wou weet, of daar bij die boskoppie diamante is,” sê oom.

„Ja, oom!” sê Hans langsam.

Willem was intussen opgestaan en staan agter Hans sijn stoel. Sonder dat oom dit sien, stoot hij vir Hans aan.

„Ik het lus om nog eenmaal te probeer,” gaan oom Diederik voort.

Willem gee Hans weer 'n stoot, sodat die arme kerel nie meer wis wat te doen nie.

„Toe Hansie!” sê Liegduiwel daar binnekant, „sê maar dat jij 'n steentjie gekrij het. Daar is seker diamante en dan is jij 'n groot man. Netjie sal dan nie hoofpyn krij als jij kom nie.”

„Ik is bijna seker dat daar diamante is,” sê Hans. „Ik het vandaag weer 'n partij regte mooie klippies opgetil.”

„Hoe lijk hulle?”

„Oom kan sien. Ik het hulle in mijn onderbaatjie sak.”

„Toe jong! laat ons dit sien,” sê oom Diederik, terwyl hij opstaan en binnetoe gaan. Breng 'n paar kerse.”

Die kerse word gebreng en Hans gooi sijn hele voorraad klippies op die tafel.

Oom Diederik bekijk die klippers aandagtig, maar skud sijn kop.

„Maar waar is die klippie wat jij vir mij gewijs het?” vra Willem.

Gesteurd kijk Hans op. „Hier is die steentjie,” en met die woord haal Hans die diamantjie uit en set dit op die tafel.

„Kijk Pa!” roep Willem, „is dit nie 'n diamant nie? Dit blink nes die son.”

Bedaard set oom Diederik nou sijn bril op en bekijk die steentjie. Tante, wat tot nog toe maar gebrom het, dat hulle die tafel vuil maak, staan nou ook op om te sien.

„Ik het geen verstand van diamante nie,” sê oom Diederik, „maar die steentjie lijk tog glad anders, als die ander. Waar krij jij dit?”

„Hans het mij gesê, dat hij dit bij die boskoppie opgetil het,” antwoord Willem, „Is dit nie so nie?”

Hans blij 'n oomblikkie stil. Hij voel daar was nog 'n paar minute tijd om los te kom. Hij kon sê, dit was 'n grap en dan sou oom Diederik miskien raas, maar niks meer nie. Of hij kon sê: „Ja,” en die gevolge afwag. Hij voel hij was op die afdraend en gaan vinnag krans toe.

„Het jij die steentjie bij die boskoppie opgetil?” vra oom Diederik met mening. „Ja,”—sê Liegduiwel binnekant soetjies. —„Ja,” sê Hans hardop, en dit was vir hom, net of hij die krans afspring.

Als die kerse nie so flou gebrand het nie, dan had 'n mens wel kon sien, dat Hans lieg. Hij word beurtelings rooi en wit.

„Kijk Neef!” sê oom Diederik, „neem mij nie kwalik nie, maar jij moet nie lieg nie. Ons kan moeite krij.”

Hans was nou weer bedoord geworde. „Ik het dit daar gevind. Oom kan daar seker van wees.”

Die ontdekking van die steentjie hou die mense tot laat in die nag besig. Selfs Netjie het haar hoofpyn vergeet en kom

ook kijk, hoewel sij weer die eerste wegraak. Hans, wat nou op koers was, lieg dat dit help. Hij vertel hoe hij die steentjie gevinde het en waarom hij dit nie eerder gewijs het nie, sodat hij ten laaste oom Diederik geheel oortuig. Hulle maak toen die plan dat oom Dinsdag naar die dorp sou rij, om die steentjie te wijs en dat Hans Donderdag aand weer sal kom om die uitslag te hoor. Dan kon hulle so maar meteen begin te grawe. Oom Diederik verbied intussen almal om daarvan te praat.

Dit was al laat toen hulle gaan slaap. Oom Diederik droom van sijn nuwe ontdekte diamant-mijn. Hans lê te denk, hoe hij hom verder sou loslieg, terwijl Willem op sijn bed lê en plan maak of hij van die geld wat hij vir diamante sou krij, 'n blouskimmel of 'n vosbles hings sou koop. Wat Netjie droom weet ik nie. Van nooiens-drome het ik geen kennis nie.

Om die waarheid te sê, was die volgende Sondag glad nie 'n plesierige dag op Poortjie nie. Oom Diederik se hart was vol van diamante, maar omdat dit Sondag was, wil hij daarvoor nie praat nie. Willem had minder gewetensbeswaar, maar hij durf nie praat nie en Hans staan die ogtend op, net soos 'n man wat weet dat daar ergens 'n slang in die kamer is, wat hij nie kan krij nie. Onder die lees sit hij maar te denk, hoe hij sal maak als oom Diederik niks krij nie. Liegduiwel gee hom wel die een plan na die ander aan die hand, maar geen een lijk vir hom veilig nie. Hij was regtig sonder raad.

Sondag namiddag rij hij huis toe met 'n beswaarde hart. Die goue ring het hij nie kon kwijt raak nie. Toen hij weer bij die boskoppie kom, kijk hij nog weer goed rond, hoe die geaardheid was, maar nou lijk dit vir hom niks biesonders nie. Klippies in oorfloed. Hij soek minstens 'n paar uur, maar puur verniet en moes eindelijk tog maar verdrietig naar huis rij. Die aand het Hans hoofpijn en gaan vroeg slaap.

Toen hij in sijn kamer kom was hij vuur-warm, nukkerig op Netjie, nukkerig op oom Diederik, en Willem kon hij gerus 'n opstopper gegee hê. Maar op hom self was hij nie kwaad nie, hoewel hij die meeste skuld had. Hij trek sijn baatjie uit, smijt dit op die katel en stap toen 'n geruime tijd heen en weer deur die kamer. Eindelijk gaan hij op die katel sit planne prakseer.

Nadat hij 'n rukkie so en sit plan maak, krij hij 'n inval. Liegduiwel laat 'n mens nie somaar in die steek nie. Hij help 'n man 'n flukse end vèr en dan laat hij jou eers vasloop.

Sijn inval was dit: Hij sou als daar 'n geleentheid was, Dinsdag of Woensdag aand stilletjies uitrij, en die paar diamantjies wat hij het, op die graafpelk rond gooi. Frits, die smous, was seker al in die baai, op weg naar Engeland en sou daar niks van hoor nie. Krij die mense dan meer diamante, dan was dit goed; krij hulle maar die paar, dan kon niemand sê dat hij gelieg het nie. Die grappie sou hom wel £10 kos, maar dit was tog beter dan om vas te raak.

Hij denk die saak nog eens goed na en dit lijk vir hom uitvoerbaar. Met 'n gerus gemoed trek hij verder uit en gaan slaap.

Dat hij vergeet om sijn aangedbed te doen, behoef ik nie te sê nie.

HOOFSTUK III.

Die gehele Dinsdag het Willem al uitgekijk of Gerrit nog nie kom nie. Dit het hom die dag verveel.

Sijn vader was dorp toe en Willem sê altijd, dat hij nie met vrouens kan praat nie. Hij was blij toen hij Gerrit sien aankom.

„Wel kerel! ik is blij dat jij kom,” sê Willem. „Ons sal seker 'n goeie jag hê. Die veewagter sê dat daar bij die boskoppie erdvarkens is. Saal nou gou af en gee jou perd voer. Ik het mijn ou merrie ook al in die stal geset.”

Waar is Snel?

Gerrit had skaars tijd om al die vrage te beantwoord. Hij was nie so haastig nie. Hulle moes eers eet. Daar was ook tijd genoeg. Dit kom ook net só, dat oom Diederik nie tuis was nie, en toevallig had Nietjie ook geen hoofpijn nie. Tante sê, dat hulle liewers maar moes blij, want Willem was altijd so onverskillig en voor twee maande is daar nog 'n seun van Neef Hermanus verongeluk met 'n klip. Dog dit werd dadelik deur Willem afgestem.

Net soos die son onder was, kom Snel, Gerrit se ou hottentot daar en werd deur Willem in beslag geneem. Snel wis van alles en daar Willem wel kon denk, dat hij Gerrit nie gou sou wegkrij nie, haal hij Snel oor, om maar vooruit naar die boskoppie te gaan en te kijk waar die erdvarkens was. 'n Groot stuk tabak wat Willem al vooruit klaar geset het en 'n kabernaatjie, wat Grieta besorre, was vir Snel genoeg en toen Netjie hom nog 'n sopie gee, praat hij geen woord meer nie, maar stap ewe lugtig en tevrede met 'n graaf op die skouer vooruit.

Dit was 'n hele ruk na die ete, eer Gerrit so ver gekom het om op te saal. Die arme kerel had meer lus om te blij, maar Willem was so ongeduldig, dat Gerrit eindelijk maar moes toegee.

„Ik weet waarlik nie wat julle groot jong-kerels daar aan het, om so lang met nooiens te gesels nie. Ik is vir mijn susters partijkeer so moeg,” brom Willem. „Hulle kan oor niks praat nie. Ons moes al lang bij die boskoppie gewees hê.”

So lang als die twee versuim, het Snel aangestrijk, en bij die boskoppie bedaard agter 'n bos gaan sit om uit te rus. Na 'n pijp gerook te hê, het hij so 'n bietjie rondgeloopt en spoedig 'n gat gekrij, waarin hij meen dat seker wel 'n erdvark sou wees. Toen gaan hij sit rus, sijn karbenaatjie braai en eindelijk lê hij lekker te rook. „Baas Gerrit sal so gou nie kom nie,” sê hij bij homself. „Ik kan nog 'n bietjie slaap.”

Net toen hij 'n klip reg geset het om te lê, hoor hij dat iemand te perd aankom. Gesteurd lig hij so effentjies sijn kop op en brom: „Daar is die kerels al.”

„Maar dis mos nie basie nie,” denk hij, toen hij 'n oomblikkie gekijk het. Die kerel kom van die ander kant af. Wie sou dit wees?”

Die ruiter kom langsaam nader.

„Maar ik ken mos die witvoet perd,” sê Snel. „Dis Nelson van baas Hans, en daar is Hans self ook. Die kerel rij seker naar Poortjie. Wel baas Gerrit sal nie plesierig wees als baas Hans daar kom nie.” Die ou hottentot lag somaar alleen.

Die ruiter wat aankom lijk egter volstrek nie haastig te wees

nie. Hij rij op 'n kort stappie. Elke keer hou hij stil en kijk rond.

Snel, wat amper opgestaan het, was verwonderd daarvoor en word nuwsgierig. Hij gaan plat op die grond lê, maar tog só, dat hij mooi kan sien.

Toen die ruiter bij die ou graafplekke kom, wat maar 'n paar honderd tree van die bos af was waar Snel lê, sien hij duidelik, dat hij hom nie vergis het nie. Dit was Hans. Bij die boskoppie klim Hans af en kijk nog eens aandagtig rond. Snel lê toen plat in die gras en kon nie gesien worde nie, maar kon alles beskou. Hij sien toen, dat Hans iets uit sijn sak haal, 'n bietjie rondloop en drie of vier maal iets op die grond gooi. Toen klim Hans op sijn perd, kijk na alle kante rond en rij op 'n galop weg. Bo op die bult hou hij nog eens stil, kijk weer om en rij die bult oor.

„Wel dit is koddig,” sê Snel, terwyl hij opstaan en hom uitrek. „Wat sou die kerel daar gemaak hê? Ik moet tog kijk wat hij daar gegooi het.”

So gesê so gedaan. Snel stap aan, en praat bij homself, soos 'n hottentot doen, als hij ernstig is.

„Nee, Snel, jong! jij moet oppas,” sê die hottentot toen hij 'n vijftig tree geloop het. „Denk wat outa-Frerik altijd gesê het :

„Hottentot hou jou uit witman se sake uit. Die ding kan kom soos dit wil, maar die hottentot krij 'n pak!”

Snel staan stil en gaan toen sit.

„Maar die ding is te snaaks,” sê hij weer. „Wat kom Hans hier maak? Hij wil seker tower.”

Snel, wat in sijn edukasie nog nooit van mijn-sout, soos die Engelse dit noem, gehoor het nie, kon nie anders denk nie. „Dit is seker towerij,” sê Snel. „Hij het daar goed gegooi, omdat hij gehoor het, dat baas Gerrit hier sal ertvark jag. Dit is gelukkig dat ik dit gesien het. Ik sal wel oppas dat ons nie daar kom nie. Waar sou die kleinbaas wees?”

Gelukkig had hij nie lang te wag nie. Die twee jong kerels kom kort daarna, ewe vrolik en opgeruimd daar aan.

Snel loop hulle dadelik te gemoet, maar pas goed op, dat hij

nie digtebij die plek kom waar Hans die goed gegooi het nie. Toen hij bij Gerrit kom, wijs hij hom 'n plek aan, glad anderkant die koppie, en hoewel Willem bij die koppie wou jag, wis Snel so veel van die ander kant te vertel, dat hij eindelijk toestem. Hulle krij dan ook spoedig 'n erdvark wat hulle dood maak. Willem wou toen nog seek, maar Gerrit had geen lus nie en sê dat hij moeg was, sodat hulle kort na middernag weer van mekaar gaan : Willem en Gerrit naar Poortjie en Snel huis-toe.

Snel was anders geen bang hottentot nie, maar toen hij tog so alleen in die nag met die graaf op sijn skouer loop, voel hij net grillerig. Iedereen weet, 'n hottentot is bang vir spoke. Net als hij 's nags 'n skaap wil steel, dan is hij vir niks bang nie. Vir towerij was Snel so bang als 'n mens maar kon wees. Hij doen dan toen ook maar net sijn bes om bij ou Katrijn, sijn ou meid, te kom. Toen hij in sijn strooihuis kom en die kleingood weg was, kon hij nie langer stil blij nie. Hij vertel wat hij gesien het en ou Katrijn dag ook dat hij reg gedaan het om maar nie digte bij die goed wat Hans daar gegooi het te kom nie. Sij wis al te baing stories van towerij op die manier.

„Maar hoe dan met klein-baas?” vra Snel, wat die volste vertrou in ou Katrijn had.

Ou Katrijn was net in die knijp. Sij had Gerrit groot gemaak en was jammer vir hom, maar sij was ook bang vir Hans en sijn vader. Nadat sij lang gedenk het, sê sij eindelijk; „Nee, Snel, die beste vir 'n hottentot is : Hou jou bek.”

„Maar kan ik nie 'n bietjie met oupa Antonie daaroor praat nie?” vra Snel. „Hij self is halfpad towenaar.”

„Jij kan so maak,” sê Katrijn, „maar ik is bang, julle is nie te vertrou nie. Als julle drank krij, dan klap julle alles uit. Maar jij kan daarom so maak.”

HOOFSTUK IV.

Verskrikkelik ! Daar was 'n oproer in die distrik. Dit was of al die mense van die wjisie af was. Waar jij kom : op die dorp,

of op die plase, ooral hoor jij maar van diamante. Dinsdag was oom Diederik op die dorp gewees en die mense daar het so maar gesê, dat dit diamante was. Eers wou oom Diederik nog wegsteek maar hulle was vir hom te sterk geworde. Hij het gesê dat die steentjies van sijn plaas af kom.

Van die dorp was die gerug gou onder die buitemense versprei. Alles was in rep en roer.

Die mense lieg toen dat dit so kraak. Die een vertel, dat oom Diederik al veertig diamante had. 'n Ander het weer vir die vaste waarheid gehoor, dat die Goevernement al 50,000 pond vir die plaas aangebode het en so gaan dit aan. Liegduiwel het in geen jare so veel werk gehad nie.

Gerrit het ook van die ding gehoor en het amper in die lug gespring van blijdschap. Nou was daar kans om geld te maak. Hij sou ook nou 'n plaas koop en dan—ja, dan sou alles goed gaan. Sijn moeder praat baing, maar dit help nie. Donderdag had hij van die steentjie gehoor; Vrijdag was dit of hij die koors had; maar Saterdag was hij nie te keer nie. Hij moes naar Poortjie.

Die aand kom hij weer tuis met die nuws, dat dit die vaste waarheid was, dat daar diamante bij die boskoppie was. Wel had Lieg Hans dit die eerste gekrij, en 'n mens kon hom nie glo nie. Maar oom Diederik en Willem het ook gaan soek, en na 'n paar ure het hulle ook 'n steentjie gekrij; so maar bo-op die grond. Maandag middag sou daar 'n grote bijeenkoms wees en Dinsdag morre sou kleims uitgereik worde. „Alles gaan goed”, sê Gerrit. „Jammer dat Lieg Hans nou so 'n groot man is.”

Die volgende dag was dit Rustdag. Maar daar was maar min mense in die buurte wat rus. Partij had dit so druk, dat hulle glad nie kon lees nie. Partij tog, het 'n kort prekie gelees en gaan toen skotskar regmaak. Op die dorp was die kerk regte vol. Baing mense het dorp-toe gerij om van die diamante te hoor. Selfs Meneer lijk of hij aangestoke is en die koors onder die lede het. Hij het die diamantgrawerij regte mooi in sijn preek te pas gebreng.—Ja, wit en swart, het die diamant koors.

Snel het natuurlik ook van die ding gehoor. Gerrit het hom gesê om klaar te maak om te gaan grawe. Snel het geen woord

gepraat nie. Hij het net die aand met ou Katrijn baing gelag. Ou Katrijn het hom gesê, dat die ding vir haar net so klaar was als die son : Hans het diamantjies daar gegooi, maar waarom weet sij nie. „Pas nou op, Snel !” het sij hom vermaan. „Hou jou mond nou, jij kan net vir oupa Antonie die ding vertel, maar pas-op ! Ik ken vir jou. Als jij lekker is, sal jij jou mond verbrand.”

Maandag morre trek Gerrit met die skotskar weg. Snel moet saam. 'n Groot baksel beskuit, 'n sak toutjies-vleis, 'n paar komberse, 'n koffie ketteltjie en 'n rooster, grawe en pikke, alles gaan saam. Hij gaan vroeg weg en denkt dat hij die eerste op Poortjie sou wees. Maar, wag 'n bietjie !

Toen hij daar kom, lijk dit of daar 'n groot vendusie of kerk was, so wit staan die wagens en karre. Dit woel en praat dat 'n mens deur mekaar kon raak. Mense van buite en mense van die dorp. Mister Epps die groot winkelier van die dorp was daar en Jim wat die klein kaffer kantien aanhou was daar. Al die bure was daar. Tante Grieta draf maar deur die huis en sê elke maal : „Wat so 'n klein steentjie tog kan doen !”

Dit begin naderhand te reen, dat die water so oor die aarde spoel, maar dit help niks. Die mense kom stadig aan.

Hans was natuurlik ook daar. Hij was nog nooit so 'n groot man gewees nie. Bejaarde mense, wat al lang ouderling was, seek hom op. Hulle staan om hom heen of hij 'n kommandant was. Hij moet iederkeer vertel, hoe hij die steentjies gekrij het. Hij had sijn leugens 'n bietjie agtermekaar geset en dit gaan net glad-weg. Hij vertel, hoe hij, van dat hij van die diamantveld gekom het, altijd denk dat hier iets moes wees; hoe hij later aan seek gegaan was en die steentjie gekrij het. Op elke vraag had hij 'n antwoord.

Daar was egter één kereltjie wat hom hinder : 'n klein Joodjie wat 'n winkeltjie had op die dorp. Die Joodjie, mister Gogem was sijn naam, doen partij keer sulke koddige vrage, dat Hans amper nie wis wat hij moes sê nie. Daarbij kijk die mister Gogem hom so snaaks deur sijn bril aan, dat die woorde Hans partij keer in de keel blij steek.

In die agtermiddag was daar bijeenkoms. Die grote woon-

huis van oom Diederik was stampend vol. Dit woel en raas, sodat oom Diederik meer dan eens kwaad was. Daar werd resoluusies genome en artikels opgestel. 'n Paar rondloper Engelse wat ook iets wou sê, werd die deur uitgeset, maar ten laatste kom dit so ver, dat oom Diederik belooft om morre ogtend, als die son uitkom, bij die boskoppie te wees om dan kleims uit te gee.

Dit reën nog maar altijd deur, maar die grootste gedeelte van mense span daarom maar hulle karre en wagens in, om tog op die plek te wees. Die stille plekkie was binne 'n paar uur lewendig. Partij maak nou al rusie oor kleims.

Gerrit was nie so haastig nie. Hoewel daardie aand baing mense op Poortjie was, weet Netjie tog om vir hom 'n plekkie te vind en met 'n opgeruimde hart raak hij aan slaap.

Hans het ook weggerij om die morre vroeg present te wees. Oom Diederik het hom belooft, dat hij drie kleims verniet kon uitsoek omdat hij dit uitgevinde het.

Hans was egter bek-af toen hij bij die huis kom van die heel dag praat en sou blij wees als hij uit die ding uit was.

Die steentjie wat oom Diederik gevind het, was maar één wat hij daar neergegooi het en toen hij al die mense op Poortjie sien en die groot lawaai merk, wis hij wettig nie wat hij sou doen nie. Sijn grootste hoop was, dat die Smous nou al op reis was naar Engeland en niemand ooit sou te wete kom, wat hij gedaan het nie.

Snel was met sijn baas op Poortjie gebly en het, toen dit aand word, vir ou Antonie opgesoek. Eers kon hij nie veel met hom praat nie, omdat daar baing volk was; maar laat in die nag krij hij ou Antonie tog 'n bietjie alleen in die wagenhuis, en toen vertel hij alles wat hij gesien het.

„Eers het ik gedag, dat hij tower,” sê Snel, „maar toen ik van die diamante hoor, toen denk ik weer anders.

Met 'n regte ernstige gesig het die ou hottentot die storie aangehoor, maar toen kon hij sijn lag nie hou nie. „Hoor dit is koddig! Die boere sal snaaks voel, als hulle niks krij nie. Jij moet niks praat nie, jong. Jij het dit lang stil gehou en als jij nou praat, krij jij seker 'n pak. Ons sal nou lekker krij. Bij

so'n ding krij die volk altijd 'n ekstra sopie. Maar hoor, die Hans is skelm !''

„Katrijn het ook al gesê, dat ik nie moet praat nie,’’ sê Snel, „maar als ik die mense so vir gek sien loop, dan kan ik daarom mijn lag nie hou nie.

„Jou vel sal dit gewaar worde, jong, als jij praat’’, antwoord ou Antonie.

„Ik sal probeer om stil te blij oupa, als ik maar nie lekker word nie.’’

„Ja, die lekker worde bring ons so-maar in die hande, maar ons moet oppas.’’

Vroeg in die morre was alles in beweging op Poortjie. Oom Diederik loop heen en weer om orders te gee. Die mense, wat wat op Poortjie geslaap het, span in.

Skots-karre en wagens word reggemaak, algar en alles gaan naar die boskoppie toe. Daar was al amper 'n wapad gerij. Oom Diederik was anders net straf op sijn veld en dit was nogal sijn spaarveld. Maar nou praat hij nie.

Die son was 'n klein rukkje op, toen oom Diederik op die graafplek kom. Dadelik bestorm die mense hom om grond te krij. Dit was die moeite werd om te sien hoe die mense deur die modder trap, want dit het die hele nag deur, stadig aan gereen. Partij mense gee toen om niks. Hulle gaan plat op die grond lê om klippies te soek.

Ik sal nou maar nie vertel, hoe die kleims afgebaken en uit-gegee is nie. Dit was 'n geskree en drukte sonder end. Maar twaalf uur die middag was elkeen besig om te werk. Partij het sifte meegebring. In die loop van die dag krij 'n man weer een van Hans se steentjies en almal hardloop om dit te sien. Dit gee nuwe moed en al was die son soos 'n vuur, die mense werk maar deur. Partij dorpsmeneertjies wat nog nooit 'n graaf in die hande gehad het nie, werk dat die bloed bij hulle hande afloop.

Gerrit was ook fluks aan die werk en Snel help met moed. Hij weet ook, dat dit nie lang sal duur nie. Dat Gerrit die dag niks krij nie, ontmoedig hom nie. Al die diamante kan ook nie bo op lê nie.

Hans kom ook om sijn kleims uit te soek, maar sê dat hij

later sou begin te werk. Oom Diederik werk soos 'n bandiet.

Toen dit aand word, was dit mooi om al die vuurtjies te sien. 'n Hele klomp mense had al tente opgeslaan.

Daar was natuurlik ook al 'n wa met drank. Want die jing blij nie agter nie. Partij volk was al dronk en 'n paar witmense ook. Snel het ook 'n sopie gekrij, en het, wat nog nooit gebeur is, vir die tweede sopie bedank. Hij was bang om te praat.

Die volgende morre was meer dan een, wat nie gewoon was om te werk nie, ordentelik stijf en die meeste was nie so heet om te begin nie. Gerrit was vroeg genoeg op, maar Snel was lui en maar blij, dat hij twaalf uur 'n bietjie kon gaan rus. Die meeste mense gaan toen ook na die ete 'n rukkie onder of op die wa lê.

Oom Diederik was ook gekom met 'n wa en het Antonie saamgebreng. Die gat waar hulle werk, was nie ver van Gerrit sijn kleim nie en Antonie was 'n paar maal oorgekom om met Snel saam te praat. Die twee lag dan so hard, dat Gerrit al gevra het wat dit was. Toen die rustijd aankom, gaan Gerrit onder oom Diederik sijn wa lê maar Snel blij bij die kar.

Waar die hottentot dit vandaan krij weet ik nie, maar Antonie had 'n bottel brandewijn en kom Snel opsoek om hom 'n sopie te gee. Die een sopie haal die ander in. Daar kom toen nog 'n paar hottentots, wat ook drank had en so was hulle spoedig spraaksam.

„Die ou-baas van mij is fluks,” sê oupa Antonie vir Snel, toen hulle 'n paar sopies in had en lag. „Hij werk hard nes 'n jong; hij gee jou geen oomblik rus nie. Die ou wil nog rijk worde.”

„Dis fraai om die mense te sien werk,” antwoord Snel. „Mister Rights se hande is vol bloedblare. Wat die geld tog nie kan doen nie! So 'n klippie laat die kerels werk.”

„Ja, dit is snaaks,” sê ou Vreeland, „die mense is koddig. Verbeel jou om vir 'n klippie so hard te werk. Als dit 'n bottel brandewijn was, dan kan 'n mens dit nog verstaan.”

„So 'n klippie is net so veel werd als 'n groot vat drank,” sê 'n ou, terwijl hij sijn lippe aflek. „Ik wou maar dat ik een krij.”

„Ons sal seker krij,” sê Wildskut, „Die grond is net soos die grond in die Fields.”

„Denk jij so,” vra Antonie spotagtig, want hij kan Wildschut wat 'n parmantige jonge basterd was, nie verdra nie.

„Vervas, oupa! Ik het kennis van die ding. Leef die bottel nog?”

Antonie steek eers nog 'n goeie dop en gee die bottel oor.

„Ik is seker,” sê Wildschut. „Diamante is hier net so dik als klipstene. Die oubaas sal geld maak en die jong kerel wat daar aankom ook. Kijk! hoe parmantig rij hij.”

Die sprekers kijk op. Hans kom aan op 'n flukse jong perd. Hij rij reguit naar oom Diederik se wa en bind sijn perd sonder af te saal aan die wiel vas. Terwijl oom Diederik op die wag lê te rus, gaan Hans in die skaduw sit.

„Als die kerels van die diamante, wat hier is, moet rijk worde,” sê Antonie, „dan sal hulle lang werk.”

„Wat weet jij daarvan?” vra Wildschut, terwijl hij Antonie met veragting beskou. „Jij wat nooit verder dan Poortjie was nie!”

Dit was net genoeg om rusie te veroorsaak. Die brandewijn was sterk gewees en die hottentots begin te raas. Snel spring op en verdedig Antonie, terwijl hij Wildskut vir al wat lelik is, uitskel.

Verskeie mense werd deur die lawaai wakker. Oom Diederik ook.

„Stil daar julle hottentots!” skree hij toornig.

Maar om 'n hottentot wat dronk is, stil te krij, is nie so gemaklik nie. Wildschut en Snel hou aan.

„Vat tog 'n sjambok,” sê oom Diederik vir Hans, wat hij die eerste sien en maak die goed stil.”

Hans vat sijn sjambok en 'n paar andere mense staan ook op om te sien hoe dit sou afloop

„Hou jou smoel, Snel!” sê Hans en gaan met die sjambok in die hand voor die hottentot staan.

„Jij is nie mij baas nie. Ik sal vir jou mij mond nie hou nie,” antwoord Snel met 'n vloek.

„Stil Snel!” roep Hans toornig. „Stil, of ik sal jou seer maak.”

„Jij,” sê Snel. „Jij moet maar vir jou oppas.”

Bedaardheid was nie die grootste deugd wat Hans besit het nie. Kwaadaardig slaan hij Snel met die sjambok oor die kop.

Dit was net of hij vuur in die kruid gegooi het. Snel vloek en raas en skel Hans uit vir 'n bedrieger en leugenaar.

Van alle kante storm die mense op die geraas af en in korte tijd was die hele boel bijmekaar. Gerrit was ook opgespring en oom Diederik had 'n agteros sjambok gevat, om die hottentots uit mekaar te slaan.

„Stil, Snel!” skree Gerrit, „maak dat jij weg kom, of jij krij seer.”

„Maak liewers vir baas Hans seer,” skree Snel, „wat julle almal vir gek laat werk; die bedrieger!”

Woedend loop Hans op Snel toe om hem neer te slaan, maar op eens spring die klein Joodjie tussen in en sê: „Nee, neef! laat ons eers hoor!”

„Wat het jij te vertel hottentot?” vra oom Diederik met die agteros sjambok, klaar om te slaan. „Vertel of ik kwint jou.”

„Slaan, oom!” skree Hans.

Snel kijk rond, die skrik maak hom nugter.

„Vertel maar mijn jong!” sê die Joodjie. „Dit is vir jou die beste.”

Bijna al die mense wat daar werk, was nou bijmekaar gekom. Dit lijk nes 'n hof. Hans en Snel in die middel en oom Diederik met 'n grote sjambok voor hulle.

„Vertel Snel” sê oom Diederik, „of jij kom aan die wawiel.”

Snel kijk om, maar daar was geen kans nie. Toen vertel hij alles wat hij gesien het.

'n Doffe gebrom, nes 'n hagelbui wat aankom, word onder die omstanders gehoor.

„Is dit waar, wat Snel sê?” vra oom Diederik aan Hans.

Hans was onder vertelling doodsbleek geworde. „Snel lieg,” stotter hij.

„Ik lieg nie, ou-baas!” roep Snel.

Arme Hans kijk rond, maar sien net toornige gesigte. Voor

hom staan oom Diederik. Die sjambok beef in sijn hand. Die woorde blij in sijn keel vassit.

Onverwags spring Hans om, stoot 'n paar kerels, wat in die pad staan, onderstebo, hol naar die wa, ruk sijn perd los, spring op en laat loop huis-toe.

„Vang hom ! vang hom !” klink dit van alle kante.

Oom Diederik kijk woedend rond. Daar staan 'n jong kerel met 'n onnosel gesig en ope mond naas hom, met 'n opgesaalde perd in die hand. Eer die jongkerel daarom denk, het oom Diederik die perd uit die hand geruk, was daarop en jaag met die sjambok in die hand agter Hans aan.

Die hele boel, wit en swart, lag en skree, en hol agterna, om te sien hoe die spulletjie sou afloop. 'n Paar Engelse begin onder die loop al te wed wie sou win. Dit was 'n reisie soos nog geen een gesien het nie.

Toen Hans merk, dat oom Diederik agter hom aan was, gee hij sijn perd volle toom.

Nog nooit was hij so in die nood gewees nie.

Sijn perd was fluks maar jong; oom Diederik s'n baing sterker. Ieder keer kijk hij om en sien dat sijn vervolger nader kom.

Net ope loop die perde afdraend af, deur die spruitjie, modderplek toe. Nou kon 'n mens die modderplek wel deur als jij versigtig rij. Bij die modderplek kijk Hans weer om, oom Diederik was agter hom, met die sjambok in die hand. Vir die laaste keer gee Hans sijn perd 'n hou, die arme dier spring in die modder, spartel 'n bietjie en daar sit hulle vas.

„Hoerê !” klink dit toen van alle kante dat dit so dreun.

„Nou sal jij dit hê,” skree oom Diederik.

„Jij sal weet dat jij ons bedrieg het.” Maar helaas ! oom Diederik druk ook die modderplek in. Hij het gedenk dat sijn perd sterker was. Hij spartel so'n bietjie en daar sit hij ook vas.....

Kon is nou teken, dan zou ik vervas 'n prentjie maak van die geskiedenis.

Hans was omtrent vier tree voor, maar oom Diederik kon nie nader kom nie. Hij slaat elke keer naar Hans, dat die mod-

Louis Raemaekers.

DIE LIEGDUIWEL.

Oom Diederik probeer nog 'n slag, en, gelukkig vir Hans, raak die sjambok sijn perd. (pag. 67).

der so spat. Albei was met perde en al besmeerd. Geen mens kon dit hou sonder lag nie, al had hij ook tandpijn. Die hele boel skater dan ook van die lag.

Oom Diederik probeer nog 'n slag, en, gelukkig vir Hans, raak die sjambok sijn perd. Die arme dier span al sijn krag in en terwyl die modder-klonte oom Diederik oordek, spartel Hans sijn perd los, krij vaste grond en set af.

Oom Diederik moes gehelp worde. Eers was hij so kwaad, dat hij iedereen wou slaan bij wie hij dichtebij kom. Toen hij uitkom soek hij naar Snel, maar Snel het laat vat.

Binne 'n uur was die grawerij op 'n stokkie en die boskoppie verlate.

Ik sal nou maar nie probeer nie om 'n beskriwing te gee, hoe Hans tuis gekom en daaruit gesien het; ook nie, hoe hij die volgende morre vroeg al afgeset het Transvaal toe.

Wel raas die mense vreeslik en wil skadevergoeding eis, maar Hans was weg.

Binne 'n paar weke was alles weer vergeet.

Hans kom na 'n tijd weer terug, maar die mense kijk hom so dwars aan, dat hij maar heeltemaal naar Transvaal getrek het en daar getrouwd is. Daar woon hij nog, maar of hij nog „Lieg Hans” is, kan ik nie sê nie. 'n Man het vertel, dat die sjambok van oom Diederik, „Liegduiwel” uitgeja het.

* * *

Nege maande na die storie, was daar 'n grote troupartij op die dorp en Gerrit en Netjie was saam voor die preekstoel.

Netjie had toen geen hoofpijn nie. Toen hulle op Poortjie kom, kom al die volk hulle gelukwens en Snel natuurlik ook. Die volk krij 'n sopie en toen Snel 'n soort van 'n spiets gemaak het, sê hij aan Gerrit: „Ja, mijn klein-baas! ons is almal geflous bij die boskoppie, maar jij het 'n groot diamant gekrij.”

En Gerrit sê tot van daag toe, dat Snel gelijk had.

DIE PRAATDUIWEL.

HOOFSTUK I.

„What a splendid nakmaal” (nachtmaal), het ou mister Telheim al meer als tienmaal tot sijn seun Heiman gesê, toen hij die menigte mense sien wat mekaar in die winkel verdring. „Ons het lang nie so ’n „nakmaal” gehad nie;” en dit was waar ook. Dit was nog maar Donderdag en bijna al die boere was al in. So ’n kans had die winkeliers in geen tijd gehad nie. Alles kom ook so bjmekaar. Die nuwe predikant sou Saterdag bevestig worde, vier ander predikante en één professor sou teenwoordig wees, en daarby kom, dat die veldkornet ’n bijeenkoms opgeroep het. Die gerugte van Basuto-oorlog en kommandeerderij was baing sterk. Daarom was dan ook die laaste boer dorp-toe gekom.

In die winkel van Telheim was dit vol, dit kan jij glo. Daar was ’n gepraat en gelag, dat jij jou eige woorde nie kon verstaan nie en die klerke moes net ronddraf om iedereen te help. Daar roep een om ’n saal, hier vra ’n ander die prijs van ’n ploeg, ’n klomp jong-kerels staan bij die Martini Henry’s teen mekaar te roem hoeveel kaffers hulle sal doodskiet. Partij van die grootpratere het naderhand net baing moeite gedaan om sertifikate van die dokter te krij en was, toen die kommandeerbrievies uitgaan, net baing siekelik. Maar nou moes jij hulle hoor! ’n Groot klomp nooiens koop lintjies, viral blou lint, want die afspraak was dat elke nooi ’n blou lint moes hê, als hulle met meneer se koms, bij die pastorie sou sing. Die kleine

kinders huil om lekkergoed, en om die geraas groter te maak, was 'n paar kwaai jongens besig met klappertjies te skiet. Dit was 'n vreselike drukte.

Voor die deur sit 'n partij ou ooms oor die landsake te gesels, en hou, soos George, wat aan die Kaap op skool was, dit noem : „Spesiale Parlementsitting.” Hulle beskik oor vrede en oorlog naar hartelus.

Jammer maar, dat oom Karel van der Boom nie daarby was nie. Hij was met sijn vrouw en groot dogter naar die winkel dant gewees en was nou, ik weet nie hoe lang al, ouderling. Oom Karel had dan ook lus genoeg om te gesels, maar hij kon nie. Hij was met sijn vrouw en groot dogter naar die winkel gegaan, en die twee had met mekaar afspraak gemaak, dat oom Karel vandaag 'n musiek moes koop. Daarom sleep hulle die ou deur die winkel om al die musieke te sien. 'n Paar weke gelede het oom, toen hij op 'n aand 'n goeie bui had, beloof, dat hij vir Mimie 'n harmonium sou koop en nou was hij vas.

Als 'n man 'n vrou het, is hij maar half baas, maar als jij daarby nog 'n groot dogter het, dan kan jij blij wees, als jij met 'n skrikkeljaar één dag krij om baas te wees. Die dag moet jij dan ook gebruik.

Mister Telheim het oom Karel in die oog gekrij en dadelik naar hom-toe gegaan. Mimie het hom laas al gesê, dat haar Pa 'n musiek wil koop; en nou sou oom die winkel nie uitgaan nie sonder 'n musiek te koop. Dit was verwas. Spoedig was die ou vasgekeer. Tante Saartjie staan aan die een kant, Mimie aan die ander die musiek voor en Telheim agter hom. Vir loskom was daar geen kans nie.

„Kijk hier mister Van der Boom,” sê die Duitser, „hier is een van die beste Amerikaanse orgels, wat daar te vinde is. Spotkoop, £40; maar omdat dit vir oom is, £38. Kosprijs! Dit is dit suiwere waarheid. Ik verdien daar niks op nie.”

Oom Karel het sijn bril opgeset om die orgel te bekijk; die bril help hom egter nie.

„Sal ons nie maar wag tot ander week nie?” vra hij aan tante Saartjie, „dan kan ons eers hoor hoe die ding skree.”

„Ons kan dit nou maar hoor,” sê Telheim. „Miss Mimie kan mos maar probeer.”

„Nee, dit sai ik nooit doen nie,” sê miss Mimie, terwyl haar spits neusie nog spitsers worde. „So verspot is ik nie.”

„Sal ik neef George roep?” vra Telheim. „Ik het hom in die winkel gesien.”

Maar neef George staan bij die Martini Henry's en het nie die minste lus om te kom nie.

Telheim kijk verlege rond. Oom Karel moes nou koop. Dit het Telheim hom voorgeneem en die kans begin sleg te worde.

„Wag 'n oomblikkie,” roep Telheim uit. „Hier is 'n jongejuffrou wat seker goed kan speel, ik sal vir haar vra.” „Doen mij tog die plesier, miss Wilson,” sê hij tot 'n jongejuffrou wat digtebij hom staan en besig was enige kleinighede te koop, „en kom speel assemblief 'n paar deuntjes. Die ou meneer wil die instrument laat probeer.”

Die jong meisie kijk enigsins verskrik op en bloos.

„Daar is nou geen kans om oor die musiek te oordeel nie,” sê sij met 'n glimlag. Daarvoor moet dit 'n bietjie stiller wees.”

„O! druk maar op,” sê oom Karel. „Ik wil net hoor hoe die ding skree.”

Telheim het die bankie al voorgeset, waarop die juffrou met 'n glimlag gaan sit.

Die ou Grieke het 'n storie dat daar eens 'n man was, wat so mooi kon speel, dat die ongedierte uit die bos kom om hom te hoor. So mooi speel miss Wilson nie, maar tog amper so. Sij was pas aan die gang, of dit was tamelik stil en die meeste mense hoor met verwondering die heerlike tone, wat deur die winkel klink.

Ons volk is musikaal. Dit sit in hulle bloed. Daar is te veel Franse en Duitse bloed in hulle, om nie van musiek te hou nie. Laat ons maar eers Afrikaanse liedere met goeie musiek hê, en netnou sal onse mense soos nagtegale sing.

„Dit is mooi!” sê oom Karel, toen miss Wilson 'n oomblik ophou. „Maar dit is maar Engelse goed wat jij speel. Speel nou 'n psalm.”

Sonder antwoord te gee, laat miss Wilson haar vingers so

effentjies oor die klawers gaan, en toen klink die heerlike musiek van die 42ste psalm. Die heerlike musiek, die lijdstuk van die Franse Protestante, oefen ook nou magtige invloed uit. Die orgel was goed en die juffrou speel met gevoel. Alles was doodstil. Die mans haal hulle hoede af, al die besigheid hou vir 'n rukkie op, selfs mister Telheim vergeet vir 'n oomblik dat hij 'n orgel wou verkoop. Hij kon dit niet help nie, maar dit was hom net of hij weer in Duitsland was en 'n klein kerkie tussen die dikke bome sien, waarheen 'n bejaarde vrou met 'n klein jongetjie aan haar hand gaan.

„Alle wereld! ik moet tog weer 'n bietjie kerk-toe gaan,” denk hij bij sigself.

Die musiek hou op. „Ekskuus mister Telheim,” sê miss Wilson 'n bietjie verlege, „die orgel is waarlik so, dat ik mijself vergeet en glad te lang gespeel het.”

„Te lang? Nee waarlik nie,” sê oom Karel. Jij kan gerus maar aanhou. Als Mimie ooit só leer speel, dan koop ik vir haar die duurste musiek wat daar is.”

Mimie kijk voor haar, want die storie beval haar nie.

„Uw dogter sal wel leer,” sê miss Wilson met 'n vriendelike buiging en gaan uit.

Toen sij bij die deur was, was die geraas nog eens so erg. „Hoor, die nooi kan mooi speel,” klink dit van alle kante. „Wie is sij? Sij speel mooi en sij is ook mooi,” sê 'n jongkerel. „Ik wou wel weet wie sij is.”

Die jongkerel had gelijk. Miss Wilson was mooi—heeltemaal aansienlik. Jammer dat sij so bleek en treurig daaruit sien.

„Sij is 'n miss Wilson,” sê mr. Telheim. „Sij is maar 'n maand hier. Haar moeder is 'n weduwe wat so siekelik is, dat sij bijna nooit uit haar kamer kan kom nie. Hulle woon in 'n klein huisie daar in die agterstraat en lijk regte stille mense te wees.”

„Waar kom sij vandaan, mr. Telheim?” vra tante Saartjie.

„Ik weet nie. Sij het aansoek gedoen om hier skooljuffrou in die nieuwe skool te worde,” sê Telheim. „Ik wou wel dat sij die pos krij, dan laat ik mijn dogtertjie ook hier leer.”

„So is dit die nooi?” vra oom Karel, wat lid van die skool-

kommissie was. „Ik het van haar gehoor, maar ik het gedenk sij is so maar 'n Engelse ding. Nou sal ik haar in gedagte hou. Nou, Saartjie als jij en Mimie nou wil, dan kan Telheim die musiek maar stuur. Hij skree regte goed!”

„Ja maar, Pa! hij sal in ons huis nie so skree nie” sê 'n flukse jongkerel, wat intussen nader gekom het. „Ik weet Mimie sal hom anders laat brom.”

„Stil George,” sê tante Saartjie „stil jong, blij maar bij jou maats, jij het niks bij die nooiens te doen nie.”

„Miss geraai maatjie” sê George met 'n glimlag. „Die nooiens is nes 'n tou agter mij aan. Netnou was drie bij mij, om mij saam te neem naar ou tante Adriana. Hulle wil hê ik moet nog 'n adres opstel vir meneer. Gaan jij ook saam, Mimie?”

„Hulle kon maar die Miss Wilson gevra het,” sê Mimie ewe spijtig. „Sij sal wel net so goed kan skrijwe als speel.”

„Is sussie kwaad” vra George spotagtig, „omdat miss Wilson mooier speel dan jij? Kom maar saam, dan hou ons morre aand orgel-konsert alleen.”

„Als jij weer praat, dan kan jij alleen gaan,” antwoord Mimie met toorn in haar oge.

„Kom maar”, sê tante Saartjie, „en maak nie rusie nie.”

Sonder praat voldoen Mimie aan die bevel en gaan met George saam. Tante Saartjie kon dit nie help nie om hulle so 'n klein bietjie agterna te kijk nie. Die twee was die jongste, en George was vooral haar lieveling, en elke keer als sij hom nakijk, was dit net of sij oom Karel weer sien toen hij naar haar kom vrij het.

George was 'n flukse jongkerel. Jammer maar dat hij nie „meneer” wou worde nie. Sijn moeder wou dit so graag gehad hê. Hij was slim genoeg, had sig goed gedra: sijn meester prijs hom; maar George had geen plezier in 'n boek nie. 'n Perd, 'n roer, 'n sweep, 'n trop skape of beeste, was sijn lewe. Hij was weggestuur naar die Boland, maar dit het niks gehelp nie. „Latijn,” sê hij „gee hom tandpijn, en Grieks gee hom pijn in sijn maag” en toen hij laas met die vakansie tuis was, het hij aan sijn ma 'n boek gewijs met soveel strepies en lijntjies,

dat die ou mens glad van haar slaap afgeraak het. Daarom het sij toen maar gesê, dat hij kon tuisblij.

Om so 'n flukse kerel teen sijn sin te laat studeer, is net so goed als of jij 'n vurige jong perd in 'n skotskar wil span. Jij bederf hom, of hij skop die kar aan stukkend. Dit is een van die twee. Iedereen het sijn geaardheid.

George help nou vir oom Karel, en sal netnou 'n knappe boer wees. Hij ken goed Engels, en, vir 'n wonder, ordentelik Hollands; hij is regte plesierig, ooral bemind en deugdsaam.

Mimie was ook op skool,—ekskuus, op 'n „Ladies Seminary” —gewees. Sij reken dat sij baing slimmer was dan George. Sij ken Engels (natuurlik bijna geen woord Hollands nie), en speel op die klavier. Sij was nie sleg van geaardheid nie, maar partijk-keer so skerp als 'n naald; daarbij was haar tongetjie smal, maar lang.

Broer en suster verlaat met 'n hele klomp jongmense die winkel en stap naar die huis van tante Adriana, waar 'n soort van bijeenkoms gehou worde. Neef Willem, die diaken, sou ook daar wees.

Praatville, een van die nuwe dorpe in die Onderveld, was lang nie een van die agterste nie. Nee, alles moes op die nuwste manier wees en so moes dan ook die predikant ingehaal worde, net soos 'n generaal, wat van die oorlog terugkom.

Daar was 'n ereboog met heelpartij vlagge. Op die deur voor die pastorie staan met grote letters: „WELKOM;” alles was regte mooi, alleen die adresse was nog nie reg nie.

Die naaste dorp het ook 'n paar maande gelede 'n nuwe predikant gekrij, en het nie minder dan ses adresse gehad nie. Nou wou Praatville tog graag bo wees en meneer met sewe adresse verwelkom. Dan kon die mense sien, dat hulle ook weet, hoe 'n predikant te ontvang. Die adres van die kerkeraad was *een*, van die manslidmate *twee*, van die susters *drie*, van die kinders *vier*, van die dorpsmense *vijf*, van die kleurlinge *ses*. Oor die sewende was lang gepraktiseer en eindelijk beslote dat die jonge nooiens dit sou aanbiede. Dan was Praatville tog baas. Dit sou nou bij tante Adriana deur die jong-span opgestel worde.

Bijna al die nooiens was daar bij mekaar en George moes skrywe, omdat hij Hollans ken. Partij wou dit in Engels hê, maar dit werd afgestem, die *Patriot* sou net weer spot.

„Nou Boetie, maak dit tog mooi,” sê Mimie, toen George aan tafel gaan sit om te skrywe, „denk daaroor, die ding kom in die *Zuid Afrikaan* en *Patriot*.”

„Ja, neef George,” roep 'n heelpartij gelijk, „dit moet regte mooi wees.”

„Kan jij dit nie so maak, dat die mense 'n bietjie huil nie?” vra 'n nooientjie van dertien jaar. „Dit is so aandoenlik.”

„Als die niggies 'n bietjie geduld het, dan sal ik voorlees, wat ik al opgestel het,” sê George.

„Ja dis goed!” roep bijna almal.

George trek sijn gesig in 'n ernstige plooi, haal 'n papier uit sijn sak, en begin, terwijl elkeen aandagtig luister, te lees :

WelEerw. Zeer Gel. Heer.—Wij ondergetekenden jonge dochteren van Praatville kunnen dezen heugelijken dag niet laten voorbij gaan, zonder UEw. onze hartelijke gelukwensingen aan te bieden.

Wij zijn dankbaar u in ons midden te zien, en onze dankbaarheid vloeit voort uit verschillende oorzaken.

Vooreerst, vernemen wij dat gij nog ongehuwd zijt, en dit zegt veel. Onze vroegere beminde leeraar was reeds bejaard en slechts weinig belangstelling mochten wij van hem ondervinden. Van UEw. verwachten wij betere dingen. Wees verzekerd, dat wij UEw. met alle belangstelling ontvangen; en veel van u spreken. Wij hebben alle moeite aangewend om iets van u te vernemen en hoewel wij maar weinig vrucht van dien arbeid genoten hebben; de belangstelling aan den dag gelegd, zult gij weten te waardeeren. Die belangstelling zal niet verflauwen. Geen enkele uwer daden zal zonder opmerkzaamheid voorbij gaan. Als getrouwe leden der gemeente, zullen wij uwe verkeerdheden opspeuren en die tot waarschuwing van anderen verspreiden. Onze broeders zullen de taak op zich nemen, dit in de verschillende nieuwsbladen te publiceren !

Zoo zult gij nederig blijven, en . . . ,

„Skeur die ding uit sijn hand!” skree Mimie driftig, „hoor julle nie, dat hij ons vergek hou nie?”

Partij nooiens het eigenlik van die adres niks verstaan nie, maar partij was oorlams genoeg. 'n Paar was vreeslik boos, maar die meeste lag.

„Als jij hier kom om te spot, George,” sê tante Adriana, wat so kwaad was dat sij beef, „dan kan jij maar weggeblij hê. Die dag is te heilig dan dat jij sal spot.”

'n Paar nooiens stoot aan mekaar. Tante het baing met die ou Predikant gespot.

Mimie het intussen die papier uit George sijn hande geruk en stukkend geskeur.

„Skryf maar 'n ander, Sorsie,” sê neef Willem lugtig, „die ding was nie so sleg nie, maar meneer sou tog daarom koddig opkijk. Jij moet maar een aand oorkom en dan sal ik jou vertel hoe dit met Uilspiel gegaan het, toen hij die waarheid gesê het.”

Toen die gelag ophou, gaan George weer aan tafel sit, neem 'n skoon vel papier, skryf net 'n regte fraaie adres, en nog 'n bietjie mooier dan verlede week in die „Zuid Afrikaan” gestaan het.

Oor die adresskrijwerij sou ik nog meer kan sê, maar ik is bang. Ik wil eers hoor van neef Willem, hoe dit met Uilspiel gegaan het.

Toen die adres klaar en ondertekend was, neem George sijn hoed en lat vat. Neef Willem volg.

Toen die mans weg was, begin die gesels; maar dit gaan nie glad nie. Die adres was nog nie vergeet nie en als oor meneer gesproke worde, begin partij te lag. Hulle gesels oor die goed in die winkel en gou was die gesprek oor miss Wilson haar speel.

„Wie is die miss Wilson tog?” vra 'n heel partij.

„Tante Adriana sal wel weet,” sê een. „Tante weet altijd alles.”

Nou dit was waar ook. Hoe dit kom kan ik nie verstaan nie. Maar dit was so. Tante gaan bijna nooit uit nie; net naar die kerk en biduur. Tog wis sij van almal en alles. Jij kan haar net vra. Sij wis wie op die Vendusie 'n bietjie lekker was, hoe

veel 'n ander bij Telheim skuldig is, waar nig Sannie die mooi vogelstruisveer vandaan het en so'n heelpartij dinge meer.

Sij had die naam van 'n vrome vrouw. Sij self praat altijd so. Maar die ou meneer was nooit veel met haar opgenome nie.

Hij was dan ook van die leeraars wat wel tot die gemeente, maar nie oor die gemeente preek nie. Daar was meer vrome mense in die gemeente wat maar min met haar wou te stel hê.

„Ik ken die miss. Wilson nie,” sê tante Adriana. „Sij is pas hier gekom. Haar vader is dood; so sê die mense,” en tante trek 'n gesig of sij dit net half geloof. „Sij moet maar arm wees en sij maak klere vir die dorp se vrouens.”

„Sij sê dat sij skoolmissies wil worde in die nuwe skool,” sê een.

„Sij kan ordentelik speel,” sê 'n tweede.

„Sij het maar net 'n psalm gespeel,” sê Miemie. „Als ik in 'n winkel 'n psalm speel, dan kan ik dit net so doen.”

„Ik denk dat dit maar min pas om in 'n winkel 'n psalm te speel,” antwoord tante Adriana. „Dog wie weet ook wie sij is.”

„Mooi is sij glad nie,” sê 'n nooi, wat baing naar 'n pompoen lijk.

„Sij had 'n tabberd aan, wat 'n paar jaar uit die mode is,” sê Truitjie, wat pas van Port Elizabeth kom.

„Sij stap met die hoge kop en wie weet van watter familie sij is,” val 'n ander in die rede.

„Sou neef George ook nie vir die juffrou 'n adres opstel nie?” vra 'n meisie, wat nog altijd stil geblij het.

Tante Adriana kijk op!

„Daar lui die klok!” roep Miemie. „Nou moet ons naar die pastorie. Oor 'n halfuur moet almal daar wees.”

Die opgeruimde meisies storm nou die huis uit, natuurlik om hulle eers te versier en dan naar die pastorie te gaan. Tante Adriana had ook haar bruin sij-tabberd aan, steek haar bril in haar sak en stap stadig aan om die nuwe leeraar te gaan groet.

Bij die pastorie was alles in rep en roer. Op stoep staan die kinders en die jonge meisies klaar om te sing. Die harmonium was uit die kerk gehaal en in die voorkamer geset en miss

Wilson werd versoek om te speel. Regte eenvoudig gekleed, trek sij tog deur haar skoonheid die aandag van almal. Iedereen praat met goedkeuring van haar. Tante Adriana set egter haar bril op, om die vreemde vogel goed deur te kijk.

Die klok lui weer, en weldra al die klokke en klokkies van die dorp. Daar kom meneer! 'n Hele trein karre en waens agterna. Die kinders sing dat dit klink. Die adresse word gelees, en op elkeen gee meneer 'n gepaste antwoord. 'n Mens kan egter goed sien, dat hij die *sesde* al 'n bietjie moeg was. Maar hij hou hom taai. Die antwoord op die sewende was egter die mooiste. Oom Karel het ook gesê dat dit die laaste was.

Binne 'n paar uur was alles afgeloop en gaan iedereen tevrede weg.

Tante Adriana het ook genot gehad. Sij had 'n goeie plek, waar sij alles kon hoor wat meneer sê en vanwaar sij ook elkeen kon sien. Sij had heel wat opgemerk. Hansie van Skilpadfontein het die blou sij-tabberd aan gehad, wat seker nog nie betaal was nie. Oom Stoffel se oge was weer rooi, hij had seker weer 'n sopie binne, ens. Ja, tante het veel genote.

Wat was die beste gewees?

Solang als meneer nog voor die deur gestaan het, het 'n sekere Mr. Prost, 'n agent wat op die dorp woon, ook bijgekome. Hij het stadig-aan tussen die menigte deurgedring en was eindelijk in die voorkamer tereggekome, tot waar miss Wilson sit en speel. Tante het hom in die oog gehou en tot haar verbasing sien sij, dat mr. Prost 'n briefie uit sijn sak haal, hom in 'n vriendelike buiging naar miss Wilson wend en dat hij haar enige woorde toefluister en haar daarop die briefie gee wat sij aanneem. Toen het tante haar bril bietjie beter reggeset en duidelik gesien, dat miss Wilson eers heeltemaal wit en naderhand rooi geworde het, waaop mr. Prost stadig weggegaan het.

Meneer het juis toen so mooi geantwoord, maar dit het tante nie gehoor nie. Dit was so wat oor vrede en liefde gewees. Dit was al.

Sodra die ontvangs bij die pastorie virbij was, gaan miss Wilson naar huis.

Dit was 'n klein huisje, in een van die agterstrate, waar Mary Wilson en haar moeder woon. Ofskoon armoedig, was tog alles netjies en skoon. Binne blink alles soos 'n spiel. Hier het die arme weduwe met haar dogter eindelijk wat rus gevonde, na 'n lewe van moeite en kommer. Als sij so alleen sit, en snags van pijn nie kon slaap nie (want sij was krom en in mekaar getrek van die sinkingkoors), dan kom die lewe haar so menigmaal voor die gees. Sij was die dogter van 'n boer wat nie rijk was nie, maar fatsoenlik. Lewendig van aard, werd sij, pas agtien jare oud, aangetrokke deur die vlugge taal en bevallige maniere van 'n jonge Engelsman, Wilson genaamd, wat klerk op die dorp was. Hoeveel aangenamer was hij tog in haar oge dan die stadige boere seuns, wat met haar omgaan. Wilson vra haar om sijn vrou te worde en sij neem sijn aanbod. Lang weier haar ouers om toestemming te gee; dog eindelijk gee hulle in en sij begin haar huwelik sonder seen. Haar huweliksgeluk duur egter nie lang nie. Wilson begin gou genoeg die eenvoudige, opgevoede vrou moeg te worde. Ou slegte gewoontes word weer aangenome en menige aand word, terwijl sij met gebroke hart in haar eensame kamer bij haar slapende kindertjies sit, onder uitsinnig gelag, in die biljartkamer deurgebreg. Spoedig verloor hij sijn betrekking. Van die een plaas naar die ander moes hij rondswerwe, totdat hij eindelijk in die Kaap aanland. Daar het dit nie beter gegaan nie. Die arme vrouw het gedaan wat sij kon om bowe water te blij en die gebreke van haar man te bedek. Haar ouers was reeds lang gestorwe. Haar broers en susters het haar vergeet.

Eindelijk was Wilson ook dood, half aan siekte en half deur drank. Na sijn dood begin sij rond te kijk, om die Kaap te verlaat. Sij was in die onderveld gebore en sij wou daar sterwe. Sij hoor van Praatville en meen dat sij en haar dogter Mary, wat biesonder aanleg vir musiek had, wel met skoolhou en andersins aan die kos sou kom. Haar seun Charles, 'n jong-kerel van 17 jaar, het 'n betrekking gekrij als klerk te Sondorp, ongeveer 6 uur te perd van Praatville. Sij had maar twee kinders en wou hulle nie graag so ver laat gaan nie. Daarom aarsel sij nie langer nie, maar verkoop haar bietjie meubels en

trek weg. 'n Paarlse togganger met 'n Paarlse hart, neem haar virniet mee naar Praatville, sodat sij haar paar penninge kon spaar.

Vireers gaan dit haar redelik. Sij het 'n bietjie werk gekrij, en haar dogter gee 'n paar musieklesse. Charles verdien wel weinig, maar stuur daarvan nog wat oor is en als Mary nou die geluk had om skooljuffrou te worde, sou alles wel gaan. Die hoop, wat so lang 'n vreemdeling in haar hart was, begin so stadig aan weer op te flikker. Die donkere toekoms word daardeur 'n bietjie helderder.

Daar was egter nog 'n skerpe doorn in die vlees. Die doorn was, skuld.

Ja—skuld, en dit wel van £50, meesal vir drank. Die Drankduiwel het eers haar lewe bitter gemaak en het nou nog nie met haar klaar nie. Haar oorlede man was omtrent £50 skuldig geblij bij Borner, 'n kantienhouder aan die Kaap. Borner sê dit was vir drank en geleende geld. Toen sij wou weggaan, het Borner haar opgedruk. en daar sij nie graag insolvent wou gaan nie, om die eer van haar kinders, het sij 'n skuldbewijs geteken. Sij het jare lang geleef en gewerk om haar man se eer op te hou en sij wou ook nou liever honger lij, dan dat die ding onbetaal sou blij. Borner het wel uitstel gegee, te meer daar hij sien, dat hij anders niks kon krij nie.

Die skuld moes betaal worde.

Niemand moes haar kinders kon verwijt, dat hulle vader 'n dronkaard was, wat nie eens sijn drankrekening betaal het nie.

Als Borner maar uitstel gee en Mary die skool krij, sou dit wel gaan.

Die gedagte aan die skuld vervul egter haar hart en het haar nou ook besig gehou.

Met 'n blijde glimlag kijk sij op toen Mary binnekom.

Mary was egter stil, erg stil. Toen sij haar manteltjie afgehaal het, kom sij naas haar moeder sit en lê haar hoof op die skouer van haar moeder.

„Wat is dit, Mary?” vra juffrou Wilson verskrik. „Wat het jou oorgekom? Jij moet jou nie te veel vermoei nie.”

„Ik is nie vermoeid nie, maar 'n bietjie ontsteld, mama,” antwoord die meisie. „Net toen hulle die adres voorlees, kom mr. Prost, die agent bij mij en gee mij 'n brief van Borner. Hier is die brief.”

Juffrou Wilson neem die brief aan, lees dit soetjies deur, en laat dit toen in haar skoot val.

„Dis 'n brief van Borner,” sê sij eindelijk. „Hij skryf dat die tyd oor 'n maand om is en ons moet betaal, anders sal hij regterlike stappe neem. Hoe kom mr. Prost aan die brief?”

„Ik weet nie, ma!”

„Het mr. Prost niks meer gesê nie?”

„Ja, hij sê, dat hij vanaand nog sou kom, om met ma oor die brief te spreek.”

„Waarom in die aand, Mary?”

„Ik weet nie, ma! Ik had geen tyd om hom dit te vra nie?”

„Is dit dieselfde mr. Prost, wat jou verlede week 'n uitnodiging gestuur het om met hom naar die entertainment te gaan?”

„Ja, ma, dieselfde.”

„Ken jij hom, Mary?”

„Ik het hom 'n paar maal ontmoet en hij oorlaai mij met beleefhede, doch hij geval mij nie,” voeg Mary daarbij en bloos.

Juffrou Wilson kijk Mary enigsins skerp aan. „Nou ons sal sien,” sê sij ernstig. „In elk geval het ons 'n maand tyd. Wanneer sit die skoolkommissie?”

„Ik hoor vandaag bij die pastorie, dat die kommissie oor drie weke sal sit.”

„Dan eers,” sê die moeder, met 'n sug. „Wel ons sal sien.”

Stil gaan die agtermiddag virbij. Geen een van die twee had lus om te praat nie.

Dit was skaars donker toen aan die deur geklop werd en mr. Prost binnekom.

Mr. Prost was, soos ik reeds gesê het, 'n agent te Praatville, wat al 'n geruime tyd daar woon en baing werk had. Hij was nie so jong nie, maar heel spraaksaam en vriendelik. Egter was daar lelike gerugtes van hom in omloop en in fatsoenlike

geselskappe werd hij meer geduld dan genooi. Mary het van die eerste oomblik af, dat hij haar gesien het, sijn aandag getrokke en hij het haar oervloedige beleefdheede bewijs, wat haar volstrek nie aanstaan nie. Misskien het sijn ook wel die duiwel gesien wat uit sijn oge kijk, 'n duiwel, wat ik maar nie sal noem nie.

Mr. Prost was nou ook oorfriendelik. Hij oorlaai Mary met komplimente oor haar speel en dit het 'n geruime tyd geduur eer die weduwe geleentheid had om oor die eiginlike doel van sijn besoek te spreek.

„O,” sê mr. Prost, „dit is 'n kleinigheid. Mr. Borner het mij die bewijs ter invordering gestuur en 'n brief aan u ingesluit. Mr. Borner het seker geld nodig, maar als dit nodig is, kan u op mij reken. Ik sal altyd bereid wees om u en uw dogter van diens te wees.”

„Dank u, vir die vriendelikheid,” sê die weduwe koel. „Ik sal egter sien wat ik kan doen en aan Borner skrywe. Misskien gee hij mij nog uitstel.”

„Als ons uitstel krij, dan sal dit gaan. Misskien krij ik die betrekking als skooljuffrou hier,” sê Mary.

Mary het pas die woord uitgesproke, of sijn had daar spijt van. Mr. Prost neem daarvan egter geen notisie.

„Al wat ik daaraan kan doen, sal seker geskied, miss; laat alles maar aan mij oor, en ik sal aan Borner skrywe.”

„Ik doen die dinge liewers self,” sê die weduwe. Dank u vir die vriendelikheid.”

„Soos u verkies,” sê Prost, 'n weinig gesteurd.

Na nog 'n paar woorde gesproke te hê, gaan mr. Prost weg.

„Wat sal ons doen, ma?” vra Mary, nadat sijn enige tyd stil gesit het.

„Skryf dadelik aan Borner om uitstel en skryf ook aan Charles om raad. Hij is wel jong, maar verstaan seker meer van besigheid dan ons. En dan ten laaste, sê die Skrif nie: „In zes benauwdheden zal Hij u verlossen, en in de zevende zal u het kwaad niet aanroeren?”

Mary blij stil.

„En wat denk Ma van die mr. Prost?”

„Ik denk, dat hij een is, wat in die Skrif „Zonen Belials” genoem worde en dat mijn dogter wél doen om hom te vermij,” antwoord die weduwe, terwijl sij haar dogter ’n soen gee. “Ons verkoop liever al wat ons het en swerf deur die land, dan deur die man geholpe te worde. En nou, goeie nag.”

HOOFSTUK II.

Praatville was, soos ons al gesien het, glad nie ’n agterdorp nie. Ieder keer staan daar ’n stukkie in die koerant van wat Praatville gedaan het, of nog sou doen. So had Praatville ook ’n Sendingsgenootskap en bij die Sendingsgenootskap is ook ’n Werkgeselskap. Die Werkgeselskap staan in hoge guns bij vrouwe en meisies. Elke week was daar bijeenkoms, één week bij die Predikantsvrou en één week bij tante Adriana. Bij tante Adriana was egter altijd meer mense. Hulle vind dit daar aangenamer dan bij die vorige juffrou. Die juffrou laat te veel lees en dan skiet daar geen tijd oor om te praat nie. Bij tante was die stukkie om te lees maar kort — partijkeer regte kort. Viral als daar iets biesonders gebeur was. Van dat Praatville vakant was, het tante die saak alleen bestuur en sij was blij toen sij hoor, dat die nuwe predikant ongetrouwd was. Nón kon sij vireers baas blij.

Ongeveer 14 dage na die bevestiging, was die Werkgeselskap weer bijeen. Daar was ’n goeie opkoms. Tante haar voorkamer was mooi vol, want ’n heel partij buitemense was aangekom en partij het nog nie uitgerij nie. So was Mimie ook daarby. Die geselskap was naar haar smaak.

Net ’n klein stukkie word gelees,—heel klein. ’n Mens kan dit ook verstaan. Dit was die eerste bijeenkoms na die bevestiging.

Na die lees was die gesels oop. Eers oor die en die, toen oor mense en eindelijk oor die nuwe skool. Daar was vier applikasies ingekom en hoewel dit nog nie geopen was nie, wis natuur-

lik die hele dorp reeds alles daarvan. Miss Wilson kom ook weer ter sprake.

„Die miss Wilson het die beste kans,” sê een van die praatsters. „Verskeie lede van die kommissie is vir haar en meneer ook. Hulle sê, sij speel so mooi.”

„Ja meneer sal wel van die jonkheid hou, ik sou anders denk dat 'n bejaarde vrou beter sou wees,” antwoord tante Adriana.

„Ik is al moeg om van miss Wilson haar speel te hoor,” sê Mimie spijtig. Ik het al anders hoor speel dan so en wie is sij tog?”

„Ja wie is sij tog,” vra 'n derde. „In elk geval is sij brand arm.”

„Dis te hoop dat die kommissie goed sal toesien,” sê 'n juffrou, „anders stuur ik mijn Letta nie.”

„Wat kan jij van mans verwag,” sê tante Adriana. „Als hulle maar 'n jong gesiggie sien, dan is hulle tevrede.”

„Meneer het baing naar haar gekijk,” sê 'n ander. „Ik het vir hom opgelet, net toen die dierbare adres van die jong nooiens voorgelees is.”

'n Paar jong nooiens, wat bij die opstel van die dierbare adres teenwoordig was, begin toen te lag, sodat die spreekster stil blij.

Die meeste mense begin nou langsamerhand weg te gaan, alleen tante haar vertrouwbaarste vriendinne blij nog; Mimie ook.

Toen dit weer 'n bietjie stiller was, begin tante opnuw.

„Wat nig Fija van meneer daar vertel, is nie waar nie, maar wat wel waar is, weet ik.”

Die oge van almal was toen op haar gevestig.

„Wat is dit dan?” word van alle kante gevra.

Tante skud haar hoof, hoes en wil nie praat nie. Eindelijk kom dit uit.

„Ik wil daar geen kwaad van denk of sê nie. Dit is ook niks. Maar wat ik weet is dit, dat die miss Wilson veels te vrij met mr. Prost omgaan, om skooljuffrou van Praatville te wees. Hij het met haar gepraat bij die aankoms van meneer en aan haar 'n briefie gee. Dit het ik met mijn oge gesien.”

„Miskien was dit 'n rekening,” sê één tante goeðhartig.

„'n Rekening,” sê tante Adriana, en kijk die vorige spreekster met verontwaardiging aan. „En wat sou jij sê als die mr. Prost daar saans gaan kuier. Mijn meid Roos het dit self gesien, en weet jij wie die mr. Prost is?”

Die goeðhartige tante was geheel oorbluf. Die meeste beskou haar met 'n soort van medelij oor haar onnoselheid.

„Wel,” sê tante, toen die vrouens hoede en kappies opset om weg te gaan, „ik sal wel alles daarvan uitvinde. Dit kan julle glo.”

En onder 'n gemompel van goedkeuring gaan hulle uit mekaar.

Die persone, in die lot van wie tante Adriana op haar manier soveel belang gestel het, ongelukkig van die belangstelling onbewus, het hulle dage lang onder sorg en kommer deurgebring. Daar was egter 'n bietjie meer vooruitsig, sodat op een aand, 'n paar dage na die gesprek bij tante Adriana moeder en dogter enigszins opgeruimd bij mekaar sit. Daar hulle maar weinig hoop had dat Borner hulle sou uitstel gee, het hulle tegeljkertijd aan 'n bekende in die Kaap geskrijwe om aan hulle die geld te leen, met die belofte, dat Mary, als sij onderwijseres worde, elke maand iets sou afbetaal. Die man het hulle geantwoord dat hij nie ongenege was om dit te doen nie, maar met die kondisie, dat als Mary die betrekking nie krij nie, hij sijn aanbod terugtrek, want hij moes sekuriteit hê.

Die brief het die weduwe wel seer gemaak, dog wat kan 'n arm mens doen. „Wat hond is, moet bene kou,” sê 'n spreekwoord, wat wel plat is, maar daarom waar en maar deur bitter min mense, selfs onder hulle wat sig Christene noem, die arme als die agtergeblewene erfenis van die Here Jesus beskou worde, het sij al nie min leer verdra nie.

Dat Mary onderwijseres sou worde, werd bij hulle altijd waarskijnliker. Meneer was 'n paar male bij hulle gewees, had Mary hoor speel en had so half sijn stem toegesê. Oom Karel was ook daar gewees en hij had veel invloed.

„Dit sal wel gaan, ma !” sê Mary altijd. „Dit sal verder wel beter gaan.”

Die aand was sij nogal opgeruimd, want sij verwag Charles. Hij had geskrijwe, dat hij vir besigheid naar Bosfontein moes gaan en als hij 'n draai omrij, dat hij dan die aand op Praatville sou wees. Hij moes dan wel die volgende morre vroeg weer weg, maar dit was niks. Hij kon dan tog 'n paar ure met hulle praat.

Die twee vroue sit nou op hom te wag. Uit die kombuis kom 'n lekker ruik, wat verkondig dat moeder en suster gesorre het vir die ontvangs. Alles was klaar.

„Daar is Charles,” roep Mary, toen daar aan die deur geklop werd.

„Dit is nie sijn klop nie, Mary,” sê die moeder.

Mary het dadelik opgespring. Die weduwe het egter gelijk gehad. In plaas van Charles kom mr. Prost in die kamer.

Juffrou Wilson kijk verdrietig op. Die besoek was haar allesbehalwe aangenaam.

Mr. Prost was slim genoeg om dit te merk, maar gaan ewewel met 'n glimlag sit.

„Dit spijt mij dat ik u moet hinder,” sê hij. „Ik het vandaag 'n brief van Borner ontvang en ik wil u graag self sien. Ik had nie eerder tijd nie. Borner skrijf dat hij nie langer dan 'n maand uitstel wil gee nie. Na die tijd moet ik regterlike stappe neem.”

„Binne 'n week, hoop ik, sal ik u 'n antwoord gee,” sê die weduwe. „Ik verwag mijn seun hier en dan sal ons wel 'n plan maak.”

„U kan elke dag als u wil bij mij geld krij,” sê Prost. „Dit sal mij altijd aangenaam wees u en miss Wilson 'n plesier te doen.”

Die weduwe gee geen antwoord nie, maar knik met haar hoof.

„Is uw seun op Sondorp?” vra Prost.

„Ja,” antwoord die weduwe. „Ons verwag hom vanaand hier. Hij moet naar Bosfontein.”

„Dit is nie ver om nie,” sê Prost, „en dit is goed om die tijd te gebruik. Daar sal gou genoeg rumoer wees in die land.”

„Hoe so?“ vra die weduwe.

„Wel, dit is nou seker, dat die Basuto-oorlog uitgebreek het, en binne enige dage word daar gekommandeer. Is uw seun ook op die burgerlijs?“

„Ik denk so,“ sê die weduwe, terwyl sij bleek worde. „Die Heere gewe dat hij vrij mog loot! Hij is maar siekelik.“

„Ik help om u dit te wens,“ sê Prost, en staan op. „Goeie naand!“

Daar juffr. Wilson deur die sinkingkoors nie kon opstaan nie, was Mary wel verplig om hom tot bij die deur te vergesel.

Met 'n verstoorde gelaat kom sij weer binne.

„Van die man moet ons niks aanneem nie,“ sê sij en word rooi. „Sijn vriendelikhede walg mij.“

„Ik laat liewers alles verkoop,“ antwoord die weduwe ernstig. „Die eer van jou oorlede vader is mij dierbaar, maar mijn kinders is mij dierbaarder.“

„Hoe sal dit tog met ons gaan?“ vra Mary, terwyl sij verdrietig gaan sit. „Als Charles nou ook naar die kommando moet, wat vang ons dan aan?“

„Ik weet dit nie,“ antwoord die moeder. „Laat ons maar nie voor die tijd bekommer wees nie.“

„Nou is dit tog Charles,“ roep Mary, na enige minute stilte. „Dit is sijn klop.“

Sij had gelijk. 'n Paar minute later staan haar broer in die kamer.

„O, mijn pêrd is bij die hotel. Ik wis dat hier geen stal sou wees nie en daar dit mr. Henry se pêrd is, moet ik hom goed versorre. Ik het daar afgesaal. Maar kom, ma, vertel tog, hoe gaan dit?“

Ma wou egter nie vertel nie en susie ook nie, voordat Charles nie eers aan tafel sit, en 'n lekker karbenaatjie in had nie. Charles gee ook gou genoeg in. Wel als 'n mens wil weet hoe lekker 'n karbenaatjie is, dan moet jij eers 'n heel dag te pêrd rij.

Maar hoe lekker kos ook smaak, eenmaal krij 'n mens genoeg en toen Charles eindelijk moes verklaar, dat hij nou waarlik genoeg had, begin ma te vertel.

Daar was heel wat te praat en hulle sit toen tot laat in die aand. Eers moes Charles vertel hoe dit in sijn nuwe betrekking gaan. Toen oor andere dinge. Graag wou juffrou Wilson Charles spaar, maar sij moes tog, of sij wou of nie, oor die skuld praat.

„Die skuld moet betaal worde,” sê Charles. „Dit kan gaan soos dit wil. Als dit nie anders kan nie, dan vra ik mr. Henry om geld te leen, hoewel ik dit liever nie sou doen nie. Ik is nog te kort daar. Maar als ma dit nie anders kan skik nie, dan moet dit. Ik denk hij sal dit wel doen.”

„Hij lijk 'n goeie man te wees,” sê Mary. „Sijn vrou se suster wat hier woon, prijs hom te danig.”

„Wel, sorg maar dat jij die skool krij, dan kan ons saam afbetaal en dan krij ons die geld van bowe, dit is beter.”

„Als jij maar nie naar die kommando moet gaan nie,” sê die moeder, terwijl sij haar seun nader trek.

„Wel, dit sou lelik wees,” sê Chalres. „Ik is op die lijs, maar daar moet nog geloot worde en ik loot verwas vrij.”

„Og, die kommando sal jou dood maak,” sug die weduwe. „Jou bors sal dit nooit hou nie.”

„Ag wat,” sê Charles met 'n lag, „ik is pêrd-fris, veel beter dan vroeger.”

Die weduwe skud haar hoof. Charles was nie sterk nie. Hij was wel lang en fluks uitgegroeï, maar het al van sijn jeugd af aan oor sijn bors geklaag. Dit sou wel beter gaan als hij groter werd, had die dokter gesê en dit lijk of hulle gelijk het. Charles was nou 18 jaar en veel beter dan vroeger.

„Ik moet mijn kans staan met die ander,” sê Charles. „So dra die loting virbij is, sal ik 'n telegram stuur. Laat Mary dit ook doen. Als die kiesing van die skool virbij is, dan kan ons 'n plan maak. Praat kan nou tog nie help nie.”

Die lewendige jongeling se gesprek had op die lieue vroue 'n goeie uitwerking. Opperuimder als in lange tijd gaan hulle eindelijk rus.

„Maar wie sal mij morre roep?” vra hij ewe opperuumd. „Met dagbreek moet ik weg.”

„Dit sal ik doen,” antwoord die moeder. „Mijn pijn hou mij wakker, ik sal mij nie verslaap nie.”

Dit was skaars skemerdag toen Charles wakker werd en merk dat moeder en suster al op was en vir hom gesorre het. Veel kon daar nie meer gepraat worde nie, maar voor hij weggaan, moes hij nog eers aan moeder haar knie neerkniel, om same die naam van die Here aan te roep. Hij was wel groot, maar hij had nog nie die gebed aan sijn moeder haar knie verleer nie.

Dit was 'n lieflike morre en nog nie heeltemaal lig nie, toen Charles die moederlike woning verlaat. Alles was stil op straat en sonder daar om te denk, loop Mary met haar broer die straat af. Bij die hoek kus hulle mekaar hartelik en draai sijn om huis-toe.

Net toen sijn haar huis wil binnegaan, kom 'n meid die straat op, wat haar enigszins parmantig aankijk. Mary skrik 'n bietjie en maak die deur toe.

HOOFSTUK III.

Oom Karel was uit sijn humeur. Ja, 'n mens sou nie heeltemaal lieg nie, als hij sê : „Oom Karel was nukkerig.” Hij het die morre nukkerig opgestaan en toen was alles verkeerd. Eers was sijn koffie te soet gewees, toen was sijn pijp verstop en toen hij dit wil oopsteek, breek die grassie in die steeltjie af. Adonis, wat anders met oubaas net kon maak wat hij wou, het die morre al 'n klap gehad in die stal, omdat die pêrde nie skoon gemaak was nie. Die hele huisgesin was deurmekaar. Sijn nukkerigheid was nog nie gesak nie toen hij aan die brekfes tafel gaan. In stilte eet hij sijn karbenaatjie en kijk voor hom in sijn bord. Dit lijk of die kos hom nie smaak nie.

Die nukkerigheid had 'n oorsaak. Tante Saartjie had in die nag 'n lang gesprek met hom gehad, en dit had hom net sleg laat slaap. Nou kon hij maar nie regkom nie.

Hij was bityjds gekom, omdat dit vandaag skoolkommissievergadering was en dan moes hij ook vir George, wat gekommandeer was naar die Barsuto-oorlog, weghelp.

Dat George naar kommando moes gaan, het tante glad nie

aangestaan nie. Sij het haar oge al rooi gehuil, maar dit het haar niks gehelp nie. Sij het met George mooi gepraat. Hij moes tog maar 'n plaasvervanger soek, sij sou dit betaal, maar George wou daarvan nie hoor nie. Om geen rusie met sijn vrou te hê nie, had oom Karel ook aan George gesê, dat hij maar kon blij.

Tog had oom vir George 'n mooi sterk vosperd gekoop, sodat sijn praat nie veel sou help nie. George was nou al vroeg uitgegaan om nog wat reg te maak.

Mimie was die ogtend ook net stil. Elke keer kijk sij ewetjies skuins naar haar vader.

Toen die drie bijna klaar had, kom George binne. Hij set sijn geweer, wat hij bij sig had, in 'n hoek neer en gaan sonder veel omslag aan tafel sit. „Pas-op vir die geweer, misskien is dit gelaai,” sê tante, wat 'n bietjie skrikkerig was.

„Nee, ma, wees maar gerus,” antwoord George, terwijl hij sijn karbenaatjie snij.

„Jij hoef ook nie nou al met 'n geweer rond te slenter nie,” mompel oom.

George sien op. Hij sien dat sijn pa nie op sijn stukke was nie, maar sonder sig daaraan te steur, sê hij met 'n glimlag: „Waarom is pa dan van morre nukkerig?”

„Als jij soveel in jou kop het als ik, sal jij ook wel nukkerig wees,” antwoord oom. „Jij gaan kommando toe, en ik kan maar tuis regkom. Die mense denk ook dat ik niks te doen het nie. Eers moes ik ouderling worde en nou weer schoolkommissie. Ik bedank netnou vir alles en blij op mijn plaas.

Eer dat George weer antwoord kon gee, het tante Saartjie hom aangekijk en met haar hoof geknik. George begriip dat dit nou beter sou wees om maar stil te blij.

Sodra brekfes virbij was, staan die kinders op en gaan uit. Oom Karel blij alleen met sijn vrou agter. Hij stap heen en weer in die kamer en probeer om te rook, maar sijn pijp was weer verstop.

„Wel, Saartjie denk jij dat wat jij mij van-nag vertel het, die waarheid is?” vra hij eensklaps verdrietig.

„Mimie het dit eers aan mij vertel,” antwoord tante. „Sij hoor dit gister bij ou Adriana.”

„Bij Adriana hoor jij altijd wat,” mompel oom binnensmond; „ik sal netnou die vriendskap tussen Mimie en die nig-gie uitmaak; maar misskien is dit tog 'n leugen.”

„Sus Grieta was ook daar; sij praat ook daaroor en sê, dat sij vervas haar Letta nie sal stuur als die miss skooljuffrou worde nie.”

„Ik glo dit tog nie,” sê oom Karel, en stamp met sijn voet; „'n meisie wat daar so uitsien, kan nie sleg wees nie.”

„Skijn bedrieg,” sê tante. „Ik was nog nooit daar nie, maar sus Grieta is nie 'n vrou wat somaar praat nie.”

„Dan is sij vervas 'n uitsondering,” brom oom Karel.

Tante word nou ook ergerlik en blij stil.

„Ik was met meneer saam daar,” vervolg oom, „en dit lijk tog ordentlik. Ik het lus om self die ding uit te vinde. Ik wil die meisie self vra.”

„Gaan liewers naar Adriana en dan kan jij maak soos jij denk wat goed is.”

Oom Karel trek 'n skewe gesig. Sijn pijp wil nog nie brand nie.

„Als ik maar wis hoe ik moes stem,” begin hij weer.

„Die affère is net lastig.”

Ja dit was die affère ook. Oom was dorptoe gekom, met die vaste voorneme om vir die miss Wilson te stem vir skooljuffrou, en nou loop die ding verkeerd. Mimie was bij tante Adriana gewees en had daar soveel gehoor, wat sij alles aan haar ma vertel het. Tante Saartjie het dit natuurlik aan oom meegedeel, en nou was oom vas.

Oom se pijp brand nog nie, daarom vat hij sijn hoed en gaan uit.

„Reguit naar tante Adriana; ik sal die ding wel uitvinde,” dag hij.

Tante Adriana sien hom aankom. Sij kijk dikwels oor die ondergordijntjie en so sien sij alles wat om haar gebeur. Sij set haar bril reg, neem haar predikasieboek en slaan dit ope, toevallig bij 'n preek oor Jakobus 3:6.

„Wel, neef Karel,” Sê sij met 'n opgeruimde gesig, toen oom binnekom, „wel, ik is blij dat jij mij tog ook eenmaal 'n

besoek kom bring. So'n ou weduwe als ik krij maar weinig besoeke. Julle ouderlinge maak dit maar swak."

Oom Karel moes nou eers 'n hele hoop ekskuse maak en dit duur wel 'n halfuur eer hij met sijn saak kon begin.

„Ik is eigenlijk gekom," sê hij oplaas, „om te hoor naar die ding wat Mimie aan haar ma vertel het. Die storie oor miss Wilson."

„So", sê tante, terwyl sijn 'n snuifie neem en 'n gesig trek of sijn haar die storie glad nie meer herinner nie. „So! en wat het Mimie dan vertel?"

„Mimie het aan haar ma gesê, dat die miss Wilson, wat ons skooljuffrou wil maak, haar net sleg gedra. Sij sê dat sijn dit hier gehoor het."

„So", sê tante, en neem weer 'n snuifie en bied oom ook een aan. „So, dan gedra die meissie haar sleg. Wel, wel!" en sijn skud haar kop.

Oom Karel kijk haar aan. Oom was 'n goeie kerel, maar hij kon nie met 'n steeks pêrd reg kom nie en dit was amper vir hom of hij met 'n steeks pêrd te doen had.

„Mimie sê, sijn het dit hier gehoor."

„Hier?" vra tante verwonderd. „Ik weet nie; maar dit is mogelijk. Hier was baing mense. Ik ken die Wilsons nie. Ik weet goed, ik het nie gesê dat sijn haar sleg gedra nie!"

„Maar wat is daar dan in die geselskap gepraat?" vra oom Karel ongeduldig.

„Mimie sal tog geen leugens vertel nie?"

„Daar is oor die miss Wilson gepraat," antwoord tante, „maar of dit waar is weet ik nie."

„Maar wat is dit dan?"

„Hier is vertel dat miss Wilson nie van die beste is nie; ik is egter bang om te praat en wil die segster nie wees nie; want ik is maar 'n arme weduwe en wil nie op die kantoor kom nie."

Oom Karel skuiwe op sijn stoel rond.

„Praat reg-uit, Adriana. Ik is skoolkommissie en ik moet van daag kies. Ik moet nou weet. Jij kan mij mos vertrou. Ik sal nie weer vertel nie."

Tante gaan toen reg sit en na nog 'n paar minute van ekskuse

begin sij eindelijk. Sij wis natuurlik niks. Sij kon haar maklik vergis, maar haar meid en nog 'n vrouw het vertel, dat 'n sekere meneer, sij sou maar sij naam nie noem nie, want sij was bang, kom saans laat bij die miss aan huis en dan het haar meid self een ogtend skemer donker gesien, dat 'n man uit die huis gekom het en dat miss Wilson nog 'n end met hom saamgeloop het. Oom moes goed verstaan. Sij wis niks, maar haar meid en die ou buurvrou het dit gesê. Ik staan wel soggens vroeg op," voeg sij daarbij; „maar dan lees ik mijn Bijbel of sing 'n bietjie. Ik loop nie rond nie.”

Oom Karel krap sijn kop.

„Meidepraatjies, dit is al!” roep hij eindelijk. „Net meidepraatjies, sies!”

„Sies?” herhaal tante, die warm werd.

„Ik het mijn eige gedagte, maar wat ik gesien het, hou ik maar vir mij.”

„Nou, wat het jij gesien?”

„Dit is mijn saak. Maar als jij sien dat 'n jong kerel aan 'n nooi 'n briefie gee, dan kan jij denk wat jij wil.”

„Ik het net groot lus om naar die miss Wilson te gaan, om self die saak uit te vinde.”

„Jij kan maak wat jij wil,” antwoord tante; maar jij moet oplet dat ik jou niks gesê het nie. Ik sê nog eens, ik weet niks.”

„Jij weet niks, maar jij het dit daarom rondvertel.”

„Ik weet nie, neef, waarom jij so die partij vir die meisie opneem nie; maar so is julle mans. Als 'n meisie maar 'n mooi gesig het, kan sij maak wat sij wil. Julle is dan regte verge-wensgesind.”

Om die venijnige streek word oom Karel net warm; maar hij hou hom in. „Het jou meid ook gesê wie die man was?”

„Ik sal mijn meid roep,” sê tante, „dan kan jij haar self uitvra. Ik het geen lus om op kantoor te kom nie.”

„Ik praat nie met meide nie,” sê oom, „maar ik denk dat jij in die werkgeselskap wel wat anders kon doen dan oor ander mense te praat.”

Alle wereld! Ou tante gaan toen reg sit en oom Karel krij dit warm. Dit moes hij niet gesê het nie. Dit was net of 'n dam

oophreek, so rol die woorde. Oom sien dat daar geen kans was om te keer nie en maak dat hij wegkom.

Toen hij op straat kom en 'n bietjie afgekoel was, wis hij waarlik nie wat te doen nie. „Wat nou?” vra hij bij homself. „Daar is toch seker iets van waar. Wel, ik sal aan meneer vra.”

So gesê, so gedaan. Weldra was hij bij die pastorie. Meneer was tuis en in die studeerkamer.

„Wel Broeder!” sê meneer, wat aan oom Karel se gesig iets merk, „Wat is dit? Wat scheelt er aan?”

„O, 'n heelpartij dinge,” antwoord oom. „George moet kommando toe en Sarie sit die heel dag te huil. Maar ik kom praat oor die skool-affêre. Ons moet vandaag kies en ik weet nie wie nie.”

„Ik ook nie,” sê meneer.

„Ik is in die hande. Wat denk meneer van miss Wilson?”

„Zij heeft mij wel aangestaan,” antwoord meneer langzaam, „maar” — — —

Meneer blij stil; oom Karel ook; hij had meneer nou net waar hij hom wou hê.

Meneer wou oom laat verder praat, maar oom blij stil; was meneer 'n bietjie langer in die onderveld gewees, dan had hij wel gewet dat hij sou moet opgee. Oom haal sijn pijp uit, stop doodbedaard en begin te rook.

Meneer werd eindelijk senuwe-agtig.

„Ik wou haar kiezen,” sê meneer, „maar ik heb zoveel praatjies gehoord.”

„Ik het ook gehoor,” sê oom, „en daarom kom ik naar meneer toe. Ik sit in die knijp; meneer moet maar reguit praat.”

„Ou juffrouw Van Netelen was hier en die zeide dat miss Wilson haar sleg gedroeg en tante Prik was ekspres een beetje aangekome om meneer te waarskuwen. Niemand had mooi willen uitpraten, maar zoveel had meneer toch verstaan, dat men dacht dat miss Wilson ongeschikt was voor die betrekking. Broeder Hendrik was ook gekomen, en had gezegd, dat hij zeker niet voor miss Wilson stemmen kon.”

Oom Karel moes nou ook, of hij lus had of nie, vertel wat hij van morre gehoor het.

Meneer luister aandagtig.

„Wij moeten dan maar een ander kiezen,” sê meneer, „hoewel het mij spijt. De verantwoording is te groot.”

Oom Karel gee geen antwoord nie en gaan, na nog wat oor kerksake gesproke te hê, heen.

Terwyl oom Karel so rondraf en altijd meer nukkerig worde, was dit in die huis van die weduwe Wilson ook nie heeltemaal stil nie. Die dag tog sou die saak beslis worde en Mary loop deur die huis rond of sij geen rus kon krij nie. Dit sou nou alles goed gaan. Gister was daar 'n telegram gekom dat Charles vrijgeloot het en als sij nou die betrekking krij dan was hulle daardeur. Wat 'n menigte planne maak sij, en tog so weinig vir haarself, alles vir die geliefde moeder.

'n Beter bed en beter voedsel sou misskien die verswakte kragte weer laat herlewe en die laaste lewensdage van haar moeder sou so aangenaam wees.

Hoe later dit werd, hoe ongeduldiger Mary was. Om drie uur sou die kommissie eers sit, maar om twaalf uur was dit al of sij die koors had. Sij sit aan tafel, maar kon nie eet nie. Toen dit omtrent tijd werd, kon sij dit nie uithou nie; gedurig kijk sij deur die venster of daar nie iemand kom met 'n briefie nie, maar te vergeefs. Die ou moeder sien dit alles met 'n glimlag aan. Sij was ook wel nieuwsgierig, dit kan 'n mens verstaan, en had ook wel veel hoop; maar sij was te lang in die lijdenskool gewees om nie 'n bietjie ongeduld af te leer nie.

Hoe later in die agtermiddag, hoe ongeduldiger Mary worde. Sij was so seker, dat sij reeds vroeg 'n telegram klaar gemaak het om naar Charles te stuur, en die telegram lê nog op tafel; maar nou kom bij haar ongeduld nog ongerustheid. Die ongerustheid werd altijd sterker en die hoop wat sij had al swakker. Dit word vier uur, vijf uur, en daar kom geen tijding nie. Toen word die huis vir haar te benoud. Sij set haar hoed op en sê aan haar moeder, dat sij ewetjies wil oorgaan naar die kleine winkeltjie om iets te koop. Die juffrou weet altijd alles die eerste, denk sij bij haarself, misskien weet sij nou al iets.

Ja, die juffrou wis iets. Pas was Mary in die winkel of die juffrou begin oor die dorpsake, en dit duur nie lang nie of die skool kom op tapijt.

„Miss Mary het seker al gehoor wie skooljuffrou geworde is,” sê die ou juffrou.

Mary trek haar skouers op, want sij voel dat sij nie kon praat nie.

„So, nig Sannie was netnou hier, en die het mij vertel dat 'n juffrouw van Wellington gekies is. Sij wis dit seker, want haar man is ook skoolkommissie.

Mary werd doodsbleek en vir 'n paar minute was dit of sij flou worde, so groot was die skok. Gelukkig merk die ander dit nie.

„Ik had gedag hulle sou u gekies het,” gaan die goehartige praatster voort, sonder te merk hoe sij haar hoorderes pijn aandoen. „Maar soon kommissie is maar koddig.”

Mary gee geen antwoord nie en gelukkig hou die winkelvrou aan met gesels, totdat Mary enigins bedaard was.

Hoe swaar was die teruggaan naar huis. Sij durf bijna nie die deur oopmaak nie. Haar hart was seer.

Daar was egter niks aan te doen nie. Sij maak die deur ope en gaan in. Haar moeder kijk haar aan. Een blik was genoeg. Ook in moeder haar oog kom tranen.

Mary gaan naas haar moeder sit, leun haar hoof teen die bors van haar moeder en begin te huil. Haar senuwegestel was so gespanne, dat haar krag nou geheel gebroke was.

Aan die bors van haar moeder vind sij rus. Ja, van al die sagte rusplekke op die wereld is die bors van 'n moeder seker die sagste. Al is 'n man al 'n groot kerel van ses voet, dan word die plekkie nog wel opgesoek. Dit help vir hoofpijn en vir 'n heelpartij ander pijnne meer.

„Wat moet ons nou doen,” sug Mary; „waarvan sal ons lewe?”

Dit wis moeder self nie; maar wat moeder wel wis was, dat haar dogter rus nodig had. „Morre sal ons verder daarvoor praat, Mary.”

Dit was al laat die aand en nog sit die twee vroue bij mekaar.

Mary was nes 'n klein kind aan die bors van haar moeder in slaap geraak en als moeder haar hart te ontstuiwig worde, dan sing sij maar saggies „het wiegeliedje” van Gods kinderen :

Mijn ziel die naar den vrede haakt,
 En 't morrend ongenoegen wraakt,
 Is in mij als 'n kind gespeend,
 En heeft zich met Uw wil vereend.”

Die wiegeliedjie gee weer troos, sodat sij oplaas naar bed kon gaan.

Vroeg in die morre, toen Mary wakker werd, was haar moeder al op. Die arme mens het geen tijd nie. Daar moet gewerk worde.

„Nou, ma, wat moet ons doen?” vra Mary mistroostig.

„Ik het daarvoor gedenk,” sê die weduwe. „Stuur eers tijding aan Charles. Laat hom nie langer wag nie en skryf dan naar die Boland, om ons, hoewel jij die betrekking nie gekrij het nie, tog die £50 te leen. Ik geloof nie dat hij dit sal doen nie, maar ons moet alles probeer. Wil hij nie, dan moet Borner maar doen wat hij kan. Ons moet ons dan maar onderwerp.”

Mary was gehoorsaam. Toen sij die ou telegram stukkend skeur, bars sij in trane uit, dog bedaar spoedig. Gelukkig was sij gesond en Chrales vrijgeloot.

Een gedagte hou haar egter gedurig besig, en die gedagte was : Hoe is dit gekom ? 'n Paar dage gelede was iedereen, wat met haar daarvoor gepraat het, seker dat sij dit sou krij en nou was alles in een oomblik verander. Wat was dit ? Haar verwondering werd nog groter toen sij enige dage later verneem,—want op so'n dorpie blij niks verborge nie—dat sij maar 'n stem gekrij het. Sij kon die ding nie verstaan nie.

In die dorp werd oor die saak egter nie veel gepraat nie. Die klaarmaak vir die kommando was te groot.

Mary had, hoewel dit swaar was, nie versuim nie om aan Charles te skrywe en meer dan een traan het die brief natgemaak.

Hoe sou dit nou met die skuld gaan ! Dit was nag en dag

hulle gedagte. Hulle had nie die minste hoop, dat die vriend van Bo aan hulle die geld sou leen nie.

Terwijl hulle so geslingerd werd, kom daar 'n paar dage later onverwags 'n telegram van Charles, wat hulle heeltemaal in die war bring.

„Het geld is recht. Ik zal betalen, brief later,” sê die telegram.

Wel neem dit 'n sware pak van hulle harte af, maar hulle verstaan daar niks van nie.

Daar was maar één pos in die week van Sondorp, waar Charles woon, naar Praatville, en hoe hulle ook verlang, hulle moes geduld gebruik. Hulle tel die dage en later die ure wanneer die pos sou inkom. Eindelijk kom die pos in en die brief van Charles. Die brief was vir hulle soos 'n swareweer-slag. Hulle kon hulle oge nie glo nie toen die moeder die brief lees:—

Lieve Ma!

„Gelijk u al uit mijn telegram gezien hebt, kon ik het geld betalen, zodat die kwelling voor u voorbij is. Met deze post zend ik geld en interest aan mnr. Prost, zodat gij u er niet verder mee behoeft te bemoeien. Ik ben wel bang dat gij verdrietig zult zijn, doch ik denk ik heb recht gedaan. Zodra ik gehoord heb dat Mary niet benoemd was, heb ik mr. Henry gevraagd om mij het geld te lenen, doch een paar dagen later zei hij mij, dat hij het niet kon doen. Ik had al een plan uitgedacht en heb toen maar doorgedrukt. Een van die dorpsmensen had een substituut nodig voor zijn zoon en heeft £75 aangeboden. Ik heb dit aangenomen. Mr. Henry is gewillig om mij te laten gaan en de kommandant heeft mij aangenomen. Jammer dat ik niet kan komen groeten maar Praatville is te ver. Al die mensen zeggen dat die oorlog maar drie maanden duren zal. Ik ben dan netnou terug en zal wel weer een betrekking krijgen, enz.” Want die brief was lang en vol van ekskuse. Die arme kind wou soveel hij kon die saak goedmaak.

Half bewusteloos laat die weduwe die brief op haar skoot val. Sij was te ontsteld.

„Charles sal dit nooit deurstaan nie,” sug sij. „Hij is veel te swak daarvoor.”

„Charles het soos 'n man gehandeld,” antwoord Mary, met trane in haar oge. „Kon ik ook maar so iets doen.”

Die weduwe skud haar hoof. „Dit is sijn dood,” sê sij. „Hij is nie sterk genoeg nie.”

Daar was egter niks aan te doen nie. Die weduwe getroos sig in die lot en skryf Charles 'n hartelike brief. Mary voeg haar segenwens daarbij en deur die gebede van moeder en suster ondersteun, gaan Charles als substituut naar die kommando.

HOOFSTUK IV.

„'n Brief van George, vrou! sê oom Karel, omtrent 'n week of sewe nadat die kommando weg was. „Ik het van morre so lang op die deur van die poskantoor getimmer, dat die posmeester moes oopmaak. Waar is Mimie? Ik kan George se skrif tog nie lees nie, en dan sê die mense nog dat hij mooi skryf!”

Maar Mimie was nog in haar kamer, en so was oom wel verplig om te wag. Tante Saartjie breek die brief ope om te sien of George gesond was en vou dit toen weer toe. Hij kan maar wag tot na brekfes.

Na brekfes en huisgodsdienste steek oom sijn pijp weer op. Tante haal die brief uit haar sak en Mimie begin te lees.

George skryf oor alles. „Hij het op die kommando ook tijd genoeg,” brom oom, „want die teenwoordige kommando's is so.” Hij skryf hoe hulle dit had en hoe dit hom beval. Hij kom goed klaar, alleen had hij min te doen en dan was die kos ook maar sleg.

„Ik ben nou al korporaal,” skryf hij „en ik ben blij, want nou hoef ik niet langer wacht te staan en wacht staan is maar vervelend. Ik heb het dan ook maar min gedaan, want hier zijn altijd kerels genoeg die voor een beetje geld een beurt waarnemen. Die beursje wat Ma mij saamgegeven heeft, heeft goed geholpen. Ik was recht gelukkig. Hier was een jong

kereltje, een Wilson, een broer van die miss Wilson te Praatville, een recht knappe jong-kerel. Hij was altijd klaar om wat te verdienen en heeft meer dan een wachtbeurt voor mij waargenomen. Partij kerels zeggen dat hij substitueer is om zijn Ma te helpen. Ik heb veel met hem omgegaan, maar hij praat maar weinig over zijn eigen zaken. Hij was veel te zwak om kommando toe te gaan en nu ligt hij te Wepener in het hospitaal. Partij zeggen: Hij zal niet doorkomen. Dit zou mij spijten, want hij is een goede kerel. Dit heeft hij mij eens gezegd, dat als zijn zuster schooljuffrouw geworden was, hij niet naar de kommando had hoeven te gaan.

Ma of Mimie kan gerust zijn moeder eens gaan opzoeken."

Toen Mimie so ver geles het, word sij rooi. Sij had soveel oor miss Wilson gepraat, en had al swaar daaronder gevoel. Dalk was al die storietjies leugens.

„Ja" sê oom, „jij kan gerus een keer die mense gaan besoek, Saartjie. Neem Mimie maar saam. Ik het die stories nooit geloof nie en het tog vir haar gestem. Wie weet hoe swaar die arme vrou dit het, nou haar enigste seun siek is!"

Die woord was vir tante Saartjie genoeg. Als haar George in die hospitaal te Wepener moes lê, hoe sou sij dan voel!

Mimie had nie veel lus vir die besoek nie. „Ik ken die miss Wilson nie," sê sij, „en wat sal ik daar gaan maak. Die mense het tog so baing gepraat. Niemand gaan met hulle om nie."

„Ik geloof van al die praatjies niks," sê oom Karel. „Gaan jij maar gerus met jou ma saam."

Mimie trek haar neus op, maar blij stil. Sij ken haar pa, als hij 'n ding so bepaald gesê het, dan moes dit gebeur. Sij neem haar egter voor om haar so stijf als moeglik is te hou.

„Ons moet maar 'n soort van boodskap bedenk, ma," sê Mimie, toen oom Karel uit was. „Ik wil nie hê nie die miss moet denk dat ons bij haar kom kuier."

„Ons kan so maak," sê haar ma. „Maar jij weet, als pa 'n ding gesê het, dan moet ons dit doen."

Vroeg agtermiddag was tante Saartjie klaar en Mimie moes, of sij lus had of nie, meegaan.

Verwonderd kijk Mary op toen sij haar besoekers sien; maar

tog nooi sij hulle beleef om binne te kom.

Mimie het regtig geskrik toen sij miss Wilson sien so mager en bleek als die arme meisie daar uitsien. Haar oge was diep in haar hoof, met blou kringe om. Tante Saartjie het dit ook opgemerk.

Dit was waarlik ook geen wonder dat Mary daar bleek uitsien nie, want die afgelope weke was vir hulle sware tye geewe. Dit was of alles teen hulle is. Had hulle in die begin nog iets verdien, nou lijk dit of die gebrek hulle sal oorwin. Die paar musieklesse wat sij gegee het, was ook op 'n end. Die mens het haar bedank, sonder dat sij wis waarom. Sij werk dag en nag, om haar moeder te versorre; maar die moed begin haar te begewe. Wat haar ooral hinder, was, om te merk dat daar 'n gevoel onder die mense teen hulle was. Eers dag sij dat sij haar dit maar verbeel, maar weldra vind sij uit dat dit werklik so is. Bijna niemand kom hulle besoek nie. Verskeie wat haar vroeger altijd beleef ontvang het, loop haar nou verbij sonder eens te groet. Selfs in die kerk merk sij dit.

Hoe sij haar ook kwel, sij kon maar nie uitvinde waarom dit was nie, en met haar moeder durf sij nie daaroor praat nie. Sij sluit dit in haar hart toe, waar dit soos 'n voortdurende kanker knaag.

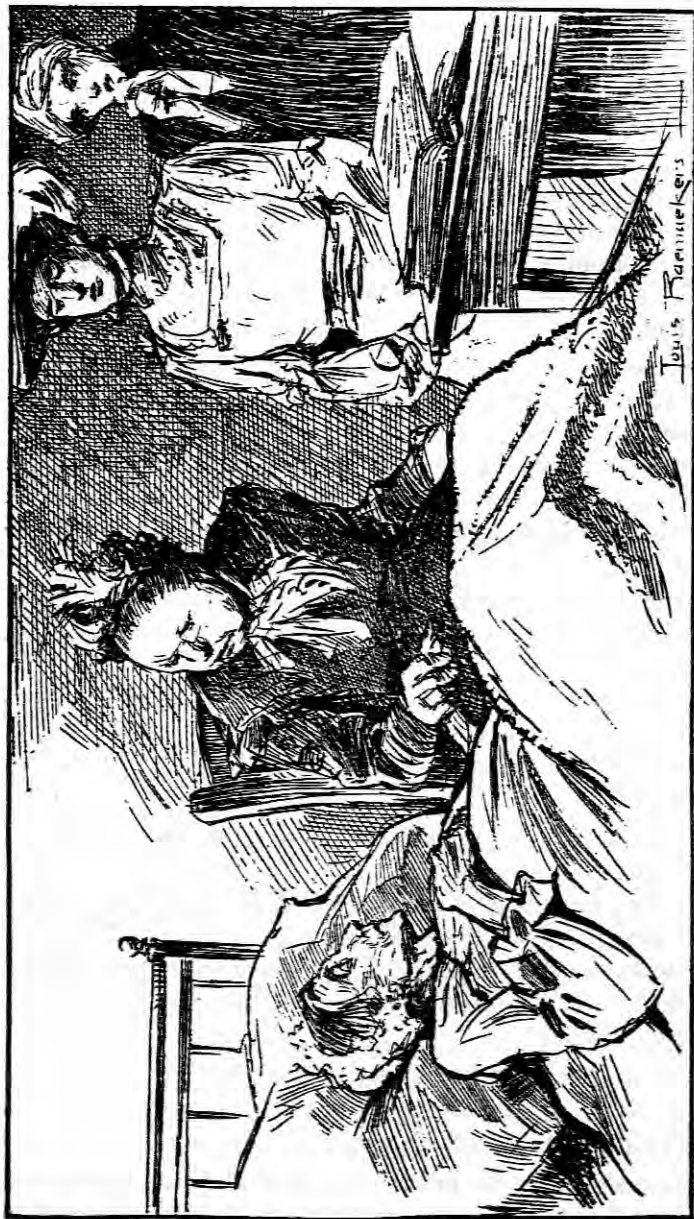
Bij dit alles kom nog, dat hulle nou gebrek begin te lij. Die bietjie geld wat Charles anders oorstuur, moes hulle nou ook mis.

Eers het hulle van Charles goeie berigte ontvang en het hij selfs 'n bietjie geld oorgestuur, wat goed te pas gekom het. Die laaste berigte was egter ongunstig. Charles was in die hospitaal.

Die tijding van Charles se siekte het die weduwe diep getref. Haar swak gestel kon dit nie verdra nie. Sij was dan nou ook al enige dage bedlegerig.

Dit was waarlik geen wonder dat Mary haar oge agter in haar hoof sit, en dat sij bleek was nie.

„Hoe gaan dit, miss Wilson?” vra tante, met 'n gevoel van medelijde, toen sij haar bleek gelaat aanskou.

DIE PRAATDUIWEL.

„Uw seun moet ernstig siek wees,” se sij eindelijk, met tranen in haar oge. „Dog die Here sal wel help.” pag. 102.

„Met mij gaan dit redelik, dankie,” antwoord Mary. „Maar mijn ma is ernstig siek.”

„Kan ik haar sien?” vra tante.

Mary bloos 'n bietjie maar sê tog dat tante maar kon ingaan. Mimie volg.

Die kamertjie was net soos die voorhuis, regte armoedig, maar alles was silverskoon en in orde. Op die bed lê die weduwe, in mekaar gekrompe deur die sinkinskoors. Haar gesig was vreeslik mager en 'n mens kon so maar sien, dat sij dit swaar had.

Voor haar bed, op 'n ou tafeltjie lê haar Bijbel en Psalmboek.

Alle verkeerde gedagtes was somaar opeens uit tante Saartjie haar hart uit.

„Wel juffrou, hoe gaan dit?” vra tante. „Ik is so effentjies aangekom, omdat ik werk het vir jou dogter en ook omdat ik gehoor het dat hier siekte was. Ik is Ou Karel van der Boom se vrou.”

„Dankie vir die besoek,” antwoord die weduwe. „Die naam is mij bekend. Mijn seun skryf mij van die kommando, dat uw seun hom daar veel gehelp het.”

„Ja, George is 'n goeie kind,” sê tante, met moederlike hoogmoed. „Hij het ook oor uw seun geskrywe.”

„Wat skryf hij van die siekte van mijn seun?” vra die weduwe angstig.

Tante was vas. Die weduwe kijk haar so skerp aan, dat sij waarlik nie wis wat te sê nie.

„Uw seun moet ernstig siek wees,” sê sij eindelijk, met tranen in haar oge. „Dog die Heere sal wel help.”

Die weduwe swiig 'n rukkie. „Die Heere sal help,” herhaal sij eindelijk met 'n hartbrekende stem. „Maar wat sal van mij, arme vrou worde?”

„Moet nie so praat nie,” sê tante, terwyl sij sig oor die weduwe buig en die bleke gelaat 'n soen gee. „Moet nie so praat nie suster Die Heere wee.....”

Tante wou nog meer praat, maar haar gemoed was te vol. Sij neem die hand van die weduwe en sit voor die bed te

huil. Als haar George nou so in die vreemde in 'n hospitaal moet lê!

„Mimie, sal jij nie 'n bietjie met miss Wilson oor die tabbert gaan praat nie?” vra tante aan haar dogter. „Ik sal netnou kom.”

Mimie was maar blij, dat sij uit die kamer kon kom; want dit was haar te benoud daarin. Haar gewete begin wakker te worde. Dit was dan die vrou en die dogter, waarvan soveel praatjies rondgegaan het en sij het so getrou saam gehelp om dit rond te strooi. Sij was tante Adriana haar agent gewees. Ai! dit word toen vir haar te benoud in die kamertjie.

In die voorhuis was dit nie beter nie. Miss Wilson was ook so bleek en Mimie kijk maar met 'n halwe oog naar die patrone en goedjies wat miss Wilson uithaal om vir haar te wijs. Die praat oor die nuwe sij tabberd wou ook nie vlot nie. Tante Saartjie blij ook so lang.

„Jou ma lijk maar regte siek te wees,” sê Mimie om tog wat te sê.

„Ma is al lang siek,” antwoord Mary; „maar dit is viral die ongerustheid oor mijn broer, wat haar so erg maak.”

„Ik wis nie dat jij 'n broer had nie. Hij was seker nooit hier nie.”

„Hij was eenmaal hier en toen net vir één nag. Hij is die aand laat gekom en die volgende ogtend vroeg weer weg, voordat dit reg dag was..... Maar wat mankeer miss?”

„O, dit is niks,” sê Mimie, „'n speld het mij gesteek.”

Ja 'n ding het haar gesteek, maar dit was geen speld nie. Die man, waaroor soveel gepraat is, was dan misskien maar die broer.

Dit was vir Mimie of tante Saartjie nooit weer uit die kamer wou kom nie.

Eindelik kom tante tog. Mimie sien dat sij erg aangedaan was.

„Ik sal vir jou ma 'n bietjie kragtige sop stuur,” sê tante, „en morre weer kom kijk. Hou jou maar goed niggie. Als julle hulp nodig het, laat dan net weet. Nou, tot wedersiens!”
julle hulp nodig het, laat dan net weet. Nou, tot wedersiens!”

Met 'n hartelike soen neem sij van Mary afskeid.

Met naar huis gaan spreek tante geen enkele woord nie. Mimie ook nie. Sij was maar blij dat sij uit die huis was. Dat sij met haar praat meegehelp het, om die huisgesin so ongelukkig te maak, voel sij goed.

Oom Karel was tuis. „Hoe gaan dit met die mense, vrou?” vra hij sodra sij inkom.

„Sleg; die arme weduwe wou eers nie praat nie, maar toen ik met haar alleen was, het sij mij sowat alles vertel. Hulle is baie arm en die dogter het in die laaste tijd bijna niks verdien nie. Hulle had 'n ou rekening te betaal en Prost had dit in hande. Hulle het seker gereken dat die nooi sou skooljuffrou worde en dan kon hulle die geld te leen krij. Maar toen die ding verkeerd loop, moes die seun 'n plan maak om die geld te krij. Hij is toen substituut gaan worde, maar hij was te swak vir die kommando-lewe.”

„Ja, die substituut was die slag wonderlik genoeg,” mompel oom Karel.

„Ons moet iets vir die mense doen. Ik denk al die stories was maar leugens.”

„Dit het ik altijd gesê,” antwoord oom Karel. „Jij kan gerus geloof dat die hele ding net 'n praatjie was en als die jongkerel daar in die hospitaal sterf, dan kan 'n mens maar sê, hij is vermoor deur die *praatduiwel*.”

Tante Saartjie werd rooi en Mimie gaan naar haar kamer. „Pa kan tog ook so maar altijd 'n ding sê. Vermoord deur praatduiwel en ik het meegehelp. Die man oor wie tante Adriana so gepraat het, was dan maar tog die broer gewees. Wat had sij tog daarmee te doen? En wat had ik nodig om mij daarmee te bemoei?”

Haar gewete begin nou heeltemaal wakker te worde. Dit was in haar kamer net so benoud als bij miss Wilson. Nou kom die vraag nog daarby, of sij dit aan haar ma sou sê wat sij gehoor het. Sij was so seker van alles, en nou?

Gelukkig gaan oom Karel uit en sij vlug naar haar ma. Haar kamer was te klein.

Ma was ook verdrietig. „Ons het almal verkeerd gedaan,

Mimie! Jou pa had maar reg; ons moet nou probeer om dit beter te maak. Als die jong kerel net nie doodgaan nie."

„Ja, als hij net nie doodgaan nie," so klink dit in Mimie haar hart. „Anders het ik hom help vermoor."

„Ik het ook skuld," sê die ma. „Ik moes ook eers ondersoek hê, maar jij vertel alles so omstandig. Dit is 'n treurige geskiedenis."

„Ja, treurig of nie, die ding was nou eenmaal so en niemand kon dit verander nie. Altemet word Charles nog weer beter."

„Ja, altemet," en met die troos moes Mimie, toen dit aandorde, in haar kamer gaan, nadat sij tog eers alles aan haar moeder vertel het.

In haar kamer wou die „altemet" nie te veel troos gee nie. Toen sij op haar bed lê en die bleke gelaat van die weduwe en haar dogter haar voor die gees kom, kon sij in die „altemet" maar geen rus vinde nie. „Deur praatduiwel vermoor," had pa gesê, en sij kon die woord nie wegstreek nie. Sij draai haar van die ene sij op die ander sij, maar slaap was min. Nog nooit het sij soon nag gehad nie. Hoe blij was sij toen dit dag worde!

„Of meneer nie vandaag 'n bietjie bij juffrou Wilson wil aankom nie; sij is erg siek, want die tijding is gekom dat haar seun dood is." Die boodskap was bij die pastorie afgegee, 'n paar dage nadat Mimie bij juffrou Wilson was en meneer was, voordat hij gaan, eers bij oom Karel, wat vir die „aanneming" ingekom het. Oom Karel is toen saamgegaan, en meneer het sijn bes gedaán om te troos, maar het tog ook sonder dat iemand daarvan wis 'n preek gehad, wat hij sijn hele lewe nie sou vergeet nie. Toen hij die vrou sien, hoe die arme vrou self bijna geheel verslage, nog troostwoorde had vir haar dogter, toen was dit net of iemand sê: „Oordeelt niet, opdat gij nie geoordeeld wordt;" en toen hij so virsigtig moegelik, sonder dat iemand dit merk, die weduwe uitvra, want oom Karel het hom op die spoor gehelp, en nou goed begriip wat eigenlijk van die storie waar was, toen hou die prediking nie op nie, maar word altijd erger: „Oordeelt niet." Meneer voel wel, dat hij ook maar geoordeel het sonder ondersoek, en dat 'n gedeelte van wat die arme mens moes lij, sijn skuld was; so blij dus onder al

sijn lees en praat die gewetensklok altijd aan met lui in sijn hart, en hij was ook maar blij dat hij uit die huis kon loskom die woorde van self : „Oordeelt niet.” Meneer het die dag moes sluit.

Een ding het meneer daar tog gekrij en dit was 'n teks vir Sondag. Die teks kom wel nie bij die „aanneming” te pas nie, maar hij kon dit nie help nie. Toen hij op die preekstoel staan, kom die woorde van self : Oordeelt niet.” Meneer het die dag nie 'n teks geneem nie, maar die teks het hom gevat, en of hij wil of nie, hij moes. Die gemeente sê dat meneer hulle gekap het, maar dit was nie so nie. Meneer het homself gekap, en so krij die gemeente ook wat. Hij het natuurlik van die saak nie gepraat nie, maar iedereen wis wel hoe dit was. Partij mense was erg geskok, viral Mimie wat met 'n innig gebed sig voorneem om voortaan virsigtiger te wees. Ja, dit was 'n ge-seende preek vir Praatville.

Onder die hoorders was natuurlik ook tante Adriana; partij kan nie help nie om naar haar te kijk nie. Maar sij vind die preek seker regte mooi. Ieder keer knik sij met haar hoof als bewijs van goedkeuring en toen bij die slot gesonge werd : “Houdt dan uw tong in toom,” toen sing sij mee so hard als sij kon.

Die dood van die arme Charles het egter 'n grote verandering in die lot van die weduwe gebreng. Iedereen kom toen om te help, en Mary had netnou meer musieklesse als sij kon afdoen. Daar kom oorfloed in die huis waar eers gebrek was.

Dit duur daarom lank eer moeder en dogter die skok te bowe was. Gelukkig weet hulle nie wat daar eigenlijk gebeur is nie, maar of hulle, als hulle dit hoor, op Praatville sal blij, weet ik nie, want dit sal swaar wees om te weet, dat daar op Wepener op die kerkhof 'n graf is van 'n dierbare seun en broer, eigenlijk—

„VERMOOR DEUR PRAATDUIWEL”.

DIE DRANKDUIWEL.

HOOFSTUK I.

Breng die wijn en vul die glase;
Daarvoor is die wijn gemaak.
Laat die laffe dwepers rase,
Wat nie weet nie hoe dit smaak,
Ons plesier verdroog nes gras,
Daarom, wag nie, vul jou glas !

Hoera ! skree die mense wat in die voorkamer van die Commercial Hotel was. Hoera ! nog 'n versie, neef, Hendrik !

„Ik is klaar, vriende,” was die antwoord, „maar almal moet saam sing, hoor !”

Sit jou vroujie tuis te knorre;
Skree die kinders om jou heen;
't Sal nie help nie om te morre,
Laat hul staan, en kom hierheen.
Ons plesier verdroog nes gras !
Daarom, wag nie, vul jou glas !

Dawerend gelag begroet die tweede versie, en vrolik klink dit deur die kamer :

„Ons plesier verdroog nes gras,
Daarom, wag nie, vul jou glas.”—
Daarom, wag nie, vul jou glas !”—

„Nog een voor ons huistoe gaan, Hendrik!” roep een van die gaste. „Jij kan dit so goed doen als die beste.”

„Ik sou so dink,” sê die singer. „Ik is al weer klaar.”

Is dit skulde wat jou plage,
 Kwel jou maar nie, beste maat.
 Waarom treur jij alle dage,
 Net of dit jou iets sal baat.
 Ons plesier verdroog nes gras!
 Daarom, wag nie, vul jou glas!

Was die twee eerste naar die sin van die gaste gewees, die derde was natuurlik die mooiste. Verskeie vriende wou opstaan om die singer die hand te gee, maar dit was nie so gemakkelik nie, daar hulle al te veel die les, wat hulle voorgesing is, opgevolg het, en nie heel goed kon staan nie. Die hotelhouer, wat ook ingekom het, sien met welgevalle rond, want hij het 'n goeie dag gehad. Gister was daar 'n grote vendusie gewees en vandaag was daar reesies en al die vrolike broertjies was bijmekaar. Die brandewijn loop soos water en Drankduiwel het 'n goeie geleentheid gehad om nuwe dienaars bij mekaar te maak. Oor sijn ou dienaars maak hij hom nie moeg nie, want hij wis wel, dat hulle vir hom nie so spoedig sou verlaat nie.

Die singer, van wie ons die liedjie afgeluister het, was, hoewel maar jong, tog 'n ou dienskneg van die drankduiwel. Sijn geskiedenis was, helaas, die geskiedenis van baing. Toen hij klein was, was hij 'n bietjie ligter van leer dan sijn andere broers en Hendrik moes toen vir iets opgelei worde. Hij werd naar 'n grote engelse skool gestuur. Daar is hij in slegte geselskap gekom en toen sijn arme ouders meen, dat Hendrik al bijna klaar was vir advokaat, kom meneer tuis, vol skuld, half geleer, parmantig en 'n liefhebber van die bottel. Dom was hij nie, dit is seker, maar wat hulle met hom moes begin, wis niemand nie. Gelukkig vir hom, was sijn ouers welaf. Hendrik moes nou weer boer, maar sijn handjes was so sag, en sijn dors so groot, dat dit net swaar gaan. In die begin, vir 'n tijdjie, hou hij hom ordentlik, dog toen hij eers getroud was, kon niemand iets met hom uitvoer nie. Hij woon toen op

'n vee-pos van sijn vader, wat hom eigenlijk die kos moet gee. Verdien hij iets, dan drink hij vir kontant, verdien hij niks, dan drink hij op krediet. Nou het hij weer 'n bietjie geld gemaak, met die een of ander skelmstuk, wat bij reesies tuis behoort en daarom sit hij aan die bowe end van die tafel en trakteeer iedereen, terwyl vrou en kinders gebrek lij. Die mooiste musiek vir die Drankduiwel is dan ook die gekerm van vrou en kinders.

Onder die mense, deur wie die singer toegejuig werd, was 'n man van omtrent 30 jare, wat die singer blykbaar met welgevallen beskou. Sijn stem klink bowe almal uit. Dat hij sijn glas meer dan eens geledig het, kon 'n mens goed aan hom sien, maar dronk was hij volstrek nie. Hij was egter mooi op pad, en hoe dit verder met hem sou gegaan hê, als hij nie gehinderd werd nie, weet ik nie. Gelukkig vir hom dat hij gehinderd werd.

Terwyl hij so luidrugtig toejuig, het 'n man van omtrent 50 jaar, met 'n onvergenoege gesig, die hotelkamer ingekom. Nukkerig kijk hij rond en toen hij die jonge man bemerk, gaan hij naar hom toe.

„Wel, hoe lang sal die storie hier nog duur, Willem?” vra hij. „Denk jij nie, dat dit al lang tijd is om in te span nie, of is jij van plan om in die donker die miserabele pad naar huis te rij en jou nek te breek. Daar moet baing gebeur, eer ik weer met jou saam rij.”

„Dis nog tijd genoeg, oom Andries,” antwoord Willem. „Ik is al lang klaar, maar ik wag nog vir Hendrik.”

„Hij sal nooit klaar kom nie so lang die brandewijn hou. Ik het nogal vir sijn vrou beloof om hom saam te bring. Praat mooi met hom, Willem! en dan sal ik maar die kar inspan en hierheen kom. Is hij dan nog nie klaar nie, dan slaan ik hom katswink en laai hom op.”

Hoewel oom Andries die laaste woord laggende sê, wis Willem goed, dat oom Andries met hom nie sal laat speel nie. Sonder versuim gaan hij dadelik naar Hendrik toe. Met mooi praat, en na nog 'n paar afsheidsopies ingeset te hê, krij hij dit tog so ver, dat toen oom Andries met die kar kom, Hendrik op die stoep was en in die kar kon gehelp worde. Daarop klim Willem en oom Andries ook op.

Gee maar die leisels vir mij, oom," sê Willem.

„Hartelik dank, Willem;" sê oom Andries doodbedoord.
„Vandaag hou ik self die leisels."

„Oom wil tog nie sê, dat ik dronk is nie, vra Willem ewe kwaad."

„Hoe jij voel, weet ik nie," sê oom Andries, „maar als 'n man meer dan drie sopies in het, hou ik self leisels."

Willem blij stil, en sonder praat rij hulle aan. Hendrik het eers 'n bietjie gesing toen 'n bietjie gehuil en was eindelijk in slaap geraak.

Die stilte begin Willem te verveel.

„Dis tog jammer, oom!" sê hij, „dat Hendrik partij keer so drink. Hij is anders 'n gawe kerel."

„Partij keer! ik het hom nog nooit nugter gesien nie, als hij brandewijn kan bijkom," antwoord oom Andries kortaf.

„Al wat 'n mens tog van hom kan sê," vervolg Willem, „is, wat die Engelse sê, dat hij niemand se vijand is dan alleen sijn eige."

„Wat!" bulder oom Andries, terwijl hij om sijn gemoed te koel die arme perde ieder 'n flukse hou gee. „Blij tog asseblief van mijn lijf af met die ellendige Engelse spreekwoord. Jij kan so maar hoor, dat die Engelse dit uitgevinde het. Niemand se vijand dan sijn eige! Is hij nie die skande van sijn hele familie nie? Is sijn arme moeder nie al bijna dood van verdriet nie? Hoe lijk sijn vrou en kinders? Ik het groot lus om hom uit die kar te smijt en te laat lê. Hij is wettig niks beter wêrd nie."

„Die staat, zie toe, dat hij nie valle, oom!" sê Willem op sagte toon.

Oom Andries draai hom half om en beskou Willem met aandag. Eindelijk sê hij, terwijl hij effentjies lag:

„Word maar nie vroom nie. Als jij wil vermaan, gaan jou gang, maar dan kan ik dit ook. Ik het vir Hendrik net so goed jammer als jij, maar als jij wil preek, dan het ik 'n paar tekste vir jou ook klaar."

„Ik krij preke genoeg op Sondag, oom!"

„Ja maar die toepassing, dis die ding. Al wat ik wil sê is

net dit : Als jij jou nie van Hendrik afhou nie, sal dit met jou verkeerd afloop."

Willem word vererg, sijn gesig word bloedrooi en hoewel hij anders vir oom Andries bang was, daar sijn vrou bij oom Andries groot geworde het, had tog die sopies wat hij in had, hom moed gegee en antwoord hij parmantig :

„Hoor oom, ik is oud genoeg om mij self op te pas. Ik is geen dronklap nie en ik sal dit ook nooit worde nie, maar ik sal mij deur niemand laat sê, hoeveel ik moet drink nie. Ik is mijn eige baas."

Als Willem gedag het om rusie met oom Andries te krij, dan het hij hom groot vergis. Oom Andries kijk hom met 'n verdrietige gesig aan en sê : „Word maar nie kwaad nie Willem. Ik praat uit liefde vir jou en Breggie. Laat ons maar nie meer praat nie. Alleen dit, ik het nog nooit 'n man gekrij wat met brandewijn gespeel het nie of hij het dit verloor. Die drankduiwel is sterk."

Willem sijn gewete was nog nie so toegeskroei nie of hij voel wel, dat oom Andries gelijk had, maar erken wou hij nie. „Ik sal wel oppas," brom hij, en daar oom Andries nie praat nie, haal hij maar sijn pijp uit en begin te rook.

Nadat hulle in stilte 'n half uurtjie aangerij het, kom hulle bij die plek waar oom Hendrik woon en hou voor die deur stil. Hendrik se vrou kom uit en kijk angstig in die kar. Toen sij haar man bemerk, word sij rooi van skaamte, maar nooi tog die twee mans vriendelik af en binne. 'n Paar stampe en stote laat Hendrik ook wakker worde. Hij klim af en die drie manne gaan in die huis.

Ik het so'n geloof—of dit heeltemaal waar is, weet ik nie—dat 'n mens als jij 'n bietjie oplet, aan 'n vrou kan sien of haar man te veel drink. Die onrus en verdriet wat sij altijd moet uitstaan, die skaamte wat sij voel, maak 'n soort van merk op haar gesig. Die arme vrou word meesal geheel moedeloos; en hoewel partij moed hou tot op die end toe, en vir die kinders sorg en oppas, vergaan hulle krag tog ook maar. Hendrik se vrou lijk net naar. Als 'n jong, onbedagte meisie was sij met Hendrik getroud, omdat hij mooier kon praat als

die ander jonkmans, maar die paar jare van haar huwelikslewe het die rose van haar wange en die blijdschap uit haar hart geja.

Sij was nou druk besig om vir die vriende koffie te skenk. Hendrik praat sonder ophou, maar oom Andries was stil. Willem was ook lang nie op sijn stukke nie. Hij het nog nooit so opgemerk hoe ellendig dit in Hendrik sijn huis was nie; hoe skuw die vrou was; hoe weinig huisraad daar was. Sonder dit te laat merk, kijk hij naar oom Andries en toen hij sien, hoe die ou met een bewoge gemoed Hendrik se vrou beskou, krij hij so maar seer en neem hij die besluit om minder met Hendrik om te gaan. Maar niemand moes dit merk nie, anders sou die mense sê dat hij bang was. Hij was egter regte blij toen oom Andries opstaan en hulle verder kon rij. Deur oom Andries met allerhande praatjies aan die gang te hou, wou hij die ou verhinder om oor die saak te praat. Hij kon oom Andries egter nie belet nie om die opmerking te maak, dat als hij sijn dogter so moet sien, hij van smart sou doodgaan.

Dit was al bijna donker toen die karretjie voor Willem se huis stilhou. Oom Andries wou nie aftuie nie, omdat hij nog naar huis moes, daar sijn plaas maar 'n half uur verder was. 'n Bietjie inkom, moes hij natuurlik. Breggie had die koffie klaar en sou haar „Ou Vader,” soos sijn oom Andries noem, seker nie so laat virbij rij nie.

In Willem se huis was alles regtig netjies. Willem was wel nie rijk nie, maar kon goed lewe, en hoewel Breggie glad nie die nuwe modes volg om haar huis net soos 'n dorpmens se huis op te skik nie, hou sijn tog van mooi goedjes. Alles was skoon en sindelik. Die kindertjies, daar was vier, behoerlik aange-trek en gewas en toen Willem op sijn sitstoel bij sijn tafeltjie sit, kon hij nie nalaat bij sigself 'n vergelijking te maak tussen sijn huis en die van Hendrik; en sijn kwaai bui begin juis te sak, maar dit was nie van lange duur nie. Sijn dogtertjie Hannie, wat naar oom Andries sijn vrou heet, had, toen oom Andries ingekom het, 'n plekkie op sijn knie gesoek en gevind en was besig om die lekkergoed te eet wat die ou meegebreng het. Dit was die rede waarom sijn nie net soos die ander kinders haar Pa gegroet het nie.

Plotseling lijk dit of Hannie om iets denk en met die uitroep : „Alle wereld ! ik het Pa nog nie eens gegroet nie,” spring sij van oom Andries sijn skoot, loop naar haar Pa, slaan haar armpies om sijn nek en gee hom 'n soen. Ongelukkig spring sij net so gou af als sij opgeklim het, trek haar neusie op, spuug op die grond en sê : „Sies tog ! Pa soen nie lekker nie, pa het medisijne gedrink.”

„Dis geen medisijne nie,” sê Koos, Willem se oudste seun. „Ik het dit ook geruik, dis brandewijn.”

Willem spring op net of 'n slang hom gepik het. Hij word rooi van toorn. Hij stoot Hannie van hom af, dat sij onderste-bowe op die grond val en met die uitroep : „Jij kan tog waarlik jou kinders wel leer om meer respek vir hulle vader te hê” gaan hij buitentoe.

Hannie, so iets van haar vader nie gewend nie, huil vreselik en Breggie spring op, om haar te help. Die ander kinders kijk verwonder op. Oom Andries voel dat hij kwaad worde en om nou maar nie meer ongenoege te maak nie, staan hij op, groet Breggie en die kinders, klim op die kar en rij weg. Hij was alles behalve goed gestemd. In plaas van naar gewoonte 'n liedjie te fluit, krap hij nou en dan sijn kop en brom : „Willem ! dit gaan verkeerd, maar wat kan ik daaraan doen !”

Nadat Willem oom Andries had hoor wegrij loop hij 'n paar maal rond en gaan weer in die huis. Hij voel alles behalwe lekker. Die woorde van sijn seuntjie was in sijn hart gegaan en hij wis goed, als hij minder sopies gedrink het, dat hij nie so verkeerd sou gewees het nie; maar beken wil hij nie, daartoe was hij te hoogmoedig.

Breggie was 'n goeie, geagte vrou, maar 'n mens moet van haar kinders afblij en toen sij Willem se verkeerdheid sien, kook dit daarbinne. Sij was echter verstandig genoeg om maar stil te blij.

Die aand-ete was klaar toen hij inkom. Hij gaan aan tafel sit. Die kleine Hannie, wat altijd so graag naas hom sit, wil nou nie saam eet nie. Eers moes Breggie haar ernstig knor, eer sij dit wou doen.

Alles was nie naar gewoonte nie. Daar was iets vreemds in

huis. Breggie doen moeite om te praat, maar dit was nie van harte nie. Naar gewoonte bring Koos die Bijbel op tafel om te lees, maar Willem had daar geen lus toe nie. Dit was geen wonder nie, die drankduiwel had sijn eerste besoek in haar woning afgelê.

HOOFSTUK II.

Enige dage was daar verlope nadat Willem van die dorp gekom het en uitwendig lijk dit of alles vergete is, maar dit was nie so nie. In Breggie haar hart was iets agter geblij en in Willem se hart ook. Geen woord was oor die voorvalle gepraat nie. Die kinders speel net soos vroeger en oom Andries, wat eers plan had om Willem dugtig die waarheid te vertel, het dit weer opgegee. Willem had inwendig besluit om wat minder met Hendrik om te gaan, en sijn dagelikse sopies ook minder te maak. Toen hij die drank wou laat staan, moes hij uitvinde dat dit niet so gemakkelik was als hij gedag het nie. Hij het hom langsaam daaraan gewend om te drink sodat hij dit nie so kon laat blij nie. Hij voel ook geen behoefte om dit te laat staan nie. „Als ik maar net oppas dat dit nie te ver gaan nie, dan is alles goed,” dag hij, en so gaan hij aan. Alles was weer op die one voet.

„Hier kom oom Hendrik sijn buggie aan,” sê Koos op 'n agtermiddag, toen Willem en Breggie naar gewoonte 'n bietjie in die koelte agter hulle huis sit. Koos had gelijk. Hendrik kom hulle 'n besoek bring.

Toen Breggie Hendrik se rijtuig sien, skrik sij. Willem bemerk dit en word rooi en kwaad. „Die vrou denk, dat ik 'n kind is,” sê hij bij sigself, „ik kan mijself wel oppas.”

Hendrik bemerk wel, dat sijn besoek aan Breggie nie biezonder aangenaam was nie, maar daaraan was hij gewoon en bekommer hom weinig daarom. Nadat hij in sijn huis gegaan het, bring hij hulle algar deur sijn grappe en vrolike gesprekke gou in 'n goeie luim, en hoewel Breggie eers 'n suur gesig opgeset het, eindig sij met hartelik saam te lag.

Die gesprek was oor allerhande dinge, behalwe oor wat op die dorp voorgeval het. Eindelijk sê Hendrik: „Die rede, waarom ik eigenlijk hier gekom het, Willem, is, om jou te vra, of jij nie saam naar Vliegenpost wil rij nie. Morre is daar vendusie en miskien sal ons 'n goeie spekulatie kan maak. Jij kan net maar bij mij opklim. Daar sal baie vee verkoop worde. Kijk hier is die biljet.”

Hendrik haal hierop een van die grote aanplak biljetten uit waarin so verleidelik die goed, wat sal verkoop worde, aangeprijs worde. Onderaan die biljet staan met grote letters: *Eten en drinken volop.*”

Sodra Hendrik oor die vendusie begin te praat, was Breggie onrustig geworde. Sij kijk naar Willem en skud haar hoof.

„Ik het ander werk te doen,” sê Willem. „Ik sal tog niks koop nie, waarom sal ik naar die vendusie gaan?”

„Gaan maar saam, kerel! al koop jij niks. Daar is baie mense en partijkeer maak jij tog 'n goeie slag. Denk hoe goedkoop ik op ou Harry se vendusie die twee vos karkerde gekoop het. Ik het daarop lekker twintig pond gewin. Wie weet, miskien maak ons nou weer 'n slag. Gaan maar saam.”

Om die waarheid te sê, had Willem lus genoeg, maar hij wil Breggie nie hinder nie, want hij kon goed sien, dat sij daarop tege was. Hendrik sien dit ook wel, maar hij had sijn eige rede, waarom hij Willem wou mee hê, en had hom voorgeneem, om nie so maar moed op te gee nie.”

„Ik het tog nie lus om te gaan nie,” sê Willem.

„Ik hou nie van vendusies nie,” sê Breggie, wat nie langer kon stilbly nie. „Dit gaan met vendusies, net soos met brui-lofte. Een vendusie maak meer.”

„Ja, niggie!” sê Hendrik. „Jij moet jou man maar oppas. Jij is tog nie jaloers nie? Daar kom geen vrou nie en die groot dogters op Vliegpost is so lelik, dat 'n mannetjie bobbejaan, wat hulle verlede jaar gesien het, so geskrik het, dat hij nou nog op loop is. Jij behoef glad nie bang te wees nie.”

Breggie kijk toornig op, haar lippe bewe van kwaadheid. Voor sij egter kon antwoord gee, was Willem opgestaan.

„Hoor Hendrik,” sê Willem, „jij moet nie met Breggie so

korswil nie, sij kan dit nie verdra nie. Kom gaan maar liewer met mij saam stal toe, dan kan jij die hengstvulletjie sien wat ik van oom Lodewijk gekoop het."

Hendrik glimlag. Dit was juis wat hij wou hê, maar Breggie voel dat sij die saak nou sou verlies. Sij kon daar niks aan doen nie. Die twee mans gaan uit om die vulletjie te bekijk. Nadat hulle 'n paar woorde oor die perd gepraat het, begin Hendrik weer.

„Wel dis jammer dat jou vrou nie wil hê, dat jij moet saam gaan nie. Ons sou altemet 'n lekker slag geslaan hê, maar nou wil jou vrou nie en jij is mos bang vir haar."

„Ik is vir geen vrou bang nie," sê Willem ergerlik. „Ik is baas in mijn huis."

„So," sê Hendrik spotagtig! „Ik het daar gehoor dat jou vrou gesê het, dat jij nie weer alleen sou uitgaan nie omdat jij half lekker van die dorp gekom het."

Die man wat dit sê, lieg dit," antwoord Willem.

„Kom, word maar nie kwaad nie, en gaan liewers saam," sê Hendrik.

Willem had te veel lus om saam te gaan en kon nie langer teenstand bied nie. Hendrik stel al die dinge so mooi voor, dat Willem hom binne 'n kwartier beloof om saam te gaan.

„Ik het tog maar lus om met Hendrik saam te rij," sê Willem toen hij weer binnekom. „Die kans is te mooi om te laat voorbijgaan; maak mijn goed maar klaar. Ik sal seker vir jou en die kinders iets moois saambreng."

„Tog sou ik baie liewers sien, dat jij maar tuis blij Willem!" sê Breggie, terwijl sij met 'n droewige gesig opstaan. „Maar jij is die baas, en jij moet weet."

„Jij maak ook van mijn rij soon groot ding," antwoord Willem.

„Groot of klein, dit doen daar niks aan toe nie," sê Breggie haastig. „Ik weet wel waarom ik praat, en jij weet dit ook wel, waarom ik liewers sien dat jij tuisblij."

„Breggie praat net soos mijn vrou, wat mij nie naar die dorp wil laat gaan, als sij nie daarbij is nie," sê Hendrik. „Ik is ook 'n soet kind, maar gaan tog."

„Ik sou jou vriendelik versoek, om jou buite mijn sake te hou, neef Hendrik, en als mijn man sijn plig jegens sijn vrou en kinders wil volbreng, dan sou soon dronkaard nie sijn vriend wees nie.”

„Stil Breggie! nou gaan jij te ver,” roep Willem.

„Te ver,” antwoord Breggie wat nou al kwaad was. „Te ver. Is dit nie waar nie, dat jij van dat jij so met Hendrik omgaan, meer drink dan ooit te vore en dat jij die laaste maal half lekker van die dorp tuisgekom het?”

„Ja Willempie, drink jij maar bij jou vrouw flou koffie; dis beter,” sê Hendrik spotagtig. „Blij maar tuis, anders is sijn nog bowe op kwaad.”

„Hou jou mond,” roep Willem toornig uit. „Ik sal doen wat ik wil. Vrou, gee mijn klere.”

Breggie staan op. Die toon wat op haar gesig te lees was, verdwyn en maak plaas vir 'n onbeskryflike uitdrukking van smart. Met veragting kijk sijn Hendrik vir enige oomblikke aan. Toen gaan sijn naar Willem en sê:

„Willem! ons is nou al 9 jaar getroud en het sonder twis geleef. Blijdschap en droefheid, vreugde en smart, lief en leed het ons same deurgestaan. Laat daar nou geen twis onder ons wees nie. Die man daar,” en sijn wijs op Hendrik, „is jou Satan. Jij is swak teen drank en die man sal jou tot 'n dronkaard maak. Blij tuis ter wille van mij en jou kinders en laat die man nie weer in jou huis kom nie. Kies nou, tussen hom en mij. Kies om 's Heren wil.”

Daar is in ons lewe oomblikke van die hoogste belang vir die toekoms. Tussen goed en kwaad moet voortdurend gekies worde. Oor die algemeen glij ons in die kwaad. Maar nou en dan kom die omstandighede só, dat daar 'n bepaalde besluit moet genome worde, en waarvan ons hele toekomstige lewe afhang. Soon oomblik was dit vir Willem. Die erns waarmee Breggie gesproke het, het hom getref. Wat gee hij eigenlik tog om Hendrik. Hij was op die punt om „Ja” te sê. Die tranen in die oge van sijn vrou gaan deur sijn siel. Alleen sou dit lijk of sijn vrou hom regeer.

Ongelukkig vir hom had Hendrik sijn hart daarop geset dat

Willem sou meegaan. Hij wou koop en daar hij geen krediet meer had nie, was sijn plan om Willem te laat borg staan. Hoewel hij woedend kwaad was, toen hij Breggie so hoor praat, bedwing hij hom tog. „Wag maar, Breggie!” so dag hij, jij wil nie jou man met 'n dronkaard laat saamgaan nie. Ik sal jou wijs, dat ik jou vrome man morre smoordronk voor jou deur sal aflaai, en dan is jou praatjies uit.”

„Nou Willem! gaan jij saam of nie?” vra Hendrik. „Ik moet inspan maar om mijnentwil hoef jij nie mee te gaan nie. Ik wil nie hê, dat jij met jou vrou rusie maak nie. Als jij bang is vir haar, blij maar.”

'n Vloek, soos nooit van Willem gehoor is nie, was die antwoord. Ingee wou hij nou nie. „Jij is gek, Breggie!” sê hij. „Ik is geen kind nie, en wil ook nie als 'n kind behandel worde nie. Gee mijn klere. Ik sal rij.”

„Die Here sal dit op die verleier wreek,” antwoord Breggie snikkend. „Jou keuse breng ongeluk.”

Hendrik was uitgaan om die kar in te span. Toen Willem die droewige gesig van sijn vrou sien, krij hij groot lus om tuis te blij. Sijn hoogmoed laat dit egter nie toe nie. „Ik sal Breggie wijs, dat ik baas is, en dan sal ik Hendrik op sijn plek set,” so klink dit in sijn hart.

„Wees maar tevrede, Breggie” sê hij. Ik was maar bietjie haastig.

„Jij het Hendrik gekies en mij verag,” was haar antwoord. „Ik het daar nou niks mee te maak nie.”

Die sagtere gevoelens wat in Willem se hart was, gaan met die skerpe antwoord haastig weg. Koel groet hij sijn vrou en kinders, klim op die kar en rij saam.

Die plaas waar die vendusie sou gehou worde, was te ver om nog voor donker te bereik, en daarom wou Hendrik maar naar Kliphogte rij om daar te slaap. Christiaan Dopsteker wat daar woon, was sijn vriend. Willem gaan anders nie met Dopsteker om nie, maar nou kon dit hom nie skeel nie.

So lang als Willem sijn huis kon sien, voel hij nie lekker nie. Hij wil nie praat nie en als Hendrik hom iets vra, dan was hij so kort af, dat daar seker rusie sou gekom het, als Hendrik

nie stil geblij het nie. Ewe nukkerig sit hulle langs mekaar. Nadat hulle 'n half uur gerij het, haal Hendrik sijn troue reis-gesel, die bottel uit en bied Willem dit aan. 'n Korte „dankie” was die antwoord. „Soos jij wil,” sê Hendrik, terwyl hij 'n goeie sluk neem. “Gesondheid!”

'n Kwartier later had Hendrik weer dors en nou drink Willem ook saam. Die brandewijn maak spraaksaam. Die bottel kom weer te voorskijn en toen Willem op Kliphooft kom, het hij die hele geskiedenis van die huis vergeet.

Op Kliphooft was die ontvangs vriendelik genoeg. Oom Christiaan was biesonder opgeruimd en 'n hele partij mense wat ook naar die vendusie gaan, was daar te same. Hulle was bijna algar van Oom Christiaan se familie, flukse dopstekers. Die aand gaan met lag en praat voorbij. Die bottel werd goed aangekijk. Eers was die grappies vir Willem soos „edik of salpeter;” want elke oomblik dog hij aan Breggie. Maar weldra laat 'n paar ekstra glasies sijn gewete stil worde en toen hij eindelijk gaan slaap, was hij só ver, dat hij nie meer kon drink nie, en ook nie weer wakker worde nie voordat Hendrik hom die volgende oggend wakker skud.

Geheel anders dan Willem het sijn vrou die nag deurgebrenng. So lang die kinders op was, het sijn haar goed gehou, maar toen die kinders gaan slaap en sijn in haar eensame slaapkamer gegaan het, begin sijn na te denk. Dit was die eerste eigenlike twis wat sijn met haar man gehad het, en dit was vir haar of haar lewensgeluk verlore was. Eers kom daar vreeslike verwensingte teen die verleier, wat haar man meegevoer het, op haar lippe, dan weer verwijt sijn haarsel, dat sijn deur verkeerde en harde woorde haar man uit die huis gedrijwe het. Tervergeefs troos sijn haar met die gedagte, dat alles wel goed sou gaan. Sijn kon die gedagte nie van haar afgooi nie, dat haar lewensvreugde weg was, en als 'n donker wolk hang die toekoms oor haar. Langsaam gaan die aand-ure, wat Willem so vrolik deurbrenng, vir haar voorbij. Dit was middernag eer sijn enige rus kon vinde en vroeg voor dagbreek, was sijn al weer op. Ofskoon sijn goed vis, dat Willem nie voor die aand kon tuis wees nie, kijk sijn tog elk oomblik uit naar die pad waarlangs hij moes kom.

HOOFSTUK III

Twee jare is daar voorbij gegaan van dat Willem dronk van die vendusie tuis gekom en drankduiwel sijn intrek in die huis geneem het. Wat 'n verandering het daar in die twee jare plaas gevind! Die werf, vroeger altijd netjes skoon, lijk nou naar 'n verlate plaas; kraal en landmure was omgeval; allerhande boerderij gereedskap lê verstrooid op die werf. Hier lê ou stukkende tuige; daar 'n half stukkende ploeg; ander plek weer 'n stuk van 'n graaf. Willem, inplaas van werksaam en lewenslustig, sien daar dooierig en traag uit. Binnenshuis was dat nie veel beter nie. Wel hou Breggie alles nog net en skoon, maar die goeie huisraad was gedaan, partij was stukkend geslaan en verniel. Drankduiwel se getrouwe volgeling, Armoede, was ook gekom. Die vrolike, opgeruimde Breggie loop nou moede-loos deur die huis. Sij was die vrou van 'n dronklap.

Die geskiedenis van die twee jare te beskrywe, daar het ons geen lus toe nie. 'n Paar woorde sal genoeg wees.

Toen Willem laat in die oggend na die vendusie wakker worde, had hij maar 'n floue gedagte van wat daar met hom voorgeval was. Hij herinner hom nog wel, dat hij 'n wissel geteken het en dat hij dronk was. Toen Breggie ernstig met hom praat, belof hij om op te pas; maar tog verwijt hij haar, dat sij hom kwaad gemaak en hij daarom soveel gedrink het. Hoe sij hom ook bid en smeek, hij wou tog nie belowe om die drank heeltemaal te laat staan nie. Die eerste paar weke gaan dit ordentelik. Skaamte hou hom 'n bietjie van sijn ou vriende af; maar langsamerhand gaan die skaamte weg en begin hij die geselskap van die vriende op te soek. Dronk huis-toe kom, was nou nie meer seldsaam nie. Die behoefte aan drank, eenmaal opgewek en daaraan toegegee, weeg altijd sterker, en dit duur nie lang nie of Willem was 'n bepaalde dronklap. Breggie haar vermanings help wel nou en dan, en vir 'n tijd, maar oplaas help niks meer nie. Die gevolg van Willem sijn drinkerij werd weldra in die boerderij gemerk. Te lusteloos om te werk, begon hij sig op spekulasie toe te lê en die loop nie altijd goed af nie. Die £100 waarvoor hij borg geteken het, moes hij betaal,

want Hendrik was bankroet. Willem begin skulde te maak. Die plaas word belas. Als hij nog meer krediet gehad het, dan sou hij nog gouer uitgeboer het.

Oom Andries, wat altijd regte baing van Willem gehou en daarop so gereken het, dat sijn pleegdogter goed versorg was, sien met diepe smart hoe Willem aangaan. Eers vermaan hij hom vriendelik en toen dit niet help nie, ernstig. Oplaas krij Willem en hij twis en oom Andries wou sijn voet nie meer in Willem se huis set, of met hom, als hij hom ontmoet, een enkel woord praat nie.

Ouderling en predikant word nou ingeroep. Maar te vergeefs. Die sensuur word oor Willem uitgesproke, en van die oomblik af kom hij nooit meer kerk-toe nie. Drankduiwel was nou sijn meester.

Breggie het verskrikkelik gelij. Dikwels wou sij haar aan wanhoop oorgegee hê, was dit nie uit liefde vir haar kindertjies nie. Daarbowe had sij, toen haar aardse hoop verlore raak, troos gesoek en gevinde bij die Enige, Die troos kan gee. In voorspoed het sij, hoewel godsdienstig, tog buite God geleef, maar die nood het haar in die binnekamer gedrijwe, en „t heiligdom dat God aan zijne vrienden in het verborgen toont,” werd ook van haar nie onthou nie. Hoe meer Willem drink, hoe vuriger Breggie bid.

Wat haar die meeste beswaar, was die lot van haar kindertjies. Hulle moes veilig wees. Dit was bij haar vas.

Eens het Willem, toen hij dronk was, haar oudste seuntjie met slage gedwing om brandewijn te drink en van die oomblik af het sij haar besluit geneem. Die twee jongetjies moet uit die huis uit. Willem raas en vloek, maar dit help niks nie. In sijn drif het hij haar eenmaal teen die grond geslaan, maar sij gee nie om nie. Nou was die kinders bij Oom Andries en werd behoortlik versorg. Met geduld verdra sij alle verwijt en als sij nie meer kon hou nie, vlug sij naar die binnekamer en in die binnekamer vind sij troos.

Als daar onder die lesers van die verhaal vroue van dronkaards is, en altemet sal daar wel wees, denk hieraan. Verwijt en uitskel sal die drankduiwel niet uitwerp nie. „Dit geslacht

vaart niet uit dan door bidden en vasten." Selfs vermanings, hoe liefderijk ook, doen dikwels só weinig. Maar *een ding* gee krag. Hoe meer 'n man drink, hoe meer moet daar gebid worde.

Willem se agteruitgang was, soos 'n mens kan denk, nie sonder teenstand van sijn kant nie. Dikwels belij hij met trane en neem hij hom voor om nie weer te veel te drink nie. Maar die besliste keus kom daar nie. Die ernstige gebed om krag, werd bij hom nie gevind nie. Hendrik, wat hom eers meegesleep het, werd nou sijn beste vriend en menige aand en nag werd in sijn geselskap deurgebreng. Hij werd arm en die drank moes hom rijk maak; hij werd siek, en die bottel moes dokter. Die kerk werd verlate, die huisgodsdienst blij agter. Drankduiwel werd gedien. Geen wonder dat twee jaar soon verandering gemaak het nie.

Dit was kort na brekfes, in die middel van die somer. Willem sit egter neerslagtig en moedeloos bij sijn tafeltjie te rook, terwijl Breggie heen en weer loop om die huiswerk te doen. Telkens kijk sij uit naar buite. 'n Grote ossewa kom langsaam oor die bult. Sij ken die wa al te goed. Die was mos die wa van Jacob Valburg, die handelaar in drank. In vroegere tijd was hij dikwels daar gewees, maar toen was sij nie bang voor sijn koms nie. In die laaste tijd beef sij als hij aankom. Hij was van die smouse wat die dronkaards opsoek. Rij hij weg, dan was gewoonlik al die drinkers op die werf dronk. Hij sorg altijd dat hij voor die tijd weg is.

Breggie wis dit. In die middag sou haar man dronk wees. „Morre moet ik dorp toe,” sê Willem, wat die wa ook al het sien aankom. „Ik moet Mnr. Scherp noodzakelik spreek.” „Kan jij dit nie nog 'n paar dage uitstel nie,” vra Breggie. „Nee,” antwoord Willem nors, „als jou lieve oom Andries mij die geld wou leen, waarom jij so mooi gevra het, dan was dit nie nodig nie. Nou moet die plaas gaan. Ik wil ook nie langer hier blij nie.”

„Is daar dan niks aan te doen nie? Moet ons nou gaan swerwe?” vra Breggie met trane in haar oge.

„Natuurlik is daar niks aan te doen nie,” antwoord Willem.

„Al die mense is teen ons, niemand wil mij help nie. Vroeger was dit anders.”

„Ja, eers was dit anders, maar toen was jij ook anders.”

„Spaar jou preke maar,” sê Willem. „Ik kan teenwoordig nooit meer oor mijn sake praat nie, of daar kom 'n preek. Ik is dit waarlik moeg.”

Breggie blij stil.

„Kom vrou,” sê Willem bietjie vriendeliker, „laat die plaas gaan. Ons sal in Transvaal wel 'n ander plekkie krij en dan sal dit met mij miskien ook beter gaan.”

Breggie het al amper afgeleer om te huil, dog toen sij van „trek” hoor, kon sij dit tog nie hou nie. Sij wis daar was niks aan te doen nie. Hulle skuld was groot, maar sij sien nog 'n kans om dit af te doen. Solang egter Willem so drink, sou niemand hulle help nie. „Kijk”, sê Breggie, „solang sulke smouswaens hier rondrij, sal dit nergens goed gaan nie.”

„Ik kan Jacob tog nie mijn plaas belet nie, en sijn brandewijn is baing goedkoper. Ik sal nie te veel koop nie.”

„Waarom gaan jij dan maar nie vanaand dorp toe nie, Willem?”

„Sien jij dan nie, dat die wolke uitkom nie? Dit gaan seker van middag reen.”

Die wa was intussen nader gekom en Jacob span uit. Nouweliks het hij uitgespan, of daar kom 'n buggie en Hendrik was ook daar. Dit lijk of hij drank op 'n verre afstand kan ruik. 'n Paar ander bure kom ook op die ruik af.

Die brandewijn wat te koop is, mag tog eers geproef worde, en Jacob was nooit suinig om te skenk nie. Hulle begin te proe en te koop en eer dit twaalf uur was, het Jacob 'n goeie slag geslaan en toen die wa wegtrek, was die plaas van Willem in rep en roer.

Die paar bure wat oorgekom het, gaan nou ook weg, maar Hendrik blij agter. Hij gaan nooit weg, solang als daar iets te drink is. Willem was gou-gou opgewonde. Die brandewijn maak hom rijk en sijn skuld was vergeet.

Die volk op die plaas het, net soos hulle baas, brandewijn geruil, en was net so vrolik. Terwijl Willem en Hendrik in die

huis alles in beroering breng, raas die hottentotte op die werf. Voor dit agtermiddag was, was daar 'n lawaai dat geen mens dit kon uithou nie.

Breggie het, om van die raas en vloek ontslage te wees, maar gou al die vlug geneem naar 'n buitehuis, waar sij en haar kindertjies bij mekaar was. Ou Bella, die ou meid, het daar ook ingekom om 'n skuilplekkie te krij.

Hoe later dit word, hoe erger. Hendrik en Willem drink altijd meer en die mans-volk op die werf loop nes rasende rond. Met gevouwe hande en 'n bewende hart sien Breggie dit aan.

„Mij in die wereld, nooi! wat gaan die baas nou maak?” vra Bella verskrik.

Breggie kijk op. Willem en Hendrik gaan naar die kraal en kom terug met twee half-geleerde perde wat hulle voor die buggie wil span.

„Kijk”, roep ou Bella weer, hulle is albei lekker, en kijk hoe kom die weer op en hulle wil waarlik gaan perde leer!”

Verskrik spring Breggie op. Die twee mans het, so dronk als hulle was, die plan opgevat om naar die dorp te rij, en die twee helf geleerde perde meteen 'n bietjie reg te maak. Alles kom toen in rep en roer. Die geskree van die dronk volk, wat moes help inspan, was erg, terwijl die weer al begin te dreun.

Breggie wat in die toestand waarin haar man was, die ergste vrees, gaan, toen sij bemerk wat daar gaande was, naar hom toe, en probeer om hem met mooipraak en soebat van sijn plan terug te hou, maar dit help niks nie. Willem wou rij en Hendrik lag haar uit. Die mans klim op en soos gekke gaan hulle oor die bult.

Breggie kijk die kar na, so lang als sij kon en gaan toen verslage naar huis.

Langsamerhand werd dit nou stil op die werf. Die dronk volk was aan slaap en Breggie gaan met haar kindertjies in huis.

Die stilte was vir haar nog verskrikkeliker dan die gewoel van tevore. Sij werd angstig. Die vraag kom bij haar op, of sij Willem, wat daar dronk weggerij het, ooit weer sou sien. Sij gaan voor die deur staan om, indien mogelijk, nog iets van die buggie te sien.

Die weer, wat al heel die dag gedreig het, was opgekom en die lug was met dikke donderwolke toegetrek. Daar was nog 'n paar uur son, maar tog was dit al donker. Eensklaps verlig 'n felle bliksemstraal alles in die rond, en 'n ratelende donderslag, wat die rame laat rittel, drijf Breggie naar binne. Die kinders en die meid, die enigste van die bediendes wat nugter was, vlug in die huis en sit verskrik op 'n hoop bijmekaar.

Breggie wis bijna nie waar sij was nie. Die weer was verskrikkelik. Die een slag volg die ander sonder ophou. Die reen stort neer in strome. Wat sou Willem begin so dronk als hij is, met twee half-geleerde perde!

Die ergste weer was gou oor, die donderbui trek virbij en werd vervange deur 'n sagte reen. Dit was egter al pikdonker, want die son was ondergegaan.

Op eens was dit of Breggie iets hoor. Sij gaan uit en nou kon sij duidelik perde hoor wat vinnig aankom. 'n Paar minute later vlieg twee dinge haar virbij en sleep iets agterna. Hulle hol teen die kraalmuur vas. Deur ou Bella vergesel, hol Breggie kraal-toe, en met moeite krij sij die perde in hande. Dit was die perde van Willem. Die buggie half stukkend geskop, sleep hulle agter hulle aan.

Die twee vroue probeer toen om die perde uit te span. Toen dit hulle geluk, sien Breggie dat een van die perde beseer was, en dat daar 'n ongeluk moes gebeur het.

„Mijn man! mijn man!” kerm Breggie. „Wat sou van hom geworde het?”

„Og nooi! hij sal wel teregkom,” seg ou Bella. Dronk mense kom altijd reg.”

Met skrik wijs Breggie naar die stukken geskopte buggie, wring haar hande en roep uit: „Wat moet ik doen?”

Ou Bella, wat nie so verskrik was nie, probeer om een van die volk, en viral haar man, ou Windvogel, wakker te krij. Maar te vergeefs. Hulle was te dronk om iets mee te begin.

Breggie het al die tijd rondgeloop nes 'n mens wat van sijn „Ik sal mijn man gaan seek, Bella, hij kan nie ver wees nie, anders sou daar van die buggie niks oorgeblij het nie.”

„Daar sal net niks van kom nie, mijn nooi,” antwoord ou

Bella, „dat nooi vannag alleen mijn dronke baas sal gaan opsoek. Wag maar tot morre. Ik denk hulle sal wel van nag aankom en lawaai genoeg maak. Ons kan hulle morre nog opsoek.”

„Nee, Bella ! miskien lê Willem dood of vir dood in die reen. Ik voel dit aan mijn hart : Daar is 'n ongeluk gebeur.”

„Nooi moet vir nooi nie gek hou nie,” roep ou Bella. „Als daar dan tog een moet gaan, dan sal ik gaan.”

Breggie staan vir enige oomblikke stil. Sij dag aan die nag, aan haar kinders. Maar dit was of sij Willem vol bloed sien sterwe. Sij vertrou die ou meid nie.

„Nee, ou Bella !” sê sij bedard. Jij praat virniet. Jij blij bij die kinders. Gee mij die lantern. Ik sal gaan.”

Breggie voel nog altijd die selfverwilt, dat sij Willem deur harde woorde so ver gedrijwe had. „Nou wil ik hom gaan opsoek,” sê sij in haar hart, „al moet ik sterwe.”

„Maar wat sal dit help, dat nooi gaan. Als nooi hulle krij, dan kan nooi hulle tog nie saam bring nie. Ons sal nooit 'n pêrd in hande krij. Die laaste kaffer en hottentot is dronk.”

Breggie het egter haar besluit geneem. „Ik sal gaan, Bella,” sê sij, „kijk maar naar die kinders.”

Dit reen nog altijd deur, maar Breggie maak haar klaar om te gaan. Bella gaan eers nog naar die strooihuis om te sien of sij Windvoel nie kon wakker krij nie. Sij gooi 'n paar emmers water oor sijn kop, maar hij slaap dwars deur.

Toen Breggie klaar was, bring sij haar kinders in die slaapkamer, steek die lamp op en kniel neer. Met snikke dra sij haarself en haar kinders aan die Here op. Hierop kus sij hulle en gaan uit.

Wel, dit is die wonderlikste nooi wat ik nog ooit gesien het,” sê ou Bella, toen Breggie uitgaan. „Ik het al baing bij nooiens geblij en partij se mans was ook dronkaards, maar so iets het ik nog nooit gesien nie. Nou, ou Windvoel kan honderdmaal uit die buggie val, eer ik sal gaan om hom te help als dit so reent. Maar die nooi is al te wonderlik. Sij bid soos 'n predikant.”

„Waar is ma?” vra Hansie.

„Ma sal netnou kom, mijn soet klein nooitjie, slaap maar.

Ik sal vir jou sing." En ou Bella sing die kinders met 'n Hernhutter gesangetjie aan slaap.

Met vaste vertrouwe begin Breggie haar weg, maar toen sij 'n end gegaan het, begin haar moed swak te worde. Die duisternis maak haar angstig. Sij staan stil, gereed om om te draai. „Nee," roep sij uit, „mij harde woorde het hom eenmaal uit die huis uitgedrijwe. Nou moet ik hom terugvinde, al kos dit mijn lewe."

Dit was vir haar nie moeilik om die spoor van die kar te vinde nie, want sij kon maar op die sleepsels van die kar afgaan, wat sij bij die lig van die lantern goed kon sien. Sij werd ook bemoedig toen sij sien, dat Vlek, haar grote hond agterna gekom het en dit lijk of hij saam help soek. Dit was daarom vir haar moeilik om te loop. Die lig is vals, en kort-kort struikel sij in die slaggate en knikspore. Sij luister of sij iets hoor, maar dit was alles doodstil.

Gelukkig hou die reen op, hoewel dit nog net so donker blij. Nadat sij 'n half uur geloop het, begin Vlek eers te knor en toen te blaf. Sij was juis bij 'n diepe sloot.

Vlek vlieg die sloot in.

„Help tog!" klink dit uit die sloot. „Als daar 'n mens is, help tog!"

Breggie ken dadelik Hendrik se stem. „Waar is mijn man?" gil sij uit.

„Is dit jij!" roep Hendrik met 'n grote woord. „Is dit jij! kom in die sloot! Ik kan mij nie roer nie. Mijn been is af. Jou man is ook hier ergens."

Breggie glij in die sloot af. Bij die lantern-lig sien sij die twee mans. Haar man lê daar vir dood. Zijn gesig was vol bloed.

Hendrik was nou nugter genoeg. Zijn een been was af en die ander só beseer, dat hij hom nie kon verroer nie. Hij was ook half dood van die koue.

Jou man het op sijn kop geval, Breggie! maar ik het hom netnou nog hoor steun. Die ellendige pêrde het ons in die sloot gesmijt."

Breggie het intussen Willem se hoof opgelig. Bijna was

hij in die water versmoor. Sij voel nou dat sijn hart nog klop.

„Wat moet ik doen?” roep sij wanhopig. „Bij die huis is almal dronk en hier kan Willem nie blij nie!”

„Wag maar, niggie,” sê Hendrik, „hou maar 'n bietjie.

• Ik is ook al amper flou, maar in denk dat ik juis iets het hoor aankom. Ik het 'n sweep gehoor. Klim uit die sloot uit en roep maar.”

Breggie lê Willem 'n bietjie reg en klim uit. Vlek was al bo en begin te blaf.

Hendrik had reg. Sij hoor duidelik dat daar iets aankom, maar sij kon niks sien nie.

„Skree tog, so hard als jij kan,” roep Hendrik.

„Help, hier is 'n ongeluk!” roep Breggie. „Help! help!”

Die naderende rytuig hou stil. 'n Man kom naar haar toe.

„Wat is dit?” vra 'n stem.

Dis onmogelik om Breggie haar blijdschap te beskrywe toen sij aan die stem hoor dat dit oom Andries was.

„Ou vader, kom tog, kom tog gou. Willem gaan dood!”

„Is dit jij, Breggie?” vra oom Andries. „Wat beteken dit, wat is hier gebeur?”

Breggie gee geen antwoord nie. Sij trek oom Andries bijna in die sloot en wijs vir hom naar Willem.

„Maar hoe kom julle algar hier? Waar is die kar?”

„Help maar, ou vader. Ik sal later wel vertel.”

„Nou ja, Breggie klim maar uit en laat vir Jonas, bij mijn kar, hier kom; hou jij dan maar solang die leisels totdat ons kom.”

Terwyl Breggie heengaan, vertel Hendrik aan oom Andries een en ander van wat gebeur is. Deur Jonas geholpe, krij oom Andries tog vir Willem en Hendrik in die kar. Breggie wou loop, maar dit wou oom Andries volstrek nie hê nie. Hij en Jonas loop voor, terwijl Hendrik die leisel hou.

„Dis waarlik 'n beskikking dat ik maar deurgerij het,” sê oom Andries aan Hendrik. „Als julle nou nie die drank laat staan nie, dan weet ik tog nie. Alle wereld Jonas, dit is donker.”

Dit duur lang eer hulle tuis was. Willem blij bewusteloos,

hoewel Breggie tot haar blijdschap bemerk, dat sijn asemhaling beter werd. Eindelijk hou hulle voor die deur stil.

Ou Bella het, toen sijn die kinders aan slaap gemaak het, so lang aan ou Windvoel gedokter, dit wil sê, vir hom nat gegooi, dat hij half reg was en kon help. Hij vloek haar uit, maar daar gee sijn nie om nie. Toen Windvoel vir oom Andries bemerk, was hij mooi stil, want hij ken die ou kerel goed.

Een van die kar-perde kon gerij worde en Windvogel moes maar dadelik opklim en naar die dorp gaan om die dokter te roep. Willem word op die bed gebring, terwyl oom Andries Hendrik se been so goed als hij kan, spalk.

Teen middernag begin Willem bij te kom. Nadat hij 'n bietjie koffie gedrink het, raak hij aan slaap, terwyl Breggie die nag bij sijn bed deurbreng.

HOOFSTUK IV.

Die bange nag was eindelijk virbij, die morre breek aan. Omstreeks 1 uur kom die dokter; maar Willem was toen baing beter. Die been van Hendrik werd toen reg gespalk en toen werd hij weggestuur.

„Dankie niggie!” sê hij, toen hij weggaan. „Jij het daarom onse lewe gered. Wat kan ik vir jou doen?”

„Als Willem weer beter worde, laat hom dan alleen Hendrik.”

Hendrik bijt op sijn lippe. Hij gee geen antwoord nie, maar gee haar die hand. Sijn verstaan hom.

Toen dit aand worde, was Willem beter en op, maar Breggie was in bed. Angs en vermoeyenis, koue en reen het hulle werk gedaan. Sijn was geheel bewusteloos. Sijn het Willem sien opstaan en ook niks meer nie.

Veertien dage gaan virbij. Willem se huis was 'n siekehuis. Breggie werd dodelik siek. Die koors werd erger en sijn raak aan ijl. Dag en nag moes bij haar gewaak worde. Oom Andries was met vrou en kinders oorgekom om Breggie op te pas. Met Willem het hij nog geen enkel woord gepraat nie.

Oom Andries was 'n goeie man, maar vreselik hardkoppig.

Dit was vir Willem 'n sware tyd. Sijn skuld dreig en hij was nie waarnatoe nie. Mnr. Scherp het hom wel op sijn verzoek uitstel gegee, dog dit kon nie altoos duur nie. En dan die dodelike siekte van sijn vrou. Sijn gewete begin wakker te worde.

„Hoe sal dit met mijn vrou gaan, dokter?’ vra hij angstig, toen die dokter sijn vrou beskou het.

Die dokter kijk hom met verontwaardiging aan. „Dis tien tegen een, dat sij sal sterwe,” sê die dokter, „en als sij sterf, dan kan jij sê, dat jij haar moordenaar was.”

Moordenaar! Die woord was deur Willem se hart gegaan. *Moordenaar!* Hoe kon hij dit teenspreek? Dag en nag ver Volg dit hom. Hij kon geen rus vind nie. Ja die eerste dag het hij ooral naar drank gesoek, maar nie gevind nie. Oom Andries het al die brandewijn uit die huis laat wegneem en Willem durf nou nie koop nie. Dis al jare dat hij geen dag sonder brandewijn was nie.

Sijn lewe was bijna ondragelik. Die lus naar drank kwel hom vreeslik. Hij was so gewend daaraan. Kom hij in die kamer, dan sien hij sijn sterwende vrou en sijn gewete roep hom toe: „Moordenaar.” Gaan hij in die voorhuis, dan sien hij sijn kinders, weldra moederloos deur sijn skuld. Oom Andries sê geen enkel woord. So lang als dit dag was, gaan dit nog, maar als die nag aankom, was dit verskrikkelik. Die plotselinge onthouding van drank tas sijn liggaam aan. Snags loop hij rond om drank te soek, maar daar was niks te vind nie.

Spedig genoeg ondervind hij dat hij sterker werd, maar sijn vrou werd al swakker. Alle hoop was verlore.

So gaan veertien dage virbij en dit was sijn beurt om bij sijn vrou te waak. Daar was slegs weinig hulp. Hij zou alleen wees.

Dit was 'n lieflike, stille nag, en dit was of Breggie 'n bietjie rustiger slaap, maar die stilte was vir Willem ondragelik. Terwyl hij daar voor Breggie haar bed sit, kom hom die verledene voor die gees. „Moordenaar” had die dokter gesê en hij voel dit was die waarheid. Nou eens spring hij op en loop

deur die kamer, sigself en Hendrik verwensende; dan weer sit hij en huil soos 'n kind. Bidde durf hij nie. Hij voel dat hij deur die drankduiwel gevange was en dat als hij maar brandewijn had, hij weer sou drink. Hij haat die drank en smag tog daarna.

Te denk, maak hom half kranksinnig. Om iets te doen te hê, maak hij 'n kassie in die kamer ope en begin alles reg te set. Opeens spring hij agteruit. Voor hom staan 'n bottel brandewijn.

Dit word vertel, dat 'n slang 'n vogeltjie kan aantrek deur die krag van sijn oge en dat die vogeltjie magteloos is vir die blik. Net soos so 'n vogeltjie staan Willem die bottel aan te kijk. Die lus naar drank begin hom te oor meester.

Langsaam steek hij sijn hand uit. Hij raak die bottel aan en beef. Hij trek sijn hand terug.

„Drink en vergeet,” so klink dit in sijn hart. Hij steek weer sijn hand uit, grijp die bottel, en haal dit uit. Sijn hart klop bijna hoorbaar.

„Mijn vijand!” sê hij half-hard, „mijn vijand, wat mij ongelukkig gemaak het, wat mij 'n moordenaar gemaak het,” en hij til die bottel op of hij dit teen die grond wou gooi.

Die ruik van die brandewijn grijp hom aan. Sijn hele liggaam beef.

In die stilte van die nag was dit vir hom of hij iemand hoor praat. „Drink,” sê die stem, „drink en vergeet! Sterf als 'n dronkaard. Jij is tog verlore!”

„Moordenaar! moordenaar!” so klink dit daar binnekant.

Was dit regtig 'n stem wat Willem hoor of verbeel hij hom maar? Wie kan dit sê. Die duiwel strij om die siel.

Willem bijt sijn lippe vas en ruk die bottel ope. Hij lig dit op en wou drink. Maar daar roep sijn gewete weer: „Moordeenaar!”

„Ik kan dit nie laat blij nie!” roep Willem ten laaste wanhopig. „Ik moet drink al sterf ik ook.”

Verwilderd set hij die bottel voor sijn mond en wou drink.

„Willem! Willem!” klink dit half-fluisterend dog weemoedig deur die stille sieke-kamer.

Willem spring agteruit. Hij kijk rond. Sijn vrouw was wakker. Bij die floue lig van die kers sien hij dat die koorsgloed uit haar oge geweke was. Sij ken hom. Als vasgenagel staan hij daar die bottel vas te klem en sijn vrouw aan te staar.

DIE DRANKDUIWEL.

Weer til hij die bottel op en gooi dit teen die muur. (Pag. 135).

„Willem!” sê Breggie. „Hoor nou! Eenmaal het jij gekies. Kies nou weer. Kies tussen mij en die duiwel.”

Dit was stil in die kamer. 'n Mens kon die getik van die horlosie hoor. Breggie haar oge glinster, haar lippe roer net of sijn bid.

„Drink en vergeet.” Is dit iemand wat so sê? Willem dog dit, en kijk om.

Langsaam lig hij die bottel op, maar Breggie blij hom aankijk. Al hewiger werd die strijd binnekant.

Opeens verander zijn gelaat. Weer til hij die bottel op en gooi dit teen die muur, dat die stukke so spat. Toen val hij op zijn kni'e voor Breggie haar bed en gaan bitterlik aan huil.

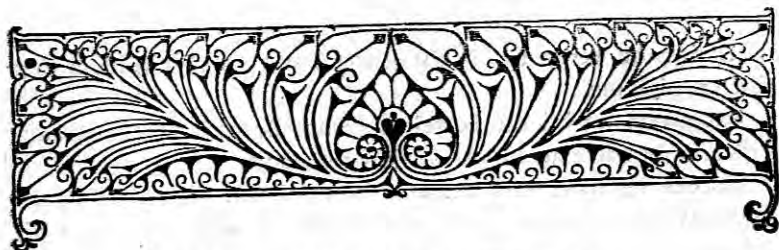
„Wat is dit? wat mankeer jij nou?” roep oom Andries, die verskrik opgespring, die kamer instorm. „Wat ruik hier naar die vervloekte brandewijn?”

Breggie til haar hoof op. „Willem het weer gekies, ou vader!” sê sij met 'n lieflike glimlag. „Dis alles wel.”

Oom Andries kijk haar verwonderd aan. „God segene julle,” sê hij oplaas, en verlaat die kamer.

* * * *

Ses maande later was dit Nagmaal op Niemansdorp. 'n Man en vrouw sit aan die laaste tafel aan. Op die gelaat van die vrou kon 'n mens sien, dat sij erg siek was gewees. Tog blink haar oge van vreugde. Die man was regte ernstig. „Ziet, mijne broeders en zusters,” sê die leeraar aan die end van zijn nagmaalsrede, „ziet, als Christus Apollyon overwint, dan komt hij uit de strijd niet zonder wonden en hij steekt zijn zwaard nimmer weer in de schede. Zo gaat het altijd, de strijd duurt zolang men leeft. Laat het zwaard in uwe hand zijn en het gebed in uw hart, en de overwinning is zeker.” Die man en vrou kijk mekaar aan bij die woorde en laat hulle hoofde sak. Dit was Willem en Breggie.

DIE SPOGDUIWEL.

HOOFTUK I.

Oom Karel sit aan die brekfes-tafel en lees meteen in die koerant. Iets wat bij hom maar min gebeur, want vireers hou hij nie baing van koerante nie, omdat die goed, soos hij sê, so vreeslik kan lieg, en ten tweede moes sijn karbenaatjie nie koud worde nie, om niks ter wereld nie. Daar moes dan ook iets biesonders te doen wees.

Die politiek in die koerant kon hom nie skeel nie en die nuws ook nie, want hij sê, dit kon hij wel van tante Saartjie hoor. Sijn hele studie was in die skutberigte.

„Ou Kol,” sijn swart rijperd, was al 'n paar weke weg. Hij het al die wereld laat rondsoek, maar virniet : „Ou Kol” blij weg. Sonder „ou Kol” kon die ou nie klaar kom nie. Nou kan 'n mens makkelik denk, hoe nukkerig die oubaas was.

Oom was nie een van die vlugste lesers nie. Met die Bijbel kon hij ordentelik klaarkom en als meneer uit is en hij 'n preek moet voorlees, het dit ook nog al gegaan, hoewel die jong-mense kla, dat hij baing keer dieselfde vat. Gewoonlik laat hij dan ook maar sijn seun George die koerant deurkijk.

Maar wat nou die ou mankeer, weet niemand. George het al 'n paar maal gesê, dat sijn pa hom die koerant maar moes gee en al antwoord wat hij gekrij het was net : „Denk jij, dat ik nie self kan lees nie.”

Tog skijn George en Mimie biesondere redens te hê om

vandaag die koerant uit oom se hande te krij. Elke keer kijk hulle mekaar aan en viral op Miemie haar gesig kan jij die angs lees. Sij kan haar oge nie van haar Pa afhou nie.

Van „ou Kol” was in die skutberigte niks te vinde nie. Nukkerig stoot oom sijn bord op sij. Maar in plaas van die koerant neer te lê, slaan hij die blad om en begin met die advertensies. Die angs op Miemie haar gesig, word altijd erger.

„Toe, boetie, probeer tog om die koerant uit pa se hande te krij,” fluister sij eindelijk, terwyl sij George ’n ongevraagde kommetjie koffie aangee. „Toe tog, boetie, daar sal rusie kom.”

„Jij sien self dat die oubaas van morre te dwars is om iets mee te begin,” antwoord George. „Wag maar ’n bietjie, die storm sal netnou losbreek.”

Die soetjies-praat van haar kinders, maak ou tante ook opmerkzaam. Verwonderd sien sij eers haar kinders en dan haar man aan.

Oom Karel lees nog altijd met ’n onverskillige gesig voort. Opeens begin hij rooi te worde. Hij set sijn bril reg en lees die stukkie waaraan hij besig is, nog eens oor.

Bons!!! daar vlieg die koerant oor die tafel, die bril van die neus en ’n paar borde waai oor die vloer. Bons!! nog eens slaan oom met die vuus op die tafel, sodat die huis dreun.

Verskrik spring tante op. „Wat is dit, Karel! wat is dit?”

„Het jij die ding van Dirk geweet, George!” bulder oom, „het jij die advertensie gesien, en het jij daarom die koerant so graag maar vir jouself wil hou. Nou nog doller! Ik het nog nooit soon ding gehoor nie.”

„Maar wat is dit dan, George? Wat het Dirk dan gedaan?” vra tante verskrik.

O! nie veel biesonders nie, sê George. Dirk het net in die koerant ’n advertensie laat druk, dat die naam van sijn plaas nou verander is en dat dit nou „Poplar Grove” sal wees.”

„En dit noem jij niks nie,” bulder oom. „Het jij misskien ook lus om na onse dood Wildebeestfontein te verdoop. Sê dit dan nou maar. Als die naam jou nie beval nie, dan kan ik dit wel uit die testament skrap. Als jij ’n Engelse plaas wil hê, kijk dan maar waar jij die krij.”

George denk toen maar dat dit die beste is om pad te gee en gaan naar die kraal.

„Maar wat is dit dan eigenlijk,” vra tante weer.

„O! dit is niks nie,” antwoord oom. „Onse liewe neef het die naam van oorlede pa se plaas verander. Hij is te hoogmoedig om dit te behou. Die hele wereld het ou Jan en klein Jan van Saaifontein geken, maar Dirk reken vader en ou vader nie meer nie. Hier in die koerant kan jij lees. Die naam van die plaas is nou: Pop-Pop-Pop-, wat deksel, ik kan die ding nie sê nie.”

Die moeilikheid om die naam uit te spreek, maak oom sijn humeur nie beter nie.

„Jij moet tog nie so kwaad wees nie,” sê tante Saartjie. Hij sal dit maar gedaan hê om sijn vrou 'n plesier te doen.”

Die woord van tante was olie op die vuur.

„Ja, om sijn vrou te plesier het Dirk al so baing gedaan, sodat hij nou al glad op 'n verkeerde pad is. Ik het dit van die eerste oomblik af gesê toen ik haar gesien het. Van dat sij met Dirk getroud is, is die spogduiwel in hulle huis gekom. Sij sal nie ophou nie, totdat sij Dirk bij die Meester gebreng het. Ik het al baing gepraat; maar vandaag is dit die laaste maal. Als Dirk netnou kom om naar die ramme te kijk, dan sal hij die waarheid hoor, soos hij dit nog nooit gehoor het nie.”

„Ik sou Dirk liewers maar laat staan,” waag tante om te se. „Ons kan tog niks daaraan doen nie, en daar kom tog net rusie. Annie set nou al amper nie meer 'n voet in ons huis nie, en Dirk sal netnou ook wegblij.”

„Hij kan vir mijn part dan ook maar wegblij,” antwoord oom. „'n Man wat sijn vader nie reken nie, reken ik ook nie.”

Tante Saartjie was al te lang met oom getroud gewees, om nie te weet nie, dat 'n mens op die oomblik met oom Karel niks kon begin nie, en haar enigste hoop was, dat Dirk so lang sou wegblij, totdat oom 'n biejtie afgekoel was.

Oom Karel was al 'n geruime tijd op sijn neef Dirk, wat hij groot gemaak het, vererg gewees, en tante moes self erken, en

dit nie sonder rede nie: soos Dirk aangaan, het dit haar net min aangestaan en baing keer het sij al met hom gepraat. Tot nog toe het sij 'n openlike twis tussen haar man en Dirk verhinder, maar nou was sij bang, dat dit nie lang meer sou duur nie. Sij had Dirk als haar eige kind lief, want sij het hom van kleins-af groot gemaak. Hoewel sijself nie so veel omgee nie, het sij wel begryp, dat die verandering van die plaas se naam vir oom baing sou hinder. Oom was op die plaas groot geworde. Sijn vader het dit aangelê en na die dood van zijn vader het zijn oudste broer daar besitter van geworde. Die ou woonplaas was altijd vir oom so 'n soort van 'n heiligdom, en toen die ou huise moes plaas maak vir nuwes, was dit al 'n doorn in zijn vlees gewees. Dat Saaifontein 'n Engelse naam sou krij, was te erg.

Toen sij Oom nou so driftig deur die kamer heen en weer sien stap, was haar enigste hoop, dat Dirk vandaag maar nie sou kom nie.

Die hoop sou ongelukkig nie vervul worde nie. „Daar kom die spider van Dirk oor die bult” sê Mimie, toen oom vir 'n oomblik op die stoep staan. „Ik sal maar kamer-toe gaan.”

„Karel! daar kom Dirk aan,” sê tante. „Moet tog vandaag nie met hom praat nie. Jij is nou te nukkerig. Wag tot 'n ander dag.”

„Ik sal probeer, Saartjie! Anders neul jij weer aan mijn ore. Als Dirk mij nie aan die gang breng nie, dan sal ik ook swijg.”

Na 'n paar minute hou 'n mooie spider voor die deur stil. Twee vetgevoerde perde was daarvoor gespan. 'n Netjies aangedrekte man spring daaruit, terwijl 'n goed geklede jong die leisels vashou.

Oom Karel gaan naar die deur: „Wil jij uitspan, Dirk?” sê hij nie al te vriendelik nie.

„Dankie, oom!” antwoord Dirk. „Ik is haastig, ik kom van die dorp, en wil haastig huis-toe. Ik wil net die ramme sien, waarvoor ons gepraat het.”

„Die ramme is in die kraal en George is ook daar. Hij sal hulle wel vir jou wijs,” sê oom.

„Dan sal ik maar daarna toe gaan; en dan later wel vir tante kom groet,” sê Dirk, wat goed sien dat oom nie goed gehu-meurd was nie. „Ik sal maar kraal toe gaan.”

Die ramme was in die kraal. Daar vind hij George ook. Sonder veel te praat, kijk hij die twee ramme deur. Op die end sê hij : „Waarom is jou pa so nukkerig, George? Hij had mij amper nie gegroet nie.”

„Pa is nukkerig, omdat jij Saaifontein verdoop het,” was die antwoord. „Jij het wel vooruit kan weet, dat die ou sou nukkerig wees. Ons moet nou almaal daaronder lij.”

„Die naam van mijn plaas is mijn saak en dit gaan niemand aan hoe ik hom noem nie. Ik is oud genoeg om op mij eige bene te staan.”

„Jij is net so dwars van morre als pa,” antwoord George. „Wat het jou op die dorp oorgekom?”

Op die dorp was Dirk juis iets oorgekom, wat hom allesbehalwe aangenaam gewees het. Hij het 'n rekening moet betaal en hij had nie geld gehad nie.

„Dit is mijn saak,” antwoord hij. „In elk geval, ik sal maak wat ik wil en mijn plaas ook noem soos ik lus het.”

„Vir mijn part kan jij hom Bankrot Kraal noem,” sê George, wat ook maar kort gespan was. „Dit raak mij nie.”

Dirk word toen vuurrooi en stap weg huistoe. George volg hom. Hulle gemoed was toen net soos kruid en die ou vijand sou wel sorg dra, dat die vonk daarin kom.

Toen hulle in huis kom, groet Dirk vir tante Saartjie en gaan sit. Vir 'n paar minute praat niemand 'n woord.

„Ik sal die ramme nie neem nie, oom!” sê hij eindelijk. „Hulle beval mij niet.”

„Ik het so gedenk,” was die antwoord. „Ons goed sal jou nie meer beval nie.”

„Ieder mens het sijn eige sin,” merk tante op, wat maar 'n geleentheid seek om rusie te belet.

„Dirk kan sijn sin hou,” gaan oom voort. „Als ik maar nie gedwing worde om agter hom aan te gaan nie. Ik hou mijn ge-woonte en dit is die beste ook. Die ramme sal nou op pop... pop... pop... Nou hoe noem jij ook die plaas? nie aard nie.”

„Mijn plaas se naam is nou „Poplar Grove”, sê Dirk vuur-rooi, maar nogal kalm.

„So, is jou plaas se naam nou so? vra oom, wat sijn bietjie bedardheid al begin te verloor. „Oorlede vader en broer was die wereld deur bekend als Jan van Saaifontein, maar die naam is vir jou seker te sleg.”

„Annie het dit so wil hê en daar is ook so baing plase wat Saaifontein heet, dat 'n mens in die war raak. Die Engelse name is skaars.”

„Hulle sal nie lang skaars blij nie,” sê oom, „als die boere so aangaan. Die Engelse woon ons nou al uit en die een plaas na die ander kom in hulle hande. Aan die één kant is dit ook maar goed, dat jou plaas verdoop is. Ik sou mij dood vererg hê als daar 'n verband op Saaifontein moes kom. Nou kan dit mij nie skeel nie.”

Die woorde het oom maar gerus vir hom kon hou. Ewe kwaai spring Dirk op en gee oom 'n dwarse antwoord.

Die duiwel het toen sijn sin. Hoe tante ook keer, die rusie word erger. Oom doen niks anders dan om te verwijt en Dirk wil niks ingee nie. Die end was dat hij sonder iemand te groet in sijn spider spring en huis-toe rij.

„Poplar Grove” was 'n ordentelike endjie van Wildebeesfontein, wel 'n paar uur, sodat Dirk tijd had om wat af te koel. In die eerste oomblikke kon hij doodgaan van kwaadheid, maar toen hij wat bedard was, moes hij tog erken, dat oom nie ongelijk had nie. Die spotwoord van George het hom dieper getref, dan hij wou erken. Dit was als 'n kogel deur sijn hart gegaan, omdat hij geweet het, dat hij nie meer so ver van bankrot af was nie.

„Die ding moet anders worde,” brom hij tussen sijn tande. „Ik sal hulle wijs, dat ik mijn plaas sal vashou, al is sijn naam ook „Poplar Grove”; maar dan moet ons ook anders lewe, als Annie maar net wil.”

„Ja, als Annie maar net wil,” klink dit in sijn hart; „als sij maar net wil,” en verdrietig kijk hij voor hom.

Als 'n mens so wat ses jare gelede in die distrik van Praatville sou gevra het, wie die gelukkigste man in die distrik was,

dan sou seker baing, viral van die jong-mense, dadelik vir Dirk genoem het, want hij was die wereldrond baas. Sijn ouers het hij vroeg verloor, maar oom Karel het hom in huis geneem en als sijn eige kind opgevoed. Sijn vader het hom die plaas nagelaat sonder 'n dubbeltjie skuld en 'n ordentlike klomp kontant geld. Bo-op was daar baing vee en alles was naar hom gekom, omdat hij die enigste was. Oom en tante het trouw en eerlik vir alles gesorre en als 'n rijke man het hij die lewe begin.

Dog nie alleen het sijn goed hom bemind gemaak nie—die mense het hom ook lief gehad om homself. Vriendelik, ijwerig en opgeruimd was hij in ieder huis 'n welkome man. Tante Saartjie het veel van hom gehou en Dirk wis, dat al brom oom ook baing, hij hom als sijn eige kind gereken het.

Spoggerig was Dirk altijd gewees, maar die mense het hom dit vergewe. Hij moes ook baing erwe en hoewel oom en tante hom keer, was daar weer baing andere wat hom gedurig voorhou, dat hij, wat als 'n rijk boer kon begin, nie so op die oulappe moes sien nie, soos 'n ander, wat van onderaf moet begin. Sulke vriende het 'n rijk mens altijd.

Die eerste ding wat Dirk gedaan het en wat die inwoners van die distrik nie groot aangestaan het nie, was dat hij hom 'n nooi van bowe laat kom het. Die nooiens van Praatville was bitter teleurgestel. So menige blou, bruin of swart oog, was gewoon gewees 'n bietjie weg te kijk van meneer, als Dirk daar so ewe netjies aangetrek in die kerk sit en die tantes het graag vir Sannie of Lettie of Mieta 'n plekkie op Saaifontein besorg, maar van alles het niks gekom nie.

Op 'n reis naar die Boweland het hij Annie gesien en van dieselfde oomblik het hij die plan opgevat om haar te krij. Dit was 'n nooi naar sijn sin. Mooi, goed geleerd, die dogter van rijke ouers. Dáár werd tenminste geleef so als 'n mens moes lewe. Alles was naar sijn sin en toen hij weer opgaan, word alles klaargemaak.

Oom en tante was nie heeltemaal tevrede met die keus nie, maar daar was niks op die nooi of haar familie te sê nie en so gee hulle die toestemming, ofskoon hulle liewers gesien het, dat 'n nooi uit die distrik hulle niggie sou geworde het.

Toen Dirk met die jong nooientjie thuis kom, was daar 'n hele opskudding. Sij lijk vriendelik genoeg, maar sij was so pragtig aangetrek, dat al die nooiens en vrouens agterstaan. Nie 'n wonder nie, dat daar baing gepraat worde en dat ieder wat aan te merk had. Baing ou vriende skud hulle kop.

Dirk steur hom maar min daaraan. Sijn vrouw was die mooiste en hij laat die wereld maar praat.

Gewoonlik is dit dan ook maar die beste wat 'n mens kan doen. Laat die mense maar praat en kopskud. Hij doen wat hij wil.

Maar 'n mens moet oppas vir die agterste draai. Toen die kopskudderij van die bure oor was, begin hij self partij keer dit self te doen, en *dit* is nie goed nie.

Langsamerhand het die ding begin. Toen Annie op die plaas gekom het, was natuurlik die ou huisie die eerste ding, waarvoor sij haar neusie opgetrek het. In so 'n huis kan sij nie woon nie. Daar moes 'n nuwe huis kom, net so goed als op haar pa se plaas. Dirk het eers wel 'n bietjie tegepraat, viral ook, omdat oom hom aanraai, om die ou huis vireers maar 'n beetje te repareer. Maar virniet. Eindelik het hij tog toegee. Hij het ook graag verandering gemaak.

'n Nuwe huis vra vanself ook nuwe meubels. Die een ding roep die ander en dit het nie lang geduur nie of die huis was vol en die geldtrommel leeg. Dit was tog al te jammer, dat Annie so spoggerig was. Sij het anders baing goeie eigenskappe en daar sij baing vaster van karakter was dan Dirk, sou sij vir hom 'n baing goeie vrou uitgemaak hê. Nou bederf sij alles. Die eerste te wees, was haar grote begeerte. Vir niemand moes sij agterstaan. Elkeen moes kan sien, dat sijn 'n rijk man se vrou was.

Dit sou met Dirk nog 'n bietjie gegaan het, maar ongelukkig krij hij vir sijn buurman 'n jong kerel wat in die Diamantveld baing gelukkig gewees het. Die man was toen met een van die nooiens van Praatville getroud en daar hij geld in oorfloed had, leef hij net pragtig. Daar kom toen 'n soort van resiesjagerij tussen die twee vrouens, wie van hulle die hoogste sou lewe. Als Annie op die dorp gewees en 'n biesondere tabbert

of 'n mooie borsspeld gekoop het, dan duur dit nie lang nie, of Miena moet 'n mooier ene hê, en dan was weer die gevolg, dat Annie weer die baas moes worde. Dirk het wel gevoel, dat hij die spulletjie nie kon uithou nie, en partijkeer het hij baing daaroor gebrom. Maar op die end moes hij tog toegee.

Toen die geldtrommel só leeg worde, het hij altijd nog die hoop gehad, dat dit weer sou vol worde als Annie haar pa sou kom te sterwe. Die man was tog al oud en al die mense het gesê, dat hij rijk was. Hulle het wel nie naar die ou se dood gewens nie, maar 'n erfenis is 'n aangename saak, en op die erfenis word so stilletjes gereken. Maar vooruit reken is dubbel reken, en so was dit ook hier. Die ou man het wel doodgegaan. Maar toen die goed moes gedeel worde, was daar so baing skuld dat daar nie aan erwe te denke was.

Dirk se manier van lewe, en viral Annie haar spoggerigheid, het al die ou vriende so stadig aan laat pad gee en nuwe vriende, wat hard saamgewerk het om die boel te help opmaak, is in hulle plek gekom. Daar kom toen 'n hele verandering. Die oue godsdienstigheid moes opsj geset worde, want die nuwe Engelse vriende kon daarmee nie klaar kom nie. Danspartije en sulke dinge moes druk besog worde, want Annie haar mooie goedjies moes tog besien en bewonder worde. Daar was niks op die dorp te doen of hulle moes daarbij wees.

Oom Karel brom. Tante Saartjie het gepraat. Meneer het vermaan. Maar dit alles help niks nie. Spogduiwel ja aan.

Onder die nuwe vriende was 'n meneer Ashton, een van die virnaamste. Die man het op Praatville kom woon, toen meneer Prost gedenk het, dat dit vir hom beter was om pad te gee en het daar 'n agentsbesigheid opgeset. Daar was op Praatville nog 'n ander agent, meneer Meyer, wat al jare in die distrik gewerk het. Maar toen Ashton gekom het, was dit vir 'n rukkje of hij al die werk sou krij. Die jongmense gaan almal naar hom toe. Bij hom kon jij altijd geld krij. Hij was altijd vriendelik en hij help elkeen. Als jij bij meneer Meyer kom om geld te vra, dan krij jij, viral als jij wat groot leef, net 'n preek in plaas van geld. Ashton was altijd klaar. Daarbij was hij so fluks, dat hulle nie buite hom kon klaar kom nie. Moes

daar 'n fees op die dorp wees, dan was Ashton die man om die ding te begin. Hij was voorman van die resies. Die hele wereld het hom aangehang. Die hele wereld, ja. Daar was egter 'n klompie wat hom nie kon verdra nie, viral van die ou mense. Meneer het ook nie baing van hom gedenk nie, maar Dirk sê maar : „Die soort van mense het altijd wat aan te merk.”

Na 'n paar jare egter begin dit opgemerk te worde, dat die meeste persone die met Ashton bevriend was, so stadig-aan uitloop. Dit kon hij nie help nie, sê hij altijd. Dit is die mense hulle eige slegtigheid. Hij het altijd gewaarskuw. Hij het dit met dade getoon, dat hij wou help. Toen Dirk sijn geldtrommel-tje leeg begin te worde, kon Dirk altijd bij hom geld krij. Dit was wonderlik makkelik. Niemand kom daaragter en met skeer-tijd kom alles reg.

Die bietjie maak niks nie. Die bietjie rente het egter lang-samerhand só groot geworde en die briefies bij Ashton so ver-meerder, dat die wolgeld dit nie meer kon toemaak nie. Daar moes altijd meer geld geleend worde. Dit sou vir Dirk wel goed-koper gewees hê om geld op sijn plaas op te neem, maar dan kom dit in die koerant en dit wou Spogduiwel om die dood nie.

Die morre was Dirk op die dorp gewees om Ashton te sien. Ashton was daar nie, maar die virnaamste winkelier, meneer Telheim, het vir Dirk 'n ordentelike lange papiertjie gegee met goedjies wat Annie daar gekoop het. Waar hij die geld vandaan sou haal om te betaal, wis hij nie. Geen wonder dat die woorde van George hom so seer gemaak het !

HOOFSTUK II.

„Ma ! daar kom pa aan,” skree 'n klein meisie wat op die geroep uit die huis. Sij was regte netjies aangetrek en als sij te speel, „daar kom pa oor die bult. Ik kan die perde sien. Kom, kom ! gou tog.” En 'n kleiner meisie wat nog nie kon praat nie, klap met die handjies. „Kom tog, ma ! daar is die spider.”

'n Mooie jonge vrou kom met 'n glimlag op die gesig op die groep uit die huis. Sij was regte netjies aangetrek en als sij daar so staan, ordentelik parmantig en daarom nie te lelik nie, is sij net geskik om 'n man se hart te steel en hom net te laat doen wat sij wil. Jij kon aan haar sien, dat sij 'n wil van haar eie het, vir goed of kwaad.

Nog 'n paar minute en die spider staan voor die deur en die kleintjies probeer om die gouste van die stoep af te klouter en bij pa te kom, daar pa altijd om die kinders denk.

Maar vandaag is dit anders. Pa klim af en groet ternouwer-nood die kleintjies, wat om hom heen spring, en sonder self in huis te gaan, berg hij die spider weg.

„Pa is stout vandaag, ma!” sê die kleine Annie. „Hij het vir ons niks saamgebreng nie” en die traantjies kom uit die ogies.

Met verwondering en verdrietig het Annie, die vrou van Dirk, sijn gedrag beskou. Sij was dit nie van hom gewoond nie, want Dirk het dol veel van sijn kinders gehou. Sij was ook nie gewoond nie, dat Dirk haar maar so effentjies groet. Sij praat egter nie, maar wag totdat Dirk eindelijk in die eetkamer sit.

„Wat skeel vandaag, Dirk?” sê sij oplaas 'n bietjie spijtig. „Is jij siek of is daar iets gebeur, wat jou nukkerig gemaak het? Dit kom jou teenswoordig wel meer oor als jij van die dorp kom.”

„Ik mankeer niks nie, maar 'n man het partijkeer so baie moeilikheid wat 'n vrou nie kan verstaan nie.”

„Ons kan wel net sogoed iets verstaan als julle mans. Maar ik weet al wat jou hinder. Jij was seker weer bij oom Karel en dan moet ik en mijn modes dit altijd ontgelde.”

Daar Dirk nie lus had om te antwoord nie, het hij opgestaan en wou net uitgaan. Maar Annie het in sijn pad gekom en sê: „Praat maar reguit, Dirk! Waaroor had die ou dit nou weer gehad?”

„Oom was reg-reg kwaad en verkeerd omdat ons die naam van onse plaas verander het. Ons het toen woorde gehad en ons is soos kwaaië vriende van mekaar gegaan. Ik moet sê,”

voeg Dirk na 'n paar oomblikke daarby, „dat ik spijt het. Oom het mij groot gemaak en is altijd goed vir mij gewees. Tante was ook so ontsteld, dat ik haar amper nie kon aankijk nie.”

„Wel, ik kan dit nie help nie,” sê Annie hierop. „Oom het altijd iets oor ons te sê. Dit gaan hom tog nie aan nie, wat ons maak en omdat ons nou nie so ouderwets wil lewe soos hij, is hij altijd gesteurd.”

„Tog,” sê Dirk langzaam, net of hij bang was, „so heeltemaal ongelijk het hij tog nie. Ons lewe te groot vir onse vermoeg en van nou af moet dit suiniger gaan, anders kom dit nooit reg nie.”

„Dit is net soos ik gesê het. Als jij van oom kom, moet ik dit vergelde en ik moet die ou liedjie hoor. Ons leef glad nie te hoog nie en ik kan glad nie sien, hoedat ons met minder kan klaar kom nie. Ik is nie so sleg opgevoed nie, en ik het waarlik nie lus nie, om nou te verander. Jij wil tog nie hê nie, dat ik verspot loop en Miena Hardeberg haar kop nog 'n endjie hoger hou nou als sij ons sien?”

Als Dirk hom nie voorgeneem het nie om bedoord te blij, sou hij seker kwaad geworde het. Nou sê hij slegs op sagte toon: „Ik wil ook nie, hartjie, dat jij verspot sal loop nie, of, dat die mense jou sal uitlag. Maar in die laaste tijd het ons so agteruitgegaan, dat ons waarlik moet probeer partij dinge te laat staan, totdat ons weer 'n bietjie vorentoe kom.”

„Eer ik anders leef dan wat ik van mijn kindsheid af gedaan het, trek ik liewers so ver Transvaal in, dat niemand meer van mij hoor nie. Maar dit is praatjies en spulletjies. Ons sal wel deurkom, en van jaar is 'n goeie jaar. Die wolgeld sal alles regmaak.”

Dirk het nie koerasie genoeg gehad om Annie die volle waarheid te sê, iets wat baing mense oorkom, en wat die oorsaak is van meer dan een bankrotskap. Hij was daar ook te hoogmoedig voor. Hij breek toen maar die gesprek af met die voorname om bij 'n betere geleentheid dit te hervat. Annie had ook nie lus nie om verder te gaan.

Die ander part van die dag het somber en stil virbij gegaan.

Die een het so min lus gehad om te praat als die ander. Toen die son amper ondergaan het daar 'n rijtuig aangekom en wel-dra hou die spider voor die deur stil. In die spider sit meneer Ashton.

Meneer Ashton was altijd 'n welkome gast op „Poplar Grove” en hij was daar ook heeltemaal thuis. Die ontvangs van Dirk se kant was egter hierdie keer lang nie so hartelik als anders. Annie egter was baing blij om die besoek, omdat daardeur van self die gesprek van die middag in die aand nie kon voortgeset worde niê. Sij doen haar bes om dit vir Ashton aangenaam te maak en hou die gesprek lewendig.

Toen die aand-ete virbij was, blij die mans nog wat in die eetkamer praat terwyl Annie voorkamer-toe gaan om 'n bietjie op die klavier te speel, wat sij ekstra-goed kon doen. Die gesels het egter nie lang geduur nie. Dirk het maar min praat-jies die aand gehad en Ashton het ook gou genoeg van hom. Daarom gaan hulle dan ook maar voorkamer-toe, om naar die speel te luister. Toen Annie klaar was en Ashton haar 'n paar komplimente gemaak het oor haar speel, word die gesprek algemeen.

Na allerhande dinge gesels te hê, sê Ashton op eens: „Sal jij ook op die grote danspartij wees, Dirk, wat ons oor 'n paar weke op die dorp sal hou? Daar is baing mense, ook van ander plekke al genooi en jij het tog ook seker al 'n uitnodiging ontvang. Daar is nog nooit op Praatville so 'n danspartij gewees. Alles sal pragtig wees.”

„Ik het lus genoeg om te gaan,” sê Annie, toen sij sien dat Dirk stil blij, „als Dirk net wil. Maar in die laaste tijd wil hij amper nie, dat ik op 'n danspartij kom nie.”

„Dirk word seker nou vroom,” sê Ashton spotterig. „Die vromigheid is nou tog al te ouderwets.”

„Of dit vromigheid of suinigheid is, weet ik nie,” sê Annie terwyl sij lag, maar hij murmureer in die laaste tijd altoos als ik daarnatoe gaan.”

„Danspartije is ook maar net dure dinge,” sê Dirk droog-weg, „en Ashton weet self dit die beste, dat ik in die laaste tijd nie baing kan mis nie.”

Die een het so min lus gehad om te praat als die ander. Toen die son amper ondergaan het daar 'n rijtuig aangekom en wel-dra hou die spider voor die deur stil. In die spider sit meneer Ashton.

Meneer Ashton was altijd 'n welkome gast op „Poplar Grove” en hij was daar ook heeltemaal thuis. Die ontvangs van Dirk se kant was egter hierdie keer lang nie so hartelik als anders. Annie egter was baing blij om die besoek, omdat daardeur van self die gesprek van die middag in die aand nie kon voortgeset worde niê. Sij doen haar bes om dit vir Ashton aangenaam te maak en hou die gesprek lewendig.

Toen die aand-ete virbij was, blij die mans nog wat in die eetskamer praat terwyl Annie voorkamer-toe gaan om 'n bietjie op die klavier te speel, wat sij ekstra-goed kon doen. Die gesels het egter nie lang geduur nie. Dirk het maar min praat-jies die aand gehad en Ashton het ook gou genoeg van hom. Daarom gaan hulle dan ook maar voorkamer-toe, om naar die speel te luister. Toen Annie klaar was en Ashton haar 'n paar komplimente gemaak het oor haar speel, word die gesprek algemeen.

Na allerhande dinge gesels te hê, sê Ashton op eens: „Sal jij ook op die grote danspartij wees, Dirk, wat ons oor 'n paar weke op die dorp sal hou? Daar is baing mense, ook van ander plekke al genooi en jij het tog ook seker al 'n uitnodiging ontvang. Daar is nog nooit op Praatville so 'n danspartij gewees. Alles sal pragtig wees.”

„Ik het lus genoeg om te gaan,” sê Annie, toen sij sien dat Dirk stil blij, „als Dirk net wil. Maar in die laaste tijd wil hij amper nie, dat ik op 'n danspartij kom nie.”

„Dirk word seker nou vroom,” sê Ashton spotterig. „Die vromigheid is nou tog al te ouderwets.”

„Of dit vromigheid of suinigheid is, weet ik nie,” sê Annie terwyl sij lag, maar hij murmureer in die laaste tijd altoos als ik daarnatoe gaan.”

„Danspartije is ook maar net dure dinge,” sê Dirk droogweg, „en Ashton weet self dit die beste, dat ik in die laaste tijd nie baing kan mis nie.”

„Dit is alles gekkigheid,” was die antwoord. „Jou sake staan glad nie sleg nie. Jij maak waarlik of jij doodarm is en daar is niks waar jij nodig het om bang voor te wees nie. Ons wil ook ’n bietjie met onse dorp en distrik spog, en iedereen sê dat daar in die hele buurt nie ’n vrouw is nie, wat beter dans en haar beter kan aantrek, dan jou vrou. Daar is misskien ook nie een nie, wat so mooi is,” voeg hij met ’n glimlag daarbij.

Half van ergernis en half van genoegte word Annie rooi. Elke vrou hoor tog maar graag, dat die mense sê, dat sij mooi is.

„Jij moet seker kom,” sê Ashton, toen hij sien dat Dirk nie antwoord gee nie. „Ons kan die andere „ladies” van andere plekke ons nie laat baas raak nie. Jou dresse is altijd ewe mooi en als jij nog die armbande aan het, wat ik nou te koop het, sal jij al die andere klop.”

„Wat vir armbande is dat dan, waar jij van praat,” vra Annie met grote belangstelling.

„Dit is armbande wat ik moet verkoop met ’n boedel, wat ik moet regmaak. Ik het eers plan gehad om hulle Kaap-toe te stuur. Maar mijn agent dáár wil hê, dat ik eers hier sal probeer. Hulle is nie so duur nie, als jij in aanmerking neem hoe kosbaar hulle is. Ik kan hulle vir £50 verkoop. Bijna al die dorpladies het al kom kijk, maar nie een het dit nog durf koop nie. Jou buurvrou, Miena Hardeberg, het mij laat weet, dat ik hulle maar daar moet bring, want dat sij tog maar die enigste vrou, in die distrik is, wat hulle kan betaal. Morre wil ik dan ook daarna-toe gaan. Sij sal hulle seker koop.”

„So, sê Miena dit!” roep Annie, terwijl sij ewe kwaai opspring. Net alsof Dirk dit ook nie kan koop nie.”

„Jij moet jou nie gek hou nie,” sê Dirk, ’n beetje ruw-weg, want hij het so maar geskrik toen hij van ‚koop’ hoor. „Ik sal nie so dwaas wees om vir armbande so veel geld uit te gee nie. Ik kan die ponde teenswoordig wel wat beter gebruik.”

„Maar, meneer Ashton, is die armbande dan waarlik so fraai?” vra Annie wat te veel om Miena gedenk het, om baing naar Dirk te luister. „£50 is toch maar baing.”

„Hulle is met één woord pragtig,” was die antwoord van

Ashton. „Wag, ik sal julle laat sien. Ik het hulle in mijn portmento.”

„Laat die armbande maar staan, Ashton!” sê Dirk. „Laat ons nou gaan slaap.”

Dog Ashton was al opgestaan en gaan die kamer uit sonder op Dirk te let.

„Jij is vandaag so nukkerig, dat 'n mens niks met jou kan begin nie. Wat vir sonde is daar nou in, om daarna te kijk.”

„Van kijk kom koop, Annie!” sê Dirk, „en koop sal ik tog nie.”

Annie gee geen antwoord en kort daarna kom Ashton die kamer weer in. Hij hou 'n mooi dosie in sijn hand.

„Het jij ooit so iets pragtigs gesien?” vra Ashton, toen hij die dosie oopmaak en die armbande uithaal. „Ik het hulle laat waardeer deur 'n man wat daar baing kennis van het en hij sê, dat hulle spotkoop is vir £50. Als dit nie was nie, dat ik die boedel nou moet regmaak en dat die erfgename hulle geld moet hê, dan sou ik hulle nie vir die prijs laat gaan nie.”

Die armbande glinster in die lig van die lamp en die oge van Annie het nog meer geglinster toen sij naar die armbande kijk. Waarlik, hulle lijk pragtig!

Vir 'n paar minute hou Annie hulle in die hand, maar toen kon Annie die versoeking nie weerstaan nie. Sij moet hulle aanpas.

„O! hoe pragtig-mooi,” sê Ashton opgetoge. „Nou dat jij hulle aan het, nou kan ik eers sien hoe fraai hulle is. Dit is net of hulle ekspres vir jou gemaak is.”

Annie het ook so gedenk. Toen sij die armbande ophou, sien sij al in haar verbeelding hoe fraai dit sou wees als sij daarmee op die danspartij kon kom. „Nou juffrou! niemand moet hulle koop of dra, dan jij alleen,” roep Ashton. „Berg die goed weg, Annie,” sê Dirk kort-of. „Ik koop hulle tog nie.”

Ontevrede kijk Annie op en langsaam maak sij die armbande los. Sij kon van hulle nie skei nie. Die glans het haar oge verblind. Met 'n sug lê sij hulle ten laaste weer op die tafel neer.

„Jij kan hulle maar gerus koop en jou vrou persent gee, Dirk!” sê Ashton, die vir Annie aankijk.

„Jij het mos nie nodig om dit so dadelik te betaal nie. Jij het eigenlijk glad nie nodig om vir hulle geld uit te gee nie. Als jij hul koop, dan gee jij maar net vir mij 'n bewijsie vir drie of zes maande. Als julle hulle dan nie langer wil hê nie, dan kan julle hulle net weer verkoop. Ik is seker jij sal daarop nog „win”.

„Jij sal mij net een groot plesier doen, Annie”, sê Dirk, sonder Ashton antwoord te gee, „als jij die goed laat staan. Ik het vir mij vandaag voorgeneem om nie lig weer mijn naam op papier te set nie. Dan ook, is dit ook glad nog nie seker nie, of ons naar die dans partij sal gaan nie.”

„Wel als jij so dwars is, Dirk, kan alles maar blij” antwoord Annie, terwijl sij die armbande weer opneem en bekijk. „Die aanbod van meneer Asthon is anders nie so sleg nie, maar ik sal tevrede wees.” Annie lê daarop die armbande in die doosie en gee dit aan Ashton terug.

„Dit is daarom tog jammer, dat julle nie wil koop nie,” sê hij. „Ik sal hulle dan maar morre aan Mina moet uitveil. Hulle pas eigenlijk tog nie bij haar nie.”

„Dit kan mij bedroef weinig skeel of dit bij haar pas of nie,” sê Dirk en staan met eens op. „Ik wil nou gaan kijk of die jong die perde goed besorg het en dan gaan ik slaap. Ik is moeg.”

Met die woorde gaat Dirk die deur uit. „Wat skeel jou man vandaag, juffrou?” vraag Asthon na 'n rukkie. „Hij is so nukkerig en kort-af als ik hom nog nooit gesien het nie.”

„Dirk het rusie gehad met oom Karel,” antwoord Annie ontevrede. „Oom Karel het seker weer over onse manier van lewe gepraat. Dit is net 'n ergenis, dat 'n mens nie kan maak soos jij wil nie. Maar die mense in die onderveld weet ook niks nie en ik moet daaronder lij. Als daar geen rusie was nie, dan het Dirk miskien die armbande gekoop.”

„Tog is dit jammer dat hij dit nie koop nie,” antwoord Ashton. „Miena Hardeberg sal dit seker koop, soos ik reeds gesê het en jij weet self hoe sij sal spog. Dit is ook nie nodig dat jij sal agterstaan nie. Dog ik het 'n plan,” sê hij verder met 'n

allerlieflikste glimlag. „Als jij vir mij net wil vertrou, dan sal ik wel sorre, dat jij dit tog sal krij. Jijself weet goed dat ik enige ding vir jou sal doen.’

Die toon en die manier waarop Ashton dit sê, het vir Annie eienlik nie aangestaan nie. Hij was nog nooit so gemeensaam in sijn praat gewees nie, maar die begeerte naar die armbande het haar oormeester. Sij kon daar nie vanaf sien nie.

„Laat tog liewer staan, meneer Ashton!” sê sij later. „Die ding sal net rusie veroorsaak tussen mij en mijn man.”

„Wees daarvoor maar nie bang nie,” antwoord Ashton, terwijl hij so bij ongeluk sijn hand op haar hand lê.

Verontwaardig trek Annie haar hand terug.

„Ekskuus Juffer!” sê Ashton. „Ik sal morre wel mijn plan klaar hê. Ik is seker dat jij daarop sal ingaan. Reken vas dat die armbande jou toebehoor.”

Dirk kom toen weer die kamer binne en die gesprek word afgebreek. Weldra het almal gaan slaap.

„Gáán slaap, of slááp, is twee verskillende dinge en geen een van die drie het eienlik die slaap kon vat nie. Die geskiedenis van die dag, die twis met oom Karel en daarop nog die halwe ongenoege met sijn vrou, het vir Dirk gehinder. Daarbij kom nog, dat hij niks als bewijsies voor sijn oge sien swewe, en nog, toen hij in slaap was, droom hij van boedel oorgee.

Met Annie het dit nie beter gegaan nie. Die armbande hou haar nugter wakker. Dit is net of hulle dwars deur die dosie in die donker skijn en glinster. Als sij om Miena denk wat dit sal koop, dan kan sij gerus opstaan. Die voorstel van Ashton was so aantrekkelijk, dat sij gedenk het, dat Dirk dit kon aangeneem het. Sij was heeltemaal ontevrede en slaap eindelijk in, met die voorneme om tog maar te probeer om die armbande te krij.

Ashton kon ook nie gou slaap nie, dog van sijn gedagte sal ik liewer niks sê nie. Jij kan als jij lus het, dit self lees in Psalm 36:4, 5.

Die ander dag morre was elkeen vroeg op, en Dirk, wat hom vas voorgeneem het om die armbande nie te koop nie, het gemeen om slim te wees en buite te blij. Om met Ashton rusie te

maak, sou hom nie betaal nie. Hij was te veel in sijn hande. Maar hij het hom tog voorgeneem om te probeer van die Engelsman los te kom. Die ding begin hom te hinder.

„Wel Juffer!” sê Ashton toen Dirk uit was en hij 'n rukkie alleen met Annie in die huis was. „Ik het van-nag oor die armbande-saak nagedenk en 'n plan gemaak, wat ons makkelik kan uitvoer. Ik sal vir Dirk sê, dat ik die armbande nie sal verkoop nie en hulle hier sal laat blij. Jij kan dit dan gebruik. Al wat daar nodig is, is dat jij mij 'n briefie gee vir drie maande. Ik het al so 'n bewijs klaar gemaak, set maar jou naam daaronder. Kwaad kan dit nie doen nie. Jij is met huweliks-voorwaarde getroud. Als die danspartij virbij is, en jij Dirk nie kan oorhaal om die armbande te koop nie, dan sal ik hulle weer vat en dit vir jou verkoop. Niemand het nodig om daar iets van te weet nie. Ik sou jou nie eens 'n briefie vra nie, dog ik moet dit doen om die boedel reg te maak. Die voorstel van mij kan jij gerus aanneem.”

Daar word altijd vertel, dat Eva dit maar swaar gehad het, toen die ou vijand haar die mooie vrug wijs. Net so swaar het Annie nou ook, toen sij die dosie in Ashton se hand sien en die fraaie voorstelling hoor. Sij het goed gevoel, dat die voorstel verkeerd was, maar na die oordenking van die nag, was sij al half oorgehaal, en toen spogduiwel weer die armbande voor haar oge laat glinster, kan sij nie hou nie. Tog sê sij nog:—

„Ik sou dit liewers nie doen nie, meneer Ashton! Dirk sal al te kwaad wees als hij daaragter kom. Ik sou hulle wel graag wil hê, maar daar is nou niks aan te doen nie. Ik dank jou wel voor jou vriendelikheid dat jij soveel moeite gemaak het.”

„Jij is virniet bang,” herhaal Ashton. „Jij kan gerus op mij reken. Ik sal sorg, dat jij nie in die moeite kom nie. Set gerus jou naam hieronder, anders moet ik hulle aan jou buurvrou verkoop, wat jou seker hartelik sal uitlag. Dit sal mij baing hinder.”

„Toe tog,” sê spogduiwel daarbinne, in Annie se hart. „Jij sal jou tog nie laat uitlag nie. Teken maar. Jij het nie nodig om te lieg nie. Dit sal Ashton wel doen.”

Toen Ashton sien, dat Annie twijfel, haal hij 'n papiertjie uit sijn sak en lê dit voor haar neer. Pen en ink het altijd klaar gestaan. Hij steek die pen in die ink en gee dit aan Annie. „Hier,” sê hij, „teken maar hier en alles is klaar.”

Annie twijfel nog vir 'n oomblik. Op die end vat sij die pen, kijk die papiertje deur en teken haar naam.

Als sij opgekijk sou hê toen sij dit doen en die duiwelse glimlag sou gesien hê, wat op Ashton se gesig was, dan het sij miskien tog nog die pen neergegooi. Maar nou was dit te laat. Sodra sij klaar het, vat Ashton die bewijsie, vou dit op en steek dit in sijn sak.

Pen en ink is gou weer weg geset en Ashton het die armbande gehaal. Annie kom die versoeking nie weerstaan nie om hulle nog 'n slag te bekijk. Toen sij hiermee besig was, kom Dirk in die kamer.

„Is julle dan nog nie met die armbande klaar nie?” vra hij half nukkerig. „Ik koop hulle tog nie, berg hulle gerus nou weg.”

„Dit is ook glad nie nodig nie,” sê Ashton haastig, daar hij sien dat Annie rood worde. „Ik het 'n ander plan gemaak. Ik sal hulle vireers nie verkoop nie maar hulle hier laat blij. Ik gaan nou nie dorp-toe nie en ik het nie lus om hulle saam te neem nie. Jou vrou kan hulle wegberre en bewaar. Sij kan hulle ook maar gebruik en op die danspartij dra. Jij het volstrek nie nodig om hulle te koop nie.”

Maar Annie het nog nooit met andermans goed gepronk, en sij sal daarvoor nou tog ook te hoogmoedig wees,” sê Dirk ontevrede. „Ik wou wel dat die dinge uit mijn huis was. Hulle is mij tot 'n ergernis.”

Toen Annie sien hoe ontevrede Dirk was, het hij al spijt gekrij, dat sij Ashton sijn sin gedoen het. Sij troos haar egter, dat hij dit wel sal reg lieg. Sij weet dan ook nie wat te sê nie.

„Berg die armbande maar, juffrou!” sê Ashton, „Dirk is verniet so nukkerig. Ik sal hulle wel weer kom haal. Dra hulle ook maar op die danspartij, die „ladies” sal dan sien hoe mooi hulle staan en ik sal hulle baing beter verkoop. Dirk kan die klein plesiertjie vir mij oorhê.”

„Wel doen julle sin,” antwoord Dirk. „Ik sien die plan is al klaar gemaak. Ek sal maar ingee, anders is daar weer ontevredenheid. Berg die goed nou weg, ik het daar genoeg van.”

Annie laat haar dit nie tweemaal sê nie. Blij om uit die komer te kom, het sij dit gaan wegberre.

Na 'n rukkie laat Ashton sijn spider inspan en rij weg, maar nie, voordat hij Annie nog ewe stilletjies ingefluister het : „Alles sal reg kom.”

HOOFSTUK III.

Als oorlede meneer Brand net geweet het, hoeveel misbruik die mense van sijn ou welbekende spreekwoord : „alles sal reg kom” — sou maak, dan het hij miskien dit nooit so baing gesê, hoewel hij dit tot troos kon hê, dat op die een of andere manier die mense van Adam se tijd af al die gedagte, dat „alles sal reg kom” misbruik het. Ja, „dat alles sal reg kom,” met gebed en werk en uithou, dit is waar, maar op 'n ander manier nie. Baing mense het egter 'n ander geloof. Hulle meen, dat hulle iets anders sal maai als hulle gesaai het en dat uit die kwaad wat hulle doen, nog iets goeds sal groei. Die geloof is net makkelik. 'n Mens het dan nie nodig om hom groot moeg te maak oor enige dinge nie. Hij kan net lewe en doen wat hij verkies, en die res aan sigself oorlaat.

Die ongeluk egter van die makkelike geloof is, dat dit jou net in die steek laat, als jij dit die meeste nodig het, en jij op die manier erg bedroge uitkom. Daarom kijk partij mense so vreemd op als die straf op die sonde volg, of die bankrotskap op skuld. Daar is nog al te baing, wat hulle verbeel om morre vroeg die manna uit die hemel gereen, voor hulle deur te sien lê, hoewel hulle nog nooit vaste tiding gekrij het, dat dit nog in ons tijd gebeur.

Die makkelike geloof was ook die geloof van Annie en Dirk en hulle het elkeen op sijn manier hulle met die geloof getroos als hulle aan die toekoms denk. Die armbande was netjies op-

geberg maar gerus was Annie nie. Sij was nie so dom nie, of sij het wel gevoel, dat sij verkeerd gedaan het om buite wete van Dirk dit te koop en die bewijs te teken. Maar als sij angstig worde, sê sij net : „Alles sal reg kom.” Als sij wat erg benoud worde, dan gaan sij in die kamer, haal die kosbaarhede uit en pas hulle aan. Voor die spiegel bewonder sij haarself en dan vergeet sij al haar besware. Dat Miena amper van afguns dood gaan, als sij die pragtige versiersel sien, is ook al 'n sterke middel, en die gedagte, dat sij die mooiste en bes geklede vrou in die distrik is, help fluks om alle gewetenskapelings stil te maak. Met dit al het sij tog gewens, dat die danspartij al virbij sou wees, om dan op haar gemak 'n plan te maak, om die armbande te verkoop, of wat sij nog liewers wou hê, op die een of ander manier Dirk om te haal om hulle te koop, en so uit die moeilikheid te kom, sonder hulle te verloor. Die kans lijk egter nie goed nie, want van die dag wat Dirk met oom Karel woorde gehad het, was hij biesonder stil geworde en als sij probeer iets van die armbande te sê, het sij 'n verkeerde antwoord gekrij, dog die moed wou sij nie opgee nie.

Als sij alles geweet het, dan het sij tog vir Dirk jammer gekrij, want lekker had hij dit nie. Hij moes hom ook maar met meneer Brand se spreekwoord opvrolik en sterk maak. Maar partij dage gaan dit swaar. Die woorde van oom Karel het groot indruk op hom gemaak en dat George se plaas „Bankrotkraal” genoem het, hinder hom vreeslik. 'n Paar dage na die gesprek het hij op 'n aand, toen Annie wat vroeger gaan slaap het, 'n paar ure bestee om sijn affêre na te gaan; sijn boekies en rekeninge 'n bietjie deur te loop en sijn balans op te maak, en van die tijd af was sijn plesier uit. Die aand het hij getel en gereken, dog dit het hom niks gehelp nie. Toen hij so al sijn grote en kleine skulde onder mekaar geset het, was die so groot, dat hij verstomd was. Vas was hij en los-kom was min.

Die ergste was, dat hij in die hande van Ashton was, wat met hom kan doen wat hij wou. Vriendskap met 'n mens te hou, is partijkeer plesierig, maar om verplig te wees om 'n mens tot vriend te neem, is 'n ander ding. Dat 'n ander oor ons baas is,

maak ons altijd nukkerig en geen vriendskap is daarteen bestand nie. 'n Ketting is nie lekker nie. Hoe baing Dirk ook vroeger van Ashton gehou het, hij begin nou anders te denk; hoewel hij verplig was hom anders voor te doen.

Toen Dirk so gevoel het, het hij naar meneer Meyer wil gaan wat vroeger die agent van sijn oorlede vader en van homself was, om met hom planne te maak. Maar hij het nie gedurf nie, daar die man meer van sijn sake sou wil weet dan hij lus had om hom te vertel. Al wat daar dus oorblij was, om te sê: „Alles sal reg kom” en met die oue lewe voort te gaan.

Die dag van die resies en danspartij het eindelijk gekom, en vroeg in die morre was Dirk se spider voor die deur. Met die grootste sorg was alles in orde gebreng. Spider, pêrde, tuige, alles soos dit moes wees. Daar was nie 'n fout te vinde nie. Tog het Dirk moeite gehad om hom tevrede te maak, daar hij baing meer lus het om tuis te blij, dan te gaan. Als hij naar die goed kijk, is dit vir hom of hij dit al op die vendusie sien, en so gaan die aardigheid daarvan af. Daar kom nog bij, dat hij die vorige Sondag op die dorp was en dat meneer 'n ernstige preek teen al die ijdelheid gehou het. Wel was Dirk te hoogmoedig gewees om te erken en het hij met andere saam met die preek gespot, maar die woorde was raak, en die gesig van oom en tante, wat ook in die kerk was, het die indruk sterker gemaak. Hij het egter met Annie daaroor nie gepraat nie, daar hij oortuig was, dat dit hom weinig sou gehelp het.

Annie het vroliker gelijk, maar tog was sij glad nie so gelukkig als sij gedenk het nie. Vroeg opgestaan, het sij haar mooie klere reggemaak en haar nog eens verlustig in die glans van die armbande, wat sorgvuldig ingepak saangaan. Maar sij het 'n sekere senuwagtigheid nie van haar kon afset nie. Sij voel angstig en gejaag, en op pad naar die dorp het sij voortdurend deurgepraat om haar gedagte te verdring.

Die dorp was vol mense. Van alle kante was hulle toegestroom en plesier was vandaag koning. Op die resiesbaan was al die mense van Praatville rijk en die geld werd soos water gemors. Van verdriet of moeite het daar niemand gepraat nie. Dirk het so goed als ingeen saamgedoen. Die drukte om hom

heen het hom sijn moeilikheid laat vergeet en 'n paar ekstra glase wijn het hom 'n rijk man gemaak. Amper het hij gedenk dat hij glad los was, tot meneer Telheim, die grootste winkelier, hom opsj geroep en gevra het om, als hij weer op die dorp kom, tog 'n klein bietjie bij hom aan te kom. Dirk weet goed dat dit om die rekening was, dog ook die bewustheid werd gou vergeet. Die resies-pêrde hardloop, Dirk wed en win, wed weer, maar verloor. Dog dit is alles niks nie. „Alles sal reg kom.”

Maar boweal was Annie in haar glorie. Al haar sorg was weg. Bijna al haar vriende was daar en als sij so rond kijk, dan sien sij goed, dat daar nie een is wat so netjies aangetrek is als sij nie. Alles wat sij het is beter. Spider, perde, klere. Sij blink uit. 'n Mens kon sien dat sij baing beter opgevoed was dan die andere rondom haar. 'n Ieder wat bij die spider kom, prijs haar en haar goed, en wat sou dit wees als sij eers in die aand in die volle prag is van klere en die skitterende armbande wat bo algar sal uitsteek. Sij drink nou die plesierbeker bijna ongemengd. Sij verstaan nou dat elkeen van haar praat als van die „mooi vrou”.

Maar heeltemaal ongemengd is die plesierbeker nooit en die bittere druppel was vandaag : Ashton ! Hij was natuurlik ook daar. Hij was een van die voormanne van die resies en had dit baing druk, maar elke oomblik wat hij kon uitspaar, was hij bij die spider. Hij was vriendelik genoeg. Daaraan ontbreek dit nie. Onwillekeurig denk Annie egter, als sij hom sien, aan die bewijsie. Sij kon dit nie heeltemaal van haar wegset nie.

Een troos was daar ten minste, dat daar van oom Karel se mense nie een was nie. Nie dat George geen lus had nie, maar oom Karel was daar te erg op teen en so moes almal tuis blij.

Eindelik was die resies afgeloop en die rijtuige en perderuiters gaan dorptoe. Dirk gaan ook. Hij het 'n ordentelike kerkhuisie op die dorp gehad, waar alles behoorlik ingerig was. Moeg van die drukte het hij liever die aand in sijn huisie wou blij. Want, toen hij weer alleen was, kom die sorg ook weer bij hom, dog daaraan was nie te denk nie. Hij durf daaroor nie eens praat nie.

Soos die gewoonte is op die onderveldse dorpe, het die Magis-

traat die kantoor vir die danspartij afgestaan, wat daarvoor regte geskik was. Die hofsaal was die danskamer en die ander vertrekke was vir rookkamers en verversing-kamers ingerig. Die hofsaal was netjies versierd en die bend van die musikante was ook daar. Een van hulle was wel 'n bietjie erg donker, dog dit het nie gehinder nie.

Dit het net 'n hele tijd geduur eer Annie klaar was om te gaan. Sij sou opsettelik 'n bietjie laat kom, sodat al die mense haar kon opmerk. Maar daar was ook soveel aan die klere reg te trek en in orde te skik, dat dit van self laat worde eer die spiel uitspraak doen, dat alles in orde en sij met haarself vol-daan was, en sij dus die spiel kon verlaat. Ten laaste was alles in orde. Nou word die armbande uitgehaal en aangeset. Die tijd van oorwinning was gekom. O! hoe fraai blink hulle en hoe heerlijk sal dit netnou wees!

Dirk, wat al lang aangetrek was, het al moeg geworde van wag en ongeduldig rondgestap, maar toen Annie op die end uit die kamer kom nes 'n koningin, moes hij self erken, dat sij daar pragtig uitsien.

Dit was ook die gevoelens van al die mense wat in die kantoor was. Toen sij inkom, gaan daar 'n gefluister van bewondering rond. Dit was maar al te waar wat Ashton gesê het. Sij was tog die mooiste vrou van die distrik. Haar pragtige danstabbert het haar mooi figuur o, so skoon laat uitkom. Hoe blink die armbande op die witte arms! Al die mense kijk daarna. Al die ladies wil dit nader besien. Nog nooit in haar lewe het Annie so hoogmoedig gevoel nie. Dit is waar, Miena was ook daar, pragtig aangetrek, maar als sij naas Annie staan, dan is dit of jij 'n sterretjie bij die son sien. Jij kan daar niks van bespeur nie. Dirk denk bij homself: Wel, als 'n mens ook so 'n mooi vrou het, dan mog jij wel haar sin doen.

Nadat hij 'n rukkie in die danssaal was, gaan Dirk, wat nooit veel en vanaand nog minder van dans gehou het, naar 'n ander kamer wat vir rook- en drinkkamer klaargemaak was, sodat Annie in die danssaal agterblij. Annie het egter geselskap genoeg. Al die here here was maar blij om met haar te dans.

Ashton was 'n onvermoeide danser en het ook vir Annie om

'n dans gevra, wat sij hom nie wou weier nie, viral ook omdat sij tog wat met hom wou praat. Toen hulle moeg was van dans, het hij haar voorgestel om 'n bietjie in 'n ander kamer te rus en wat te gebruik. Toen sij toestem, gaan hulle uit die saal naar die kamer. Die kamer was amper so groot als die danssaal en omdat daar so min mense in die kamer was, het hulle daar 'n goeie gelegenheid om 'n paar woorde te praat, sonder dat andere dit kon hoor. Moeg van die dans het Annie in 'n gemaklike stoel neergeval, terwyl Ashton half agter haar staan.

„Jij sien daar vanaand biesonder goed uit,” sê hij met 'n bewonderende blik. „Jij het seker ook opgemerk, dat elkeen in die saal naar jou gekijk het. Jou liewe buurvrou kon amper haar afguns nie bedwing nie.”

Natuurlik het Annie dit die beste van algar gesien. Tog sê sij met 'n glimlag: „Og nee, daar is baing ander ladies wat veel beter aangetrek is dan ik.”

Dit was 'n ding wat Ashton glad nie wou toestem nie. Hij hou vol dat sij bo almal uitsteek. „Dit is tog maar goed,” sê hij, „dat jij naar mij geluister en die armbande geneem het. Al die mense praat daaroor.”

„Ik is tog nie heeltemaal tevrede nie,” antwoord Annie, „en nou dat die danspartij virbij is, moet ons plan maak om weer van hulle af te kom. Ik is oortuig, dat Dirk hulle tog nie sal koop nie, en als dit nie gebeur nie, dan weet ik nie waar ik geld sal krij om die bewijsie te los nie.”

„Ik sal daarvoor sorre,” sê Ashton. „Ik is ook verplig daarvoor te sorre, want ik het die bewijsie verdiskonseer en die geld opgestuur. Ik is dus verplicht om te sorre, anders kom dit op mij neer.”

„Verdiskonteer,” sê Annie verskrik, want hoewel sij nie so danig baing van bewijsies afweet nie, het sij tog wel verstaan dat die bewijsie nou in ander hande was. „Dit is nie soos jij mij belooft het nie. Als ik dit geweet het, sou ik dit nooit geteken het nie.”

„Ik kon dit nie help nie, ik moes die boedel regmaak, maar moeite sal jij nie daardeur krij nie. Op die vervalldag sal ik klaar wees en dit los.”

Wat Ashton daar gesê het, was 'n leugen. Die bewijs was nog bij hom. Hij het Annie net wou bang maak.

„Maar kan jij dan nie die armbande vir mij verkoop nie,“ vra Annie na 'n paar oomblikke van swijge.

„Dit sal op die oomblik nie so makkelik gaan nie, maar maak jou nie angstig nie. Ik sal alles regmaak en ik sal boweop nog sorg dat jij die armbande kan hou. Ik sal hulle aan jou present gee.“

Die manier waarop Ashton dit sê, het Annie nie aangestaan nie. Toornig het sij opgestaan. „Ik neem nie presente van 'n ander man nie,“ sê sij.

„Wees maar nie kwaad nie, juffrou,“ sê Ashton, terwijl hij haar hand vat en sig oorbuig en 'n paar woordjes fluisterend met haar praat.

Krak! Krak! wat is dit! Verskrik kijk die ander mense, wat in die kamer is, op en sien Ashton half op die grond lê. Dit skijn of hij oor die stoel gestruikel het; so sê hij ten minste, toen die mense kom om hom te help. Beseerd is hij nie erg nie, net vol stof. Hij moet hom nou gaan afborsel. Annie skijn nie veel medelijde met hom te hê nie, want sonder te praat gaan sij naar die danssaal terug. Ashton kijk haar kwaad agterna.

In die danssaal vind Annie vir Dirk, wat weer kom kijk het. „Skeel jou iets, Annie!“ sê Dirk, toen hij bij haar kom. „Sij lijk so bleek.“

„Ik het net erg hoofpijn,“ sê sij. „Dit is hier ook so erg warm.“

„Maar waar is Ashton?“ vra Dirk. „Ik denk julle is saam na die ander kamer gegaan.“

„Ashton sal netnou wel kom, hij het gestruikel en sijn klere vuil gemaak,“ antwoord Annie onverskillig.

Dirk het vir Annie biesonder vreemd gevind, maar blij stil.

Ashton het nie teruggekom nie. Hij het 'n skraap in sijn gesig gekrij toen hij oor die stoel geval het. Hij was ook vreeslik boos en hij moes hom goed hou om niks te laat merk nie. Dit duur ook nie lang nie, of hij het stilletjies huistoe gegaan, terwijl hij in sij hart Annie verwens.

Die struikel was dan ook nie heeltemaal 'n ongeluk nie. Toen hij hom oorbuig om Annie mooie woordjies in te fluister wat sij nie wou hoor nie, het die Engelsman hom vergis. Annie was wel ijdel en spoggerig, maar tog ook trou en eerlik, en voordat sij daaraan denk, het sij hom 'n slag in sijn gesig gegee wat hom agteruit het laat spring. Hij was die aand nie al te vas op sijn bene nie en so val hij op die grond.

Nou ik weet wel, dat ik miskien beter sou gedaan het om dit nie te vertel nie want baing nooiens, wat dit lees, sal Annie wel haar spoggerigheid vergewe, maar nie dat sij haar so gedra nie om 'n man 'n klap te gee. Ik stem toe, dat sij dit op die Seminarie ook nie geleer het nie, dog hoe sal sij maak als die ou Afrikaner bloed, wat reg en trou is, warm worde. In elk geval, ik moet tog die waarheid vertel.

Nadat Annie nog 'n half uurtjie in die danssaal gewees was. sê sij vir Dirk, dat haar hoofpyn erger worde en dat sij liever huis-toe wil gaan. Dirk was maar blij. Hij was ook al moeg en lang voordat die partij virbij was, gaan altwee weg.

Uittrek is partijkeer plesieriger dan aantrek, maar ook partijkeer omgekeerd. Vir Annie was dit so. Met plesier in die hart het sij heengegaan, met verdriet en ontevredenheid kom sij terug. Die armbande skijn nou al hulle glans verloor te hê. Hoewel sij in haar gewete gevoel, dat sij reg gedaan het om die Engelsman tot plig te bring, gevoel sij tog ook dat alleen die lus om te spog haar in die moeilikheid gebreng het. Hoe dof blink die goud en steentjies nou. Die plesier was oor.

Toen sij uiteindelik deur vermoeienis in slaap val, was dit vir haar alsof sij die storm, wat netnou uitbars, al hoor aankom.

HOOFSTUK IV.

Die morre na die danspartij rij Dirk en Annie weer van die dorp naar hulle huis. Albei egter in 'n seer nare en gedrukte stemming. Voordat Dirk ingespan het, was hij effentjies naar meneer Telheim gegaan, wat hom heel vriendelik maar tog

ook tamelik ernstig onder die oog gebreng het, dat dit nou al tijd worde, dat hij sijn rekening betaal. Dit is nog nooit met Dirk plaas gevinde. Eers wou hij kwaad worde, maar daar hij nie geld had nie, was hij verplig die winkelier met mooie praatjies te woord te staan. Geen wonder, dat hij nou min lus het om te praat. Annie het sig nog meer beswaar gevoel. In die nag het sij min gerus en met 'n beswaard hart die morre opgestaan. Dirk het die dorp gaan rondloop, terwyl sij alleen in huis blij. Die grote vraag vir haar was: of sij Dirk nie alles sou vertel nie. Dog toen Dirk tuis kom, was sijn gesig so bedruk, dat haar hart haar begéwe en sij glad nie durf praat nie. So was dit ook op die spider. Ieder keer probeer sij om te praat, maar Dirk gee ternouwernood antwoord. Hoe kon sij in die stemming nog oor die saak van die armbande praat. Hulle reis naar huis, lijk baing meer op 'n terugkeer van 'n begrafenis dan van 'n danspartij.

'n Paar dage het op die manier virbijgegaan. Geen een van die twee het meer oor die danspartij gepraat nie. Dit was net of daar 'n lijk in die huis was.

Die moeilikhede waarin Dirk was, het hom egter gedwing om 'n besluit te neem. O! hoe graag het hij nou oom Karel om raad wil vra, maar daaraan was nie te denk nie. Op die end het hij besluit om weer dorp toe te rij en reguit met meneer Meyer, die ou agent, te praat en te sien, of die nie vir hom 'n goeie raad kan gee nie. Hij voel dat die strop, wat Ashton hom om sijn nek geset het, moet stukkend gebreek worde.

Toen Annie vir Dirk die morre sien wegrij, het haar hart in haar lijf amper gaan staan. Sij lijk so bleek, dat Dirk, hoewel hij anders aan sijn eige gedagtes genoeg had, tog nie kon nalaat nie om dit op te merk en haar te vra of sij siek was. Sij sê daarop nee, maar toen hij wegrij, het sij hom amper teruggeroep om hom alles te vertel. Terwyl sij nog staan te denk, trek die spider weg en met 'n bewende hart gaan sij die huis binne.

Sodra Dirk op die dorp kom, was sijn eerste loop naar meneer Meyer in plaas van, soos gewoonlik, naar Ashton. Meneer Meyer, wat al 'n bejaarde man was, sit in sijn kan-

toortjie te skrywe en kijk wel wat verwonderd op toen Dirk inkom. Vroeger het Dirk baing keer daar gewees, want meneer Meyer was oom Karel se agent en het ook altijd vir Dirk se vader gewerk. Hij het ook die boedel reggemaak. Nou was dit al 'n paar jare gelede dat Dirk nie bij hom was nie. Dirk voel half naar toen hij inkom. Die ou kantoor het nog so bekend gelijk.

„Wel, Dirk,” sê die ou meneer vriendelik, „wat kan ik vandaag vir jou doen?”

Die vraag was juis nie so maklik te beantwoorde nie. Dirk was anders spraaksaam en woorderijk genoeg, maar nou kan hij die begin nie reg krij nie. Toen hij so sukkel om behoorlik te begin, weet meneer Meyer ook al so maar, dat dit om geld te doen was en het bedaard afgewag totdat Dirk klaar was. Die hoge woord moes eindelijk daaruit en Dirk sê, dat hij gekom het om raad en hulp te vra. Hij het 'n bietjie geld nodig en met skeertijd sou hij alles wel regmaak. Mense wat geld te leen vra, het altijd 'n bietjie nodig.

Meneer Meyer was egter glad nie so maar gewillig om dit te doen nie. Hij begin Dirk eers uit te vra en Dirk begin gou uit te vinde, dat die ou kerel baing meer van sijn sake afwis, dan hij gedenk het of hom lief was. Daar help egter niks aan nie. Dirk moes altijd meer sijn sake bloot lê.

Toen hij klaar het, blij meneer Meyer eers 'n rukkje stil en sê toen: „Het jij rusie met Ashton gehad, Dirk?”

Dirk kijk verskrik op. „So ver ik weet nie,” was sijn antwoord. „Maar waarom vra meneer Meyer dit?”

„Vireers, omdat jij naar mij toe kom om gehelp te worde en ten tweede, om 'n ander rede.”

Natuurlik wou Dirk die ander rede weet. Mnr. Meyer wou eers nie sê nie, maar toen Dirk 'n bietjie aanhou, vertel hij hom.

„Die ander rede is, dat Ashton vir 'n paar dage al rondloop om partij van jou bewijsies te verkoop. Hij was ook bij mij om hulle te verdiskonteer, maar ik het dit nie wil doen nie. Daar is seker baing van sulke soort papiertjies in omloop, nie waar nie, Dirk?”

Dirk laat sijn kop hang. „Is mnr. Meyer daar seker van?” vra hij stamelend.

„Natuurlik, ik sê immers vir jou, dat hij self bij mij was en ik het vir die vaste waarheid gehoor, dat hij ook bij andere gewees het. Daaraan is geen twiifel. Wat vir mij egter verwonder het was, dat hij ook 'n bewijsie van jou vrou het en wel vir £50.”

„'n Bewijs van mijn vrou!” roep Dirk en spring op nes of 'n slang hom gepik het. „Hoe is dit mogelijk. Dit moet 'n valse bewijs wees. Mijn vrouw sal nooit so 'n ding doen sonder mijn wete.”

„Ashton het vir mij vertel, dat die bewijsie was vir die mooi armbande, wat jou vrou op die danspartij aangehad het.”

„Vals! vals! alles vals!” roep Dirk. „Ik glo van alles niks nie. Mijn vrou sal so 'n ding nie teken nie, sonder dat ik daarvan weet en sijn het ook nie die ellendige armbande gekoop nie. Hij sou hulle net vir die danspartij leen, dan sou sijn hom dit teruggee. Ik was bij die hele saak teenwoordig.”

„Virsigtig, Dirk!” sê meneer Meyer. „Jij moet oppas wat jij sê, jij kan in die moeilikheid kom. Ashton sal nie verdra nie dat jij so iets van hom sê en hom beskuldig dat hij 'n valse hand geteken het. Dit lijk mij ook nie so nie. Die hand van jou vrou ken ik nie en vir haar persoonlik ook maar weinig. Maar ik ken Ashton goed genoeg, om te weet, dat hij nie so maar 'n valse hand sal teken nie. Hij is nie so dom nie. Julle is op huweliksvoorwaarde getroud en jou vrou het die volste reg om so'n bewijs te gee. Wat vir planne sijn met Ashton gemaak het, weet ik natuurlik nie, maar die bewijs is naar mijn beskouwing eg en jij of sijn sal moet sorre, dat die geld op die tijd daar is.”

„Hoe sal dit kan gebeur, weet ik nie,” sê Dirk bij homself. „Sijn het nie 'n dubbeltjie nie om te betaal. Ik kan nooit deurkom nie.” Al sijn moed en krag raak op.

„Kijk Dirk!” sê Meneer Meyer, „Jij sal self wel sien, dat ik jou nie so ineens kan help nie. Ik moet jou sake eers heeltemaal ken en dan eers kan ik sien of daar iets aan te doen is. Wat ik sal sê of doen is net omdat jou vader een van mijn

beste vriende was en dat jou oom Karel dit nog is. Kijk, Dirk! Jij moet mij nie kwalik neem nie, wat ik ver jou sê, maar van al die dwase dinge wat jij gedaan het, is seker die dwaaste van alles, dat jij, soos ik hoor, met oom Karel rusie gemaak het. Wat ik nou vir jou kan raai is, om 'n plan met Ashton te maak. Hij het al jou bewijse in hande. Maak met hom 'n plan als dit moegelik is. Als dit nie wil strijk nie, dan kan jij weer naar mij-toe kom en mij vertel. Jij moet oppas. In die laaste paar dage was daar al verskeie mense bij mij om aan mij rekeningetjies teen jou oor te gee om in te vorder, maar ik wou dit nie neem nie, omdat jou vader mijn vriend was. Verstaan nou goed, ik sal jou niks belowe nie. Maar als Ashton glad nie wil nie, dan sal ik sien wat ik kan doen."

„Ik sou baing liewers sien, dat meneer Meyer vir mij wou help," sê Dirk treurig. „Ik is gek gewees om mij so met Ashton af te gee."

„Daar is nou niks aan te doen nie. Misskien later."

Met die kleine stukkie troos moes Dirk tevrede wees en heengaan. Meer kon hij nie uit hom krij nie. Ander mense kom toen in en hij moes uitstap.

Met lood in sijn skoene, soos die mense sê, stap Dirk naar Ashton toe. Hij loop met opset nog 'n paar strate om, om eers wat te bedaar. Hij verstaan goed, dat hij hom vriendelik moes hou, hoewel hij in sijn gemoed baing bitter teen Ashton was. Dat Annie hom met die armbande so bedrieg het, het hom vreselik gehinder. Dit was nou net alsof die dinge ineens op hom toeval. Als hij net eers die strop van sijn keel kon krij, dan sou alles wel gaan. Dog die kans was nou erg swak.

Swaar of nie swaar nie, naar Ashton moet hij gaan. Toen hij bij die Engelsman kom, sit hij in sijn kantoor te skrijwe en Dirk kon goed sien, dat hij bleek worde toen Dirk inkom. Ashton staan egter op en groet vir hom, al was dit dan nie so vriendelik als vroeger nie.

Die gesprek wou ook nie glij nie. Eers gaan dit oor allerhande onverskillige dinge. Dirk wou nie begin om oor sijn sake te praat nie, en dit lijk of Ashton nog minder lus het om daarvoor te praat, sodat Dirk dit die beste reken om heen te

gaan en oor 'n paar dage terug te kom. Hij het ook al sijn hoed gevat en wou weggaan, toen Ashton sijn pen neerlê en terwyl hij hom aankijk, sê hij op 'n koele toon: „Wag nog 'n oomblik, Dirk! daar is nog 'n kleinigheid waaroor ik met jou wil praat. Daar is nog iets wat ons moet regmaak. 'n Paar van jou bewijse sal oor 'n paar dage verval. Ik denk, dat jij miskien aangekom het, om dit in orde te bring.”

Die toon waarop Ashton die woorde uitspreek, het vir Dirk nie beval nie, maar daar hij hom voorgeneem het om nie kwaad te worde nie en hij tog verplig was om oor sijn sake te praat, antwoord hij bedaard-weg: „Ik het nou geen geld nie. Dit is nou nie skeertijd nie. Ons moet hulle nou weer vernuwe.”

„Vernuwe?” sê Ashton, „dit gaan nie so maklik nie. Aan alles kom 'n end en aan vernuwe ook. Hulle is nie so klein nie en dit kan nie so aangaan nie. Die bewijse, wat ander week verval bedraag ten minste £500. Jij kan nie wil hê nie, dat ik maar altijd aanhou om vir jou part te betaal en dan altijd op mijn geld moet wag.”

„Daar is nou geen kans om jou te betaal nie, Ashton,” sê Dirk, terwyl die woorde hom amper nie van die lippe kon kom nie. „Jij moet mij tijd gee, dan kan ik geld op mijn plaas opneem, of jou sekuriteit gee.”

„Sekuriteit gee sal nou nie so gemaklik wees nie,” herneem Ashton half spottend. „Daar is al 'n gerug in die dorp dat dit met jou sleg staan en dat jij net-nou sal moet boedel oorgee. Ik verwag dat die aanskrijwings net-nou bij jou sal reen. Als die mense hoor dat jij sekuriteit gee, dan sal hulle van alle kante op jou aanval. Gee liever jou plaas aan mij oor om te verkoop en betaal vir mij. Miskien kom jij dan nog uit.”

„Als jij mij opdruk, dan moet ik bankrot gaan,” sê Dirk met 'n bewende stem, „en dan verloor jij jou geld ook.”

„Miskien, en miskien ook nie,” sê Ashton lompweg. „Ik denk jij kan nog net uitkom, en als ik nog langer wag, dan maak jij net meer skuld en dan kom ik seker nie uit nie. Nou sal ik nie veel verloor nie.”

„Dit kan wel waar wees dat jij nie veel sal verloor nie,” herneem Dirk, wat sijn bedaardheid begin te verloor, „jij het

genoeg uit mij gekrij. Die meeste geld, wat ik jou skuldig is, is vir rente. Al krij jij die helfte uit, dan win jij daar nog bij."

„Dit is dan die dank vir die hulp wat ik altijd aan jou betoon het," sê Ashton, wat blij was om rusie te krij. „So is julle boere altijd. Als julle geld nodig het, dan kom julle ewe vriendelik. Maar als die betaaldag kom, dan is julle kwaad. Ik het jou waarlik al lang genoeg gehelp. Probeer nou maar bij 'n ander, als jij ten minste 'n ander kan vinde wat so gek is."

„Jou gemene verraaiers!" bars Dirk los. „Jij het jou altijd als mijn vriend voorgedoen en nou op die end lijk dit anders. Denk jij dat ik nie weet, dat jij die laaste dage rondgegaan het, om mijn naam sleg te maak nie? Nou soek jij mijn ondergang!"

„Ik soek niemand sijn ondergang en jou ondergang ook nie, maar mijn geld wil ik op mijn tijd hê, anders sal jij sien wat ik sal doen." sê Ashton ewe kwaai. „Skuld maak is vir jou lekker, maar betaal nie."

„Jij is die man wat mij altijd aangeset het om skuld te maak, en nie vir mij nie, maar ook vir mijn vrou," skree Dirk.

„So, praat jij van jou vrou," sê Ashton met geveinsde vriendelikheid. „O ja! die het ook 'n bewijs gegee vir £50. Sij het nog 'n bietjie tijd. Maar jij kan vir haar sê, dat sij moet sorre, dat die geld daar is op die vervaldag, of jij sal dit mis-skien wel oorneem."

„Jij is 'n leugenaar en bedrieger met jou ellendige arm-bande. Tog sal jij jou laaste dubbeltjie hê, al moet ik vir mij heeltemaal uittrek."

Jij sal wel uitgetrek worde, daar hoef jij nie voor bang te wees nie," sê Ashton met 'n duiwelse lag. „Dit is nou met jou klaar. Sorg maar dat jij ander week die geld het om te betaal. Want bedenk, als ik net mijn een vinger optil, dan is jou kerk uit.

Sonder 'n antwoord te gee, vlieg Dirk die kantoor van Ashton uit. Hij beef van woede en het amper 'n beroerte gekrij. Met moeite het hij sijn huis op die dorp gehaal.

„Baas”, sê Andonis, toen Dirk inkom, „op die tafel lê die briewe wat ik op die pos gekrij het. Daar is net baing.”

Adonis was reg. Daar was ook baing en toen Dirk die een na die ander opeskeur, het die meeste, ja bijna algar, dieselfde inhoud gehad, namelijk: 'n Vriendelik versoek om te betaal. Dit was of die skuldenaars op eenmaal saamgemaak het om hulle geld te vra. Geld! Geld! Geld! Geld! vra al die briewe, en geld was daar nie.

Verslage val Dirk op die stoel neer. Die ope briewe lê voor hom. Dit woel en bons in sijn kop, alles deurmekaar. Die swaarste van alles was vir hom, dat Annie hom bedrieg het en dat haar bewijs ook in Ashton se hande was. Dirk blij 'n hele tijd so sit en sou seker nie aan inspan gedenk het nie, als Adonis nie kom vra het nie, of baas dan vanaand op die dorp wil oorblij. Toen laat hij inspan en rij huis-toe.

Dit was 'n mooie agtermiddag toen hij naar huis rij. Lang was dit droog gewees, maar 'n paar weke gelede was die reën gekom en die veld het sijn groene bruiloftskleed aangetrek. Ook die dag was daar 'n kleine donderbui gewees, maar nou was die son deurgekom en lag die aarde vriendelik toe. Die hele natuur het gejuig.

Plesierig draf die perde deur die nattigheid. Hulle meen huistoe en Adonis het moeite om hulle te hou, maar Dirk het vandaag vir niks oge nie. Hij hoor nie toen Adonis opmerk, hoe die haar sijn kop net so hoog hou als die hot, en hoe die hot op die afdraend glad nie probeer het om te skop nie. Hij sit net en mijmer, dit is al. Adonis kijk vir hom aan, maar hou sijn mond. Sou baas Dirk siek wees, denk die hotnot, of sou dit met hom wees net soos met baas Floris, toen hij wou tou opgooi. Sou baas Dirk ook nou-strop trek?

Omtrent 'n kwartier van die plaas maak die pad 'n draai en kan hij die plaas so mooi sien, net voor 'n poortjie. Van middag blink die wit huis so fraai in die ondergaande son en die lande voor die deur lijk so heerlik met hulle groene skat. Alles so fraai en lieflik. Selfs Adonis kon hom nie bedwing nie toen hij die skoonheid sien. „Alle wereld, baas!” roep hij, „die

groot dam is gelijk vol. Nou sal ons die gesaaide sonder moeite groot krij. Kijk hoe fraai is alles."

Verskrik kijk Dirk op. Daar lê die plaas voor sijn oge, sijn plesier en sijn lus. Die trane kom hom in die oge. Hij buig sijn kop op die bors en rij voort sonder op te kijk, totdat hij met die spider voor die deur stilhou.

Annie staan voor die deur op die stoep en wag Dirk af. Die onrus het haar al die hele agtermiddag uit die huis uit gedrijwe. Een blik op Dirk se gesig was genoeg om haar te vertel, dat die storm op die dorp losgebreek het. Sonder praat klim hij af en gaan in die sitkamer, waar hij moedeloos op 'n sofa neerval.

Doodsbleek maar sonder praat, sien Annie dit aan, dog vra durf sij nie.

„Het pa hoofdpijn?" vra klein Annie.

„Stil, dogtertjie. Pa is siek; gaan maar gou slaap."

Haastig bring Annie die kleintjies in die kamer. Toen sij weer in die sitkamer kom, sien sij Dirk met die hand onder sijn kop, reguit voor hom kijk.

Annie kniel bij hom neer en kijk naar hom op. „Wat is dit dan, Dirk?" sê sij lieflik. „Wat skeel jou?"

Verwilder kijk Dirk haar aan. „O, dit is niks nie," sê hij met 'n koortsagtig laggie. Dit is niks nie, net maar dat ons bankrot is. Plaas en goed, alles moet ander week verkog worde. Ons is klaar. Niks sal oorblij nie. Jou laaste dwaasheid met die armbande het die nekslag gegee. Ja, jij moes pronk, en nou kom die end. Vrouw! hoe kon jij vir mij so bedrieg?"

'n Stroom van verwijte, verdiend en onverdiend, stroom nou uit sijn mond. Nou verwens hij hom, dan weer sijn vrou. Teenpraat doen sij nie. Bitter bedroef, snik sij en buig haar hoof.

„Is daar dan niks aan te doen nie?" sê sij ten laaste.

„Nee! niks nie!" skree Dirk. „Ashton het alles. Als bedelaars sal ons die plaas moet verlaat. Og! was ik maar dood!"

Na 'n tijdjie spring hij op, loop in die kamer, haal sijn papiere en rekening, en kijk dit deur. Tot laat in die aand is

hij daarmee besig, maar hulle vertel hom niks goeds nie. Eindelijk gaan hij wanhopend lê en probeer om te slaap. Toen dit middernag was, had Dirk soos Annie denk, 'n rasende koors.

HOOFSTUK V.

Wat 'n nag! Nog nooit het Annie in haar lewe so 'n nag deurgebrenge nie. Sij het wel al 'n paar nagte gewaak, maar dit was bij die siekbed van vreemdes. Baing nagte het sij deurgedans, maar die was gou omgegaan. So 'n nag was egter genoeg om haar verstand te laat weggaan.

Met 'n skree was Dirk wakker geworde. Na veel sukkel het sij in slaap geraak, maar die nare gil van Dirk het haar deur die hart gegaan. Sijn gesig was vuurrooi, hij ijl en praat net soos 'n kranksinnige. Allerlei dinge praat hij deurmekaar. Nou praat hij van gelukkige lewe en roep haar met die vriendelikste woorde, en dan weer skel hij haar uit en verwijt haar dat sij deur haar spoggerigheid hom ongelukkig gemaak het. Dan verwijt hij weer homself, dan roep hij naar oom Karel en dan vloek hij weer vir Ashton. En so gaan dit die nag deur.

Radeloos loop Annie deur die kamer. Sij praat mooi en soebat. Al haar spoggerigheid is weg. Maar dit help niks nie. Dirk raas maar voort. Wat sal sij doen? Uitkoms sien sij nie. Partijkeer wil sij in die kamer neerval, en die Heere aanroep om hulp. Maar sij het die Heere so lang vergeet, dat sij dit ook nie durf waag nie, en bij die mense is niks te vinde nie. Op die end val sij tog in die eensame kamer, terwyl Dirk raas en skree op haar kni'e en stort sij haar hart voor die Here uit. Haar sonde kon sij nie terughou nie. Alles vertel sij, en die rus kom.

Ja, nou krij sij 'n plan. Sodra die dag aanbreek sal sij Dirk aan die sorg van haar getroue meid oorlaat en sal sij self rij om oom Karel en tant Saartjie te gaan haal. Als sij self rij en haar verneder, dan sal hulle miskien kom. Die ou mense sal seker help. Als Dirk nou net wat bedaar, dan sal sij probeer.

Toen dit so na dag toe gaan, word Dirk 'n bietjie stiller en begin sij 'n kans te krij om haar plan uit te voer. Dit was egter nie so gemakkelik nie. Aan Dirk wou sij niks sê nie. Sij het daarom aan ou Antjie gesê dat sij hom moet vertel, als hij wakker worde, dat sij 'n bietjie het gaan slaap. Adonis moes inspan en met haar saamrij. Toen sij die kamer inkom, voordat sij weg wil rij, het die moed haar bijna ontsink. Dirk sien daar so naer uit, dat sij vrees dat hij kan sterwe so lang als sij weg is. Amper het sij dit opgegee. Maar die gedagte, dat als sij nie self gaan nie, die ou mense nie sal kom nie, laat haar volhou, en nadat sij haar slapende man nog eenmaal gesoen het, spring sij in die spider en sê vir Andonis om aan te rij.

Die perde draf fris genoeg, maar tog was die pad lang. Met Adonis kon sij nie praat nie en sij moes alleen met haarself gesels en dit was nie lekker nie.

Terwyl sij so rij, kom haar in gedagte hoe plesierig sij die eerste keer gerij het, toen sij van bo gekom het en hoe hartelik die ontvangs bij oom Karel was. Haar hart breek amper bij die gedagte. Hoe ondankbaar sij die ou mense behandel het en sij bewe als sij denk, hoe waarskijnlik oom Karel haar hard sal bejegen. Sij het so goed kon lewe en dit was haar eige dwaasheid dat sij nou so in moeilikheid is. Sij prakseer en prakseer, maar uitkoms vind sij nie. Als sij so denk, wil sij ieder keer aan Adonis sê om maar om te draai. Maar als sij dan weer denk dat dit misskien die enigste kans is, dan hou sij die woord weer in. So gaan dit aan. Sij probeer om te denk wat sij oom Karel sal sê, maar sij kan die woorde nie regkrij nie. Hoe nader sij kom, hoe senuwagtiger sij worde. Sodat sij op die end half verbijster voor oom Karel se deur stilhou.

Dit was net brekfes tijd, want Adonis het hard gerij.

Van dat Dirk met oom Karel rusie gehad het, was alle omgang tussen die twee families afgebreek. Tog het Oom Karel wel gehoor, dat dit met Dirk op die afdraend was. Praatville was nie 'n plek waar die mense dit vergeet om van mekaar te praat en daar was nou so baing stories oor Dirk in omloop, dat partij ook bij oom Karel moet gekom hê. Natuurlik was daar

'n hele boel bijgemaak. Die storie van die armbande was ook baing vergroot oorgebreng en die end van alles was, dat niemand in sijn huis meer van Dirk mag praat nie. Wat hom die meeste hinder was, dat als Dirk sou opgee, die plaas van sijn oorlede broer in ander hande sou kom.

Toen George, wat voor die deur sit, die spider van Dirk sien stilhou, het hij verskrik opgespring. „Daar is Dirk se spider en daar is Annie” roep hij verbaasd uit.

Voordat iemand iets kon sê, vlieg Annie wat van die spider afgespring het, die voorhuis in. Sij sien daar doodsbleek en verwilderd uit, soos te denke is.

Met ope mond en grote oge sit oom Karel haar aan te kijk. Hij vergeet glad om die stukkie vlees, wat op sijn vurk is, in sijn mond te steek.

„Wat is dit, Annie?” roep tante Saartjie. „Wat is daar gebeur ”

„O tante ! liewe tante, kom tog,” snik Annie, terwijl sij alles vergeet en op tante Saartjie toeloop. „Dirk gaan dood en ons is bankrot. Kom tog saam, is ongelukkig; kom tog saam, kom tog saam !”

Hoewel tante Saartjie baing geskrik het, was sij die be daardste van almal. Annie was amper flou voor haar neergeval. Maar tante het haar, deur Miemie gehelp, opgetel en in die kamer gebreng. Daar was die medisijne trommel, en 'n bietjie rooi poeier met Hofmans druppels het Annie gou 'n bietjie reggemaak.

Daar oom Karel met George alleen agtergeblij het, het hij vir Adonis laat nitspan en het ongeduldig gewag, totdat tante uit die kamer kom.

Dit was vir Annie net 'n geluk, dat sij met tante alleen in die kamer kon wees. Sodra sij kon praat, het tante haar uitgevra en toen sij gehoor het dat Dirk siek was, was sij gou-gou klaar om saam te rij.

„Wees maar stil, mijn kind,” sê tante tot Annie wat met haar hoof op tante's bors lê te huil. „Wees maar stil. Jou ou tante sal alles wel regmaak.”

Annie het meer dan eens met die dikke eenvoudige tante

gespot, maar toen sij daar die moederlike arms om haar heen gevoel het, was dit vir haar so goed en gerus, dat sij haar moeilikheid vergeet het.

„Blij maar hier, Annie,” sê tante. „Ik sal wel met oom praat.”

Dit was ook al net tijd, want oom was al ordentelik ongeduldig.

„Wat is dit nou weer, Saartjie,” sê hij, toen tante uit die kamer kom.

„Dirk is siek,” sê tante, „en Annie het vir ons kom haal.”

„Waarom het sij dan nou nie liever 'n jong gestuur nie?”

„Omdat sij bang was dat ons nie sou kom nie. Laat die perde nou maar aankom dat ons kan rij.”

„Ik sal nie,” sê oom kort-af. Maar tante het beter geweet. Sij wis hoe oom vir Dirk soos 'n kind lief het en laat George daarom die perde voor die spider span.

„Ik sê vir jou, Saartjie, ik gaan nie!” brom oom.

„Jij sal tog nie vir Dirk laat sterwe nie?” antwoord tante, terwyl sij die siekte 'n bietjie erger gemaak het.

„Maar Annie praat van bankrotskap,” sê oom, „en ik wil daar niks van hoor nie. Jij kan alleen rij.”

„Alleen gaan ik nie,” sê tante. „Jij moet saam rij.”

Dit was egter nie so makkelik om vir oom oor te haal nie. Op die end egter krij tante tog haar sin en dit het nie lang geduur nie, of hulle sit in die spider. Oom en Adonis voor, tante en Annie agter.

Die arme Annie was deur die vermoeyenis en die sterke aandoening so uitgeput, dat toen sij weer rustig en gemakkelik in die spider sit, sij in 'n soort van sluimering val en met haar hoof teen die bors van tante leun en als 'n klein kind uitgerus het. Ook Karel was alshalwe in 'n goeie stemming. Hij het gerook soos 'n lokomotief. Maar toen hij 'n paar maal so half skuins omgekijk het, en Annie soos 'n kind aan die bors van sijn vrou sien leun, het hij tog die leidsels uit Adonis se hande gevat en tante Saartjie het met genoeg gesien, hoe hij met die grootste virsigtheid vir ieder klip pad gegee het om die half slapende niet te stoor nie. Sij wis dat sij baing moeite

sou hê om vir oom om te haal om iets vir Dirk te doen. Maar sij wis ook, dat hij 'n goeie hart het, 'n ware christen was en sijn blaf erger was dan sijn bijt.

Toen hulle op Saaifontein aankom, loop Annie ineens naar die kamer van Dirk. Hij het wakker geworde met soveel koors, dat hulle verplig was om die dokter te laat haal, hoewel oom, wat niks van dokters hou nie, daarteen gebrom het.

Die dokter vind egter vir Dirk niet gevaarlik nie, maar sê, dat alles net van oorspanning kom. Hij het 'n bietjie medisijne gegee en toen dit aand werd, was Dirk weer kalm en beter.

Met grote skaamte het Dirk vir tante Saartjie gegroet en toen hij oom in die kamer sien inkom, het hij gevoel dat hij hulle sleg behandel het, maar in sijn hart was hij tog so blij, dat Annie hulle gehaal en so dankbaar dat hulle gekom het.

Toen oom vroeg gaan slaap het en tante alleen bij hom in die kamer was, begin sij hom uit te vra en het met skrik gehoor, hoe dit met hom staan. Die goeie ou vrou, wat net min van besigheid afwis, kon dit nie alles uitsijfer nie. Sij het hom egter belooft om met oom te praat, die als hij wou, seker wel kon help. Tante Saartjie had ook 'n onbepaalde geloof in haar man.

Teen die dag, toen oom so wat uitgeslaap was, begin tante met die bed-vergadering. Sij was dit gewend als sij van oom iets wou hê. Eers wou die ou kerel daar niks mee te doen hê nie en wil opstaan, maar tante hou aan met praat en krij hom tog so ver dat hij belooft om met Dirk te praat en meneer Meyer dan te raadpleeg.

Tot sijn verwondering kom meneer Meyer die volgende dag vanself Saaifontein toe. Tante was 'n bietjie skelm gewees en het aan die jong, wat die dokter moes wegbreng, 'n briefje vir die ou agent saamgegee en hom gevra om 'n bietjie oor te kom. Meneer Meyer sou dit vir min mense gedoen het. Oom Karel was egter 'n ekstra goeie klant van hom en tante haar biltonge en vars botter was nie te versmaai nie.

Knorrende en brommende begin oom die sake van Dirk te ondersoek en toen die hele boel op die vlakke kom, spring hij op en loop elke keer uit. Hulle sê partijkeer, dat „bieg lekker is,” maar Dirk het 'n paar vreselike ure deurgebreng. Met

meneer Meyer was nie te speel nie. Hij moes alles weet om daarna planne te maak. Gelukkig het die ou agent vir oom Karel goed geken en als die ou boos worde, dan sit hij maar deur te sijfer.

Op die end sien meneer Meyer 'n kans om die bankrot te voorkom, maar oom moet bijspring. Hij wenk Dirk om weg te gaan en hij en tante Saartjie vat oom aan; nou op die een, dan op die ander manier. Oom moes voorskiet en verband op die plaas neem.

Tante, wat die ding maar half begriip, werk op oom se gemoed en hou hom voor, dat als Dirk nie kan betaal nie, die plaas dan tog vir George kan blij. Op die end, nadat oom amper 'n pond tabak opgedamp het, gee hij in en laat aan meneer Meyer die saak oor om reg te maak.

Toen die saak eindelijk so ver geloop het, kom Annie die kamer in. Sij sien daar nog bleek uit. Maar op haar gesig is tevredenheid te lees, in haar hand is 'n mooi klein kissie.

Bedaard, en tog aangedaan stap sij naar die tafel waarby die twee manne sit te praat. Sij set die kissie neer en maak dit ope. Die kissie was amper vol met mooie goue goedjies. Die armbande lê bowe op. Saggies keer sij die kissie om, sodat al die goud op die tafel uitval.

„Nou wat is dit?” vra oom. „Dit lijk amper soos 'n goudsmous se affêre.”

„Dit moet dien, om partij, al is dit nog so weinig, van onse skuld af te betaal,” sê Annie. „Ik het vir mij voorgeneem om niks meer van die goed te dra nie, solang daar nog 'n pennie skuld is. Laat die goed maar verkoop worde.”

„Og! die soort goed kos wel baing om te koop, maar bring min op als jij dit moet verkoop. Jij kan dit gerus maar hou,” sê meneer Meyer, wat jammer vir haar krij.

„Nee! meneer Meyer moet nie so praat nie,” sê Annie terwyl sij begin te huil. „Ik kan die goed nou nie dra of in die huis hou nie. Ik voel, dit moet weg. Miskien kan tog op die manier die armbande afbetaal worde. Dit is amper vir mij soos 'n skuldoffer. Die goed sal mij vreeslik hinder.”

DIE SPOGDUIWEL.

„Nou wat is dit,” vra Oom, „dit lijk amper soos 'n goudsmous zijn affère.” (Pag. 176.)

„Reg so,” sê oom met 'n hoofknik, „reg so, die voddegoed moet maar gaan.”

„U sal daar spijt van hê, juffrou,” sê meneer Meyer, „Dit sal u baing hinder als u andere vrouens met die goed sal sien loop.”

„Ik weet dit meneer Meyer!” antwoord Annie, na 'n oomblikkie nadenke. „Ik weet dit maar al te goed. Maar ik het 'n gelofte afgelê, dat als ons nou gehelp worde, ik Dirk sal help om deur te kom. Niemand weet wat vir spijt ik al van die arm-bande gehad het.” Met die woorde skuif sij die hele boel naar meneer Meyer en gaan die kamer uit.

„Jij sal sien oom!” sê die agent „die niggie sal nou jou neef regruk. Sij het hom eers deurgebring, maar sij sal hom nou reghou. Ik ken die soort vrouens. Als hulle iets wil, dan kan niks hulle keer nie.”

„Wat weet jij daarvan,” antwoord oom, terwyl hij sijn hande met genoegte vrijwe, „jij het nie eens 'n vrou nie, maar dit weet ik, dat Saartjie mij op die end laat doen wat sij wil. Annie is egter nie Saartjie nie.”

„Wel ons sal later sien,” antwoord meneer Meyer.

„Als nou alles reg is,” sê oom, „dan kan ons uitskei. Maar een ding sê ik vir jou. Ik gee nie 'n dubbeltjie op die plaas als die ellendige Engelse naam nie weg is nie. Ik wil net verband hê op Saaifontein.”

„Daar sal ik wel voor sorre, oom. Wees nie bang nie.”

Die volgende morre was Dirk, toen die las van sijn hart af was, weer gesond en rij oom en tante huistoe. Oom brom soos altijd, maar skijn tog tevrede. Terwyl tante met stil genoegte nadenk, hoe dankbaar Annie haar gegroet het. Sij voel sij het 'n goeie werk gedaan.

Binne 'n paar dage het Dirk sijn sake 'n bietje anders gelijk. Meneer Meyer het die vernaamste skuldeisers gesien en hulle was allemaal gewillig om te wag, viral nou dat hulle wis dat oom Karel sou borg staan. Meneer Meyer het met plesier gewerk. Miskien nie uit pure liefde nie, maar ook om Ashton uit te werk. Die dinge het gestriek, dog die meeste goed van Dirk moes verkoop worde.

Dit gebeur partij keer dat 'n kind so stadig-aan 'n leer opklim en als hij bo is te bang is, om af te kom en dan daarbo staan en huil. So gaan dit met groot mense ook partij keer. Opklim is makkelik maar afklim is swaar. Dit moes Dirk en Annie nou ook ondervinde. Die een ding na die ander moes verkoop worde om die sake reg te maak. Toen alles net presies moes kom soos meneer Meyer sê, toen so baing mooi goed uit die huis moes gaan, toen het Dirk baing keer moedeloos gevoel en amper opgegee. Hij kan partij keer Annie nie behoerlik aankijk nie. Die afklim was tog te swaar.

Gelukkig dat Annie haar so goed hou. Nie dat spogduiwel so maar sonder moeite uit haar hart wou gaan nie. Nee—hij moes daar uitgegooi worde. Dog sij hou dit vir haarself en het Dirk niks laat merk nie. Dit is iets wat 'n vrou soveel beter kan doen dan 'n man. Inwendig te lij en niks te laat blijk nie.

Die swaarste dag van algar was, toen hulle 'n paar weke later kerk-toe rij. Annie het uitgestel en daar was in haar hart 'n bittere strijd gewees, maar op die end het sij haarself oorwin. Toen sij naar die dorp-toe gaan, denk sij daaraan dat die laaste keer wat sij op die dorp gewees het, sij met al haar prag daarheen gegaan het. En dit val haar ook bij, dat dit nou juis die tijd was, dat die armbande moes betaald worde. Hoe sterk sij haar ook hou, kan sij tog nie help nie om, toen sij die dorp sien, in trane uit te bars. Dirk wil toen weer omdraai, maar sij gee nie in nie sij wil nou volhou.

Sondag morre in die kerk was al die oge op haar gevestig en sij voel dat almaal naar haar kijk. Miëna Hardeberg was ook daar, ewe pragtig aangetrek. Annie het gehoor, dat sij die armbande gekoop het en sonder opkijk kon sij voel dat Miëna haar elke oomblik beskou. Van die preek het sij niks gehoor nie, maar tog was die kerkgaan vir haar goed gewees.

Laat op die Sondag aand stuur meneer Meyer haar 'n briefie, iets, wat ongewoon was. Tot haar verwondering vind

sij daarin die bewijs die sij aan Ashton gegee het. Sij skrik toen sij daaraan vat, net alsof sij onverwags aan 'n slang gevat het en gooi dit weg. Maar toen Dirk dit optil en wil stukkend skeur, neem sij dit uit sijn hande en lê dit sonder verder te praat in haar bijbel, wat sij daarop wegberre.

Tien jare nadat die dinge plaas gevind het wat ons hier vertel het, rij daar weer 'n karretje van Praatville naar Saaifontein, en weer draf die pêrde vrolik en plesierig. In die kar sit een van ons ou bekende, maar 'n mens sou hom amper nie meer ken nie, so baing is hij verander. Hij is dik geworde en jij kan sien hij het swaar gehad. Dit is ons ou vriend Dirk.

Swaar het hij gehad. Maar dit lijk of dit hom nou goed gaan, ten minste, hij sien daar tevrede uit. Als hij aan vertel sou gaan, dan sou jij die volgende storie hoor :

Ashton het al lang die dorp verlaat. Die mense het hom so stadig-aan laat loop, maar meneer Meyer leef nog, hoewel hij al oud is. Sijn neef help vir hom.

Als jij nou op Wildebeestfontein sou kom, sou jij oom Karel en tante Saartjie daar nog vinde, maar hulle is al baing swak. Oom brom nog, maar nie so baing meer nie en tante word elke dag mooier, soos 'n ou moeder worde als sij digtebij die hemel kom. Al haar kinders het haar lief, maar daar is nie één nie, wat haar so lief het als Annie, al praat sij nie so baing daarvan nie.

Die kar is nou op die draai vanwaar jij Saaifontein kan sien en Dirk kijk op. „Amper was ik jou kwijt gewees,” sê hij bij homself en voel meteens naar 'n papier wat in die borssak van sijn baatjie,—„amper, maar alle dank aan God en oom Karel.”

Dit is net of daar 'n mis voor sijn oge kom, maar hij rij aan.

'n Hele troep kinders staan op hom te wag. Die kleintjies daus toen pa aankom en klein Annie, 'n mooi nooientjie van bijna vijftien jaar, kom ook kijk en daar is ma ook.

Annie is nog altijd mooi, maar het 'n heel endjie ouer geworde. Haar nette, dog eenvoudige tabbert staan haar goed.

Dirk is stil en praat nie veel met die kinders nie.

„Is jii siekerig, Dirk?” vra Annie angstig.

„Glad nie, vrouwtjie!” sê Dirk, „maar daar is baing gedagtes in mijn hoof. Ik sal jou vanaand wel sê.”

Die ete is virbij en die lees ook; want van dat spogduiwel uitgegooi was, was die lees ook gereeld. Met biesondere gevoel het Dirk die Heere vir Sijn goedheid gedank.

„Wat sou daar met pa gebeur het?” denk klein Annie toen sji in die kamer gaan.

Alles is nou stil en Dirk is met Annie alleen. „Weet jii wat dit van dag is?” sê Dirk na 'n rukkie.

„Ik weet dit goed,” antwoord Annie ernstig. „Dit is mijn boetedag. Die ou bewijsie in mijn bijbel herinner mij gedurig.”

„Maar dit sal nou ook die dag van dankbaarheid wees. want kijk hier,” en Dirk haal die papier uit sijn sak. Hier is die verband op Saaifontein afbetaal, terug. Die plaas behoer nou weer aan ons.

Trane van dankbaarheid kom in Annie haar oge. „Hoe goed is die Here vir ons gewees van dat spogduiwel uitgevaar het!”

„En hier is nog wat,—'n persentjie vir jou,” sê Dirk, terwyl hij 'n dosie uit sijn sak haal en dit op tafel set.

Annie vat die dosie en maak dit ope. Van skrik laat sji dit weer val. In die dosie lê die armbande. Sij ken hulle goed, al was dit lang gelede. Sij het hulle nooit vergeet nie. „Neem weg, Dirk!” roep sji uit, terwyl sji opspring. „Die armbande het ons eenmaal ongelukkig gemaak en hulle sal weer die ongeluk in ons huis breng.”

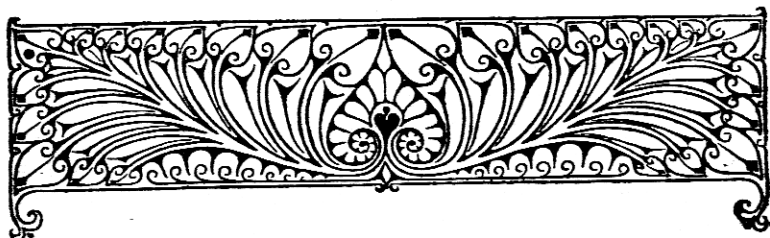
„Nee Annie, die armbande het bij ons teruggekom en moet bij ons blij. Toen ik die geld vir die verband met die rente afbetaal het, was daar nog 'n klompie oor. Meneer Meyer wil dit hê, maar ik sê: Nee—ik moet vir jou 'n persentjie koop, want tien jaar het jii mij trou gehelp. Toen staan hij op en met 'n glimlag gaan hij naar sijn brandkas. „Kijk,” sê hij, „dit

is toevallig, hier het ik die armbande weer, wat jij vir tien jaar gekoop het. Jij kan hulle goedkoop krij, want hulle is uit die mode. Toen het ik gedenk dat ik hulle moes koop. Nou kan jij hulle gerus dra. Hulle is betaal."

„Nee, sê Annie terwyl sij die dosie toemaak, „dra sal ik hulle nie, maar als onse Annie miskien groot worde en trou, dan sal ik hulle aan haar gee en haar soveel van onse geskiedenis vertel, dat sij haar hart vir die spogduiwel kan toesluit."

„Wel, dit is goed," sê Dirk en gee Annie 'n soen.

DIE AFGUNSDUIWEL.

HOOFSTUK I.

„Net soos ik gedenk het, al die damme is vol, maar mijne is nog nie eens half vol nie. Gert se dam het al van gisteraand af uitgelopen, en ik sal weer nie genoeg hê om mijn gesaaide groot te maak nie. Ik weet nie waarom die ongeluk altijd op mij is nie, en waarom 'n ander altijd meer moet krij dan ik. Als daar 'n haelstorm is, dan kan ik maar reken dit kom oor mijn land; maar als daar 'n goeie bui reen kom, trek die net langs die landmuur virbij. Sprinkhane, als is daar net één swerm,— die swerm vreet mijn koren op. Mijn werksvolk is altijd die slegste. Ik sukkel meer dan 'n ander mens; en als ik kla, dan word ik uitgelag, of hulle veroordeel mij. Ander mense het seuns om vir hulle te werk. Ik het net één dogter, wat so-waar nergens voor goed is dan klavier speel. Mijn vrou kan mij ook nie verstaan nie. Al gaan die laaste ding van mijn goed dood, dan sal sij nog sê : Kla maar nie, ons het rede om dankbaar te wees.

Ja, dankbaar wees ! so praat meneer ook. Hij kan makkelik dankbaar wees. Als ik ook die £400 per jaar kan verdien met Sondags 'n bietjie praat, sal ik ook dankbaar wees; en dan krij hij nog 'n huis en tuin, om van die persente nie te praat nie. Dankbaar ! ja; als hij so hard sou moet werk van die morre tot die aand en dan nog skaars het om van te leef, dan sou hij nie soveel oor dankbaarheid praat als nou nie.

„Ik weet nie waarom die ongeluk partij mense altijd so agter-

naloop. Dit is nou al van dat ik 'n kind was. Kijk nou vir Gert. Arm het hij begin en waar is hij nou? Hij het 'n plaas, so goed als wese kan en nog 'n hele partij vee. Ik het met 'n plaas van mijn vader begin en het met die grooste gesukkel 'n lappie grond bijgekrij. Ik moes baing meer hê, naar reg, want hij het 'n grote huisgesin en ik nie. So loop die ongeluk altijd agter mij aan. Ik is ook eigenlijk te opreg vir die wereld. Als jij onderquims kan wees en 'n vriendelike gesig kan set, al meen jij daar niks mee nie, dan hou die mense van jou en het vir jou lief. Dan kom jij in posisies wat betaal. Maar als jij die mense nie naar die mond kan praat nie, dan kan jij agteraf staan. Kijk vir Willem, hoe makkelik hij parlamentslid geworde is, en nou krij hij ponde op ponde. Hij is al skatrijk en tog is ik baing slimmer dan hij. Dog hij kan flikflooi en ik nie.

In die kerk gaan dit net so. Die domste van die gemeente word tot ouderlings en diakens gekies, maar persone soos ik moet agterblij. Ik is al oor die vijftig en het net 'n paar keer een of twee stemme vir diaken gehad. Die mense wil vir mij nie hê nie. Hulle sê: Ik is te brommerig, te afgunstig. Pure leugens. 'n Paar mense is op mij afgunstig en hulle strooi die stories rond. Hoe sal dit nou weer gaan met die verkiesing vir afdelingsraad? Gert sal seker weer staan en hij denk hij is al in. Maar dit sal hierdie keer nie so gemakkelik gaan nie. Ik sal ook probeer en als ik net wil, ik kan krag uithaal.

Die bog! Ik weet hij kan mij nie verdra nie. Hij is te afgunstig, en hoe maak hij? Als hij bij mij kom, dan lijk hij altijd ewe vriendelik. Dis neef Hermanus voor en neef Hermanus na. Hoe gaan dit met neef se gesondheid? Pla neef se hart hom nog so baing? Hoe gaan dit met neef se skape? Hoeveel het neef van jaar gewin? Het neef 'n goeie prijs gekrij vir neef se wol?

So gaan hij aan en hij meen daar niks bij nie. Hij moet nie denk ik is 'n kind nie. Ik het hom al lang deurgekijk. Hij wil vir mij dood hê en dan denk hij, kan die lange niksnut, se seun Willem, met mijn Fija trou en kan al mijn goed krij. Grieta sal so maar weggee. Sij is niks werd nie. Sij denk al die mense is goed."

Maar ik sal vir hulle anders wijs! Ik vermaak liewers mijn geld aan die kerk. Aan die kerk? Maar dan leef meneer weer lekker daarvan. Testament maak is 'n lastige werk. Jij weet nooit hoe jij moet maak. 'n Ander krijg tog maar jou goed. Nou laat 'n ander dit dan ook krijg. Willem sal dit nie hê nie. Fija krijg hij nie. Ik laat haar liewers met 'n Engelsman trou, en als sij nie wil luister nie, dan behandel ik haar als 'n bas-terd en sij krijg niks. Maar dan, wat maak ik daarmee? Gee ik alles aan Grieta, dan gaan sij vir vas weer trou en 'n ander leef lekker van mijn sweet en bloed. Maar ik kwel mij virniet. Ik sal nie so gou doodgaan nie. Mijn hart plaag wel vir mij, maar ik sal die „Pink Pils” gebruik, die sal vir mij reghelp, sê Grieta. Als ik net nie so ongelukkig was nie. Al die medi-sijne help vir ander mense, maar nie vir mij nie.”

Die man wat daar op die klip op die koppie so sit te brom en te sug en vir hom te kwel, soos ons dit nou afgeluister het, is oom Hermanus van Welgegund. In die ganse distrik is hij bekend vir die brommigste en afgunstigste mens, wat daar te vinde is. Jij kan dit ook aan hem sien. Die afgunsduiwel woon in sijn hart, en die Boek sê: „Nijd is een verrotting der been-deren.” Afguns vreet 'n mens op.

Oom Hermanus het nie nodig gehad, om hom so te kwel nie. Hij was eerder rijk dan arm te noem. Hij had twee plase sonder skuld, baing vee, 'n goeie vrou en 'n knappe, mooie, gesonde dogter, Fija. Ongelukkig het hij, toen hij jong was, die afguns-duiwel bij hom laat inwoon en die het bij hom blij woon en nou is alles verkeerd en was sijn lewe bitter. Die afgunsduiwel is 'n kleine duiwel, maar als jij hom kos gee, dan groei hij net gou, en hij is netnou baas en jij kneg en die enige betaling wat hij vir jou gee, is ellende.

Hij hou nou vir oom Hermanus geselskap op die koppie waar die ou sit en kijk naar sijn dam en sijn veld. Alles lijk ewe mooi. Onse liewe Here het in die nag die wolke gebied om hulle sware las af te laai, sonder 'n stuk swaarweer of hael. Die hele nag deur het dit gereen. Alles was ewe plesierig. Die kalwers speel bij die kraal en die vulletjies hol rond, stêrt in die lug. Die damme loop uit en die wat nie uitloop nie, was vol.

Oom Hermanus se dam was ook vol : maar die afgunswiwel laat hom verkeerd kijk. Dit is die manier van die dwiwel.

So langsamerhand het die mense vir oom Hermanus begin pad gee, want die afgunswiwel hou nie van geselskap nie. Dit was glad nie naar die sin van Fija, sijn dogter, nie. Sij was pas agtien jaar en het nie lus om alleen te blij nie. Vandaar dat sij, als Willem van neef Gert kom om te vra of daar nie miskien vreemde goed onder hulle beeste of skape was nie, meesal in die voorhuis was en Willem se pêrd net lang onder die saal moes staan eer die twee uitgesels het. Hulle was ook familie. Hulle vaders was eige neefs, sodat hulle klein neef en niggie was en Willem het ook al gou uitgevinde, dat hij nie van ver moes groet nie.

Dit was 'n bietjie snaaks, dat die meeste kere als Willem kom, oom Hermanus nie tuis was nie; hij sê hij is jammer, dog die geval is maar so.

Tante Grieta, die vrou van Hermanus, het eers baing moeite gedoen om die afgunswiwel weg te ja, maar het allang moed opgegegee, en hou haar nou met haar eige boerderij besig, kijk naar die hoenders en kook soep. Sij kijk ook naar Fija.

Tante Grieta het allang gesien, dat Willem wel wat dikwels verlore goed kom soek, dog het maar oge toe gemaak. Sij hou van Willem en als sij aan haar man denk, sê sij net : Als sal reg kom.

Oom Hermanus sit nog altijd op die koppie. Opeens hoor hij perde aankom. Hij kijk op en sijn nukkerigheid word nie beter nie, toen hij sien dat die twee ruiters Gert en sijn seun is. Toen die twee hom sien, hou hulle stil, klim van hulle perde af, maak die onder aan 'n boom vas en klim die koppie uit naar hom toe. Of oom Hermanus wil of nie, hij moes nou opstaan om hulle te groet.

„Hoor, neef !” sê Gert, „wat het dit mooi gereen. Die veld is deur en deur nat. Ik het vannag gedenk, dat mijn dam sou breek : maar hij het gelukkig gehou. Ik sien oom se dam is ook vol.”

„Hum !” sê oom Hermanus. „Noem jij dit vol? Hij is ver

van vol. Ik is nie van die gelukkige mense nie. Kan jii dan nie sien, dat hij glad nie vol is nie?

„Hij lijk hiervandaan tog vol,” sê Gert.

„Ja hiervandaan, maar ik sê jou, hij is half leeg.”

Gert sien dat oom weer nukkerig is en blij stil.

„Waar rij julle heen?” vra oom Hermanus, na enige oomblikke. „Wat het julle biesonders te doen?”

„Ons rij om die stukkie Goewernements grond te gaan kijk, wat tusse neef se plaas en Wolwekuil lê. Oor veertien dage sal dit opgeveil worde en als dit goedkoop gaan, wil ik dit koop. Die stukkie is net groot genoeg vir 'n jong beginner. Ik is bang dat hij dit niet sal krij nie. Ik denk daar is baing kopers en hulle sal dit seker opja. Partij mense is ook so afgunstig.”

Toen Gert hom die woord het laat ontval, het hij jammer. Hij kon aan oom se gesig sien, dat hij dit vir hom aantrek.

„So,” sê oom Hermanus, „afgunstig? Maar partij mense wil ook alles vir hulle-self hê en gun 'n ander niks nie. Vir mijn part kan jii die grond maar koop. Ik wil dit nie hê nie.”

„Ik is daar blij om,” sê Gert, „want die mense het gepraat dat neef die grond wou hê, omdat dit so gelege lê aan neef se plaas. Nou als neef dit wil hê, sal ik nie bied nie, want neef is swaarder dan ik en dit is verniet dat ons mekaar opja. Daarom het ik met neef kom praat. Ik reken ons is eige familie en dit is verniet om mekaar skade aan te doen.”

Oom Hermanus gee eers nie antwoord nie. „Daar is mos nog meer grond, wat opgeveil sal worde,” sê hij eindelijk.

„Ja, dit weet ik, maar die andere stukke is nie so goed nie neef!”

„Maar die grond is net mooi bij mijn plaas,” antwoord Hermanus.

„Ja, ik weet,” sê Gert, „en daarom wil ik net weet of neef wil koop of nie.”

Hermanus het eiginlik glad nie lus om te koop nie, maar toen hij hoor dat Gert wil koop, kon hij die gedagte nie verdra nie, dat Gert die grond goedkoop sou krij en daarom sê hij: „Ik wil die grond niet hê nie, net als dit baing goedkoop gaan, miskien.”

„Goed,” sê Gert, „nou weet ik wel wat ik moet doen. Ons sal mekaar wel later sien. Neef sal tog seker bij die bijeenkoms wees om vir die afdelingsraadslede te stem. Die meeste wijk het al kandidate gestel, maar ons wijk nog nie. Op die laaste bondsvergadering het hulle mij gevra om te staan, maar ik het nie antwoord gegee nie. Oormorre is daar bijeenkoms bij oom Cornelis, dan sal ik sê wat ik doen.”

„Ik hou niks van vergaderings nie; hulle neem maar net 'n mens se tyd op. Dit kan mij ook maar min skeel wie inkom. Wie is die ander kandidate?”

„Partij praat van neef, als jij wil staan en partij van oom Cornelis. Ik denk dit sal goed wees als neef staan, dan sal ik terugtrek, want ik het nie lus om te staan nie; dog oom Cornelis wil ik nie hê nie. Hij is te veel vir die brandsiekte wet,” sê Gert.

„Waarom wil jij dan nie staan nie?” sê Hermanus ongelowig.

„Weet neef dan nie, dat ik vir ouderling gekies is en ik dent om aan te neem. Die twee dinge gaan moeilik same en ik het meer lus om ouderling te wees.”

„So, het hulle jou ouderling gemaak!” sê Hermanus met 'n nukkerige gesig. „Ik het daar niks van gehoor nie. Dit lijk of jij 'n groot man worde: twee poste tegelijk!”

„Kijk,” sê Gert, „als neef nou wil staan, sal ik vir jou werk.”

„Ik soek nie possies nie,” sê Hermanus; „Als hulle mij wil hê, moet hulle mij vra.”

„Wel, ons sal sien,” antwoord Gert, die voel dat hij nukkerig worde. „Ik sal maar rij. Dag neef.”

„Ik denk pa het vir pa gekul,” sê Willem, toen hulle opgeklim het en voortrij. „Oom Hermanus sal nou seker die grond opja.”

„Hij sou dit tog gedoen hê, Willem. Al wat ons kan doen is om vir hom te werk, dat hij afdelingsraadslid worde. Hij wil dit graag wees en als hij sien dat ons hom ondersteun, sal hij ons miskien nie opdruk nie.”

„Hij kom tog nooit in nie, pa ! Die mense wil hom nie hê nie.”

„'n Mens kan nie weet nie,” sê Gert. „Jij weet die mense hou van 'n man vir die Afdelingsraad wat suinig is. Anders is die belasting te hoog. Ons moet probeer.”

„So, ouderling en afdelingsraad en ik niks nie,” brom oom Hermanus toen hij van die koppie afklim, om naar zijn huis te gaan, „en dan moet ik nog glo, dat hij vir mij sal werk ! So dom is ik nie. Hij denk regte slim te wees en mij stil te maak, sodat ik hom nie sal opdruk nie. Maar ik is nie so dom nie. Hij sal die grond tog nie krij nie, of hij sal daarvoor moet betaal, dat hij bankrot gaan. Ja, als hij maar bankrot gaan, dan sou ik lag. Dan sou hij sien dat ik baas is. Die lange seun van hom het al die tijd mij staan aankijk of hij gek was. Maar tog sal hulle hulle sin nie krij nie. Ik sal wel 'n plan krij.”

„Wie was daar bij jou op die koppie?” sê tante Grieta, toen Hermanus inkom.

„Dit was mijn lieve neef Gert met zijn lange seun. Hulle kon nie virbij rij nie sonder eers mij te vererg en te spog. Hij moes eers vertel dat hij ouderling sou worde en dat die mense hom vir afdelingsraad wil hê.”

„Maar ik het gehoor dat hij nie wil staan nie,” sê Fija.

„So, het jij dit gehoor?” sê haar vader, „en mag ik vra van wie?”

Fija word rooi tot agter haar ore en gee nie antwoord nie.

„Nou ik sê jou eens vir al,” sê haar vader, „dat ik volstrek nie wil hê nie, dat jij enige omgang met Gert of zijn seuns het. Hulle is net vir mij 'n aanstoot. Omdat hulle soveel gelukkiger is dan ik en hulle met hulle geveinsdheid die mense kan omhaal, verbeel hulle sig dat hulle kan maak wat hulle wil. Ik sê jou, dat Gert net aangekom het om te vertel, dat hij ouderling geworde is. Dat hij nie sal staan vir Afdelingsraad, glo ik nie. Hij wil mij maar net koud lei.”

„Gert was nooit 'n leugenaar nie,” sê tante.

„So gaan dit,” brom Hermannus. „Andere mense hulle vrouens neem altijd die partij van hulle mans op, maar mijn vrou en mijn kind is altijd teen mij. Ik het altijd ongelijk.

Is dit waar of nie, dat Gert altijd voorgetrek worde? Is dit waar of nie, dat hij die huis op die dorp gekoop het wat jij wou hê? Is dit waar of nie, dat sijn vrou die plek in die bank gekrij het, wat jij uitgekies het? Is dit waar of nie, dat"..... Maar toen set tante Grieta af kombuis toe en Fija gaan in die kamer, sodat Hermanus maar alleen moes brom.

Hoe lang die ou kerel so sou geknaag het, weet ik nie; maar tot tante haar geluk, begin 'n kwartiertjie later die hond te blaf en hou 'n buggie voor die deur stil.

Oom Hermanus moes toen wel uitgaan om die mense in te nooi. Daar was egter net één man en 'n jong in die buggie. „Die jong kan maar uitspan,” sê die man. „Laat ons maar ingaan.”

Die nuwe aankomeling was 'n man van omtrent veertig jare oud en met name Greiffenhagen. Daar die naam vir die boere te lang was en hulle dit nie kon uitspreek nie, het hulle als naar gewoonte hom 'n andere naam gegee, en die laaste mens het hom Greefhag genoem. Van watter nasie hij was, kon niemand sê nie. Miskien wis hij dit self nie. 'n Engelsman was hij nie. 'n Hollander ook nie. So moes hij 'n Duitser wees en als Duitser was hij ook bekend op die dorp. Hij was so 'n soort van agent. Allerlei kleine werkies word deur hom gedoen. Jij kon ook altijd 'n bietjie geld bij hom krij en baing mense vind hom regte handig.

Ik kan nie sê dat mister Greefhag heeltemaal 'n man se ver-trouwe wêrd is nie. Daar hij egter nog nooit 'n mens so onder-deur gespring het, dat die saak op die kantoor moes kom, gaan die mense nogal naar hom toe en oom Hermanus het hom nogal gebruik.

Op die oomblik was mister Greefhag meer dan gewoonlik vriendelik. Ook hij het van die plan gehoor, dat partij mense oom Hermanus als Afdelingsraadslid wil hê, en daar hijself 'n oog het op die pos van sekretaris, het hij hom voorgeneem met al die kandidate vriende te maak, om op die manier later 'n kans te krij. Dit was vir hom nie so moeilik nie. Hij was 'n man van beginsel en sijn beginsel was dat mister Greefhag en sijn voordeel bowe alles gaan, en dat alles wat vir mister Greef-

hag skade kon aandoen, verkeerd is. Die beginsel is glad nie vreemd nie.

Anders sien mister Greefhag daar nie so sleg uit nie. Hij was goed gekleed, kon goed praat en het 'n slag om met die mense om te gaan.

Na die gewone praatjies oor die weer, die reen, die skape, ens., kom die gesprek so langamerhand op die verkiesing vir Afdelingsraadslid en vra mister Greefhag aan oom Hermanus of hij kandidaat wil wees.

„Dit sal mij niks help nie,” sê Hermanus. „Gert is ook gevra en hij sal die mense wel omhaal om vir hom te stem.”

„Maar Gert het vir mij gesê, hij sal nie staan nie,” antwoord mister Greefhag.

„Geloof jij dit?” vra oom Hermanus. „Ik moet nog eers sien wat hij sal doen. Het jij ook gehoor dat hij op die vendusie van die Goewernement grond wil koop?”

„Ik weet van die vendusie,” sê mister Greefhag, „maar hij het mij nie vertel nie. Daar is twee stukke wat hij wil hê. Dit het ik wel uitgevinde. Als hij die een nie krij nie, wil hij die ander koop. Maar ik denk hij sal sijn sin wel krij, want die mense sal hom nie opja nie. Die lap grond bij Wolvekuil is ook nie veel wêrd nie, ten minste so sê hij.”

„Moenie glo nie,” bars oom Hermanus uit. „Dit is ekstra goeie grond. Hij maak net die mense afvallig om te koop en als hij die grond eers goedkoop het, dan lag hij julle uit. Ik ken vir hom.”

„Wil oom dan koop?” vra Greefhag.

„Dit kan ik nou nie sê nie,” was die antwoord; „maar ik sou tog nie wil hê, dat Gert die grond goedkoop krij nie. Wat is die opsetprijs?”

„Die opsetprijs is maar laag. Ses shillings die morges. Die grond is ten minste 10 shillings wêrd, nie waar nie?”

„Tien shillings!” antwoord oom Hermanus, „'n pond of nog meer. Als Gert die grond wil hê, dan sal hij tenminste 'n pond moet betaal.”

„Dit sal hij nooit doen nie,” sê mister Greefhag, „dan laat

hij dit liewers staan, of hij koop die stukkie grond teen die berg."

„Dit kan mij niks skeel nie," sê oom Hermanus, „maar ik sê, die grond bij Wolvekuil sal hij nie hê nie onder een pond die morges."

„Maar hoe sal oom dit dan belet?" vra mister Greefhag.

Ja, dit was die saak. Dit wis oom Hermanus self nie. Self wou hij nie koop nie en 'n ander daaraan te set, is nie gemaklik nie.

„Kom, laat ons 'n bietjie kraal-toe gaan," sê hij, want hij begin bang te worde dat tante Grieta en Fija hom sou hoor en hij wou liewers met mister Greefhag alleen wees, om planne te maak.

In die kraal staan net die trop pêrde. Na 'n bietjie oor die pêrde gesels te hê, begin oom Hermanus weer. „Is daar dan nie ander mense, wat die grond wil koop nie?"

„Daar was baing, want daar was 'n gerug dat daar steenkool op die plek is, maar die mense het gaan kijk en daar is niks gevinde."

„Kijk," sê oom Hermanus, na 'n rukkie stilte, „jij sal wel denk dit is snaaks, dat ik so daarvoor praat, dat Gert die grond goedkoop sal krij en jij sal denk dat ik afgunstig is. Maar als jij wil luister, sal ik dit uitle."

Mister Greefhag het geen uitleg nodig gehad nie. Hij had die kleine duiwel, wat in Hermanus was, al lang gesien. Tog gaan hij bedaard op die kraalmuur sit, steek sijn pijp op en was wel wat nuwsgierig om te hoor, hoe die ou die ding nou sou verklaar.

„Jij weet, mister Greefhag, partij mense sê, dat ik afgunstig is en nie kan verdra dat andere meer het dan ik nie. Dit is glad nie so nie. Baing keer is ik ongelukkig als andere gelukkig is en kan ik nie soveel slenters gebruik als andere nie, maar afgunstig is ik glad nie. Dat ik nou nie wil hê nie, dat Gert die grond so goedkoop krij, is nie van afguns nie, maar juis andersom. Ik is ten voordele van die distrik. Als partij grond goedkoop verkoop worde, dan krij die distrik 'n slegte naam en die waarde van al die plase word minder. Jij weet self wat 'n moeite

dit afgegee het toen 'n paar jare gelede die waarde van die plase deur die distriksraad so laag was getakseer en hoe baie mense moeite gehad het met die verbandhouders aan die Kaap. Als nou die Goewernements gronde so goedkoop gaan, dan kan jii self begriip, dat die distrik daaronder lij en dit is bes moegelik dat die verbandhouders aan die Kaap bang sal worde en die mense hier in moeilikheid breng. Ons moet probeer om die prijs van die grond op te hou en nie te laat val nie. Die plek is ik goed bekend en ik is self van gedagte dat daar steenkool is. Als ik net die geld had, dan sou ik koop, maar ik is te oud om skuld te maak. Nou het jii mijn gevoele gehoor en jii sal moet toestem dat ik gelijk het."

Mister Greefhag knik met sijn kop toestemmend, maar wis self goed genoeg wat die wesenlike rede was. Hij het oom Hermanus goed geken.

„Wel, ik moet sê," sê hij, terwijl hij van die kraalmuur afklim, „ik moet sê, jii het die ding goed ingesien en dit sal goed wees als die grond opgeja worde, maar wie sal dit doen?"

„Kan jii dit nie doen nie?" vra oom Hermanus.

„Nee, dit kan ik nie," sê mister Greefhag. „Ik wil met Gert geen stroebeling hê nie. Hij word tog miskien Afdelingsraads-lid en jii weet dat mister Barends, wat nou sekretaris is, bedank het en dat 'n ander moet gekies worde. Dit sal mij nie betaal om so maar verniet mense op mij kwaad te maak nie. Maar jii kan dit mos opja tot 'n goeie prijs en dan uitskei. Daar is nog andere mense wat wil koop. Daar is 'n man van die boland wat ook ondersoek naar die grond gedoen het. Hij was bij mij, maar ik kon daar niks van sê nie. Wat ik kan doen is, als die man weer kom, hom naar jou te stuur en dan kan jii hom van die grond alles vertel. Miskien stel die man mij als agent aan en dan is die saak gevonde."

„Ik sal elkeen wat vir mij vra," sê oom Hermanus, „mijn gevoele wel meedeel. Ik sal niemand vas laat loop nie. Maar goeie grond onder die prijs te laat gaan ten nadele van die distrik, sal ik nie. In elk geval kan jii daarop reken, dat als ik miskien Afdelingsraadslid worde, of oom Cornelis, wat 'n goeie vriend van mij is, dat ik mijn bes sal doen om vir jou

sekretaris te maak. Jij het ook nie nodig om die grond te prys nie, maar als die mense miskien daarna vra, dan kan jij mos wel sê, dat jij gehoor het, dat die grond goed is en dat die mense naar steenkool gesoek het. Wel het die mense gesê, hulle het nie soiets gevind nie, maar of dit waar is, weet jij nie. Miskien het die mense so gepraat om andere kopers weg te hou.

„Wel, oom Hermanus,” val mister Greefhag laggende in, „jij is waarlik net so slim als 'n agent. Jij kan 'n ding so maar reg-praat. Wel ik sal jou nie in die weg staan nie. Als mense met mij praat, sal ik hulle naar jou toe stuur. So sal die saak reg kom.”

Oom Hermanus het die aanmerking van mister Greefhag juis nie geval nie. Hij blij 'n oomblikke stil en sê toen: „Dit is nie slimigheid van mij nie maar die pure waarheid. Als jij denk, dat ik lieg, sê dan maar.”

„Nee, moenie kwaad worde nie, oom! Ik sal alles reg maak; laat ons maar huis-toe gaan.”

Toen hulle in die huis kom, was Fija in die voorhuis. Half angstig, half senuwagtig sien sij nou haar pa en nou mister Greefhag aan. Sij merk wel dat daar iets gaande is, wat sij nie kon uitvinde nie en sij neem haar voor om te weet wat dit is. Dit was nie net nuwsgierigheid nie. Maar sij voel aan haar hart, dat Willem daarby te pas kom.

„Ik sal wel uitvinde wat die twee gepraat het,” sê sij bij haarself, „en als hulle Willem wil skade doen, sal ik wel 'n plan maak. Die mans denk hulle is slim, dog vrouens is slimmer. Wag maar.”

Mister Greefhag het nie lang gewag nie om weer in te span en weg te rij. Oom Hermanus gaan toen ook uit. Pas was hij weg of Fija loop op die werf rond en maak die hoenders bijmekaar.

Ou Platjie kom van die kraal af.

„Ou Platjie help tog vir mij die hoenders bijmekaar maak,” sê Fija. „Ik het nog 'n stuk tabak.”

Ou Platjie was nou rats genoeg. Toen hulle so agter die hoenders loop, sê Fija: „Het pa pêrde aan mister Greefhag verkoop? Hulle het seker baing gestrij.”

„O nee, nooi Fija! Hulle het nie daarvoor gepraat nie. Hulle het net gesels oor grond koop.”

„Wil pa dan nog grond koop?”

„Nee, baas Hermanus het net gesê dat baas Gert vir klein-baas Willem grond wil koop. Die klein-baas wil seker gaan trou, nie waar nie nonna?”

Fija word rooi en sê toen: „Was oubaas tevrede?”

„Nee,” sê Platjie, „oubaas het gesê dat baas Gert die grond nie so goedkoop moet krij nie; maar verder het ik niks gehoor nie.”

„So”, denk Fija, „als Willem grond koop, dan weet ik wel wie op die grond sal woon. Ik sal sien wat ik kan doen. Laat ik maar eers vir Willem sien.”

HOOFSTUK II.

Soe! dit was druk op Oom Cornelis se plaas op die dag van die bijeenkoms. Die laaste regens het die mense in 'n goeie stemming gebreng. Die sorg vir die aankomende winter was oor. Die vee het oorvloedig kos en die boere kan kuier. Hulle het dan ook goed opgekom. Partij, omdat hulle graag hulle man wil in hê; partij om te gesels; partij van die jonge klomp, om oor die spietse te lag wat gehou sou worde. Partij dorpsmense was om verskillende redene ook daar en mister Greefhag het nie agtergeblij nie.

Gert en sijn seun Willem was van die eerste gewees, want hulle wis dat die hoofsaak bij verkiesings is, dat jij die mense eers apart omhaal, anders help al wat jij praat niks nie. Gert het die ou mense geneem om met hulle te praat en Willem die jonge. Wel het die meeste van die jong mense nie stemme nie, maar Willem weet wel goed, dat als die jong klomp eers op die vergadering begin vrage te doen, dit dan met oom Hermanus net swaar sal gaan.

So loop hulle dan bij die klompies rond wat op die werf staan, of op die kraalmuur sit voordat die bijeenkoms aangaan. Gert het dit nie so ongemakkelijk gehad nie, want die mense waarmee

hij praat, gee hom behoorlik antwoord, maar Willem het sijn vel moet dik maak.

Die jonge klomp het al lank al opgemerk dat Willem agter Fija aan was en partij wat die mooie dogter van die welaf boer ook graag wou hê, was blij genoeg om met Willem te spot.

„Ik wonder,” sê daar een, toen Willem al sijn kragte uitgehaal het om die mense te oortuig van die deugde van oom Hermanus, „waarom dit is dat jij so jou bes doen om die ou in te krij? Word jij daarvoor betaal?”

Nukkerig draai Willem hom om.

„Nee,” spot 'n ander, „moet nie kwaad worde nie, maar het oom Hermanus jou 'n mooi wit versie belowe?”

„Ja dit is die ding;” roep die jong-kerels. Hij werk net vir 'n versie.”

Daar sou seker rusie gekom het, maar gelukkig vir Willem, roep hulle die mense bijmekeer om die vergadering te begin. Net toen hulle wou aangaan, kom oom Hermanus ook.

„Ons kan maar die saak opgee,” sê Willem stilletjies vir sijn pa, toen hulle ingaan. „Die mense is al te baing teen oom Hermanus. Hij het glad nie kans nie.”

„Ons kan dit nie help nie, maar ik sal hom tog voorstel,” sê Gert, „dan kan hij self sien dat ik mijn woord hou.”

Die vergadering begin toen.

Oom Dirk sou voorsitter wees. Hij het daarop gereken en het al 'n spiets bij die huis klaargemaak. Hij was nie so 'n slegte spreker nie, maar biesonder lief vir hoogdrawende woorde; daarbij was hij baing kort gespan en bij die minste teenspraak dadelik nukkerig en in die war. Die jongkerels het dit goed gewet en daar dikwels plesier in gevinde om die ou kwaad te maak. Met grote deftigheid neem hij plaas agter die klein tafeltjie wat anders die ou tante vir koffie dien. Hij kijk die vergadering rond, maak toen keel skoon en begin :

„Geagte Here, Landgenote en Bondsbroeders,—Ik is regte verblijd om die publiek so talrijk teenwoordig te sien, want dese dag is een belangrijke dag. Hoe belangrijk dese dag is weet iedereen, dese dag is”..... „Woensdag,” roep een van die jongkerels van agter.

Oom Dirk word rooi, maar hij hou hom goed, hoewel 'n doffe geluid duidelik bewijs, hoe die grap veel van die hoorders aanstaan. „Dese dag,” gaan hij voort, „sal moet beslis wie of onse wijk sal verteenwoordig in die distriksraad; want wat onse Bond besluit moet geskiede. Nou is er miskien mense hier, wat van 'n distriksraad maar min denk; wat die hoge, gewigtige werksaamhede lig ag; maar ik is bewus dat dit dwase is, jong mense, wat niks weet nie.”

„Hoor, hoor!” roep 'n jongkerel.

„Van die man wat ons sal kies, sal afhang hoeveel belasting ons sal betaal.” „Dit is die virnaamste,” roep 'n ou oom uit. „Van hom sal afhang hoe die paaie sal gemaak worde.” „En wie die tenders sal krij,” klink dit van agter.

„Orde! orde!” roep oom Dirk.

„Ik sê, die werk van die afdelingsraad is belangrik en ons moet toesien, dat ons 'n man krij wat die belange van onse distrik en van onse wijk in die oog hou.”

„Ons wil nie mense hê nie wat net die paaie naar hulle eige plaas laat maak en op die andere jou kar breek,” klink dit weer.

„Of wat aan hulle seun of skoonseun die tenders vir die paaie gee en die ander laat toesien,” sê 'n ander.

„Ik versoek die jonge mense daaragter om hulle rus te hou. Hulle het niks daarmee te maak nie.”

„Ons wil ook wat verdien,” skree weer een.

„Laat die voorsitter uitpraat,” sê 'n ander, wat vroeger afdelingsraadslid geweest het en wie se seun en skoonseun ordentelik baing aan die paaie verdien het.

„Stil tog daaragter,” roep oom Gert, en daar die jong kerels vir hom bang was, luister hulle.

Die spiets van die voorsitter het egter misluk. Toen hij weer wil begin, voel hij, dat hij die draad kwijtgeraak het en dat dit hom maar moeilik sou val om die geskiedenis van Slagtersnek, die grote trek, die slag bij Majuba, die anti-bandiete beweging en al die andere, wat hij gedenk het om in te bring, weer reg te krij. Als 'n verstandige man gee hij toen die ding op en sê net, dat hij die geleentheid sou gee om kandidate voor te stel.

Gert spring toen op en stel oom Hermanus voor. Hij het goed gedaan om te sorre dat hij 'n sekondant het, want hij voel dat die gees van die vergadering teen hom was.

Met 'n paar goedgekose woorde beveel hij oom Hermanus aan. Hij stel hom voor als 'n goeie boer, wat ook op die punt van belastings versigtig sou wees en sou sorre, dat die geld nie opgemors worde nie.

Sijn spiets word in alle stilte aangehoor. Geen enkele grappie word gemaak, maar ook nie 'n enkele toejuiging word gehoor nie. Toen hij weer gaan sit, vra die voorsitter of daar nog andere kandidate is.

„Ja, seker,” roep een van die aanwesige. „Ik stel oom Gert voor.”

Van alle kante klink dit toen : „Ik sekondeer.”

Willem het oom Hermanus in die oog gehou. Toen oom Gert voorgestel worde, word die ou bleek van nukkerigheid; viral toen so baing mense roep : „Ik sekondeer.”

„Nee vriende !” sê oom Gert, „ik het vas besluit om nie te staan vir afdelingsraad nie. Dit is net virniet. Ik het te veel te doen en nou met die ouderlingskap sal ik te veel werk hê.”

Toen hulle sien dat Gert nie wil staan nie, stel hulle 'n ander kandidaat voor.

Oom Hermanus het ook die gevoele van die vergadering gemerk en vinnig spring hij op.

„Dit is virniet om te stem. Ik sal tog ook nie staan nie. Julle kan maar gerus 'n ander kies. Ik is mos nie goed genoeg nie.”

„Nee, laat ons eers stem,” sê Gert.

Maar oom Hermanus was al uitgestap en het sijn jong geroep om die perde aan te bring.

Die jong het egter die perde ver laat loop en dit duur 'n hele tijd voor die perde kom. In die tussentijd was die vergadering afgeloop en het die meeste mense uitgekóm.

Mister Greefhag en 'n vreemde kom ook uit.

Toen mister Greefhag oom Hermanus sien, stap hij naar hom toe.

„Hier is 'n man van die Boland, wat vir oom graag wil sien. Laat ik hom bij jou introduseer.”

Oom Hermanus kom toen nader en word bij die Bolander bekend gestel.

„Ik sou graag met oom wat wil praat,” sê hij, „maar hier is nie geleentheid nie.”

„Ons moet tog 'n end saamrij,” sê mister Greefhag. „Ons kan op pad praat.”

„Julle kan bij mij op die kar klim en mijn jong kan op die een pêrd rij en die ander in die hand hou,” sê oom Hermanus, wat wel begriip dat die man oor die Goewernementsgrond wil gesels.

Die plan word goedgekeur. Die twee mans klim op die kar bij oom Hermanus en rij toen met hom saam.

„Hulle denk dat ik so graag afdelingsraadlid wil worde,” sê die ou, „maar hulle het dit glad mis. Ik het werk genoeg op mijn plaas te doen dan om nog meer werk bij te seek. Dit kan mij niks skeel nie wie gekies worde, maar waar ik mij oor vererg is, dat mense so vals is. Gert moet nie denk dat ik hom nie deurgekijk het nie. Die hele ding was 'n afgesproke boel en ik is maar net beledig.”

„Ik kan nie denk nie,” gee mister Greefhag tot antwoord, „dat Gert so vals kan wees nie.”

Moenie praat nie, ik ken vir hom. Dit is niks meer dan afguns wat hom drijwe.”

Mister Greefhag blij toen stil en begin na 'n rukkie oor andere dinge te praat. Op eens sê hij : „Hierdie meneer Berends het met mij gepraat oor die Goewernementsgronde wat ander week sal verkoop worde. Ik het hom gesê, dat hij bij jou die beste informasie kan krij.”

„Ja, oom,” sê die Bolander. „Ik het wel lus om 'n stuk te koop, maar die mense praat so wisselvallig, dat ik nie weet wat ik sal doen nie. Ik wil ook nie te veel betaal nie. Hulle sê die stuk bij Wolwekuil is nie veel wêrd nie, maar mister Greefhag praat anders en sê dat hij gehoor het, dat neef Gert dit wil koop.”

„Ik sê nie dat die grond sleg of goed is nie,” val mister Greefhag tussen in, die virsigtig genoeg was om hom nie later vas te laat loop nie. „Ik ken die grond nie, maar dit is waar, dat ik gehoor het, dat Gert dit wil koop en Gert is nie 'n kerel wat 'n slegte stuk veld koop nie. Daarvoor is hij tog te oorlams.”

„Oorlams! Ik sou so denk,” sê oom Hermanus. „Als 'n mens 'n paar shillings bokant sijn bod gaan, kan jij nog altijd seker wees om 'n slag te slaan.”

„Maar is die grond wesenlik goed?” vra die Bolander.

Oom Hermanus was anders nie 'n onvorsigtige man nie, maar die gedagte dat Gert die grond goedkoop sou krij, raak hom baas en wat op die vergadering voorgeval het, het hom diep seer gemaak. Dat Gert dit wel met hom gemeen het, wou hij nie glo nie.

„Die grond is so goed als jij in die distrik sal krij,” sê hij. „Ik is hier gebore en groot geworde en ik ken elke stukkie. Die grond is onder broers vijftien shillings wêrd.”

„Die opset-prijs is maar laag,” sê die Bolander en dit het vir mij 'n weinig afvallig gemaak. Sou dit waar wees, dat daarop steenkool is? Ik hoor hulle het geprospekter, maar niks gekrij nie.”

„Ik weet dat hulle geprospekter het en hulle het gesê” en oom Hermanus lê 'n sware klemtoon op die woord „gesê”, — „hulle het gesê dat hulle niks gekrij het nie. Gert het ook aandeel in die prospekter kompannie gehad.”

„Dus denk oom dat ik veilig 'n bietjie hoger kan biede dan Gert?”

„Gerus man! Jij sal jou nie bekla nie.”

Oom Hermanus voel wel dat hij die grond te veel prijs, maar stel hom gerus met te denk, dat Gert tog meer sal biede en nie sal kan spog met sijn goeie koop nie. Afgunswiwel maak gou die gewete stil.

Toen hulle bij die uitdraaiplek kom, vra mister Greefhag of oom Hermanus ook miskien Saterdag op die dorp sal wees. Hij het dan 'n kleine vendusie en daar sal ook twee goeie karpere verkoop worde. Dit het oom Hermanus wel aangestaan,

daar hij nog wat met mister Greefhag wou praat. Daarop klim die twee mans op hulle perde en rij weg.

Toen oom Hermanus alleen was en oor alles nadenk, word sijn kwaaië humeur nie beter nie. 'n Mens is partijkeer net soos 'n leeuwmannetje wat, als hij nukkerig is, met sijn stert heen en weer slaan teen sijn sijn en altijd meer nukkerig worde. Eërs het hij maar gedenk dat Gert hom *miskien* kon bedrieg hê. Maar voordat hij bij sijn huis kom, het hij homself oortuig dat dit so was en het hij hom voorgeneem Gert teen te werk, waar en hoe hij ook kan.

Met die voornemens in sijn hart kom hij bij sijn huis.

Vrou en dogter kon bij binnekom al sien, dat die vergadering nie goed afgeloop het nie en blij daarom maar stil. Dit het egter weinig gehelp, want pas het Hermanus gaan sit of hij begin in allerhande verwijte uit te bars en hulle sleg te sê. Viral het hij dit teen Fija, wat hij nogmaals ernstig belet om 'n woord met Willem te praat. Vergeefs probeer tante Grieta om hom te laat bedaar en uit te lê dat Gert tog waarlik nie kan help nie dat hij nie gekies is nie. Alles virniet. Hij hou maar vol.

Moeg van vrugteloos te praat hou tante Grieta op. Fija was al lang weggegaan. Wel het sijn spijt dat haar vader so verkeerd is, maar sijn het nog nie die minste gedagte gemaak om Willem te laat vaar. In die dinge kan vaders en moeders dikwels baing sê, terwyl die kinders tog hulle eige sin doen, sonder dat dit juis altijd tot hulle voordeel is.

Onder die praat het oom Hermanus so die een en ander uitgelaat oor die aanstaande vendusie en Fija het duidelik gemerk dat haar vader se plan was, om Gert die grond nie te laat krij nie, of ten minste nie goedkoop nie. Dit was glad nie naar haar sin nie, daar sijn wel in die hoek wou woon, natuurlik nie alleen nie en geloof genoeg het, dat alles sal reg kom. Maar met dit al het sijn tog nie lekker gevoel nie.

Een vertroosting het sijn tog, dat haar vader gesê het, dat hij Saterdag naar die dorp sou rij en dat hulle dan kon saamgaan. Miskien sou hij dan wel vriende ontmoet.

Saterdag kom eindelijk. Die week was baing lang gewees in

oom Hermanus se huis, want sijn verkeerde bui wou nie sak nie. Hij loop die hele dag te brom.

Toen hij op die dorp kom, wag hij nie lang nie om naar die kantoor van mister Greefhag te gaan om verder oor die vendusie te praat, want hij het sijn plan nog nie opgegee nie.

Toen hij bij mister Greefhag kom, sê hij vir hom, dat die Bolander wel lus het om die grond te koop, maar dat hij nie die hele stuk wil hê nie en dat hij hom gevra het om met oom Hermanus 'n plan te maak om saam te koop. Daarin het oom Hermanus nie veel sin nie. Hij het grond genoeg en hoewel hij vermoge het om 'n stuk bij te koop, sonder juis skuld te maak, wil hij tog nie graag sijn geld daarvoor bestee nie. Hij kom in 'n moeilike tweestrijd. Om vir Gert die grond te laat krij, was vir hom te swaar en om die grond bo die waarde te koop en dan later bespot te worde, was net so swaar. Hij was net vas.

Als 'n mens vas sit, is daar gewoonlik twee maniere om te probeer om los te kom. Die eerste is om jou gewete te laat spreek en dan te doen wat die gewete sê. Doen jij dit, dan skijn dit eers of jij nog vaster worde, maar op die end kom jij los. Die tweede manier is om jou deur die een of ander duiwel te laat help. Die gee jou mooie kans. Maar die agsterste draai krij jij nie. Vas is jij op die end en dit blij jij ook. Oom Hermanus het te lang naar afgunsduiwel geluister om hom nou te laat staan.

Die gedagte kom bij hom op, dat Gert tog wel hoger sal bied en daarom sê hij vir mister Greefhag dat hij hom voordat hij weer huistoe rij sal sê, wat hij sal doen. Hij sal eers zijn gedagte laat gaan.

Nadat hij sijn gedagte het laat gaan, denk hij wel dat dit tog eigenlijk dwaasheid is dat hij hom so moeg maak of Gert die grond krij of nie; dat hij tog maar spijt sal hê, als hij aan die grond sou blij hang, dat hij veel beter sou doen, om maar stil tuis te sit en hom aan die hele ding nie te steur nie. Dog elke keer kom die afguns weer bo.

Die ding sou miskien nog beter gegaan hê, maar op die pad naar die dorphuis kom hij Gert teen. Daar was kerkeradsvergadering en Gert sou vir die eerste keer als ouderling sit.

Swart kijl op, nuwe mantel aan, groot wit das om : alles ewe netjies. Die gesig was als olie op die vuur. Hij gaan Gert virbij net als of hij hom nie sien nie.

„Hum !” brom hij bij homself : „Wat denk die kerel wel. Omdat hij deur allerlei geknoei ouderling geworde is en nou 'n manel aan het en 'n swart kijl op, denk hij dat iedereen vir hom moet pad gee. Ik sal nie pad gee nie, daar kan hij op reken. Ik is is nie bang nie. Ik sal hom wijs dat ik ook geld het en dat als hij oor mij die baas wil speel, hij 'n ander man moet wees. Bankrot sal ik hom maak. Ik sal die grond opja, so hoog als ik kan en ik weet, hij is te hoogmoedig om in te gee. Die wat die laaste lag, lag die lekkerste en ik sal die laaste lag, daarvan is ik seker. Laat hom maar met sijn manel stap, ik sal hom wijs. Met die gedagte kom hij in sijn huis, maar pas hij op dat hij niks aan sijn vrou sê.

Nou iedereen weet, dat 'n jong man en 'n nooi mekaar soms o ! so toevallig ontmoet. Die ou mense praat dan wel van moedwilligheid maar die jong mense noem dit toeval. So toevallig kom Fija Willem in die winkel teen en heel toevallig hoor Willem daar, dat Fija die aand bij een van haar vriendinne sou wees en nog eens heel toevallig kom Willem ook daar en ewe toevallig is die twee bij mekaar en raak aan praat. Nou het Fija volstrek nie plan gehad nie om aan Willem iets te vertel van die plan van haar vader. Maar die een woord haal die ander en partij keer wel twee en drie en toen die twee ewe vertroulik in 'n hoekie sit te praat, kom so langamerhand die hele storie uit. Willem begriip nou wel dat hulle die grond nie goedkoop sal krij nie.

„Wel Fija”, sê hij, „als pa die grond nie kan krij nie, dan koop ons maar die ander stuk. Dit is ook goed. Daar is ook 'n klein fonteyntjie en als jij maar net wil, dan kan ons daar ook saamwoon. Jou pa sal wel op die end ingee.”

Wat Fija daarop geantwoord het, weet ik nie reg nie. Dis so lang gelede dat ik laas sulke praatjies gepraat en gehoor het; maar Willem skijn nogal opgeruim toen hij naar huis gaan.

Sondag was natuurlik iedereen in die kerk. Oom Hermanus

het wel nie veel lus gehad om te gaan nie, maar tog het hij nie gedurf om tuis te blij, daar anders die mense hom sou vra of hij siek was.

Hoewel al die mense wat in die kerk is naar die predikant kijk, weet ons toch wel, dat nie al die mense luister nie. Partijkeer is dit die skuld van die predikant, maar baing keer ook nie. Die slag was dit ook nie die predikant se skuld nie, dat oom Hermanus niks van die preek kon vertel nie. Gert sit in die ouderlingebank in die volle glorie van sijn nuwe manel, net als Mordechaï in die poort van ou koning Ahasveros en Hermanus sit als Hamman naar Mordechaï te kijk en al die tijd wat die predikante preek, speel die afgunswiwel in sijn hart en toen die predikant „amen” sê, was Hermanus net so nukkerig als 'n mens kan worde. Dit was al wat hij van die kerk had.

Daar was meer mense wat niet geluister het nie. Willem het sijn vader die morre genoeg vertel om hom te laat voel, dat Hermanus nukkerig was en die grond sou opja en toen hij Hermanus in die kerk sien, begin hij ook planne te maak om sijn ou neef nou eens 'n goeie les te leer en afrekening te hou. Als hij maar n e t k o n uitvinde hoe hoog die ander wil gaan, dan sou hij hulle laat vasloop.

Terwijl hij so planne sit te maak, preek die predikant oor die liefde en die vergewensgesindheid.

Willem en Fija het ook hulle eige gedagtes en so het die dwiwel 'n klomp andere wakker gemaak en aan die werk geset.

Maandagmorre vroeg voordat hij uitrij, gaan Hermanus naar mister Greefhag. Die hele dag het hij deurgebreng met planne te maak en te reken. Nou is hij klaar. Saammaak met die Bolander wil hij nie, maar hij wil wel die grond opja tot vijftien shillings per morge. Mister Greefhag moet vir hom bied, sodat die ander mense dit nie merk nie. Blij hij dan aan die grond hang, dan sal hij wel later probeer te verkoop. Hoger dan vijftien shillings wil hij nie gaan nie. Dan kan 'n ander die grond maar krij.

Mister Greefhag het nie veel sin daarin om vir Hermanus te biede nie en oom Hermanus gee dan ook in.

So neem hulle van mekaar afskeid en gaan oom Hermanus naar huis.

HOOFSTUK III.

Alles kom op sijn tijd als jij maar kan wag; en so het die dag van die vendusie ook gekom, wat deur die verskillende gemoedsaandoenings word afgewag. Oom Hermanus het nou sijn plan opgemaak om die grond te koop en Gert te wijs, hoewel hij meer dan eens spijt het dat die ding nou so geloop het. Hij het nie baing daarvoor gepraat nie, maar tog het sijn vrou wel gemerk, dat daar wat aan die gang was. Sij het toen probeer om met Hermanus te praat, dog dit was net olie op die vuur. Net soos sij begin te praat, het die ou opgevlieg en haar sulke harde woorde gesê, dat sij so maar stil geblij het.

Met Gert het dit nie veel beter gegaan nie. Hij het nou wel geweet, dat hij die grond nie sou krij nie vir sijn eige prijs. Die Bolander het dan ook aan meer dan één mens gesê, wat Hermanus met hom gepraat het en soos 'n vuur het die ding bekend geworde. Gert hou hom stil en het sijn seun Willem ook ten strengste belet om 'n woord oor die saak te praat. Die twee het toen die plan klaargemaak om die ander stuk te koop, maar dit moes aan niemand vertel worde nie. „Ik sal op die vendusie wel 'n vriend krij om vir mij te biede,” het Gert gesê, „en ik sal Hermanus 'n les leer dat hij nie gou sal vergeet nie.”

Die swaarste was die twis vir Willem en Fija, wat baing bang was dat deur die rusie van die vaders dit moeilik sou kom om hulle eige plan klaar te krij. Gelukkig was hulle jong en als 'n mens jong is, dan het hij een bokwa-vrag vol hoop; en dit is goed ook, want hij moet daar 'n lewe lang op teer en die goed raak gou op.

Daar is altijd 'n trop mense op 'n vendusie, al word daar maar 'n ou skots-kar verkoop en al wil niemand hom koop nie. 'n Vendusie het grote aantrekkingskrag, maar op die vendusie

was nog baing meer mense dan anders. Die praatjie het rondgegaan dat oom Hermanus en oom Gert teen mekaar sou opbiede en 'n hele spul mense was opgekom om die grap te sien.

Lang voor die tyd was die plek voor 'die kantoor, waar die vendusie sou gehou worde, al vol. Iedereen het wat gehoor en die vreemdste stories word vertel. Die een het dit gehoor, die ander wat anders. Partij sê selfs, dat die twee ou'es gebaklei het en dat die konstabels hulle van mekaar moes maak. Iedereen weet wat.

Toen die mense so praat en grappe maak, kom ou Theunis Krombeen langsaam aangestap en dring deur die klomp. Die hele distrik het vir ou Theunis Krombeen geken. Wat sijn regte naam was, het maar min mense geweet, want iedereen het hom „Krombeen” genoem, omdat sijn linkerbeen 'n hele end kleiner was dan sijn regter en bo-op krom. Lang gelede was die ou eens van die pêrd geval en het sijn been gebreek, wat toen verkeerd aangegroei het. Ou Theunis het al sijn lewe niks gedaan maar van sijn rente gelewe sonder kapitaal te hê. Als hij geld kon krij dan drink hij 'n ordentelike sopie, en wel twee of drie ook. Hij doen so allerlei werkies en daar hij die geluk het om 'n flukse vrou te hê, wat hard kan werk, het hij so op 'n manier kon lewe. Bij 'n vendusie was hij altijd.

Toen die jongmense ou Teunis sien, was daar geen end aan die grappe.

„Wil jij vandaag grond koop, Theunis?” klink dit van alle kante.

„Ja, waarom nie?” sê Theunis. „Maak maar plek dat ik digte bij die afslager kan kom staan, anders kan hij mij nie sien nie.”

„Wie sal vir jou borg staan?” skree 'n ander.

„O! borge genoeg. Ik het ook nie borge nodig nie. Ik het die kontante geld saamgebreng.”

'n Uitbundig gelag volg toen, want Theunis en kontante geld was nie vriende nie. Hulle was nie dikwels bymekaar nie.

Met al die grappe krij ou Theunis 'n goeie plek vooraan, vlak bij die afslager en als 'n mens oplet sou hij gesien hê, dat die ou 'n paar woorde met die afslager praat. Niemand het

egter daarop gelet en niemand sien dat die afslager, toen oom Gert ook tussen die mense kom, oom Gert stijf aankijk en deur oom Gert toegeknik worde.

Net voor die vendusie sou begin, kom oom Hermanus cok aangestap. Die ou hou hom onverskillig, maar tog kon jij aan hom sien, dat hij nie lekker voel nie. Die mense gee vir hom pad en so kom hij amper naas ou Theunis te staan.

Net toen die klok tien slaan, haal die afslager die lange papier uit waarop die kondisies staan en begin dit voor te lees: eers in Engels en toen in Hollands, met 'n Afrikaanse toepassing. Die mense luister wettig of hulle in die kerk was, miskien nog 'n bietjie beter.

Toen dit afgeloop was begin die verkoping.

Daar was 'n hele partij stukke grond wat opgeveil sou worde en die opveiling het lang aangehou. Daar was wel kopers genoeg. Maar, soos gewoonlik, die een wou nie vóór die ander 'n bod doen nie. Elkeen het gedenk om dit goedkoop te krij.

Die grond wat Gert wou hê was bij die laaste lot.

„Wel,” sê die afslager, „nou kom No. 108. 'n Mooi stuk grond met baing water.”

„Als dit stortreen,” roep 'n stem.

„Moenie glo nie,” sê die afslager.

„Daar is 'n fonteintjie en jij kan putte maak. Die veld is ekstra. Nou wie gee 'n bod vir die grond. Die insetprijs is 3 shillings die morre. Toe, wie sê 3 shillings en 'n sikspens.”

„Ik” sê ou Theunis.

„Hoera, vir oom Teunis !!” roep 'n grapmaker uit. „Hoera, die ou wil grond koop !!”

„3 shillings en 'n sikspens !” wie bied meer? 3 shillings en 'n sikspens ! Wie sê vier shilling vir die mooie lot No. 108?!”

„Vier shillings,” sê 'n ander.

„Vier shillings en 'n sikspens,” sê ou Teunis.

Vier shillings en 'n sikspens,” roep die afslager. „Wie sê meer? Niemand meer dan vier shillings en 'n sikspens?!”

„Ou Theunis het seker 'n erfenis gekrij. Ons kan nie teen hom biede nie,” roep 'n stem uit die klomp mense.

„Nee, hij het die grote prijs uit Fillis se „sweepstakes” gewin,” roep ’n ander.

„Nee, ou Rhodes het hom ’n tjek gegee om vir hom te stem,” sê ’n derde.

Onder al die uitbundige gelag gaan die afslager maar deur. Ou Theunis staan met ’n glimlag op zijn gelaat die mense aan te kijk.

Gert en sijn seun lag nie saam nie, maar hou hulle oge op die afslager gevestig.

„Vier shillings en ’n sikspens,” dreun die afslager. „Wie gee meer?”

„Vijf shillings,” sê ’n jonge bieder. Daar kom ’n oomblik van stilte. Die afslager hou aan; „vijf shillings, niemand meer dan vijf shillings?”

...

Maar die rumoer begin weer. Van alle kante hoor jij: „Kom, oom Theunis! laat jou nie druk nie, hou jou fluks, sê nog ’n sixpens. So ’n rijk kerel moenie bang worde nie. Nog ’n sikspens.”

„Nou dan, nog ’n sikspens,” sê die ou.

„Sewe shillings! niemand meer?” roep die afslager vir die laaste maal. Niemand meer? Ou Theunis Krombeen q.q.”

Aan die pret was geen end nie. Die prijs van die stuk grond gaan op tot sewe shillings en onder dawerend gelag werd dit eindelijk toegeslaan op ou Theunis q.q.

Op die “q.q.” werd deur min persone gelet. Mnr. Greefhag wat alles bedaard nagegaan het, sien hierop Gert aan, wat ’n paar woorde met Willem praat.

„Die ou kerel spring vandag Hermanus onderdeur,” sê mnr. Greefhag bij homself. „Hij het seker die grond gekoop.”

Mnr. Greefhag dring toen deur die mense naar oom Hermanus, wat nog altijd op dieselfde plek staan, sonder ’n woord met iemand te praat. Saggies stoot hij hom aan.

„Oom Hermanus als jij die grond wil koop, moet jij versigtig wees,” sê hij, „ik is amper seker, dat die grond wat ou Theunis gekoop het vir Gert is. Pas op nou, hij sal die grond opja.”

„Ik kan mijn eige sake wel bestier,” brom oom Hermanus, wat al vuur-warm was.

Mnr. Greefhag werd nukkerig en gaan eenkant staan.

Nog 'n paar nommers word opgeveil en toen is die stuk grond aan die beurt bij Wolwekuil.

„Hier is ie beste lot nou,” roep die afslager, „'n pragtige stuk veld, water volop, vlak bij die beroemde plaas van oom Hermanus, wel bekend. Die insetprijs is ses shillings, spotkoop. Wie bied meer?”

Niemand gee antwoord. Dit was net of die mense stil worde en nuwsgierig kijk hulle rond.

„Niemand wat 'n bod wil gee vir so 'n uitmuntende stuk grond nie,” sê die afslager. „Toe, kom kerels, moet nie bang wees nie. Kom oom Hermanus, die stuk lê bij jou plaas.”

Oom Hermanus blij stil. Hij wil eers wag totdat Gert begin.

„Ses shilling! wie sê ses shillings om mee te begin?”

„Ik,” roep ten laaste 'n stem. „Ses shillings vir mij.”

„Ses shillings en 'n sikspens,” sê die Bolander.

Die biede hou so 'n rukkie aan tussen die Bolander en die eerste man, totdat dit bij tien shillings kom. Toen skei die eerste man uit.

„Tien shillings en 'n sikspens,” roep opeens oom Gert uit.

„Tien shillings en 'n sikspens vir mij.”

Net of hij deur 'n adder gesteek worde, spring oom Hermanus vorentoe.

„Nog 'n sikspens,” roep hij.

„Elf shillings, elf shillings, niemand meer dan elf shillings,” roep die afslager. „Moenie uitskei nie, kerels! ekstra mooi veld, volop water, die beste van al die lotte. Elf shillings, niemand meer dan elf shillings?”

„Kom pa, laat ons maar uitskei,” fluister Willem sijn pa toe. „Ons sal tog nie die grond koop nie, dit is verniet om oom Hermanus kwaad te maak. Laat ons maar tevrede wees met die stuk wat ons gekoop het. Ons het dit tog goedkoop gekrij.”

Gert was anders nie 'n kwaai kerel nie, maar nou was hij nukkerig. Hij het hom voorgeneem om oom Hermanus 'n les te leer.

„Ik het gesê dat ik Hermanus sal wijs en ik sal nie ingee nie. Ik is vir Hermanus nie bang nie. Nog 'n shilling vir mij.”

„Twaalf shillings,” dreun die afslager, „twaalf shillings, dit is teen jou, oom Hermanus. Twaalf shillings! Nog 'n sikspens vir jou, oom?”

Oom Hermanus blij 'n oomblikkie stil. Twaalf shillings was die grond wêrd, meer nie, en als hij hoger gaan en Gert nie meer bied nie, dan sou hij virvas skade lij. Hij denk aan wat mnr. Greefhag gesê het en hij wil uitskei, maar toen hij wil omkeer, sien hij vir Gert, wat met 'n glimlag vir hom staan aan te kijk. Dit kon hij nie hou nie.

„Nog 'n sikspens,” roep hij eindelijk.

„Skei nou uit, pa,” sê Willem soetjies. „Ons sal ons vasloop.”

Gert voel dat sijn seun gelijk het, maar hij wil eers nie ingee nie.

„Dertien shillings vir jou, neef Gert?” sê die afslager. „Toe nou! set die sikspens bij.”

„Moenie pa,” fluister Willem, „moenie.”

„Druk vir Hermanus op,” sê 'n klein duiweltjie in Gert sijn hart.” Hij sal tog nog opset en dan kan jij uitskei.”

Gert het grote lus om naar die klein duiweltjie te luister, maar hij bedenk hom.

„Nog 'n sikspens vir jou,” sê die afslager. „Kom neef, nog 'n sikspens.”

„Nee, dankie,” antwoord Gert, „vir mij nie meer nie. Ik is tevrede met die grond wat ik al gekoop het. Groetenis, ik gaan huistoe.”

Met die woorde keer hij hom om, kijk oom Hermanus aan en gaan laggende weg.

Oom Hermanus was nou gloeiend kwaad. Hij voel hij het die keer verloor en dat die afgunswiwel vir hom het laat vasloop. Die ding sou hom geld kos.

„Twaalf shillings en 'n sikspens,” roep die afslager, „wie bied meer, prachtige grond, volop water, lang uitstel? Twaalf shillings en 'n sikspens, wie set nog 'n sikspens of trippens op?”

Maar niemand luister naar die woorde nie.

„Toe, oom Theunis! set nou weer wat op,” begin weer een te roep.

Maar Theunis, wat al lang lus het om iets te gebruik, gaan agter Gert aan.

„Twaalf shillings en 'n sikspens vir die derde en die laaste maal; niemand meer? Hermanus van Welgegund. Veels geluk met die koop!”

„Dankie,” sê Hermanus. „Ik is tevrede.”

Maar hoewel hij so groot-praat, maak hij tog maar dat hij so goue mogelijk wegkom. Hij merk goed dat die meeste mense glimlag en hij hoor selfs dat een sê: „Hoor! oom Gert het nou vir oom Hermanus lekker reggemaak.”

Sodra die vendusie afgeloop was en hij die papiere geteken het, is hij op die kar, huistoe. Bij die tekening het hij gesien dat ou Theunis vir Gert gebied het en dat Gert die Grond goedkoop gekrij het. Eén troos het hij nog, namelijk, dat Gert tog nie sijn sin gekrij het nie. Die troos was maar min, maar tog wat.

Tante Grieta en Fija het wel, toen Hermanus tuis kom gemerk, dat daar iets verkeerds gebeur het; maar hulle blij stil. In die aand, toen Fija in haar kamer was, vertel Hermanus aan sijn vrou, dat hij die grond gekoop het en vaar so teen Gert uit, dat Grieta eindelijk verplig was teen te spreek en te sê dat die skuld nie bij Gert was nie. Die gesegde maak die saak nie beter nie en gedurende 'n paar dage was dit allesbehalwe plesierig in die huis, hoewel Grieta wijselik haar mond hou.

Als 'n mens koop, dan moet jij betaal, dit weet iedereen, hoewel baing mense, viral op 'n vendusie, dit skijn te vergeet. Hermanus moes ook betaal en toen hij sijn geldjies begin bijmekeer te set, sien hij dat dit nie so makkelik sal gaan nie als hij gedenk het. Hij was wel 'n flukse boer, maar soveel kontant het hij niet gehad nie als hij nodig had. Daar was dus niks aan te doen nie. Hij moes dorp-toe.

Solang als oom Hermanus geboer het, was hij nog nooit bij 'n agent gewees om geld te leen nie en het altijd die mense wat so moes maak, baing veroordeel. Nou sien hij daar is nie

ander raad nie. Hij het wel andere mense geken wat hom geld sou leen, maar daarvoor was hij te hoogmoedig.

Hij rij dan dorp-toe teen sijn sin en gaan reguit naar mnr. Greefhag om met hom te praat. Die geld vir die eerste paalement het hij bij hom, maar hij wou seker wees, dat hij die owerige ook presies op die tijd sou hê.

Mnr. Greefhag was ewe vriendelik toen hij Hermanus sien kom. Wel was hij op die vendusie nukkerig geworde, toen Hermanus hom aanstoot gegee het, dog toen hij merk dat daar wat te verdien was, gaan sijn nukkerigheid gou oor.

„Ik het nou die grond maar goedkoop,” sê Hermanus nadat die gewone praatjies oor die weer en die slegte tijde virbij was. „Jij moenie denk nie dat ik spijt daarvan het. Jij sal sien, ik sal 'n goeie slag slaan. Die grond sal netnou vijftien shillings wees. Gert kan maar lag, maar hij wat die laaste lag, lag die lekkerste.”

Mnr. Greefhag het natuurlik alles toegestem en sit te wag totdat Hermanus met die versoek voor die dag kom om geld vir die tekort te leen. Toen trek hij 'n lang gesig, hoewel hij inwendig gou genoeg klaar was om dit te doen.

„Ja, oom!” sê hij, „geld is nou 'n bietje skaars. Ons sal 'n bietjie moeite hê, maar ik sal mijn bes doen en is amper seker, dat ons die ding sal regkrij. Die beste ding is, dat oom 'n verband aan die Kaap neem. Dit is die goedkoopste.”

„'n Verband wil ik nie hê nie” was die antwoord. „Ik betaal liever wat meer rente dan dat ik verband neem. Van dat hulle die verband-lijste in die koerant set, weet elke mens hoe dit met jou sake staan en ik is mans genoeg om 'n paar honderd pond sonder verband te krij.”

„Dit is ook waar,” sê mnr. Greefhag, „maar dan moet jij meer rente betaal.”

„Daar gee ik nie om nie,” sê Hermanus. „Die rente sal mij nie arm maak nie, maar 'n verband sal ik nie gee nie.”

„Laat die saak aan mij oor. Ik sal alles regmaak. Wanneer moet jij die geld hê?”

Hul kijk toen saam die koopkondisies weer na, om uit te vinde, wanneer die geld nodig was. Daar was lang tijd maar

Hermanus wou nie so lang wag nie. Hij wou gou betaal om ook die mense te wijs, dat die koop hom nie in enige moeite gebring het nie.

„Jij moet die geld maar binne 'n paar weke bij mij bring. Jij kan jou koste aftrek. Ik het lievers dat jij die geld bring dan dat ik dit kom haal.”

Mnr. Greefhag het dit belooft. Hij weet daar sal heelwat vir hom afval.

Hulle staan toen op en gaan same naar die afslager om alles reg te maak. Toen hulle bij die kantoor kom, kom Gert net daaruit. Hulle kon hom nie vermij nie. Gert was ewe vriendelik en wil Hermanus groet; maar die draai hom die rug toe en groet wil hij nie.

Voor Hermanus weggaan, gee hij aan mnr. Greefhag die order, om als hij 'n koopman vir die grond kan vinde, wat meer wil gee, die dan naar hom te stuur. Maar Greefhag moes soveel vra, dat hij na al die koste, daar nog wat op kon verdien. Toen gaan hij huis-toe.

'n Paar weke gaan so virbij. Hermanus het naar die grond gegaan om te kijk, maar was nog nukkeriger teruggekom. Te veel het hij betaal. Dit is seker.

Als hij in die aand op sijn bed lê, kan hij nie slaap nie en dan hou afgunswiweel hom geselskap. Hij hoor dan hoe Gert en sijn vriende oor hom lag en partijkeer is dit amper midder-nag eer hij rus vinde. Naar die dorp wil hij nie rij nie, hoe mooi Grieta ook praat. Fija durf glad niks sê nie, anders krij sijn aanstoot. Bij iedere geleentheid kom Gert en Willem ter sprake.

Die arme oom denk op die manier Fija teen Willem op te maak. Hij weet nie dat 'n meisiesmens gewoonlik teen die stroom opgaan en dat, als jij wil dat jou dogter nie met 'n jongkerel sal trou nie, die beste ding is, dat jij hom baing prijs. Als jij hom sleg-maak, dan is die hele ding verkeerd. Dan wil sijn hom juis hê. Dit is nou eenmaal die geaardheid van die vroulike geslag en daar is niks aan te doen nie.

Hermanus kan dan ook maar praat. Daar was altijd wel 'n hottentot of 'n vriend wat die pos oorbrengh.

Hoewel oom Hermanus nie naar die dorp rij nie, hoor hij

tog so nou en dan die nuws van die buurt en so verneem hij ook dat Gert van plan lijk om op die nuwe grond te bou. Die mense vertel dat 'n bokwa met goed, planke en ander dinge, naar die plaas gegaan het. Hermanus weet dat op die plaas maar min water is en hij lag bij homself, als hij denk hoeveel moeite Gert sal hê om 'n behoorlikke plekkie vir 'n werf te vinde.

Eens rij die ou self rond om skape te soek. Die skape was glad uit die koers gegaan en so kom hij eindelijk dig bij die grond van Gert. Die nuwsgierigheid drijf hom toen om tog te sien, wat hulle op die grond maak. Hij klim toen op 'n hoge kop en daar hij sijn verrekijker bij hom had om die skape te soek, kan hij gemakkelik die ding beskou. Tot sijn verwondering sien hij, dat op 'n sekere plek 'n ding staan net soos 'n Goewernements-boor en dat 'n partij mense daar aan werk is.

Hij laat virvas water boor," sê hij bij homself. „Wel, hij kan op die plek sijn verstand af boor, water sal hij daar nie krij nie. Als ik geld verloor, hij sal tog ook verloor; laat hom maar aangaan. Op die end sal die grond hom nog net soveel kos als mijn grond.”

Die gedagte dat Gert geld sou verloor, het Hermanus in 'n beter humeur gebreng dan hij weke lang gewees het. Hij het amper gelag, hoewel lag iets is, wat hij al in jare nie gedaan het nie.

Nou was oom Hermanus 'n paar dage net nuwsgierig om te weet, hoe dit met die boerderij op Gert se grond gegaan het. Daar kom egter maar min mense bij hom en hij was te hoogmoedig om hulle uit te vra. So het dit wel 'n paar weke aangehou.

Intussen was die tijd gekom dat die tweede paaient moes betaal worde. Mnr. Greefhag het hom laat weet, dat hij een van die dage sou oorkom om die geld te breng en oom Hermanus het hom voorgeneem, om dan van mnr. Greefhag, wat wel op die hoogte van sake sou wees, uit te hoor, hoe dit met die watersoekerijs afgeloop het.

Dit was dan ook op 'n aand, net toen dit donker worde, dat die buggie van mnr. Greefhag voor die deur stihou. Hermanus laat toen uitspan en daar mnr. Greefhag nie die plan het om

weer weg te gaan nie, maar die nag op die plaas wou slaap, het hij gedenk om te wag totdat hulle stil kon sit en praat.

Na die ete hou Hermanus eers godsdienst. Dit was sijn gewoonte en 'n goeie gewoonte ook. Maar baing mense vergeet, dat hulle nie mag bidde nie, als daar vijandskap in die hart is. Want die Boek sê, dat vóór 'n mens mag bidde, hij hom eers met sijn vijand moet versoen. Dit is jammer, dat dit so vergeet worde, anders sou die wereld heel wat beter wees.

Toen alles afgeloop en die vrouens in die kamer was, begin die mans hulle besigheid. Mnr. Greefhag bring die papiere en die geld en Hermanus moet die bewijs teken. Die ding gaan dwars deur sijn hart, en nie alleen omdat die rente en koste heel wat meer is dan hij eers gedenk het nie; maar ook, omdat hij tog gevoel, dat al die koste net gekom het omdat hij Gert wou opdruk. Ongelukkig word hij nie kwaad op homself nie, maar op Gert.

Nadat die sake reggemaak was, sit hulle nog wat te rook en praat en die gesprek word deur Hermanus so geleid, dat hulle oor Gert begin. Mnr. Greefhag skijn nie lus te hê om oor die saak te gesels nie, maar Hermanus hou aan.

„Het jij ook gehoor hoe dit met Gert gaan?” vra hij eindelijk. „Die mense sê, dat hij 'n man laat kom het, om water te boor. Maar ik denk, hij sal lang moet water boor eer hij dit sal vinde.”

„Nee, ik weet daar niks van nie,” was die antwoord. „Ik glo nie, dat hij water laat soek nie. Ik het die ding anders gehoor. Daar is baing mooie aanwysinge van steenkool gevinde, en hij het seker die Goewernementsboor laat kom om die ding te ondersoek.”

„Wat! steenkool op Gert se stuk grond!” roep Hermanus uit, terwijl hij opspring net als of hij 'n koelskot gekrij het. Sou dan waarlik die ellendige kerel so gelukkig wees? Hij het dit seker al lang geweet en die ding so bestuur om mij te laat vasloop. Steenkool op die grond!” en oom Hermanus loop, net soos 'n wolf in 'n wolwehok, heen en weer deur die kamer.

„Ik sê nie dat daar steenkool is nie,” herneem mnr. Greefhag. „Glad nie, die ding is nog nie bewijs nie. Daar is wel

mooie aanwysings, maar die vraag is of daar dikke lage is, anders is dit niks wêrd nie. Oor 'n paar dage sal ons dit wel weet. Miskien is dit alles net praatjies."

Mnr. Greefhag het wel beter geweet, maar wou nie praat nie, anders sou hij moet vertel, dat hulle besig was om 'n syndikaat te vorm om die grond te koop en dan 'n kompannie te vorm. Die hele dorp het al van die steenkole gepraat.

Die geselserij was nou op 'n end. Oom Hermanus doen moeite genoeg om hom in te hou, maar hij kan amper nie. Ieder keer voel hij dat hij wil uitbars, daarom sê hij eindelijk: „Laat ons gaan slaap, Greefhag! Jij sal ook seker moeg wees."

Soe! hoe het afgunswiwe met Hermanus die aand en nag sijn rol gespeel. Dit was virniet dat die ou probeer om te slaap. Net soos hij wil inslaap, begin die duiweltjie te sê: „Steenkool op Gert se plaas," en Hermanus is weer helder wakker. Hij rol op sijn bed net soos 'n mens wat baing koors het. Sijn ou vrou wou hom medisijne gee, maar hij grou haar af en sê dat hij niks mankeer nie. Hij was nie siek nie. Dit was waar ook, die enigste medisijne wat Hermanus nodig het, was om die duiweltjie se nek te breek. Daartoe het hij egter geen lus nie.

Voordat die hoenders kraai was hij op en uit, en die ou hottentot moes dit vergelde, dat baas nie kon geslaap het nie. So is die ou wereld.

In die morre maak Greefhag ook dat hij gou wegkom. Hermanus praat nie meer van die steenkool nie, maar is so nukkerig dat daar niks met hom te begin is nie.

Was dit nou vir één nag gewees dat afgunswiwe hom besiggehou het, dan het dit nog gegaan, dog die volgende dage laat die afguns hom nag of dag geen rus. Hij moet dorp-toe om die plaas te betaal en dan sal hij hoor.

Oom Hermanus was altijd mager, maar nou word hij nog magerder. Dit is net of sijn vlees verteer.

„Op die dorp sal ik wel hoor. Miskien is al die koste wat Gert maak virniet." Daarmee troos hij hom, en met die gedagte rij hij die dorp in, agent-toe.

Toen hij sijn geld betaal het, sê die venduafslager dat daar

'n goeie kans is om geld te maak en vra hom of hij nie saam wil doen nie?

„Wat is die ding dan?” sê oom Hermanus, wat al kan voel dat sijn hart begin te klop.

„Wel! weet jij dan nie? Die hele dorp is daar vol van. Op die grond van Gert is steenkool en dit is goeie kool ook. Hij het laat boor en hulle het dikke lage gekrij. Ons het 'n syndikaat gemaak om die grond te koop, maar Gert wil nog nie verkoop nie. Hij sal seker later verkoop. Hij wag eers om te sien, watter prijs hij kan krij. Als jij 'n aandeel in die syndikaat wil hê, kan jij dit nog krij. Ons wil nie iedereen daar in hê nie. Man! Ik sê vir jou, dit is 'n goeie ding. Gert is netnou bo-op. 'n Mens moet maar gelukkig wees.”

Hermanus voel dat sijn hart wil gaan staan. Hij word doodsbleek, maar het net krag genoeg om kort-af te sê, dat hij met die ding niks te doen wil hê nie. Toen storm hij uit die kantoortjie, laat inspan en ja huis-toe.

Gert 'n rijke man en dit deur hom! Als hij Gert nie wou opdruk op die vendusie nie, dan het hij seker die grond nie gekoop nie. Nog nooit het hij hom so vasgeloop nie.

Die arme man was amper rasend.

HOOFSTUK IV.

Wel, oom Hermanus was rasend van nukkerigheid en die bietjie plesier wat daar nog in sijn huis was, is nou ook op 'n end. Gewoonlik was sijn nukkerigheid en afguns als 'n stadige reen en ou tante en Fija was daar al aan gewoon. Maar nou was dit soos 'n donderbui in Januarie maand; alleen met die onderskeid, dat dit nie ophou nie.

Wat die ding erger gemaak het, was die praatjies van die mense. Daar kom nie 'n man bij Hermanus nie, of hij praat van die nuwe koolmijn en van die geluk wat Gert het. Soos gewoonlik was die praatjies oordrewe. Daar was mense wat van geloofwaardige sijde gehoor het, dat Gert £60,000 aangebied

was vir die grond. Andere praat al van £100,000 en vir partij was dit nog nie goed genoeg nie.

Van Gert hoor jii niks nie. Hij hou hom stil. Van verkoop wil hij nog niks weet nie. Maar oom Hermanus hoor tog, dat hij baing laat werk op die nuwe grond en dat die één bokwagrag met planke en hout na die ander daarheen gaan en afgelaai worde.

Al die dinge was net soos edik op salpeter. Dag en nag het die ding hom gepla. Lang kon dit nie meer duur nie. Afgunsduiwel was hard besig om die ou dood te maak.

Sijn grootste begeerte was nou om die plek te sien waar hulle die kole wil grawe. Hij wil nie glo dat die kole goed is nie. Hij was te hoogmoedig om daarheen te rij en die afguns drijf hom om tog te gaan kijk.

Hij was al 'n paar male op die kop gewees, vanwaar hij eers die grawerij gesien het. Dog met die verkijker kon hij tog nie goed uitmaak nie, wat eigenlijk daar gedaan worde. Die begeerte word nou so sterk, dat hij nie langer kan uithou nie.

Hij maak toen die plan om Saterdag alleen naar die kerk te rij en dan vroeg, voor die middagdiens, weg te gaan en die draai bij die mijn langs te maak. Hij het die ding so bereken, dat hij dan na sonder bij die mijn kon wees. Maar die maan was dan net groot en hij sou bij maanlig alles kon sien. Dan ook op 'n Sondagaand sou Gert of sijn seun seker daar nie wees nie en die kaffers wat daar werk, sou wel gaan dans hê, sodat hij 'n kans het om sonder dat iemand hom kon sien, alles te beskou.

Hoe meer hij oor die plan denk, hoe beter dat dit lijk. „Gaan stilletjies kijk,” sê die afgunsduiwel. Jij kan nie weet nie, maar miskien vind jij wel iets om Gert skade aan te breng. Jij kan in elk geval die ding sleg maak.”

Onder sulke oordenkings loop die week ten einde. Saterdagmorre maak oom Hermanus klaar.

Tante Grieta set grote oge op, toen sijn hoor dat haar man dorp-toe wil rij. Eers probeer sijn om saam te rij, maar die antwoord wat sijn krij was so, dat sijn nie weer gevra het nie en Hermanus rij alleen.

Op die dorp had hij heel wat kleine sakies te doen en toen die sowat klaar was, gaan hij naar mnr. Greefhag.

„Waar die hart van vol is, loop die mond van oor,” sê die Hollanders en so het dit ook nie lang geduur nie, of die koolmijn van Gert word bespreek.

„Alle wereld,” sê mnr. Greefhag, „die Gert is baie slimmer dan ik gedenk het. Ons wou op die dorp 'n syndikaat maak en die plaas van hom koop, maar die ou wil ons nie antwoord gee nie. Hij laat nou self werk, om eers te sien hoe die mijn is. Dit lijk of daar nou 'n ander syndikaat van Johannesburg met hom besig is. Verkoop sal hij wel, maar ons is nou bang dat sijn prijs te hoog sal wees en ons nie die slag kan slaan, wat ons gedenk het nie.”

„Denk jij dat Gert nie geweet het nie, dat daar kole op die grond was?” vra oom Hermanus.

Kan nie sê nie, dog dit is koddig, dat hij so gou uitgevinde het, dat daar 'n mijn was.”

„Was jij al bij die mijn?”

„O ja, 'n paar keer al. Gert het op vier plekke geboor en hij het ooral kole gekrij. Waar hij die geld vandaan haal om so te laat werk, weet ik nie. Gister is daar nog 'n bokwa goed heen met planke, kruut en dinamiet. Ik denk hij wil weer 'n stuk krans laat wegblaas.”

„Is daar witmense om te werk?” vra Hermanus na enige oomblikke.

„Nee, nog nie. Net kaffers, en Gert se seun kijk naar hulle. Ik denk dit is verkeerd. Die kaffers is al te onverskillig en die end is 'n ongeluk. Jij weet hoe die swartgoed is. Jij sal sien, eendag is die boel aan die brand en dit kan wel gebeur dat die koolmijn aan die brand raak en dan is die spulletjie op 'n end.

„Kan 'n koolmijn dan aan brand raak?” vra oom Hermanus toen, terwijl sijn hart klop.

„O ja, daar is nou 'n mijn aan die Vaalrivier wat brand. Die brand kan jare lang duur en al die profijt verteer.”

„Maar hoe kan 'n mijn aan brand raak?”

„Nee, dit weet ik nie,” sê mnr. Greefhag. „Soveel verstand

het ik nie van die ding nie. Ek weet, die mijngas kan aan brand slaan. Maar dit gebeur net in die diepe, grote mijne. Dat dit egter aan die brand kan raak is seker en doodkrij is baing swaar. Daarvoor moet jii baing kapitaal hê.

Die opmerkinge van mnr. Greefhag het oom Hermanus erg aangedaan.

„Als net die mijn aan die brand wou raak,” fluister afgunsduiwel, „dan was Gert in plaas van 'n rijke man, bankrot. Als 'n mens nou die ding stilletjies aan die brand kon steek! Maar hoe dit gedaan?”

Die Saterdagagaand en die nag het oom Hermanus amper niks anders gedoen dan te prakseer hoe die mijn aan die brand kon raak. Hij was te dom om die plan te gebruik. Maar die gedagte dat dit kan gedaan worde, hou hom wakker.

Nou, ik weet wel dat 'n heel partij van die lesers sal sê, dat ik stories vertel, want dat 'n ou verstandige man, soals Hermanus, nooit so verkeerd en so dom sal wees om 'n ander se goed te wil aan brand steek. Maar die mense ken vir afgunsduiwel nie en weet nie, dat hij 'n mens tot baing dinge kan vervoer. Denk net aan Kain, die eerste moordenaar.

Sondagmorre toen die kerkklok lui, was Hermanus nog so moeg van sijn prakseer, dat hij nie kerk-toe gaan nie, maar in sijn huis blij sit. Hij wil nou sijn tijd afwag en dan wegrij. Dit was nou sijn vaste plan. Die mijn sou hij sien.

Toen hij voor sijn raam sit, kon hij die mense naar die kerk sien gaan en dit het nie lang geduur nie, of hij sien dat Gert ook op die dorp is; en, swart manel aan, daar voorbij stap. Bijna al die mense groet vir hom. Jij kon sien dat Gert 'n rijk man begin te worde.

Hermanus was so ver blij dat hij Gert sien: nou weet hij dat Gert nie bij die mijn is nie. Willem sien hij nie, maar dit kon hom minder skeel.

Toen die middag-kerk aan was en amper sou uitgaan, saal Hermanus sijn pêrd op en rij die dorp uit. Die pad naar sija plaas en naar die koolmijn was vir 'n heel end dieselfde. Sowat 'n uur verder draai die paaie van mekaar.

Oom Hermanus rij langsaam, 'n stap en 'n draffie. Ou Stuit-

niet weet nie wat hom oorkom nie, dat sijn oubaas so stadig is. Net soos hij wil galop, word hij ingehou.

Baing gedagtes gaan deur die ou se hoof. Die Sondag-stilte werk met hom. Dit was die eerste maal in sijn lewe dat hij die Sondag in die dorp deurbreng, sonder naar die kerk te gaan, siekte uitgesonder. Hij voel al te sleg.

Hij begin grote lus te krij om maar naar huis te rij en hom verder oor Gert en die koolmijn nie te bekommer nie. Tot nog toe het die hele ding hom net verdriet aangedaan. Hij het hom vasgeloop met die stuk grond en moet nou planne maak om te betaal. Sijn familie is teen hom, want hij kan goed merk dat Grieta en Fija, al praat hulle nie, tog erg spijt het dat hij so teen Gert is. Hij voel dat hij snags nie kan slaap nie en dat, als hij so aangaan, hij netnou gek sou wees en dat dit veel beter vir hom is stilletjies te sien om die grond sonder veel skade te verkoop en tevrede te wees. So rij hij voort tot bij die uitdraai-plek. Stuiniet vat natuurlik die pad huistoe.

Vir 'n paar oomblikke het Hermanus hom laat begaan, maar toen trek hij die teuels op en hou stil.

„Laat ik nou sien wat ik sal doen,” sê Hermanus bij homself, terwyl hij langsaam afklim en sijn pijp uithaal om dit te stop.

„Sal ik huistoe rij? of sal ik naar die mijn gaan? Ik het tog al te lus om die mijn te sien. Dit is waar, Gert het mij tog al te veel laat vasloop en nou is hij rijk en als ik nie oppas nie, word ik arm. Ik kan mijn hare uit mijn kop trek als ik denk, hoe ik gefop is. Nee, huistoe rij doen ik nie. Sien wil ik hoe die ding lijk en miskien krij ik nog 'n kans om mij te wreek.”

Afgunsduiwel lag, toen hij merk dat Hermanus tog sijn sin dien, op sijn pêrd klim en die pad naar die koolmijn inslaan.

Nou dat Hermanus eenmaal besluit het, denk hij nie meer aan omdraai nie. Hij rij nog altijd op 'n stappie om so te wag totdat die son onder is en die maan opkom. 'n Paar plase gaan hij virbij, sonder egter aan te rij. Partijkeer rij hij deur die veld.

So gaan die liewe Sondag om. Die son gaan net onder toen hij bij die kop kom, vanwaar hij die mijn kon sien. Hier saal

hij 'n half uurtjie af, want Stuitniet was al baing moeg. Toen die daglig heeltemaal weg was, klim hij op en rij verder.

Dit gaan toen nie meer op 'n stappie nie maar op 'n harde galop totdat hij digbij die plek was. Daar was niemand te sien nie en daar brand ook nie vuur nie. Die ding was net soos hij gedenk het. Die laaste kaffer was weg om te gaan dans.

„Dit sal seker weer 'n boer se skape kos,” brom Hermanus bij homself, want hoewel hij blij was om niemand daar te vinde, kom sijn ou-boere-hart tog bo, toen hij alles so verlate vind.

Hij klim toen bij die mijn af, maak sijn ou rijpêrd aan 'n paal vas en loop toen rond.

Lekker krij hij nie. Ooral lê hope steenkool en hoewel hij nie veel verstand van die dinge het nie, kan hij tog wel sien dat die kole goed is en dat daar baing skijn te wees. Hij gaan toen naar die gat waar gewerk worde. Die gat was al ordentelik diep. Op 'n paar ander plekke was ook gewerk. Daar was seker al 'n vijfhonderd mud uitgehaal.

Toen hij verder rondkijk, sien hij dat hulle besig is 'n groot pakhuis te bou om die steenkool te berge en ook die ander goed wat nodig was. 'n Hele hoop planke en balke lê op mekaar. Partij planke was afgeskaaf en die skaafsels lê rond.

Dit is wonderlik in onse land, hoe onversigtig die mense is en hoe gerus vir diewe. Baing keer kom 'n mens op 'n plaas, waar die mense weg en nie 'n skepsel te sien is nie, en tog hoor jij nie so baing van steel nie. Ja, ons ou landje is nog nie so sleg nie.

Toen oom Hermanus nou so alleen ronddwaal en alles bekijk, wordt hij wettigwaar half gek van pure boosheid. Hij het nog altijd gehoop dat die mense die saak oordrijf het, maar nou hij dat self gesien het, kan hij nie meer twifel nie. Gert is 'n rijk man en hij het hom rijk gemaak.

Hij dwaal weer naar die grote gat toe en kijk in. Als die mijn tog aan brand wou raak, hoe sou hij lag! Hij sien egter dat dit nie so gemaklik sou gebeur nie. Hij kom amper bars van spijt.

Weer loop hij naar die pakhuis en gaan op 'n balk sit. Alles is doodstil, maar ineens is dit of hij 'n voetstap hoor.

Verskrik spring hij op om te luister. Hij vergis hom seker. Toen hij luister is dit weer stil.

„Daar is seker vir 'n paar honderd pond goed hier,” sê hij bij homself. „Als daar net een vonk in die skaafsel val dan is die hele boel aan brand. Als 'n kaffer net onversigtig wil wees, dan het Gert tog ten minste 'n paar honderd pond skade.”

Die hele dag het die ou al oor brand gedenk en nou kom die gedagte weer bij hom op, om pijp op te steek en bij ongeluk 'n vuurhoutjie te laat val. Niemand kon dan later sê, al vind hulle dat hij daar was, dat hij dit gedoen het.

Iedereen weet, dat als jij 'n slang op die lijf loop, dan moet jij hom dood gooi of jij moet wegloop, een van twee. So gaan dit met 'n hele partij dinge en viral ook met slegte gedagtes. Als jij met die slang gaan speel dan bijt hij vir jou, dit mis nie, en als jij met die versoeking speel, dan word hij baas.

Hermanus wou nie wegloop nie en hij wou ook nie doodslaan nie. Afgunswiweel stook die vuurtjie binnekant vinnag aan.

Dit word vir die ou daar in die pakhuis net warm. Die sweet begin hom uit te breek.

Hij denk en hij denk en gaan stadig-aan naar buite. In die vrije lug haal hij asem. Weer skrik hij en dit is weer of hij iets hoor, maar dit word weer stil. Die maan skijn so helder net of dit dag is.

Toen hij buite was begin hij lus te krij om te rook. Hij voel naar sijn pijp en tabaksak. Ja alles is reg, vuurhoutjies ook.

Die pijp word gestop, die vuurhoutjies uitgehaal, maar die wind is nou 'n bietjie sterk; die vuurhoutjie wil nie mooi brand nie.

„Ik sal maar in die pakhuis opsteek,” sê hij bij homself.

Met die pijp in die hand, gaan hij weer langzaam die halfklaar pakhuis in en sit weer op die balk.

Weer is hij in diepe gedagtes versonke, maar eindelijk steek

hij die pijp op en gooi die vuurhoutjie voor hom neer. Waar hij sit was net 'n paar skaafsels, wat deur die vuurhoutjie aan brand raak. Die kleine vlammetjie gaan op.

Oom Hermanus beskou die vlammetjies aandagtig. Meteen spring hij op en trap die vlammetjie dood.

Rokende gaan hij weer naar buite. Toen hij 'n paar minute buite gestaan het, begin afgunswiweel weer daarbinne te praat.

„Waarom het hij die vuurhoutjie niet laat brand nie. So stadig aan kon die boel miskien tog aan brand geraak het. Geen mens sou dit tog geweet hê en jij sou tog nie die boel aan brand gesteeke het nie.

Oom Hermanus dwaal weer naar die pakhuis. 'n Rukkie blij hij bij die ingang staan, maar toen gaan hij weer in.

Met al die gedagtes is die pijp weer dood.

Hij sit toen weer op 'n ander balk, waar toevallig meer skaafsel lê. Die vuurhoutjie word weer uitgehaal en die pijp opgesteeke. Zijn hand beef. Dit is net of hij die koors het.

Die brandende vuurhoutjie val net soos die eerste keer weer op die grond. Die skaafsel raak weer aan brand en weer word die vlam doodgetrap.

Opeens spring hij op, trek die vuurhoutdosie uit zijn sak; trek 'n vuurhoutjie; gooi dit weg en hol die deur uit.

Met dat hij weghol, hoor hij agter hom 'n geraas, en sien hij dat 'n man van agter die balke opspring. Wie dit was, kon hij nie sien nie maar half-dood van skrik hol hij al verder. Soveel het hij gesien, dat die man naar die plek hol, waar hij die vuurhoutjie gegooi het.

Oom Hermanus loop so hard hij kan naar die plek waar hij zijn pêrd vasgehaak het. Hij wil weg, eer die man hom kan vang. Maar eer hij bij die plek kom, struikel hij oor 'n stuk hout en val.

Hij wil opspring, dog hij kan nie. Zijn been is te seer. Dit lijk vir hom zijn been is af.

Hij probeer toen om te kruip, maar die pijn is so erg dat hij nie kan weg kom nie, en tot zijn skrik sien hij, dat die man uit die pakhuis kom naar die plek waar hij lê. Hij buk toen en trek zijn hoed, wat afgeval het, diep in zijn oge.

„Het oom Hermanus vir hom beseer?” vra 'n welbekende stem.

Oom Hermanus wou stil blij maar hij kon nie. Sijn hart gaan amper staan, toen hij merk dat dit Willem is.

Ja, dit was Willem, wat die Sondagaand oorgekom het om naar die goed te kijk. Hij het vóór oom Hermanus daar gekom en het die ou stillertjies afgeloer. Eers het hij gedenk dat dit so maar een skelm was, maar toen hij die ou sien, maak hij dadelik 'n plan klaar, met die hoop dat die ding vir hom miskien 'n goeie kans sal gee.

„Bek-hou, jong! Oppas! Kijk wat jij doen!” het Willem bij hom self gesê „en Fija is vir jou. Net oppas!”

Hij was wel skoon verwonder gewees; was egter nou bedaad. Die vuur was goed dood en hij kon nou op sijn gemak sijn planne agtermekaar set.

„Mijn been is af,” sê oom Hermanus „en ik kan nie opstaan nie. Als ik net eers op die perd is, dan sal ik wel huistoe kom.”

Willem buk toen en kijk naar die been. Toen hij 'n bietjie gevoel het, sê hij: „Nee oom, ik glo nie dat die been af is nie, maar hij is wel geswel. Hij is seker verstuit. Oom sal nooit kan rij nie. Wat denk oom, sal ou Stuitniet in die kar trek?”

„Hij is eigenlijk 'n rijperd, maar ik het hom ook al in die kar gehad.”

„Nou dit is goed,” sê Willem. „Hier is 'n ou buggie met 'n paar tuige. Mijn perd is ook hier en trek goed in die kar. Oom moet net stil blij lê. Ik sal die perde bring en inspan en vir oom kom haal om huistoe te bring. Maar als oom wil, kan oom naar onse huis gaan, dit is nader.”

„Nee Willem, asseblief nie, bring mij naar mijn huis.”

Willem gaan weg. Die kwartiertjie wat oom moes wag, was seker die swaarste kwartiertjie wat hij in sijn lewe gehad het. Hij prakseer wat hij sal sê: hij is seker dat Willem hom gesien het. Sijn hoof was al kaal, maar hij kon die paar ou haartjies, wat hij nog het, ook gerus uittrek van spijt. Nou vind hij uit hoe afgunswiduel hom in die vuur gelok het.

Willem maak alles gou in orde. Die twee perde word inge-

span. Hij help oom Hermanus bij die buggie op en vat die leisels.

Die pijn was baing erg, hoewel Willem so verstandig mogelijk rij. Oom Hermanus begriip, dat hij tog enigsins moet verklaar hoe hij op die plek kom en boweal, dat hij moet sien dat Willem sijn mond hou. Willem wil nie eerste praat nie.

„Jij sal wel verwonder wees dat ik daar bij julle mijn was, Willem!”

„Jaaa... oom!” sê Willem met 'n regte Afrikaans-gerekte ja—wat allesbehalwe toestemming beteken.

„Ik was toevallig daarlangs gekom en toen denk ik, ik moet tog eens gaan kijk hoe die mijn lijk. Ik het toen 'n bietjie rondge-loop en so het ik ook in die pakhuis gekom. Daar het ik geskrik. Ik het gedenk dat jij 'n skelm was. Ik het net baing geskrik en nie reg geweet wat ik gedaan het nie.”

„Jaaa... oom!” sê Willem.

„Wat het jij gedenk, Willem?” vra oom na 'n rukkie.

„Ik het gedenk dat dit 'n rondloper Engelsman was,” sê Willem.

„Jij het ook so onverwags van agter die balke gekom,” herneem oom Hermanus. „Ik het so geskrik dat ik amper denk, ik het skade gemaak.”

„Ja,” sê Willem. Die boel was amper aan die brand, maar ik het die vuurtjie dood gemaak.

Oom Hermanus blij toen stil. Die pijn in die been was ook al te erg. Oordenkings was allesbehalwe aangenaam.

Toen hulle digte bij die Huis kom, begin oom Hermanus weer, hoewel die woorde hom half in die keel blij sit.

„Kijk, Willem, jij moet mij maar alleen aan ou tante die saak laat vertel en jij moet ook nie met die mense daarvoor praat nie. Die mense sal net vir mij uitspot en uitlag. Ik sal wel hier sê, hoe die ding gekom het. Jij kan maar stil blij.”

„Ja,” sê Willem weer, dog voeg daar toen gou bij: „Oom kan gerus wees, ik sal van die ding nie praat nie.”

Dit was al laat in die aand toen hulle bij die plaas van oom Hermanus kom.

DIE AFGUNSDUIWEL.

„Mijn been is af,” seg oom Hermanus. (Pag. 225)

Voordat hulle die werf oprij, laat oom Hermanus 'n oomblik stil hou.

„Kijk, Willem,” sê hij, „jou ou tante sal baing skrik als als ik met die buggie aankom. Ik denk jij moet maar hier bij die kraal stil hou. Ik sien mijn perde is in die kraal. Span mijn pêrd uit en jij kan die ou wit merrie inspan. Sij trek goed Jij kan haar net losmaak. Ik sal wel huistoe kom, help mij maar 'n bietjie.”

Nou, Willem was glad nie so dom nie, om te begrip, waarom oom nie wou hê nie, dat hij saam huistoe moet gaan. Hij was ook net blij, want hij voel dat hij anders net in moeilikheid sou kom, om oom Hermanus se woorde waar te maak. Hij rij toen naar die kraal, waar die pêrde staan, klim daar af en het gou genoeg die wit merrie, wat al horing-oud was, in hande en ingespan. Natuurlik was die honde van die plaas almal blaffende toegeloopt, dog op 'n woord van oom Hermanus, was hulle stil geblij.

Toen die ou wit merrie ingespan was, saal Willem vir Stuitniet op en help die ou in die saal. Oom kerm van pijn, maar hou uit. Nadat hij eers vir Willem laat belowe het om nie te praat nie, neem hij afskeid.

Willem draai om en toen hij agteruit kijk, sien hij dat oom Hermanus stadig-aan voortsukkel tot bij die deur. Toen gee hij die ou merrie 'n raps en rij weg.

Sijn plan was klaar. Volgende week Saterdag gaan hij naar Fija kuier.

„Ik wil sien of die ou nou 'n suur gesig sal opset, als ik kom. Mijn eige pa sal ik wel omhaal; daar set ik vir ma aan.” So denk hij laggende en bou die lugkastele, wat ons almal gebou het, toen ons jong was en waarvan nou ons oud is, tog 'n paar huisies oorgeblij het. Nie so mooi als ons gedenk het nie, maar tog mooi en lekker genoeg om daarin aangenaam te woon, totdat ons die nuwe huis deur genade daarbo krij.

Wat oom Hermanus aan tante Grieta gesê het, durf ik nie vertel nie. Ik denk die waarheid was gespaar. Die ou tante kon nie uitmaak nie hoe die ongeluk gekom het. Eers was oom

Hermanus bijna flou van die pijn en toen hij 'n bietjie bedard was, wou hij nie praat nie.

Die been was egter nie so beseerd nie als hij eers gedenk het. Hij was net baing opgeswel en Hermanus moes 'n paar dage in die bed blij. Op die end van die week was hij al so ver beter, dat hij in die v o o r h u i s kon sit.

Saterdag toen die son net wou ondergaan, sit Fija voor die deur en kijk rond. Alles was ewe mooi, maar haar hart voel nie lekker nie. Die week was 'n sware week gewees. Haar ma het partijkeer met rooie oge geloop net of sij gehuil het, en haar pa was so koddig en stil, dat sij nie weet wat te doen nie. Ou Platjie het haar gesê dat hij duidelik 'n buggie bij die kraal gesien het dat die ou wit merrie ook 'n paar dage weg was. Toen hij met oubaas daarvoor wil praat, het die ou gesê dat hij sijn mond moet hou.

Toen sij so sit en rondkijk, sien sij met verwondering 'n man aankom. Jij kan so maar van ver-af sien, hij kom om te vrij. Die pêrd loop kop voor die bors en die saalkleedjie was net pronkerig. Haar hart sê vir haar wie dit is en voordat sij nog goed kon sien, is Willem al bij haar. Sij durf hom amper nie afnooi of vra om af te saal nie, so bang is sij vir haar pa. Maar Willem is houtgerus, saal ewe bedard af en kom in die huis.

Oom Hermanus het hom ook al gesien en was doodsbleek geworde. Tante Grieta denk dat dit van kwaadheid is en maak haar klaar om mooi te praat, dog toen Willem binnekom, sien sij tot haar verbasing, dat oom Hermanus op sijn manier nogal vriendelik is. Hij steek sijn hand uit om Willem te groet.

Fija staan met grote oge dit aan te kijk en weet nie wat sij moet denk nie.

„Ons het gehoor, dat oom Hermanus 'n o n g e l u k gehad het en ik het oorgekom om te hoor, hoe dit met oom gaan,” sê Willem.

„O! dit beteken niks nie, ik is al weer beter. Die mense maak ook altijd 'n ding groter dan dit is,” antwoord Hermanus, wat nie lus het om verder daarvoor te praat nie en die gesprek op ander dinge breng.

Dat die ou met homself opgeskeep was, kon iedereen wel sien

en sodra die ete afgeloop was, soek hij sijn kamer en bed op, die twee jong mense alleen latende, waarlik nie tot hulle spijt nie.

„Maar, Willem, wat het daar dan gebeur dat pa so vriendelik is?”

„Towerstokkies!” sê Willem laggende. „Jij weet ons het 'n ou slamaaier op ons werf.”

„Gekheid,” sê Fija; maar Willem begin andere dinge te praat en voordat hulle daarom denk, is dit laat en kom ou tante toevallig in, waarop die gesprek afbreek.

Die lesers kan nou op hulle gemak seker wel die end van die storie bijmaak: Hoe Willem nog wel meer Saterdagse gekom het en hoe oom Hermanus glad teen sijn sin op die end, sonder veel te praat, sijn toestemming moes gee. Die saak loop vir die ou baing beter af dan hij verdien het, daar Willem die stuk grond, waaraan Hermanus het blij hang, oorneem, sodat Fija tog daar woon.

Die mijn werd goed verkog en Gert word 'n rijk man, maar afgunswaardig, wat vir 'n rukkies in oom Hermanus se hart dit swaar gekrij het, het nooit heeltemaal doodgegaan nie en het gemaak, dat Hermanus, soos die mense sê, seker 'n paar jare voor sijn tijd doodgaan.

Toen Willem met Fija kerk-toe rij, was Hermanus siek, dog die vrolikheid was daarom nie minder gewees nie. Al die vroe-gere swaar was vergeet en iedereen prijs die gelukkige paar.

Eén saak egter hinder Fija en dit was, dat sijn nog nooit daaragter gekom het, wat daar eigenlijk die aand gebeur het. Toen hulle op die kar huis-toe rij, vra sijn ewe vriendelik: „Maar Willie hoe het jij vir pa so mak gemaak?”

„Met Slamse towerstokkies, soos ik reeds gesê het,” antwoord Willem laggende.

„Nee, Willie, moet mij nie vir gek hou nie. Kijk, ik sal nou nie verder praat nie, maar voordat ons 'n jaar verder is, sal ik dit weet. Ik wed jou.”

Ik weet nie seker nie, maar ik denk Fija het dit gewin.

en sodra die ete afgeloop was, soek hij sijn kamer en bed op, die twee jong mense alleen latende, waarlik nie tot hulle spijt nie.

„Maar, Willem, wat het daar dan gebeur dat pa so vriendelik is?”

„Towerstokkies!” sê Willem laggende. „Jij weet ons het 'n ou slamaaiër op ons werf.”

„Gekheid,” sê Fija; maar Willem begin andere dinge te praat en voordat hulle daarom denk, is dit laat en kom ou tante toevallig in, waarop die gesprek afbreek.

Die lesers kan nou op hulle gemak seker wel die end van die storie bijmaak: Hoe Willem nog wel meer Saterdag gekom het en hoe oom Hermanus glad teen sijn sin op die end, sonder veel te praat, sijn toestemming moes gee. Die saak loop vir die ou baing beter af dan hij verdien het, daar Willem die stuk grond, waaraan Hermanus het blij hang, oorneem, sodat Fija tog daar woon.

Die mijn werd goed verkog en Gert word 'n rijk man, maar afgunswidewel, wat vir 'n rukkie in oom Hermanus se hart dit swaar gekrij het, het nooit heeltemaal doodgegaan nie en het gemaak, dat Hermanus, soos die mense sê, seker 'n paar jare voor sijn tijd doodgaan.

Toen Willem met Fija kerk-toe rij, was Hermanus siek, dog die vrolikheid was daarom nie minder gewees nie. Al die vroe-gere swaar was vergeet en iedereen prijs die gelukkige paar.

Eén saak egter hinder Fija en dit was, dat sijn nog nooit daaragter gekom het, wat daar eigenlijk die aand gebeur het. Toen hulle op die kar huis-toe rij, vra sijn ewe vriendelik: „Maar Willie hoe het jij vir pa so mak gemaak?”

„Met Slamse towerstokkies, soos ik reeds gesê het,” antwoord Willem laggende.

„Nee, Willie, moet mij nie vir gek hou nie. Kijk, ik sal nou nie verder praat nie, maar voordat ons 'n jaar verder is, sal ik dit weet. Ik wed jou.”

Ik weet nie seker nie, maar ik denk Fija het dit gewin.

DIE BAAS-DUIWEL.

HOOFSTUK I.

„Ja mijn liewe neef ! dit is toch maar die waarheid, als iemand vroom wil lewe en die Here wil dien, dat hij baing vervolging moet verdra, en dat die mense kwaad van hom praat. Is dit nie so nie, mister Olmans ?”

„Ongetwijfeld seker, oom Arnoldus,” antwoord die man, tot wie die aanmerking was gerig, „ongetwijfel seker ! Daar is nie 'n enkele dag, dat ik dit nie moet ondervinde nie. Die mense wat in die wereld leef, strooi allerlei praatjies van mij rond en daar is baing van die vriende wat dit ook glo. Gister was oom Karel nog bij mij op mijn kantoor en die ou het mij net lelik aanstoot gegee. Ik sal maar nie vertel wat hij gese het nie, want dat sou oom ook seer maak.”

„Ik is al gewend om seergemaak te worde en viral deur die ou broeder; maar ik is geduldig. Wat het die ou gesê ?”

„Hij het vir mij eers gevra, of dit waar is, dat oom besig is om Rooiheuvel te koop en uit Flip se hande te krij en toen ik so maar 'n ontwijkende antwoord gee, sê hij, dat ik en oom Arnoldus net twee skelms en knoeiers is en dat hij wel sal sorre, dat van die hele ding niks kom nie. Ik het vir mij toen maar stilgehou en nie antwoord gegee nie. Die ou het toen boos weggegaan. Ik het net lus om die saak voor die kerkeraad te bring.”

„Laat dit tog staan, mister Olmans. Jij weet die kerkeraad is baing partijdig en meneer kan nie kwaad van oom Karel hoor nie. Nou, om sijn boosheid gee ik niks nie. Ik het geleer om

geduldig te wees. Maar ik denk daarom, dat ons die saak van *Rooiheuvel* moet deurdruk. Nie dat ik vir oom Karel bang is nie, maar dis tog goed om 'n end aan die ding te maak. Die mense sal dan wel sien, dat wat ons doen, die beste is. Het jij die rekeninge van MacAlpine al ontvang?"

Mister Olmans haal nou 'n paar papiere uit sijn sak en lê die voor oom Arnoldus neer, wat dit noukeurig deurkijk.

Terwijl die twee persone, van wie ons die gesprek afgeluister het so besig is, sal ons die vrijheid neem om rond te kijk en die sprekers te beskouw.

In 'n grote stoel aan 'n tafeltjie, sit oom Arnoldus, 'n man van omtrent 50 jaar. Hij is lang en mager, met 'n kale kop en ingevalle mond; gewoonlik is daar 'n glimlag op sijn lippe; maar als hij nukkerig is, laa hij netnou die paar tande sien, wat hij nog oor het. Sijn voorhoof is hoog en jij kan somaar sien, dat hij nie 'n domme man is nie. Sijn kleine maar glinsterende oge bevestig dit. Die manier van sijn praat is nogal témerig en hij ken die Bijbel van Génesis tot Openbaring. Hij is baing lief om Bijbel-tekste te gebruik, sodat sijn gesprek partijkeer net 'n halwe preek is.

Oom Arnoldus was eigenlijk nie 'n ou inwoner van ons dorpie Praatville nie, dog het ewewel al enige jare daar gewoon.

Hij het uit die boland gekom, toen hij weduwnaar was. Te Praatvile het hij kennis gemaak met 'n weduwe, wat nogal iets besit en het toen met haar getrou. Die mense sê, dat hulle nogal goed lewe. Die weduwe was dan ook 'n goeie mens; want als sij net genoeg koffie en 'n vet karbenaatjie krij, dan was sij gou tevrede. Sij het maar 'n paar kinders van haar eerste man gehad. Die was al groot en het gou pad gegee toen oom Arnoldus in die huis kom.

Een jongkerel het in die huis geblij, 'n susterskind van tante Sannie, die vrouw van oom Arnoldus. Hij was 'n weeskind en het sijn ouders vroeg verloor. Tante Sannie het hom toen aangeneem als kind en toen sij met oom Arnoldus trou, het sij hom nie wil laat gaan nie. Die jonge kind, sijn naam was Flip, was een van die mense, waarvan jij eigenlijk nie kan sê nie of hulle verstand genoeg het om deur die wereld te kom. Hij was nie

onnosel genoeg om glad niks te weet nie, maar het ook nie genoeg verstand nie om sijn sake behoorlik te bestier. Hij het so geleer en oom Arnoldus het hom so ver gebreng, dat hij aangeneem was. Volgens oom Arnoldus se klagtes, had hij baing swaar gehad om Flip geleerd te krij en het hij nog baing swaar. Maar oom Arnoldus sê altijd, dat dit sijn roeping was om arme wese te help en partij mense, wat nie verder kijk nie dan hulle neus lang is, het vir oom Arnoldus baing geprijs. Oom Karel was egter van 'n ander gevoel.

Vóór Flip se vader gestorwe is, het hij vir oom Karel, wat sijn neef was, tot voogd oor Flip aangestel en solang Flip onmondig was, het die ou wel gesorre, dat die goed, wat aan Flip nagelaat was, ongeskonde geblij het; maar nou was Flip 'n paar jare mondig en oom Karel kon niks maak nie. Hij sien partij dinge gaan verkeerd en, hoe vroom oom Arnoldus ook praat, oom Karel het hom nie vertrou nie. Nou kom daarby dat Flip aan vrij geraak het, want 'n mens moet al baing onnosel wees, om dit nie te kan doen nie. Die nooi, naar wie Flip vrij, was knap; fluks om te werk en oom Karel het niks daarteen gehad nie. Die enigste ding was haar armoede en oom Karel vrees, dat haar hele familie op Flip se nek sou kom lê. Anders was hulle knappe mense.

Die man aan die ander kant van die tafel was 'n seker mister Olmans, 'n agent. Hij was nog nie lang op die dorp nie, maar deur sijn vriendelikheid het hij al baing klandisie gekrij. Sijn uiterlik was nie ongunstig nie. Wel het die kwaaijongens hom die naam van „maer Goliat” gegee, omdat hij so lang en maer was, maar anders sien hij daar goed uit. Net sijn oge was nie mooi nie. Hij kon 'n mens nie goed aansien nie. Hij kijk altijd so 'n beetje skuins weg.

Vrome mense is daar maar min in die wereld; dog vrome agente is baing min. Nie dat daar nie vrome agente is nie. Ons het agente geken, wat 'n voorbeeld was vir andere christene. Ons sê nou net, dar is *min*; en baing mense gaan liewers naar 'n agent, wat die naam het van 'n bietjie skelm te wees, viral als hulle 'n slegte saak het. Die mense op Praatville het dan ook vreemd opgekijk en hulle verwonder, toen hulle sien dat mister

Olmans nie alleen 'n trouwe kerkganger was nie, maar ook 'n voorganger in die bidstonde. So iets het hulle nog nooit gesien nie.

Ou Meneer,—want dit was nog in die tijd, dat die ou predikant op Praatville was,—het niks van mister Olmans gesê nie; maar toen in die kerkeraad voorgestel worde om die kerksake, in plaas van aan meneer Meyer, nou aan Olmans te gee, het hij net kortaf „nee” gesê en die kerkeraad wis wel, dat dit die end was.

Die kamer, waarin die twee mense sit te praat, was 'n gewone boerekamer op die dorp, maar daar was 'n bietjie meer boeke in dan wat jij in 'n boerewoning vinde. Die meeste van die boeke was „Auteurs”, soos hulle dit in die onderveld noem. Oue skrywers soos Brakel, Smytegeld, ens. Van die nuwe skrywers wil oom Arnoldus niks weet nie.

Toen oom Arnoldus die papiere deurgekijk het, lê hij dit neer. Hij neem toen 'n potlood en begin te sijfer. Op die end sê hij :

„Kijk, mister Olmans ! ik sien, als ik goed gereken het, dat Flip net 80 pond 6 shillings skuldig is. Is dit al?”

Mister Olmans haal sijn sakboekie uit, reken 'n bietjie en sê : „Ja, oom, jij het net reg. Ik het dit ook so.”

„Is Flip nie meer skuldig nie?”

„Daar is nog 'n paar rekeningetjies, maar dit bedui nie veel nie.”

„Ik het gedenk, dat Flip meer skuldig was, mister Olmans ! Die sommetjie is baing klein ! en als die mense hoor dat die plaas vir so min verkoop is, sal hulle baing praat; viral oom Karel en die klomp van Vaalbank; jij weet mos dat Flip naar een van die dogters vrij.”

„Ja, ik het dit gehoor, oom, en die nooi is net parmantig. Ons sou wel kan wag en Flip 'n bietjie meer skuld laat maak. Maar ik is bang, dat hij netnou gaan trou en dan is die vrou baas. Flip is net 'n man om deur 'n vrou geregeer te worde.”

„Maar Olmans, als ik vir Flip sê, dat hij die nooi moet laat staan, sal hij dit seker doen. Hij doen altijd wat ik vir hom sê.”

„Moe nie glo nie, oom,” sê Olmans, terwijl hij sijn hoof skud, „Moe nie glo nie. Sulke mense als Flip, als hulle wil, is baing

stijfhoofdig en die nooit sal nie opgee nie. Dit is vir haar 'n hele uitkoms. Ons moet net sê dat alles in orde kom. Die hele ding doen ons tog om Flip te help."

„Og ja!" sê oom Arnoldus, „ons doen alles in syjn belang. Die arme kerel sal tog syjn goed deurbreng en daarom is dit beter dat ik daarnaar kijk."

„Ja, so denk ik ook en daarom het ik die koopbrief so beskrywe. Ik het dit so gemaak : oom koop die plaas vir £2.500. Oom betaal dan eers die skulde en Flip hou syjn lewensreg uit. Die lewensreg reken ons op £2.000, sodat oom gerus kan sê, dat oom £2.500 vir die plaas gee. Op die manier kan Flip altyd op syjn plaas woon en hij kan syjn goed nie deurbreng nie."

„Maar 'n ander kan Flip se lewensreg koop, nie waar nie?" vra oom Arnoldus, terwyl hij mister Olmans met halfgeslote oge aankijk.

„Dit is 'n saak van latere datum, oom Arnoldus. Ons sal wel oppas dat dit nie in verkeerde hande kom nie. Ons moet nou eers die koop van die plaas in orde maak. Die prokurasie het ik deur mister Meyer, wat vrederegter is, laat teken. Ik is ook wel vrederegter, maar ik denk dit is die beste. Oom Dirk en Koos was getuigen. Ik het die saak so uitgelê, dat niemand kan sê, dat Flip onder-deur gesprong is. Ons het ook nie nodig om die geld dadelik te betaal nie. Ik het aan Flip gesê : ons sal nou eers syjn skuld betaal. Maak hij nog meer skuld, dan kan oom hom nog weer geld voorskiet. Als die ergste gebeur, dat Flip te veel skuld maak, dan kan oom net syjn lewensreg koop. Laat dit maar aan mij oor."

„Dit is goed," sê oom Arnoldus. „Ons twee kan later wel afreken."

„Die afrekening het nie haas nie," sê Olmans. „Dit sal wel reg kom."

Oom Arnoldus vat weer die papiere en kijk hulle deur. Met 'n vergenoegde glimlag lê hij hulle eindelijk neer en vrywe syjn hande.

„Kom!" sê hij, laat ons nou wat gebruik, Olmans! Wat sal jij neem, 'n bietjie whisky of Kaapse brandewijn?"

„Gee vir mij 'n bietjie whisky. Ik is 'n goeie tempelier en mag

nie drank gebruik nie. Maar die dokter het gesê, dat ik so nou en dan 'n bietjie whisky moet neem vir mijn maag, wat baing swak is."

Olmans se maag was ongetwyfeld swak; want hij moes die whiskey-medisijne meer dan eens op 'n dag gebruik.

Die whiskey bottel kom uit 'n kassie te voorskijn en die twee mans sit netnou op hulle gemak lekker te drink. Opeens spring Arnoldus op, vat die bottel en die glas weg en set dit in die kas en toen Olmans verskrik opkijk sê hij :

„Daar is ou Karel en die predikant. Hul kom hiernatoe, dit kan jij glo. Hulle kom seker oor die plaas praat. Die ou kerel het vervas die predikant omgehaal om saam te kom. Ik het mos al vir jou gesê, dat hij met die predikant net maak wat hij wil. Kijk, hulle kom reguit naar ons toe."

Mister Olmans het opgestaan en sijn hoed gevat om weg te gaan.

„Nee, Olmans ! moenie weggaan nie; blij hier. Jij kan vir mij help als hulle mij beskuldig dat ons knoei en jouself verdedig."

Olmans kijk skuins deur die venster en toen hij sien dat die twee mans al amper bij die huis was, set hij sijn hoed weer af.

„Ja, oom ! ik denk ook dat dit beter is dat ik blij. Is Flip tuis ?"

„Ik denk hij is in die buitekamer, maar wat sou dit Olmans ?"

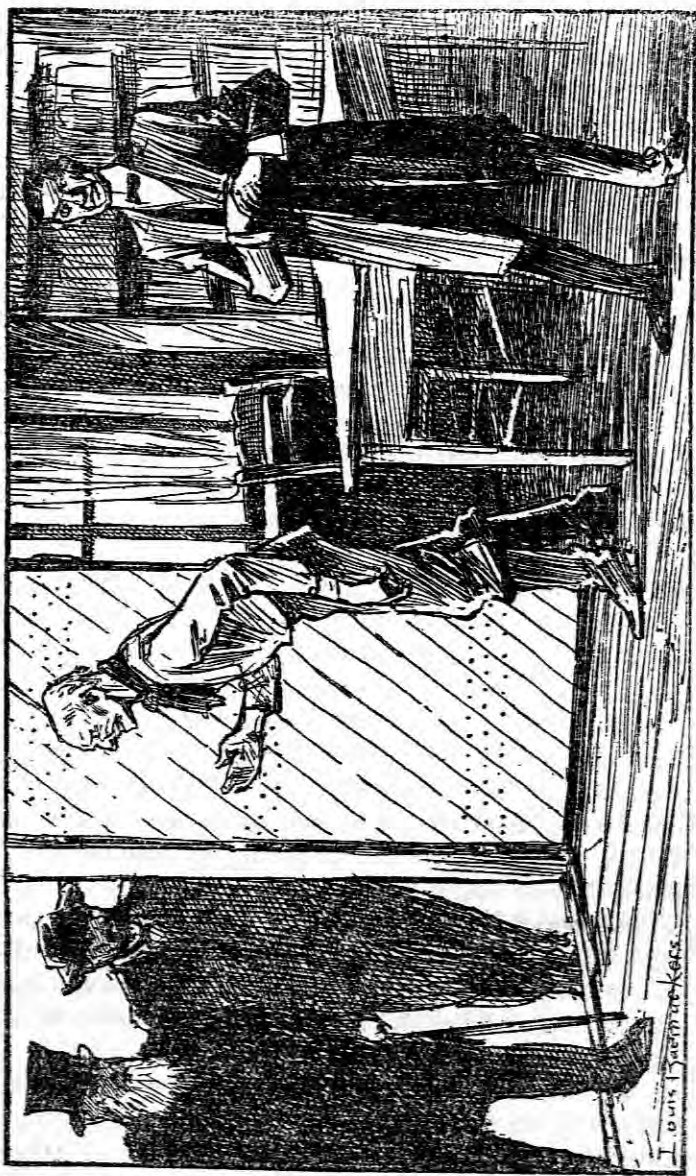
„Als oom Karel oor die plaas gaan praat, dan kan oom vir Flip laat binnekom."

Oom kijk vir Olmans verwonderd aan en wil tege praat; maar daar was geen tijd nie.

Net soos hij gedenk het, oom Karel en meneer is bij die voordeur. Oom Arnoldus spring op en maak ope.

„Kom in, meneer ! Kom in, oom ! Ik is blij om julle te sien. Julle kom seker kijk hoe dit met mij gaan. Ja, kom in ! Mijn grootste vermaak is om te sien, dat die broeders naar mij omkijk. Huisbesoek is tog so heerlijk. Om met broeders en viral met 'n leeraar oor die siel te praat is so vertroostend. Kom in. Hier is mister Olmans ook. Ons sal 'n aangename gesprek hê, nie waar nie ?"

Die vloed van woorde en die vriendelikheid van oom Arnoldus

DIE BAAS-DUIWEL.

„Kom in, meneer! Kom in, oom! Ik is blij om julle te sien. (Pag. 236).

het oom Karel maar half aangestaan en toen hij mister Olmans sien, word sijn gesig, wat al knorrig genoeg lijk, nie vriendeliker nie. Ook meneer staan 'n oomblikkie stil, net alsof hij denk of hij sal ingaan of nie; op die end gaan hij egter naar binne.

Olmans steek sijn hand uit om te groet, maar oom Karel laat dit bij 'n knikkie met sijn hoofd en gaan toen sit.

„Ik het nie gekom om te gesels nie, neef Arnoldus,” sê hij, na 'n oomblikkie van swijge; maar om oor Flip se plaas te praat. Ik het meneer gevra om saam te kom.”

„Om oor Flip se plaats te praat!” sê Arnoldus verwonder. „Ik weet nie wat daaroor te praat is nie, maar ik is tevrede. Ik sou anders liewers oor onse sielstoestand wil praat. Die drukkende hand is so op onse land en volk, dat dit tijd is om tot inkeer te kom.”

„Juistement broer! Dit is net soos die apostel sê: ons is bedorwe van natuur. Ik het hier soon mooie preek van 'n oue skrywer oor die bedorvenheid. Als oom wil, kan ik dit vir oom gee om te lees.”

„Ik krij teenwoordig skaars tijd om die bijbel te lees, maar ik is ook nou nie gekom om oor preke te praat nie. Ik wil net weet of jij Flip se plaas vir £80 gekoop het of nie?”

„Vir £80? Hoe kan jij so praat, broeder! Jij moet baing sleg van mij denk. Ik reken dat ik ten minste £2.500 vir die grond gee. Is dit nie so mister Olmans?”

„Ongetwijfeld!” antwoord hij. „Dit is die minste wat 'n mens kan reken. Oom kan sê dat oom £3.000 gee.

„Maar ik het tog vir vas gehoor dat jij net omtrent £80 vir Flip betaal. Hij het self so gesê.”

„Ik denk, oom Arnoldus,” sê Olmans, „sal dit nie beter wees dat Flip ook bijkom, dan kan oom self hoor wat hij gesê het?”

Eers skud Arnoldus effentjies sijn hoof, maar Olmans wenk vir hom en toen sê hij: „Ja, dit sal nie kwaad wees nie. Ons moet Flip roep. Ik denk hij is tuis.”

Oom Arnoldus staan toen op en gaan die kamer uit. Na enige oomblikke kom hij met Flip terug.

Flip was 'n tamelik uitgegroeide jonge kerel met 'n onnosel gesig. Jij kan so maar aan hom sien, dat hij een van die arme

mense was, wat nes skape in 'n wereld van wolwe, maar min kans het om deur te kom. Vir oom Karel was hij vreselik bang. Van sijn kindsheid af het oom Karel se barse stem en kortafmanier van praat hom die skrik op die lijf geja. Dit was wel jammer, want daardeur het hij nooit kon verstaan, dat oom Karel sijn beste vriend was nie, en Arnoldus dus, wat hom altijd met mooie woorde voorkom, nie te vertrou was nie.

Toen Flip die kamer inkom en meneer met oom Karel daar sien sit, raak sijn koerasie so maar weg. Die ding lijk al te baing op 'n konsistorie-saak en Flip was bang vir die swartspan.

Die beste sou gewees hê, dat oom Karel hom wat tijd gegee het om reg te kom, maar dit was oom se geaardheid nie. „Sê, Flip!” so bars hij uit amper voordat hij gegroet het, „het jij mij nie vertel, dat oom Arnoldus jou plaas vir £80 onder jou uit verkoop het nie?”

Flip word doodsbleek en begin te hakkell: „Ik weet nie, oom!”

„So! weet jij nie? Sê liewers dat ik lieg,” gaan oom voort. „Jij weet ook niks nie, en in die tussentijd laat jij 'n ander jou vader se plaas vat.”

Met 'n glimlag van genoeg, wat hij nie kon verberg nie, sien Olmans dat Flip altijd meer in die war raak. Meneer sien ook wel dat die ding verkeerd gaan en sê toen: „Bedaar tog broeder! Flip moet 'n bietjie tijd hê om na te denk, nie waar nie, Flippie? Jij het tog seker met oom Karel oor die plaas gepraat?”

„Ik denk so, meneer! Oom Karel en ik het gepraat; maar ik weet nie meer reg wat ik gesê het nie. Oom Karel het mij voorgekrij, omdat ik in die winkel skuld gemaak het, en toen het ik gesê, dat oom Arnoldus die skuld sal betaal.”

„En jou plaas vat,” val oom Karel in.

„Bedaar tog, broeder!” sê meneer. „Moe nie aanstoot gee nie.”

„Laat hom maar begaan, meneer!” sê Arnoldus, „ik is aanstoot gewend en ik het genade genoeg om aanstoot te verdra.”

Hoewel hij so praat was Arnoldus egter so doodsbleek, dat elkeen kon sien dat dit hom moeite kos om sijn toorn in te hou.

„Dog, gee jij dan nie net £80 vir die plaas nie?” vra oom Karel, terwyl hij toornig opspring. „Dit is al wat ik wil weet.”

„Wat ik vir die plaas gee, gaan niemand aan nie,” antwoord Arnoldus, wat nou weer heel bedaard was; en ik sien ook nie, at ik aan die broeders rekenskap verkuldig is nie; maar ik wil tog wel aan meneer vertel hoe die saak is; en dan kan meneer self sien, dat ik dit goed meen. Ik het nie nodig om mij te verdedig nie, dog die apostel sê: 'n Mens moet altijd gereed wees om rekenskap te gee.”

„Die woorde van die Apostel het juis nie die betekenis nie, broeder, maar ik is bereid om jou te hoor,” antwoord meneer. „Jij kan egter verstaan, dat ik alleen met broeder Karel saamgekome het om vrede te hou. Ik is nie regter nie, ten minste nou nog nie.”

„Reg so!” sê Arnoldus, „maar als iemand belaster worde, dan moet hij hom self verdedig en Flippie is nou self hier om te sê, of ik die waarheid praat. Nie waar nie, Flippie?”

„Ja oom;” sê Flippie, wat al die tijd sit planne maak om uit die nouwe kamertjie uit te kom. „Ja, oom praat die waarheid.”

„Hoe kan jij sê dat oom Arnoldus die waarheid praat?” bulder om Karel. „Hij het niks gesê nie.”

„Bedaar tog, broeder!” sê meneer, wat al nukkerig worde. „Jij maak Flip in die war en onskom nie verder nie.”

Al wat oom Karel toen kon doen was pijp opsteek. Hij rook soos 'n skoorsteen.

„Ja, meneer!” herneem Arnoldus. „Dit is vir 'n Christen baing swaar als hij belaster worde, doch hij moet dit maar dra. Ik is al baing belaster, dit weet meneer wel.”

„Ja, daar is genoeg stories oor jou,” brom Karel, half hardop. Arnoldus neem geen notisie van oom Karel se brommerij nie.

„Kijk meneer!” so gaan hij voort, „jij sal self moet erken dat ik reg gehandel het. Flip is in mijn huis groot geworde en ik reken hom als mijn eige kind. Jij weet, hij het die plaas van sijn ouers geërwe en daar is baing skelms in die wereld, wat

hom seker op die een of ander manier die plaas sal afneem. Flip is nie mans genoeg nie om vir sijn sake op te kom. Die ding het al begin. Hij is al in skuld geraak bij die winkeliers en so sal dit aangaan tot die plaas in die hande van die Engelse is. Ik het toen lang gedenk, wat die beste plan sal wees en ik is tot die gedagte gekom om aan hom voor te stel, om die plaas op mijn naam te laat set. Hij hou sijn lewensreg uit. So lang als hij lewe is dit sijn plaas. Ik sal dan sijn skuld betaal. Meneer kan self sien, dat ik nie voordeel daarbij het nie; ik nie en mijn kinders ook nie, want Flip sal mij oorlewe. Onse tijd is wel bepaald en jonge mense kan ook sterwe, maar dit is tog nie denklik nie. Flippie kan nou op die plaas woon en als hij wil trou, het hij 'n woonplek. Niemand kan dan aan die plaas kom en die winkeliers sal wel oppas om hem nie te veel krediet te gee nie. Nou kan meneer duidelik sien, hoe ik net vir Flip sijn beswil gewerk het. Alles is vir Flip, niks vir mij nie."

„Maar Flip kan tog sijn lewensreg verkoop aan wie hij wil, en wat help dit Flip dan?" vra meneer.

„Daar sal ik wel voor sorre; ik het so lang vir Flip gesorre, dat 'n mens op mij kan vertrou. Ik denk dat ik rede het om aanstoot te neem, dat ik so onverhoord veroordeel worde; maar dit is 'n Christen se lot."

Op die gesig van die predikant kan jij nou duidelik sien dat hij nie reg wis wat hij sou antwoorde nie. Egter voel hij dat die ding nie reg was nie. Op die end sê hij: „Maar als Flip gou kom te sterwe, sal jij* tog die plaas vir 'n kleine som hê."

„Daarvoor sal ik ook sorre," antwoord Arnoldus. „Ik wil nie wins doen met Flip se goed nie. Ik sal dit wel op die een of ander manier reel dat Flip se erfgename dit krij. Mister Olmans sal alles opskrijwe en hoewel ik volstrek dit nie nodig het nie, sal ik tog alles vir meneer wijs."

„Kom meneer! laat ons maar loop," sê oom Karel, terwijl hij opspring. „Ik verstaan nou van die hele storie niks nie, en hoe meer Arnoldus praat, hoe minder ik die ding begriip. Dog een ding sê ik, dat daar 'n regter der wese is, en als ik die ding nie verstaan nie, Hij verstaan dit goed en die uitkoms sal wijs wat reg is."

Oom Karel vat toen sijn hoed en stap die kamer uit en meneer was toen verplig om te volg.

„Soe! dit is gelukkig virbij,” sê mister Olmans toen Flip ook uitgegaan het en die twee vriende weer alleen was.

„Ja, jij het mij maar min gehelp,” sê oom Arnoldus, „Ik moes alleen die spit afbijt.”

Daar was ook nie hulp nodig nie. Jij is knapper dan 'n agent; maar jij moet nie denk, dat die saak nou op 'n end is nie. Oom Karel is nukkerig weggegaan en hij sal nie ingee voordat hij sijn sin het nie. Ons moet nou eers die transport in orde maak en dan is ons so ver veilig.”

„Maar hoe sal ik maak, dat die mense nie praat nie en dat Flip sijn lewensreg nie verkoop nie?”

„Heel gemakkelik. Ik het, terwyl julle sit te praat, oor die saak nagedenk en 'n pragtige plan uitgedenk. Ons laat Flip 'n dokument teken, dat hij sijn lewensreg aan jou oormak en jij laat mij 'n testament skrijwe, waarin jij die plaas en die lewensreg aan Flip vermaak. Jij weet 'n testament kan altijd verander worde. Dan kan jij al die mense jou testament laat sien en wil jij dan naderhand anders doen, dan het niemand daarvoor iets te sê nie. Ik noem dit dwaasheid om soon plaas als Rooiheuvel in die hande van 'n man te laat soos Flip, wat binne 'n paar jare alles sal verloor. Als ons die plaas het, sal ons binne 'n paar jare £5,000 maak.”

Die uitdrukking van „ons” het oom Arnoldus 'n beetje gehinder, en dit was daarom met nadruk op die woordjie „ik” dat hij sê: „Als ik die plaas het, sal ik dit nie so maar verkoop nie.”

Olmans het wel gemerk wat oom bedoel; maar hij hou vir hom dom. „Nou ja, ons sal eers sien om alles in orde te krij en dan kan ons verder praat. Laat mij nou gaan.”

Oom Arnoldus was blij om alleen te wees en oor die een en ander na te denk. Die ding was nie heeltemaal naar sijn sin gegaan nie. Hij het gedenk om so stadigaan die plaas in sijn besit te krij en nou het die ding te veel in die lig gekom. Vir Flip was hij nie bang nie, die sou hij wel tevrede stel. Maar hij voel, dat Olmans, sijn maat, nie te vertrouwd was nie en dat

hij heelwat meer sou moet afgee dan waarvoor hij lus het. Dat hij op die een of ander manier ook vir oom Karel sal moet stil maak, voel hij ook. Die invloed van oom Karel was te groot om somaar virbij te gaan.

„Wat nou te doen?” dit was die vraag.

Lang sit hij te denk sonder tot 'n besluit te kom, alleen dit staan bij hom vas: Rooiheuvel moet sijn plaas worde. Op die end staan hij op en sê bij homself: „Die tijd sal wijs, wat ik moet doen, en ik is slim genoeg om los te draai. Olmans sal ook uitvinde dat hij met 'n man te doen het, wat ook iets in die wereld gesien het. Laat ik maar eers die transport besit.”

HOOFSTUK II.

Elkeen kan wel verstaan, dat vijf en 'n halve minuut, nadat oom Karel en meneer die huis van oom Arnoldus verlaat het, die halwe Praatville in oproer was; en dat vijf minute later die ander helfte met die saak besig was. Ou tante Grieta het die twee mans gesien uitgaan en het toen gou oorgeloop naar nig Betta, om te hoor wat die ding dan was; en toen nig Fija die haastigheid sien, waarmee ou tante naar die huis van nig Betta loop, moes sij natuurlik ook gou oorloop om te hoor, wat die ding is. So gaan dit van huis tot huis.

Oom Arnoldus het Praatville te goed geken om nie te weet nie, dat die ding sou kom en dat so 'n storie netnou in die distrik sou versprei wees en sekerlik ook tot die ore van neef Gert, die vader van Anna, die nooi waar Flip naar vrij, sou kom. Hij was dus haastig om die transport reg te krij voor dat Flip se meisie 'n klip in die pad sou gooi. Flip was wel mak en half onnosel, maar 'n vroumens kan die onnoselste mens slim maak.

„Ik moet sorre dat ik Anna op mijn hand krij,” denk Arnoldus bij homself. Olmans is nie te vertrouwd nie. Als die papiere eers reg is, kan ons later sien, maar voor die tijd moet ik oppas. En als Anna eers met Flip begin te gesels en van

hom hoor, dat die plaas in mijn hande kom, sal dit verkeerd gaan. Ik moet hulle voor wees."

Saterdagmiddag begin die ou al vroeg die pad in die oog te hou waarop die mense van Vaalbank moes kom. Van Flip het hij verstaan, dat Gert kerk-toe sou kom. Dit was dan ook so. Vroeg in die agtermiddag al kom die wa aan, en hoewel hulle nog veraf is, kan die ou sien dat daar vrouens bij is.

Na 'n rukkie set oom Arnoldus sijn hoed op en gaan uit. Hij was altijd nogol vriendelik, maar die dag was hij biesonder spraaksaam. Eers stap hij winkel-toe, waar al so langamerhand partij mense kom om te gesels. Toen stap hij stadigaan voort tot bij die tuishuis van Gert; en toen hij vir Gert op die stoep sien staan, kom hij nader en groet vir hom.

„Wil oom nie inkom nie?" sê neef Gert.

„Ik kan 'n bietjie inkom," was die antwoord. „Maar ons kan hier ook 'n bietjie gesels."

„Nee, kom maar in," sê neef Gert. „Dit is hier te wonderig."

Oom Arnoldus, wat eigenlijk ook nie lus het nie om so voor ieders oog en oor met Gert te praat, was blij om in te gaan. Tante Leentjie, die vrou van Gert, kijk verwonderd op, want Arnoldus was niet gewend om daar te kom nie. En Anna word rooi. Haar hart begin te klop. Sij voel so maar die ou kom nie virniet nie.

Arnoldus merk wel, dat Anna rooi worde, maar maak of hij dit nie sien nie. Op sijn gemak steek hij sijn pijp op en begin te gesels.

Na 'n rukkie oor allerlei dinge gepraat te hê, sê hij, toen Anna hom 'n koppie koffie bring: „Wel Anna jij kan lekker koffie skenk. Is dit daarom dat Flip so graag hiernatoe kom?"

„Ag, oom, ik weet nie, waarom Flip kom nie!" antwoord sij met 'n vuurrooi gesig.

„Wel, niggie, jij moenie denk dat ik daarop teen is nie dat hij hier kom; glad nie; hij kan net soveel kom als hij maar wil."

Anna gee nie antwoord nie, maar gaan die kamer uit; dog tante Leentjie, wat die woorde van Arnoldus aangehoor het,

sê daarop : „Ons weet nie waarom Flip hier kom nie. Hij het ons nog niks gesê nie en Annie het ook nie gepraat nie. Ons het al wil sê, dat hij nie so baing moet kom nie, want die mense sal netnou praat. Ons is arm, ons het net die stukkie grond en die is swaar belas; en ons moet sukkel om rond te kom. Ons kan onse kinders nie help nie, maar ons wil daarom nie hê nie, dat die mense dalkies moet sê : ons het vir Flip aangelok nie. Annie is 'n goeie kind en sij sal wel 'n man krij.

„Nee niggie, jij moenie so praat nie. Ik sê nie so nie. Ik is blij dat Flip hier kom en sou baing graag sien dat Anna hom wil neem. Jij moet denk, Flip is vir mij net soos 'n eige kind, en ik sou nie graag sien dat hij swaar moet krij nie. Vir mijn part kan julle gerus toestemming gee als hij sou vra.”

Tante Leentjie was egter nie oortuig nie. „Ja,” gaan sij voort, „ik wil nie dat ook maar die minste aanmerkings gemaak, of dat Anna belaster worde.”

„Og, niggie, belaster word iedereen. Jij kan nie denk nie hoe swaar ik dit partijkeer het. Ik meen dit tog so goed en ik voel soveel vir Flip, omdat hij 'n weeskind is, en soos julle self al gesien het, is hij glad nie vlug van verstand nie. Nou sê die mense, dat ik hom onderdeur wil spring, omdat ik planne maak vir sijn beswil. Daar is nou weer allerhande praatjies oor mij. Jij sal seker wel gehoor hê!”

„Ons het so'n gerug gehoor, dat Flip sijn grond verloor het en dat oom dit gekoop het; maar ons kan dit nie glo nie.”

„Niggie moet dit ook nie glo nie! Ik is 'n man wat die Here vrees, en ik sal oppas, dat ik nie die goed van 'n weeskind vat nie. Ik het nou nie tijd nie, anders sou ik jou alles uitlê; dog jij kan gerus wees en aan die mense, wat so praat, sê, dat hulle lieg. Als die dag kom, dat Flip tot 'n huwelik sal oorgaan, dan sal iedereen sien hoe ik vir hom gesorre het. Laat hom maar gerus hier kom en met Anna praat. Ik is heeltemaal tevrede. Flip is eenvoudig en 'n vrou soos Anna sal hom net te pas kom. Werk kan hij goed en lui is hij ook nie.”

„Ons kan later sien,” sê Gert, wat hom buite die gesprek gehou het. Als dit ooit so ver kom, kan ons altijd 'n plan maak.”

„Ja, haas is daar nie,” sê Arnoldus, „Hulle is nog jong. Ik praat maar 'n bietjie bijtjids.”

Na nog 'n paar woorde oor andere sake gepraat te hê, gaan oom Arnoldus weg. Anna was nie te sien nie, maar gesien het sij wel. Oom Arnoldus was pas weg, of sij kom in die kamer bij haar ma. Haar pa het ook uitgegaan.

„Ma, wat het die ou kerel hier kom maak,” vra sij.

„Hij het oor jou vrijerij met Flip kom praat.”

„En wat het hij gesê?”

„Hij is geheel tevrede”, sê hij, „en dit is alles stories, wat hulle vertel, dat hij Flip se plaas gekoop het. Als jij hom so hoor, dan moet jij hom glo. Hij het alles kon uitlê. Die mense praat baing, maar ik weet nie wat die waarheid is nie.”

„Ma het vir hom moet sê, dat daar niks van waar is nie. Niemand het daar iets mee te maak nie als Flip hier kom. Ik wens dat die mense ons wou laat staan.”

„Die mense hulle tong kan niemand stop nie en dit doen daar ook niks aan toe nie. Maar ik sou tog ook liever sien, dat die ding nie deurgaang nie. Flip is al te eenvoudig.”

Dog dit het ma nie moet sê nie. Anna word so maar warm en begin vir Flip te verdedig. Sij het allerlei redes, waarom Flip so skuw is.

Saam met ma was daar meer mense verwonder, dat Anna met Flip omgaan, want Anna was 'n knappe nooi en meer dan gewoonlik fluks. Daarom denk die meeste mense dat dit net om die halsbandjie was. Dog die mense het daarin mis. Anna het eers vir die skuwe jonge man jammer begin te krij; en die stappie van jammerte naar liefde is nie groot nie, viral nie bij 'n vroumens nie. Flip het altijd gevoel, dat hij bij Anna veilig was; dat hoewel sij baing met hom korswil, sij hom nooit bespot nie; en Anna het hom altijd sowat als 'n groot kind behandel. So langsamerhand was hulle aan mekaar gewoon geraak en op die end het Anna waarlik vir Flip lief gekrij. Sij het gedenk, en tereg ook, dat sij met Flip wel kon klaar kom en hom kon reg help, waar hij verkeerd gaan.

Die storie van die grond verkoperij het sij ook so half gehoor en sij het ook wel geweet, dat Flip skuld gemaak het,

hoewel hij dit vir haar weggesteek het. Hoe dit eigenlijk met die saak gestaan het, begriip sij egter nie en sij was dorp-toe gekom met die vaste voorneme om Flip uit te vra en te help.

Van oom Arnoldus het sij nie veel gehou nie, hoewel Flip altijd goed van hom praat. Sij het oom Arnoldus nie baing ontmoet nie, maar sij het altijd gedenk, dat hij haar nie goed gesind was nie. Sij was regte verwonder toen haar ma haar nou sê, dat oom Arnoldus goed van haar gepraat het en daar nie op teen was nie, dat Flip met haar sou trou. Sij het dit dan ook net half geglo en het regtig onrustig gevoel. Sij kon die gedagte nie van haar wegstrij nie, dat daar geen goeie ding agter skuil nie. Sij het haar dan ook klaar gemaak om, sodra sij Flip sou sien, die saak eens grondig te ondersoek.

Toen oom Arnoldus die huis van Gert verlaat het, loop hij stadig-aan deur die dorp en gesels nou met die een en dan weer met die ander. Toen hij bij die kantoor van Olmans kom, kijk hij ongemerk naar binne en toen hij sien dat daar nie ander mense was nie, gaan hij in. Sodra Olmans hom sien, sê hij : „Dis goed dat oom kom. Ik het 'n brief van die agent van die Kaap gekrij en daarin staan dat dit nou bijna alles in orde is, maar dat dit meer moeite gee dan hij gedenk het. Ons sal ook verplig wees om hereregte te betaal, nie volgens die koopsom nie, dog volgens die waardasie van die afdelingsraad. In elk geval binne 'n paar dage sal ons die transport krij en dan is die saak in orde.”

„Ja,” sê oom, „ik het amper spijt, dat ik die saak begin het. Die koste is baing en die voordeel min. Dog nou dat dit so ver is, moet ons deurgaan. Als dit nie was om Flip nie, sou ik nou nog alles opgee.”

„Als oom daarvan wil los wees,” hervat Olmans, „dan kan oom alles net aan mij oormak, op dieselfde voorwaardes. Ik sal nie ontevrede wees nie.”

Die glimlag op die agent se lippe, toen hij so praat, was nie aangenaam om te sien nie. Oom Arnoldus verstaan goed, dat hij Olmans nie kan omloop nie en die voorneme om so gou mogelijk van Olmans af te kom, word bij hom altijd sterker. Hij

hou hom egter in en sê : „Jij verstaan mij ook weer verkeerd. Julle denk almal dat ik vir myself werk. Dit is nie so nie.

„Ik verstaan oom volkome goed en oom verstaan vir mij ook goed. In elk geval, ik is 'n agent en doen mijn werk. Verder het ik niks te doen nie, Oom moet egter nie vergeet nie, dat ik met die plaas meer moeite dan met andere plase gehad het.

„Wees maar nie ongerus nie,” sê oom Arnoldus. „Ik sal alles reg maak. Laat die transport maar kom.”

Met 'n vriendelike groet gaat oom Arnoldus uit. Toen hij buite kom, word sijn gelaat donker. „Wag maar, meneer Olmans,” brom hij bij homself, „laat ik net eers alles in order hê, dan laat ik jou loop!”

Meneer Olmans kijk oom Arnoldus ook met geen al te vriendelike gesig agterna nie. Die vriendskap tussen die twee was vinnag aan afkoel. Sodra oom Arnoldus bij die huis kom, vra hij naar Flip. Flip was nog nie daar nie, maar sodra hij inkom, laat oom vir hom roep.

Bijna nog nooit was oom so vriendelik gewees. Hij had eers 'n lange storie oor allerhande dinge, met 'n korte prekie agterna, sodat die trane in die oge van Flip kom. Op die end sê hij : „Kijk Flip, jij moet vir mij nou die waarheid sê; vrij jij naar Anna van Vaalbank, of nie?”

Flip skrik, toen hom die vraag gedoen worde. Op die end stamel hij : „Ja, oom, ik sou graag vir Anna wil hê, maar ik is bang om haar reguit te vra. Die mense sê, ik is te eenvoudig, en ik is self ongerus dat sijn mij nooit sal vat nie.

„Daar is baing moeilikheid aan verbonde, mijn kind!” sê oom, „maar dit is nie hopeloos nie. Misskien sal ons die ding wel kan skik. Jij weet, dat als die mense eers hoor, dat jij so baing skuld gemaak het, dan sal hulle vir jou bang worde. Oom Gert van Vaalbank is nie 'n man wat skuld verdra nie en hij sal nooit sijn dogter aan iemand gee wat skuld maak nie. Dit is jammer dat dit nou so is.”

Toen Flip sien, dat oom met so 'n ernstige gesig praat, voel hij dat sijn hart hom gaan begewe. Hij het Anna tog al te lief en kon haar nie laat staan nie.

„Og, oom !” roep hij, die skuld is te veel om te betaal ! Oom kan gerus al mijn goed vat, als ik net vir Anna kan krij. Oom is slim en kan die ding wel regmaak.”

„Ik sê nie,” hervat oom weer met 'n ernstige gesig, dat dit *onmogelik* is nie, maar dat dit *swaar* sal gaan. Als jij nou net wil doen wat ik sê, sal ik sien wat ik kan doen.”

„Oom het nie nodig om bang te wees nie,” smeek Flip; „ik sal net maak soos oom sê.”

„Wel, dan kan jij vanaand 'n bietjie naar Anna toe gaan. Maar jij moet oppas wat jij sê. Als sij met jou oor die plaas gaan praat, dan moet jij net sê, dat ik alles vir jou sal regmaak en dat ik sal sorre dat jij geen skade lij nie.”

Elkeen kan verstaan met hoeveel plesier Flip die woorde hoor. Sijn vertrouwe in oom Arnoldus was in die laaste tijd, deur al die mense se praterij, baing verminder; maar nou krij hij weer die ou geloof terug. Oom sal alles wel in orde bring.

Die aand was vir die arme kerel 'n sware aand. Ons weet almal hoe swaar dit was, als dit onse voorneme was om 'n nooi te vra, viral als ons dit nog nooit gedoen het nie. Allerhande gedagtes en swarighede kom bij 'n mens op. Die swaarste vir Flip was sijn vrees, dat Anna hom als 'n verkwister sou beskou, omdat hij in skuld was geraak. Die arme jonge man wis self nie hoe dit so gekom het nie, maar een ding wis hij, dat oom hom uitgehelp het en dat hij net sou oppas, dat dit nie weer gebeur nie; viral nie als Anna „ja” sou sê.

Met die grootste sorg het hij dan ook vir hom aangetrek en sijn hare was nog nooit so glad gekam nie als toen. Toen hij uitgaan, klop sijn hart soos 'n hamer, en hij het amper geen asem meer nie, toen hij bij die huis van Gert kom.

Nou moet die leser nie denk nie om hier 'n uitvoerige beskrijwing te krij, hoe Flip die aand die saak klaargemaak het. Liefdestories is nie juis altijd erg belangrijk vir ander mense, wat daar niks mee te doen het nie. Genoeg is dit om te weet dat, als iemand die aand om tien uur daar sou gekom hê, dan sou hij die twee, nogal digbij mekaar, heel vertrouelik kon sien praat.

Watter praatjies daar eers gewees het, gaan ons nie aan nie;

maar so langsamerhand was die gesprek deur Anna op die plaas se verkoping gebreng. Flip het ieder keer geprobeer om oor ander dinge te gesels. Dit het hom egter nie gehelp nie. 'n Man moet baing slim wees om 'n vroumens van haar koers af te breng. Ik weet amper nie of daar so 'n slimme man is. In elk geval, Flip kon dit nie doen nie, sodat Anna so langsamerhand agter die hele geskiedenis, ten minste so ver als Flip dit self verstaan, gekom het.

Nadat hulle nog 'n tijdjie gepraat en dit ook al laat geworde het, gaan Flip weg. Sijn gemoed was baing ligter dan tevore, hoewel daar nog 'n swaar werk voor hem lê, namelijk, om ouers bekend te maak. Anna wou niks van verloof weet nie, voordat Flip eers met haar pa gepraat het.

Toen Flip weggegaan en Anna alleen was, begin sij oor die saak te denk. Sij had geen spijt dat sij „Ja” gesê het nie, want die saak van die grond kom haar baing verkeerd voor. Sij wis natuurlik van sulke besigheid min of niks af nie; dog sij voel dat daar iets verkeerd was. Graag het sij met iemand van verstand daaroor gepraat. Sij denk om oom Karel. Maar Flip was vir oom Karel te bang en sij wou hom nie verdriet aandoen nie. Haar eige vader was wel 'n goeie werksame, fatsoenlike man, dog glad nie slim nie. Die enigste ding wat sij kan doen was, om van haar ma raad te krij. Onder soete drome val sij in slaap.

Die drome van Flip was nie so aangenaam nie. Hij het met te veel swarigheid gaan slaap; en hij droom aldeur hoe oom Gert hom uit die huis uitja. Hij kan maar nie woorde vinde nie om vir die oom te bedui, dat hij zijn dogter wil hê.

Vroeg die morre was hij al wakker en buite. Toen hij weer in die huis kom, was oom Arnoldus al opgestaan.

Flip word geroep om die morre-godsdien bij te woon. Oom Arnoldus het dit altijd 'n bietjie lang gehou en Flip het, om die waarheid te sê, baing keer gewens dat die godsdien moet klaar wees; dog die morre was die diens vir hom nie te lang nie. Hij was bang dat oom hom sou vra, hoe dit die vorige aand gegaan het. So gebeur dit ook. Toen die andere mense weggaan, sê oom Arnoldus aan Flip dat hij 'n bietjie moes wag

en vra hom toen met 'n vriendeik gesig, hoe sijn besoek bij Anna afgeloop het.

Flip vertel toen hoe dit gegaan het. Anna het hom ewe vriendelik aangehoor, maar sij het gesê dat sijn haar nie sal verlowe nie, eer dat hij met haar ouers gepraat het. Sij het ook gesê, dat hij met oom, in wie se huis hij was, moes praat en ook met oom Karel, wat sijn voogd is. Oom Arnoldus hoor dit alles aandagtig aan en vra eindelijk, of Anna niks van die plaas gesê het nie.

Flip skrik toen, want hij weet dat hij vir oom belowe het, om nie oor die plaas te praat nie. Hij probeer toen so wat die saak te bewimpel, uit vrees dat oom kwaad sal worde, dog Arnoldus was slim genoeg om uit te vinde, dat die jonge nooi belang genoeg in die grond gestel het, om soveel mogelijk al die biesonderhede van die koop uit te vinde. Hij voel dat hij kwaad worde, maar na 'n paar oomblikkes het hij weer uiterlik bedaar, viral toen hij merk dat Flip self nie reg weet hoe die saak staan nie. Wel was die transport in orde en sou dit van die Kaap kom; maar tog was hij bang dat, als die hele waarheid voor die dag en in die lig kom, die lang bedagte planne nog kon misluk. Hij was als die dood so bang vir oom Karel en vir die ou agent, meneer Meyer. Ook al kom daar geen proses nie, als die mense sou uitvinde hoe hij Flip onderdeur gespring het, dan was sijn kans om ouderling te worde virbij en hij wou tog al te graag nog in die voorste bank, met die swart manel en wit das, gaan plaas neem.

Onder die praat merk hij wel dat Flip vreselik bang is om met Gert te praat en hom te vra of hij aan Anna kon verloop wees. Hierop maak hij 'n plan en sê: „Kijk Flip, ik merk wel dat jij erg bang is vir neef Gert en ik denk self, dat dit nie so makelik sal gaan nie. Hulle is baing bang vir skuld, soos ik jou al gesê het en ik denk daar sal heel wat objeksie wees; maar ik het al gesê, dat ik jou sal help en daarom sal ik wel 'n kans maak om vandaag, al is dit Sondag, met Gert te praat. Ik is nog nie seker nie, want ik moet eers nadenk, of dit nie mis-skien Sabbat-breek is nie; dog als dit vir mijn gewete dui-delik is, dat ik dit mag doen, dan sal ik so maak. Anders moet

jij wag tot Maandag. Gert sal wel nie so vroeg uitrij nie. Ik sal dan vir hom sê, dat jij vir hom wil vra en die pad vir jou 'n bietjie glad maak."

Toen Flip die aanbod krij, spring hij op van vreugde. Alles was nou reg en met 'n opgeruimd gemoed gaan hij naar zijn kamer om hom vir die kerk aan te trek.

Na die middagkerk is Flip natuurlik weer bij Anna en toen sien hij tot zijn vreugde dat oom Arnoldus zijn belofte nie vergeet het nie, maar vir oom Gert kom besoek. Wat die twee manne met mekaar praat, kan hij nie hoor nie, daar hulle so 'n klein endjie same wegstap. Hij merk egter op dat die gesprek nie ongunstig vir hom was nie, want toen oom Gert hom sien, groet hij hom ewe vriendelik. Ook oom Arnoldus sê aan hom met 'n glimlag: „Ik het alles reggemaak; jij moet net geduld hê."

Later het Flip gehoor dat oom met Gert 'n afspraak gemaak het, om oor 14 dage die hele saak te bespreek, dan moes Gert weer inkom en alles sou in orde gemaak worde.

Die veertien dage was vir Flip wel wat lang: tog gaan hulle virbij. Oom Arnoldus het in die tussentijd 'n paar besoeke afgelê bij Olmans, en 'n paar dage voor die afgesproke tijd, het hij met 'n pak papiere tuisgekome en aan Flip gesê dat alles nou klaar was; dat die skulde almal betaald was, en dat hij nou gerus en tevrede op Rooiheuvel kan gaan woon, daar niemand hom kan hinder nie. Hij voeg daar nog bij, dat hij oor 'n paar dage, als Gert inkom, met Flip in die aand saam sal gaan, om alles duidelik te maak.

Die langgewenste aand was eindelijk aangebreek. Anna het sorg gedra, dat haar vader vroeg al in die middag dorptoe gerij het. Ook het Flip al te danig uitgekijk naar die bekende wa.

Na die ete het oom Arnoldus aanstalties begin te maak om met Flip saam te gaan en nie lang daarna nie was hulle klaar. Oom Arnoldus neem enige papiere uit zijn kas uit, steek die in zijn sak, roep vir Flip en gaan met hom voort. Bij Gert werd hulle vriendelik ontvang. Nadat alles stil was en Flip tijd gekrij het om 'n oomblikkie met Anna alleen te praat, roep oom Arnoldus hulle bij mekaar en begin te praat.

Toen oom Arnoldus so deftig bij die tafel gaan sit, terwyl hij 'n paar papiere uithaal, lijk hij nes 'n predikant wat gaan godsdiens hou. 'n Paar van die klein sussies van Anna vou die handjies al same en een van die kleinste maak haar ogies toe. Dit was alles so deftig en stadig, dat 'n mens sou denk dat hij in die kerk is.

Dit duur 'n paar minute voordat oom begin. Eindelijk sê hij met 'n aandoenlike stem: „Julle sal julle wel verwonder, vriende, dat ik-self kom om met julle te praat en die verlowerij nie net alleen aan Flip oor te laat nie; maar daar is belangrike redes voor, soos julle self wel sal weet. Ek het nie nodig om julle bekend te stel nie, hoe Flip, wat ik mijn kind noem, in die huis van mijn vrou en naderhand in mijn huis opgegroeï het.”

„Ik kan nie sê dat Flippie verkeerd was nie, of dat ik groot moeite met hom gehad het; maar tog is dit in die laaste tijd nie so goed gegaan als vroeger nie. Ek wil nie sê dat dit alles sijn skuld is nie. Die mense het hom verlei en hij is in skuld gekom. Ek het gevoel, dat dit mijn plig is om te help. Ek het toen gehelp, en om die winkeliers te belet dat hulle hom gedaan maak, het ik sijn plaas op mijn naam laat transporteer. Nie dat ik die plaas vir mij wil vat nie, glad en geheel nie, maar ik wil die grond veilig hou, tot tijd en wijl dat ik Flip verstandig genoeg beskou om behoorlik naar alles te kijk. Wat is daar nou gebeur? Flip het daarvoor gepraat en die mense het vir mij belaster en aangeval. Die ding het vir mij diep seer gemaak.”

Toen oom Arnoldus so aan praat was, skiet sijn gemoed hom so vol dat die tranes in sijn oge kom. Flip het amper ook gehuil. Tant Leentjie was ook erg aangedaan.

„Ja vriende!” gaan Arnoldus voort. „Dit is baing smartelik als 'n mens iets goeds wil doen, om dan gesmaad te worde en dit nogal deur ouderlings en predikante. Ek het nagte deurgebreg sonder te slaap. Amper het ik die saak opgegee. Ek voel egter mijn plig. Ek is baing jammer vir Flippie. Daarom is dit dat ik mij so baing met die saak bemoei.”

„Als ik nie tussenbei gekom het nie, dan was die plaas nou

seker al in die hande van die Engelse. Tog word daar nou gesê dat ik 'n weeskind se grond wil vat."

„Kijk hier, hier is die bewijs van Flip se lewensreg. So lang als hij leef, kan hij op die plaas woon en niemand kan hom hinder nie. Maar ik het nog veel meer gedoen. Hier is mijn testament. Julle kan dit gerus lees. In die testament het ik gesê, dat die plaas na mijn dood aan Flip moet terugkom en dat hij net in mijn boedel die geld moet terugbetaal, wat ik hom nou voorskiet om zijn skuld reg te maak. Nou vra ik iedereen, of dit nie billik is nie? Vreselik is dit dan ook nog beskuldig te worde. Hier is die papiere, julle kan dit gerus lees."

Die lange ernstige redevoering het op die hoorders, behalwe op Anna, 'n diepe indruk gemaak. Hoe anders tog lijk die saak nou, bij wat die mense dit voorgestel het, ten minste so was die gedagte van oom Gert en tante Leentjie. Flip het van die hele saak min of niks begrip nie.

„Ja hier is die papiere," hervat oom Arnoldus, terwijl hij die testament op die tafel uitbrei. Neef Gert, wat op zijn beste maar ordentelik moeite het om zijn skrif te lees, het nie veel sin om die lange dokument deur te gaan nie.

Op aandrang van oom Arnoldus neem neef Gert eindelijk die papier op dog set dit egter gou weer neer, omdat hij, soos hij sê, zijn bril bij die huis vergeet het en hij met andere brille nie kon lees nie. Die andere aanwesige had ook geen lus om die dokument deur te sien nie, sodat oom Arnoldus dit eindelijk weer in zijn sak steek.

Op zijn vraag of almal nou oortuig is, dat hij reg doen, is die antwoord eenstemmig van: „Ja," hoewel Anna dit laat blij bij 'n knikkie van haar hoof. Hierop sê oom Arnoldus, dat Flip en Anna moet opstaan. Hij staan toen ook op. Flip denk dat dit amper al trou is. Oom hou toen nog 'n aanspraak oor die liefde en sluit met 'n soort van gebed en segewens.

Die hele toneel was so aandoenlik, dat neef Gert en tante Leentjie aan snik was. Die kleintjies huil toen ook; maar daar hulle te hard aangaan, word hulle gou stil gemaak.

Hierna gaan oom Arnoldus, nadat hij elkeen gegroet het, huistoe. Gert en zijn vrou gaan slaap, dog Flip en Anna sit nog

'n rukkie te praat. Hoe aandoenlik oom ook al gewees het, Anna blij tog agterdogtig; en toen sij in haar kamer was, maak sij nog altijd plan om eens van 'n verstandige en vertroubare man raad te vra.

HOOFSTUK III.

Die volgende dag was dit Sondag, en gelukkig vir Flip was daar ook kerk in die aand, sodat hij 'n goeie kans het om met Anna naar huis te gaan. Hij kon nie genoeg praat nie van die goeigheid van oom Arnoldus, hoewel hij voel, dat Anna maar half met hom saamgaan. Veel wou sij nie met hom praat nie, omdat dit Sondag was. Tog sê sij vir hom, dat hij ook aan oom Karel, wat sijn voog gewees het, moet bekend maak en hom moet vra of dit naar sijn sin is, dat hij naar haar vrij. Flip het daar geen sin in, maar toen hij sien dat Anna dit volstrek wil hê, gee hij toe en beloof haar om dit te doen, waarop hij tevrede huistoe gaan.

Maandagmorre toen die buite-mense weg was, gaan oom Arnoldus ook 'n bietjie loop en wandel so bij die kantoor van Olmans langs. Die kantoortjie was leeg en dus stap hij binne.

„Ik het aangekom om oor die rekening van die koste met Rooiheuvel te praat” sê hij. „Jij het seker dit al uitgemaak.”

„Uitgemaak het ik dit nie,” sê Olmans, „maar als oom 'n bietjie wil wag, kan ik dit gou doen. Die Kaapse koste het ik gekrij en ik moet net mijn koste bijset. Dit is gou genoeg gedoen. Sal ik nou maar ineens £100 set vir mijn koste en raad, oom?”

Dit was 'n goeie ding dat die stoel, waarop oom Arnoldus sit, 'n leuning het, anders was die ou seker agteroor geval, so skrik hij.

„£100, hoe kom jou dit in die gedagte! Ik het nog nooit gehoor nie dat 'n agent £100 krij vir 'n transport.”

„Oom vergeet, dat ik baing moeite gehad het met die saak en oom baing raad gegee het. Oom weet ook dat die raad van

'n agent duur is;" sê Olmans. „Ik denk £100 is nog 'n bietjie min.”

„Ik sal dit nooit betaal nie. Jij kan mij gerus dagvaar. Ik sal jou wijs dat ik nie 'n kind is nie,” roep oom Arnoldus woe-dend uit.

„Moenie driftig worde nie, oom,” sê Olmans, „anders is die rekening miskien nog hoger. Als 'n mens 'n plaas van 3000 morge vir £80 krij, dan kan hij waarlik £100 aan die agent gee.”

„Maar jij weet wel dat Flip die lewensreg het.”

„Ja, dit weet ik wel, maar ik weet ook, dat hij dit nie sal hou nie als oom en ik vriende blij. Als ons rusie maak, dan is dit wat anders. Gee mij £100 en dan sal ik verder vir oom werk. Oom moet mij nie kwaad maak nie.”

Oom Arnoldus bewe van kwaadheid. Hij kan amper nie praat nie.

„Daar is nie haas nie,” sê Olmans, „ik sal oom 'n gespesifiseerde rekening stuur, dan kan oom dit op jou gemak bestudeer en als oom dan wil, dat ik oom dagvaar, kan oom maar sê. Ik denk ons moet liewers vriende blij.”

Oom Arnoldus voel wel, dat hij moet oppas en nie te veel moet sê nie. Dit kook daar binnekant. Hij raak hom ewewel baas en sê eindelijk: „Kijk, Olmans! ik wil nie rusie maak nie; stuur jou gespesifiseerde rekening, en als jij die geld verdien het, sal ik jou dit nie onthou nie.”

„Reg so, oom, jij sal jou rekening van middag hê.”

Oom was blij om uit die kantoortjie te kom. Hij voel hij moes eers bedaar om na te denk. Die buite-lug doen hom goed. Nadat hij 'n bietjie rondgeloop het, begin sijn gedagte agtermekaar te kom.

„Wag maar, meneer Olmans,” sê hij bij homself, „ik sal jou tog onderdeur-spring, al is jij honderdmaal 'n agent en ik 'n boer. Uitwerk sal ik jou tog.”

In die agtermiddag kom die jong van Olmans met die rekening. So 'n agent se rekening is die snaakste ding, wat nog deur 'n mense verstand uitgedenk is om iemand te laat betaal. Hulle vra selfs geld om hulle rekening uit te maak. Soveel vir

elke briefie wat hulle lees; soveel vir dit en soveel vir dat en so gaan dit voort tot die end toe. Die end is gewoonlik duidelik genoeg en groot genoeg ook.

Maar Olmans se rekening was biesonder snaaks.

Daar was partij dinge ingeset, wat 'n ander mens nie so maar kon begryp nie. Daar was soveel vir rondgaan om te hoor wat Flip skuldig was; soveel om die bewijse in hande te krij; soveel vir advies in die saak en soveel vir advies in wat anders. Oom Arnoldus verstaan die ding goed genoeg. Als hij nie sou betaal nie en hij op die rekening gedagvaar worde, sou die hele transaksie van Rooiheuvel voor die dag kom. Die rekening was net 'n verborge dreiging.

Oom Arnoldus was egter nie 'n man om so gou bang te worde nie. Hij wis wel, dat Olmans ook nie graag sulke sake in die kantoor sou wil sien nie, want dat hij dan die vertrouwe sou verloor. Daarom denk hij ernstig na of dit nie die beste was om met Olmans rusie te maak en dan te sien, wat van die saak sou worde. Bij langer nadenk kom hij tot 'n andere gedagte. Rusie met Olmans sou tog, solang Flip die lewensreg van Rooiheuvel het, hom baing skade doen en hom misskien vir altijd belet, om die lewensreg in hande te krij. Hoe slim hij ook was, hij het tog in die sake 'n agent nodig en hij wis dat hij met die ou agent, meneer Meyer, niks kon uitvoer nie. Daarom besluit hij om in te gee en met Olmans vireers vriende te blij.

'n Paar dage laat hij egter virbijgaan. Olmans, wat ook heel goed weet, dat Arnoldus naar hom toe sal kom, hou hom ook stil. Hij wag sijn tijd af.

Toen Arnoldus voel dat hij heeltemaal kalm is, en hij op homself kan reken, gaan hij Olmans opsoek. Die ontvang hem ewe vriendelik en maak of daar niks gebeur het nie. Hij praat nie eens oor die rekening, sodat Arnoldus wel moes begin.

„Ik het jou rekening ontvang, Olmans, en ik het hom deuresien. Jij sal self moet erken dat dit baing hoog is. Ik wil wel vir jou goed betaal, maar ik denk jij moet wat afslaan.”

„Og nee, oom!” was die antwoord. „Oom speel seker. Als oom die rekening goed nagegaan het, sal oom sien dat ik nog baing dinge oorgeslaan het, omdat oom so'n goeie vriend van

mij is. Oom het seker die rekening nie goed deurgelees nie, anders sou oom nie so praat nie."

„Ik het hom goed genoeg gelees, Olmans en ik denk jij moet wat afslaan; maar als jij nie wil nie dan sal ik jou betaal wat jij vra."

„Ik het mos gesê, als oom die gespesifiseerde rekening krij, dat oom sal tevrede wees," sê Olmans met 'n wonderlike glimlag. Nou, ons sal maar van die saak afstap. Als oom wil, kan oom mij betaal wanneer dit tepas kom. Ik het nie haas nie."

Oom Arnoldus blij 'n rukkie stil. „Morre sal ik jou die geld bring Olmans," sê hij eindelijk.

„Goed so en sal ons dan verder planne maak oor die lewensreg?"

Arnoldus skrik. „Nee," sê hij, „die lewensreg behoort aan Flip. Ik is nie 'n man nie om 'n weeskind se goed af te neem nie. Flip gaan met Anna trou en kan als hij wil op Rooiheuvel woon."

„Maar als oom die lewensreg nie koop nie, dan kan 'n ander dit miskien krij."

Arnoldus kijk Olmans sterk aan. „Ik sal Flip sê dat hij virsigtig moet wees. Ik wil niks met die saak verder te doen hê nie."

„Wat sou die ou kerel se plan nou wees?" denk Olmans. „Dat hij Flip onderdeur sal spring is tog seker; die ou hui-gelaar!

„Olmans moenie denk nie, dat hij mij weer in hande sal krij,"—denk Arnoldus. „Al wat ik nou te doen het sal ik self waarneem."

So sit die twee mekaar aan te kijk; gelukkig dat hulle nie in mekaar se harte kon sien nie, anders sou dit 'n wonderlike storie afgegee het.

„Oor veertien dage is daar 'n grote vendusie. Het oom dit al gehoor?" vra Olmans, om aan die pijnlike stilte 'n end te maak, terwyl hij 'n biljet opneem en dit aan Arnoldus gee, wat sonder veel omslag die biljet aanneem. „Ik denk die goed sal goedkoop gaan en daar is kans om daarbij iets te verdien."

„O, dit is die vendusie bij Stefanus," antwoord oom, toen

hij die biljet insien en ook maar blij was om die gesprek 'n ander loop te gee. „Ja ik het al gehoor en als ik geld sou hê, dan sal ik seker wat koop. Mijn vee is bijna alles dood en ik is al moeg om op die dorp te woon. Ik het lus om weer self te gaan boer; dog die geld is skaars. Nou, ons sal sien, Olmans, Morre bring ik jou geld.”

Met die biljet in die hand stap die ou uit die kantoor van Olmans met die vaste voorneme, om so gou als moeglik alle verbintenissen met Olmans af te breek. Hij voel glad nie lekker nie. Die onkoste van die plaas was hom nie mee geval nie, en nou die £100 boweop hinder hom al te baing. Wel, hij het die plaas bijna virniet, maar 'n mens weet, hoe meer die duiwel het hoe meer hij wil hê en hij voel ook dat hij die lewensreg nie so gemakkelik sonder koste uit Flip se hande sal krij nie. Tevrede was hij glad nie.

Die eerste werk wat hij doen toen hij tuis kom, was, om sijn geldtrommel na te kijk. Met 'n bank hou die ou hom nie op nie. Hij het altijd sijn geldjies self opgepas. Die trommeltjie was tamelik vol, dog toen hij die geld vir die koste en vir Olmans afgetel het, kon hij sien dat daarin 'n ordentelike gat was. Dit maak hom nie vriendeliker nie. Hij set die afgetelde geld in 'n sakkie, sluit die trommel toe en blij sit om na te denk.

Onder die denk val sijn oog op die biljet wat hij van Olmans gekrij het. Dit is net of daar 'n gedagte in hom opkom. Hij lees die biljet aandagtig oor en met 'n glimlag van tevredenheid set hij dit weg en gaan uit.

„Ik sal die ding nou wel sonder Olmans klaarkrij,” brom hij bij homself.

Die dag was die ou weer biesonder vriendelik vir Flip en toen hulle die aand-ete klaar het en Flip wil opstaan, sê hij dat Flip 'n bietjie moet blij sit.

Toen alles stil was en Flip nogal angstig afwag, wat oom te sê het, begin die ou eers wat oor die boerderij te gesels en oor die werk te praat. Eindelik sê hij: „Het jij al gedenk, Flip, wanneer jij sal trou en hoe jij die vrou sal onderhou? Jij het nou wel die lewensreg op Rooiheuwel en jij kan daarop woon,

maar jii weet Rooiheuwel is geen saaiplaas nie. Jii sal heel wat vee moet hê om te kan uitkom; jou veetjies is maar min."

So eenvoudig was Flip nie of hij het ook al oor dieselfde saak gedenk en al 'n paar aande wakker gelê om uit te reken, hoe lang dit sou moet duur eer hij genoeg vee bij mekaar kon maak om Anna behoorlik te onderhou.

„Ja oom, mijn vee is min en geld om vee te koop het ik ook nie, maar ik sal suinig wees en opspaar. Die ooie moet netnou lam; miskien krij ik 'n goeie lammer-oes. Dan sal ons sien. Anna sê ons moet nie so haastig wees nie."

„Miskien kan ik jou wel 'n plan gee en jou help, Flip."

Flip sijn oge skitter van vreugde. „Dit sal 'n goeie ding wees, oom," sê hij, „maar hoe sal dit reg kom."

„Daar is oor veertien dage vendusie bij neef Stefanus. Ik ken sijn vee; dit is 'n goeie soort. Jii moet daar 'n paar honderd ooie koop; dan het jii iets om mee te begin en dan kan jii na die lantijd trou, als alles goed gaan."

„Ja oom, maar hoe met die betaling?"

„Daar moet ons 'n plan mee maak. Vireers sal ik daar wel voor sorre en dan kan ons saam later die ding regmaak."

„Maar dan kom ik weer in die skuld, oom," sê Flip, met 'n bedenkelike gesig, „en ik wil nie meer skuld maak nie. Als Anna dit hoor is sijn seker kwaad."

„Denk jii dan dat ik jou in skuld wil laat kom?" sê oom 'n weinig knorrig, sodat Flip in die war raak. „Jii moet denk, dit is nie 'n winkelskuld nie. Dit is aanteelgoed en dis glad 'n ander saak. Laat ons nou eers jou sake regmaak. Ik sal een van die dage jou rekening opmaak, want ik het so die een en ander ding vir jou betaal. Als ons eers die rekening nagegaan het, dan kan ons sien wat ons op die vendusie kan doen. Dit is virniet om so te vrij. Die nooi krij misskien teensin en vat 'n ander man. Die mense is nou eenmaal so."

„Nee, oom ken nie vir Anna nie. Sij het vir mij belooft om te wag en sijn sal dit ook doen."

„Jii moet 'n nooi nooit te veel vertrou nie," sê oom. „In elk geval, jii moet maar eens oor die vendusie nadenk en als jii hulp nodig het, moet jii net praat. Maar jii moet met nie-

mand daaroor praat nie, want als die mense eenmaal merk, dat jii wil koop dan maak hulle afspraak om die goed op te ja. Jii moet dan te veel betaal."

Dit begriip Flip ook wel en hij neem hom voor om sijn mond te hou.

Toen hij alleen in sijn kamer was begin hij oor die saak na te denk. Die woord van oom het hom onrustig gemaak. Hij het nog nooit gedenk dat Anna hom kon kul als sijn te lang moet wag nie. Diê ding pla hom.

Hij het baing lus die skape te koop en is daarom bang om weer skuld te maak, maar hij kon nie denk dat oom Arnoldus hom verkeerd sou raai nie. Hij kon met niemand daaroor praat nie. Anna het hom gesê dat sijn veertien dage van huis sou wees, om bij een van haar tantes te kuier. Die arme kerel het dit swaar.

'n Paar dage na die gesprek sê oom, dat hij die rekening opgemaak het en hij in die aand dit kon nakijk. Die rekening was 'n baing lang ding waarvan Flip niks begriip nie. Daar staan allerlei dinge van belastings en koste en uitgawes, kafferhuur en kos vir die skaapwagters en 'n hele partij dinge meer, waaraan Flip nooit gedenk het nie. Hij skrik toen hij die ding sien. Dit loop naar die £150. Hij het nooit geweet dat daar so baing koste op 'n plaas was nie.

„Sien jii nou wel, Flip,” sê oom, toen hij die aand met hom die rekening nagaan, „dis veel beter vir jou, dat ik die plaas het en jii daarop kan woon? Nou sal ik in die vervolg al die koste moet betaal en jii kan lekker stil woon. Die geld wat ik voorskiet kan wag. Daar is nie haas bij nie. Ik het die rekening opgemaak om nie in die war te raak nie.”

Die praat van oom laat Flip weer bedaar, want sijn hart het al geklop net soos 'n voorhamer. Hij begin weer reg te kom.

„Nou, wat sal ons doen met die skape op die vendusie?” vra oom.

„Oom moet maak soos oom denk. Als oom net sorre dat alles reg kom.”

„Laat dit aan mij oor,” sê oom; wees maar gerus. Ik sal wel die mense dit te hoog opja.”

„Flip was met alles tevrede en sien reeds in sijn verbeelding, hoe die trop lammetjies bij die kraal speel en hoe hij als 'n groot hoer rondstap en die hottentots order.

Die volgende dag sê oom, dat hij 'n brief gekrij het en hij verplig is om weg te rij. Hij het sake te doen in 'n ander dorp en sal misskien nog verder gaan. Die aand laat hij die buggie klaarmaak en vroeg die volgende morre rij hij weg. 'n Jong wou hij nie saam neem nie. Hij sê dat hij wel sou klaarkom.

Toen hij weg is, denk sijn vrou en huisgenote daaraan, dat hij seker vergeet het om te sê waarheen hij sou gaan; dog oom Arnoldus het wel meer so weggerij, dat 'n mens eers later hoor waar hij gewees het.

Flip moes plaas-toe om 'n werk te doen, wat oom hom gegee het; maar ongelukkig het sijn pêrd weggeloop en moes hij die morre eers rondsoek om 'n perd te krij waarmee hij sijn perd kon soek. Dit was nie makkelik nie. 'n Mens weet dat als jij op die dorp 'n pêrd nodig het, die een se pêrd siek, die ander s'n te mager, die derde s'n kreupel en die virde s'n oud is. So het Flip die dorp deurgedwaal. Op die end kom hij op die gedagte dat Olmans so 'n ou karwij-pêrd het en dat hij miskien dit sou leen. Hij stap toen naar Olmans toe.

Olmans kijk vreemd op toen Flip inkom, want Flip gee gewoonlik pad als hij die agent sien. Toen Olmans egter ewe vriendelik is, het hij moed om die pêrd te vra. Olmans was ewe gewillig en sê vir hom, dat hij 'n oomblik moet wag en dan sal die jong die pêrd haal en opsaal. Flip het dit self wel wil doen, maar hij durf Olmans nie aanstoot gee nie. Voordat hij daarom denk, sit hij met die agent te praat, wat allerlei dinge uitvra en eindelijk die gesprek op Rooiheuvel breng. Nie genoeg kan Olmans die goeigheid van oom Arnoldus roem nie. Die tong van Flip raak toen los en daar die jong nog al 'n rukkie wegblij, (want 'n hottentot het nie haas als hij kantien toe wil), word daar heel wat gepraat. Flip vertel ook dat oom Arnoldus van morre weggerij het, (wat Olmans nie onbekend was nie), dog dat hij nie weet waar sijn oom heengerij het nie. Toen eindelijk die jong met die pêrd kom en Flip wegrij, weet hij waarlik nie of hij aan Olmans vertel het, dat oom Arnoldus

hom met geld wil help. Dit alleen weet hij, dat Olmans gesê het, als hij missskien geld nodig het, hij gerus naar hom kon kom.

Oom Arnoldus blij 'n paar dage weg, maar kom nog vroeg genoeg terug om die vendusie bij te woon. Flip rij toen te pêrd saam en neem 'n paar volk mee om die skape aan te ja. Hij was wettig half-deurmekaar. Die ene oomblik wens hij dat die goed te duur mag gaan en dat oom nie sou koop nie; die ander oomblik, als hij die ooie sien, het hij weer 'n ander gedagte. Die dag was hij nog 'n end skuwer dan anders. Die jong-kerels het begin om hom met Anna te pla. Vrijerij kan jij probeer toehou soveel mogelijk, maar dit is net soos vuur. Dit kom uit. Hij hou hom daarom agteraf.

Toen 'n paar klompe skape verkog is, kom die ooie aan die beurt. Nou begin die regte biederij. Hij hoor hoe dat oom Arnoldus 'n trippens opset en weer 'n trippens en eindelijk, hoe die afslager die bod toeslaan.

Hij skrik toen hij hoor, dat oom Arnoldus hom roep en sê, om die skape op sij te ja en te tel of die getal reg is. Hij kan amper nie, hoewel hij anders'n baas skaapteller was. Die getal kom uit: 350 ooie, vet en jong. Hoeveel hulle kos het hij nie mooi gehoor nie, dog hij reken hij sal dit wel uitvinde als hij tuis is. Oom sê vir hom dat hij deur die volk die skape moet laat aanja. Dog Flip wil liewers self bij die vee blij en kijk hoe die volk werk. Stadig rij hij toen 'n end met die volk saam en toen hij hulle op pad gehelp het, rij hij huis-toe.

Oom Karel was ook op die vendusie gewees. Flip het die ou in die oog gehou en gesien, dat hij oom Arnoldus nie gegroet het nie, hij kijk ander pad. Nou het Flip eers die plan gehad om volgens sijn belofte met oom Karel te praat, maar die oubaas was die dag so kortaf, dat dit 'n ander man moet wees dan Flip om met hom oor iets te praat.

Flip het wel spijt gehad. Hij het altijd graag gedoen wat hij belowe het, dog hij troos hom met die gedagte, dat hij wel 'n beter tijd sal vinde om oor die saak te praat, en dat hij liewers reguit naar oom Karel moet gaan als die oom weer op die dorp kom. Intussen is hij blij, dat hij die trop skape het.

Nadat 'n paar dage virbijgegaan het, sê oom Arnoldus aan Flip, dat hulle die planne nou agtermakaar kan set en die betaling kan reel. Die rekening, wat Flip alreeds gesien het, word hom weer voorgelê en die geld van die skape word bijgeset, sodat die sommetjie ordentelik hoog was. Flip skrik toen hij dit sien, maar oom Arnoldus sê dat hij virniet bang is. Hij sal vireers wel alles regmaak.

„Ik het die bewijse geteken, Flip,” sê oom, „en al wat jij nou te doen het, is vir mij 'n bewijs te gee bij lewe en sterwe. Hier is 'n dokument wat ik laat opstel het. Jij kan dit nou op jou gemak oorlees en dan moet jij en 'n paar getuige dit teken. Maar moenie daarvoor te veel praat nie, anders raak jij jou krediet kwijt bij ander mense en dit sal jou grote skade in jou boerderij doen.”

„Mag ik die ding nie aan Anna wijs nie?” sê Flip. „Ik is bang sij sal kwaad worde als ik weer skuld maak.”

„Jij moet Anna nie van die staanplek af bederwe om haar al jou sake te vertel nie. Dit sal jou naderhand las gee. Ik gee daarom nie om nie, anders sê die mense weer dat ik jou onderdeur-spring. Jij moet egter nie met Olmans of oom Karel daarvoor praat nie, of daar kom seker ergernis. Gee die dokument maar terug als jij hom deurgelees het, dan kan jij dit weer krij als jij dit vir Anna wil laat lees.”

Flip neem die dokument toen saam naar zijn kamer. Dit was 'n lang ding, vier volle velle. Oom Arnoldus het dit deur 'n ander agent, op 'n ander dorp, laat opstel. Daarvoor was zijn uitrij gewees. Die agent het die stuk so opgestel, dat 'n gewoon mens bij die eerste lesing daar niks van verstaan nie. En elke keer als hij dit oorlees, nog 'n bietjie minder. Die inhoud was egter : Flip erken, dat hij soveel skuldig was en dat, als hij dit op die tijd nie sou betaal nie, oom Arnoldus ook die lewensreg op Rooiheuvel kon neem. Die som was nog nie ingevul nie en die tijd van betaling ook nie.

Die arme Flippie sit met die lange dokument voor hom en probeer om die ding te verstaan. Die dokument was wel in Hollands geskrijwe, maar soos die meeste van die dokumente is, in gebrekkige Hoog-Hollands met woorde daarin, wat Flip

seker vir die eerste maal in sijn lewe sien. Toen hij meer dan 'n uur met die ding gesit en 'n paar pijspe uitgerook het, gee hij dit op. Anna, wat tog beter kan lees dan hij, sal wel vertel, wat in die dokument staan.

Met 'n opgeruimd gemoed, net of daar 'n grote las van sijn skouers afgeval het, vat hij die dokument en breng dit vir oom Arnoldus terug.

„Hoe lijk dit vir jou,” sê oom,—sal jij dit wil teken?”

„Die ding lijk goed genoeg, oom,” sê Flip. „Moet dit nou geteken worde?”

„Hoe gouer sulke dinge klaar is, hoe beter,” sê oom Arnoldus, maar ons kan nou niks doen nie. Daar moet twee onpartijdige getuige bij wees. Ons is nou op die end van die week. Saterdag sal neef Gert wel inkom, dan kan jij en Anna die ding bepraat. Maandag kan jij teken. Dan is alles in orde en jij kan trou net wanneer jij lus het.”

Flip was met alles tevrede en wag op Saterdag. Oom Arnoldus sou graag gesien het, dat hij dadelik teken, dog hij was bang dat naderhand kon gesê worde, hij het Flip bedrieg. Hij reken daarop, dat die ander mense die dokument ook nie goed sou verstaan nie en dat hij op die manier Rooiheuvel vir enige honderde ponde in hande sou krij. Met die kans sou hij allig 'n vijftienhonderd pond win.

„Laat Flip maar eers teken en dan sal ik mijn planne wel regkrij,” sê die ou bij homself.

Saterdagagaand stap Flip ewe welgemoed naar Anna met die dokument. Hij was amper 'n bietjie hoogmoedig op die groot papier, en toen hij opsit en in plaas van vrij praatjies te begin, die papier uit sijn sak haal, kijk Anna verwonder op.

Haar pa was ook wel op die vendusie gewees en het vertel dat oom Arnoldus skape gekoop het. Dat die skape ewewel vir Flip was, wis hij nie. Toen Flip haar nou die dokument gee, verstaan sij daar niks van nie. Daar was eers 'n lange uitlegging nodig eer sij ook maar enigins iets begriip.

Hoewel sij 'n hele stukkie slimmer was dan Flip en ordentelik skool gehad het, kon sij die dinge ewemin verstaan als haar vrijer. Die wantroue in die bedoelings van oom Arnoldus

kom weer bij haar op. Sij lees en sij lees weer, maar die ding word altijd meer duister. Flip hou egter aan, dat sij hom moet uitlê en hom moet laat teken. Die skape het hij tog al gekoop en die is op sijn plaas, sodat hij daar nie meer van af kan kom nie. Flip beantwoord al haar besware deur te sê, dat oom Arnoldus 'n vrome man is en so 'n vrome man hom nie skade sal aandoen nie.

„Gee mij die dokument,” sê sij bij haar afskeid. „Jij kom tog morre-aand weer, dan sal ik jou dit teruggee. Oom Arnoldus sal tog morre nie naar die ding vra nie. Jij kan sê dat jij dit morre-aand sal saambreng.”

Hiermee moes Flip tevrede wees en huistoe gaan.

Sodra Flip weg was, vat Anna die dokument op en neem dit saam naar haar kamertjie. Haar pa en ma en die kinders was almal in slaap. Sij maak toen gou haar plan klaar. Soek stille-tjies pen, ink en papier. Die ink, wat half verdroog was, maak sij nat met asijn. Die ou pen gaan nogal aan, maar papier was skaars. Sij krij tog eindelijk genoeg bij mekaar—hier 'n stukkie en daar 'n stukkie, en op die stukkies skryf sij die dokument oor. Tot laat in die nag is sij daarmee besig, maar sij krij die ding tog klaar.

„Wag laat ik net 'n bietjie tijd krij,” se sij baar haarself, „dan gaan ik self naar oom Karel en meneer toe en vra vir hulle raad.”

Met die gedagte val sij in slaap.

HOOFTUK IV.

Toen Flip die aand tuis kom, sien hij tot sijn grote verwondering dat oom Arnoldus nog op is. Anders was oom nie van die laat-opblijers nie en Flip se eerste gedagte was, dat daar iemand siek was. Dit was nie so nie. Oom Arnoldus roep hom om die deur te sluit en in sijn kamertjie te kom. Hij vra hom meteen of hij die papier saamgebreng het.

Flip het nooit daarom gedenk nie. Hij skrik hom

vaal. Toen hij oom Arnoldus vertel dat Anna die papier gehou het, word die ou regtig-waar kwaai. Flip het hom amper nog nooit so nukkerig gesien nie.

„Hoe kan jìj so 'n gewigtige papier so maar bij ander mense laat staan,” sê hij. „Iedereen kan dit nou vat en afskrijwe. Jij het jouself in groot gevaar gebreng. So 'n papier moet nooit uit jou hande kom nie.”

So gaan hij aan. Flip het amper gedenk, dat hij 'n vreselike sonde gedaan het. Hij wil teruggaan om die papier te maal, maar dit was al so laat. Hij was bang om die mense op te klop. Toen oom sien dat hij nog terug wil gaan, wil oom dit ook nie, maar laat Flip belowe, om vroeg in die morre dit te doen en hom die papier te breng.

Flip het 'n sware nag deurgebreng. Slaap kon hij nie. Die woorde van Anna speel hom deur sijn hoof. Hij het gedenk, sijn sou sê, dat hij moet teken. Die skape wat hij gekoop en wat so mooi gelijk het, lijk nou net soos kwaai honde, wat hom sal bijt; en nou dat oom Arnoldus kwaad is, weet hij nie raad nie. Eindelik val hij in slaap. Hij droom so sleg, dat hij blij is om weer wakker te worde.

Vroeg in die morre was hij al op en sodra hij maar enigskans kan, set hij af naar Anna, wat verwonderd was om hom te sien. Hij lijk so bleek of hij siek is, maar sijn het gou uitgevinde wat hom skeel. Sijn is nou in eens so blij dat sijn die papier oorgeskrijwe het.

„O, die papier kan jìj krij Flip. Ik kan dit ook nie verstaan nie, maar een ding moet jìj mij belowe, anders word ik kwaad en ik sê jou af. Jij teken die papier nie, voordat jìj mij eers weer gesien het. Ik sê jou nou eens vir altijd, oom Arnoldus spring jou onderdeur. Jij kan nou kies tussen hom en tussen mij. Jij kan hom gerus sê, dat ik nie wil hê nie dat jìj teken en als hij jou dreig, 't niks nie. Ik sal hom regmaak, al is ik maar 'n nooi. Ik is baie bang vir hom nie.”

Toen Anna so daar staan, lijk sijn ook net als 'n nooi waar 'n man voor bang kan worde. Sijn hou haar daarom sterker dan sijn is. Sijn het ook 'n plan.

Flip staan tussen twee vure in, maar die nooi is tog beter dan die oom. Die liefdevuur brand altyd die vinnigste.

„Nou ik sal so maak,” sê Flip. „Ik sal tog vandaag nie teken nie en vanaand kom ik weer kuier. Gee mij nou die papier.”

Anna gaan in die kamer en nadat sij Flip nog eens sijn belofte laat herhaal en die op haar manier beseigel het, gaan Flip met die papier terug.

Oom Arnoldus was ook al opgestaan. Toen Flip hom die papier gee, kijk hij heel wat vriendeliker. „Og”, sê hij, „jij het nie nodig gehad om so haastig te wees nie. Ik wou jou net leer, om tog virsigtig met sulke dokumente te wees.” Daarop gaan hij met die papier in die kamer, kijk dit nog eens goed deur en sluit dit weg.

Nie lang daarna is dit kerktijd en almal gaan naar die kerk. Oom Arnoldus is 'n goeie hoorder. Hij luister naar wat die predikant sê. Die predikant was wel regsinnig, maar oom Arnoldus sê, dat die beste man wel eens 'n fout kan maak. Dat daarom die ou mense moet oplet en dit is ook reg.

Een fout het oom Arnoldus tog. Hoewel hij 'n goeie hoorder was, was hij 'n slegte toepasser. Als die predikant aan die toepassing kom, dan deel oom die vermanings so stil-weg aan die ander mense uit en hou niks vir homself nie. Op die manier kom hij leeg uit die kerk.

Die morre was hij egter nie eens 'n goeie toehoorder nie. Hij had so 'n gevoel oor hom, dat hij hom self gefop het deur Flip die dokument saam te gee om Anna te laat lees. Olmans het hom gewaarskuw, dat hij vir haar moes oppas. Olmans was ook in die kerk en dit hinder hom. Boweal, oom Karel sit so breed in die ouderlingsbank, dat hij hom wel raak moes sien. Die ou luister ook wel, al knik hij nou en dan 'n bietjie. Oom Karel was ook meer een toepasser als 'n hoorder.

Die ding, waaroor oom Arnoldus nou sit te denk, was of hij die teken van die dokument sou deurdruk op Maandag, of sou uitstel tot 'n latere tijd, om op 'n geskikte dag so maar ineens die papier voor Flip te lê. Hij was bang dat, druk hij deur en Flip word opstandig, dan kom die storie op die vlakke. Wag hij, dan kan daar ook fout kom. Daar die papiere egter

weer in sijn hande was, skijn daar nie gevaar nie. Voor die preek uit is, het hij sijn plan opgemaak. Hij sal 'n beetje wag, dan kan hij later sijn sin wel krij.

Anna het ook sit rond te kijk en tot haar blijdschap gesien, dat oom Karel in die kerk was. Sij maak toen haar plan klaar om op die een of andere manier bij die ou raad te krij. Dit was nou makkeliker, omdat sij die papiere oorgescrijwe het.

Toen die kerk uitgaan, blij sij so onder die mense agter. Toen Flip haar sien en met haar wil saamloop, sê sij, dat hij maar moet aangaan. Sij sou hom in die aand wel sê waarom.

Flip het nie veel lus om so te maak nie dog hij het al uitgevinde, wil hij met Anna vrede hou, dan moet hij net maak soos sij sê. Hij stap toen aan. Telkens kijk hij om en so sien hij dat Anna met tante Saartjie saamloop en met haar praat. Oom Karel gaan min met sijn vrou saam en so was dit ook nou. Anna krij toen geleentheid om met tante Saartjie opsj te kom.

Na 'n paar gewone praatjies, vra Anna, wanneer tante van plan is uit te rij, daar sij graag met oom Karel oor iets wil praat. Sij kan dit vandaag nie doen nie, want dit is Sondag. Dit is oor wereldse sake. Tog wil sij al te graag iets met oom Karel praat.

„Is dit oor Flip?” vra tante met 'n glimlag.

Anna word rooi maar sê vrijmoedig: „Ja tante.”

„Oom Karel is regte nukkerig op Flip,” sê tante, „omdat hij nie wil maak soos oom sê nie. Ik is bang dat oom Karel nie raad sal gee nie.”

„Og, tante, tante ken mos vir Flip en tante weet, hoe gou hij in die war is. Als ik oom Karel sien, dan sal ik hom alles duidelik maak.”

„Goed,” sê tante, „kom Maandag-morre vroeg. Ons wil nog huistoe rij.”

„Ja, maar dan moet tante eers met oom 'n bietjie praat. Ik is bang om met oom te begin. Dit is nou jammer dat vandaag Sondag is, anders sou ik tante kan vertel.”

„Nou ja,” sê tante, „oom is nie so kwaai nie. Kom gerus, hij sal jou wel goeie raad gee.”

Dit was net of daar 'n grote las van Anna haar hart afge-

neem was. Oom Karel was die grote raadsman van die distrik en nou wis sij dat die saak in goeie hande was. Maar een ding het sij haar voorgeneem, Flip moes nog dieselfde aand naar oom toe, om hom bekend te maak dat hij met haar wil trou.

In die agtermiddag gaan hulle weer naar die kerk. Mense wat verloof is, is dikwels getroue kerkgangers. Toen hulle uitkom, vat sij vir Flip op.

Flip belij so maar, dat hij nog nie volgens sijn belofte bij oom Karel gewees het nie. Hij sal daarom seker gaan. Anna gee nie in nie. Hij moet eers belowe, dat hij nog dieselfde aand dit sal doen, sodat hij haar kan vertel wat oom gesê het. „Jij moet nie denk nie, dat jij mij vanaand sal sien, als jij nie eers bij oom Karel gewees het nie.”

Flip sien nou, hij kan nie langer uitstel nie. Hij belooft plegtig dit te doen.

Die aand kom Flip nie vroeg nie. Dit was vir Anna 'n goeie teken, en toen eindelijk Flip kom, sien hij daar uit soos 'n mens wat 'n kwaai tand laat trek het. Hij knik Anna vriendelik toe. So lang die ander mense op was, praat Anna niks. Maar toen hulle alleen kom, was die eerste vraag: „Wel, Flip! was jij bij oom Karel?”

„Ja,” sê Flip, „ik was na die ete daar.”

„Goed, en wat het hij gesê?”

„Hij het mij net aangekijk en toen gelag.”

„Maar hij het niks gepraat nie?”

„Ja, toen hij mij uitgelag het, sê hij: Jij krijg 'n beter vrou dan jij wêrd is. Sê vir haar, sij moet naar jou kijk en sij moet oppas dat jij nie meer papiere teken nie. Jij het jou plaas al weggeteken. Als sij nie oppas nie, sal jij haar ook wegteken.”

„En toen?”

„Toen gaan hij weg en ik blij met tante alleen. Tante het mij lang opgehou. Eers het sij mij gelukkiggewens en toen het sij mij uitgevra. Jij het seker met haar gepraat.”

„Og nee, net 'n paar woordjes.”

„Sij wou van alles weet. Van die plaas en die lewensreg en die skape, wat ik gekoop het. Sij het mij daarom voorgekrij, omdat ik nie met oom Karel raadpleeg nie. Ik het toen reguit

gesê, ik was vir oom bang. Sij het mij toen ook laat belowe, dat ik nou niks meer sal teken nie, voordat ik eers die ding aan oom Karel gewijs het."

„En jij het nou seker so belowe?"

„Ja."

„En jij sal seker weer, als oom Arnoldus regte nukkerig kijk, jou belofte vergeet."

Flip laat sijn kop hang.

„Nou kijk, Flip, jij moet nou vir altijd 'n man worde. Als jij 'n vrou wil hê, moet jij 'n man wees. Jij teken morre niks nie. Ja vra 'n week uitstel. Als oom jou vra, dan sê jij ronduit, dat ik dit nie wil hê nie. Ander week sal ik jou wel laat weet wat jij moet doen."

Maandagmorre was Flip in duisend angste, dat oom Arnoldus hom sou laat teken. Die ou hou hom ewewel stil en praat nie 'n woord nie. Omtrent tien uur toen hij sien dat die wa uitgetrek is en Anna haar vader wil rij, loop hij nog gou effentjies oor. Anna was nie tuis nie, maar kom tog gou. Sij was half uit asem want sij het hardgelopen.

„Het jij al geteken?" vra sij aan Flip.

„Nee, oom het niks gesê nie."

„Dit is goed; denk nou aan wat jij belowe het."

„Waar was jij dan van morre. Anna?" Anna verkleur.

„Ik sal jou wel een dag sê, wat ik gedoen het. Nou het ik geen tijd nie. Ik moet help oppak." Daarmee moes Flip tevrede wees.

Ons het egter nie nodig om so lang te wag nie, om uit te vinde waar Anna was. Ons kan dit wel raai. Sij was bij oom Karel gewees.

Sij was ook 'n bietjie bangerig om met oom Karel te praat, want sij was nog van haar kindse dag af bang vir die kwaai ouderling, soos die kinders hom noem, maar bang of nie, die ding moes nou daardeur.

Die gesprek met oom Karel was haar meegeval. Tante Saartjie was ook gelukkig daar en dit het haar moed gegee. Sij het eers ekskuus gemaak vir Flip en dat sij haar met Flip se sake bemoei. Oom weet egter dat Flip gou verlege is en sijn

kon tog nie toelaat dat Flip bedrieg worde nie. Oom het haar geduldig aangehoor. So nou en dan 'n bietjie gebrom dit was al.

Toen sij eindelijk uitvertel het, haal sij die stukkies papier uit, waarop sij die dokument oorgeskryf het.

„Wel !” sê oom, terwyl hij uitbars in lag, „jij is die regte vrou vir Flip. Die ding is slim oorleg. Ik het al nie geweet om die stuk in hande te krij nie. Ja, mijn ou vader het altijd gesê : vroue-lis gaan bo alles.”

Tante Saartjie skud haar kop. Die slimheid van die teenwoordige nooiens het haar nie heeltemaal aangestaan nie. „Ons sou, toen ons so jong was, nooit aan so 'n ding gedenk het nie.”

„Og, tante, wat moes ik maak. Mijn pa weet van die dinge niks af nie en ik het geweet, ik kan nie raad van 'n ander mens krij, als ik die papier nie kan wijs nie. Dit was van pure angs dat ik dit gedoen het.”

„Ik sê nie, niggie, dat jij verkeerd gedaan het nie,” sê tante, toen sij sien dat die trane al amper in Anna haar oge kom. „Glad nie. Ik het mij net verwonder. Moet jou dit nie aantrek nie.”

„Nee, jij het goed gedaan, niggie !” sê oom Karel. „Laat die ding nou bij mij en sê vir Flip, dat hij niks moet teken nie. Arnoldus denk dat hij baing slim is, maar ons sal sien. Ik sal die papier nalees en beloof vir jou, ik sal werk maak van die saak. Ik is vir Arnoldus nie bang nie. Donderdag sal ik naar Spitskop rij, dan moet ik bij julle plaas virbij. Maak dan dat jij tuis is. Gaan nou maar gerus huis-toe.”

Anna laat haar dit nie tweemaal sê nie. Sij soen tante Saartjie hartelik en gee oom die hand.

„Nee ! nee !” sê oom. „Ons is al amper familie, en familie groet nie so van ver nie. Jij moet mij ook soen.”

Die soen van oom was vir Anna 'n hartsterking. Sij voel nou, dat sij in oom 'n verstandige, hartelike vriend het. Blij het sij weggegaan.

Toen sij weg was, begin oom die papier te lees.

„Die ding is deur 'n agent opgestel,” sê hij. „Dit kan jij so maar sien. Olmans het hom seker gehelp.”

„Is die ding tot Flip se skade?” vra tante.

„Denk jij dan, dat Arnoldus iets in Flip se voordeel sal doen? Ik sal tog probeer om die saak reg te maak.”

Oom Karel steek die stukkies papier in sijn sak en stap naar sijn agent. Mister Meyer was baing besig, soos altijd op Maandag, maar vind tog nog tijd om 'n oomblik met oom Karel te praat, wat hom in weinige woorde die saak vertel en die papiertjies oorhandig.

„Wanneer kom jij weer in, oom Karel?” vra meneer Meyer.

„Ik moet oormorre weer in die dorp wees.”

„Goed, kom dan weer aan.”

„Maar in die tussentijd teken Flip dalk net wat hom voorgelê worde.”

„Daar is nou niks aan te doen nie; ons moet afwag. Ik sal in die tussentijd sien wat ik kan doen.

Oom Karel het 'n onbepaald vertrouwe in meneer Meyer. Gerus en tevrede gaan hij weg.

Toen die drukte in die kantoor 'n bietjie virbij is, vat mister Meyer die papiere en lees hulle deur.

Hij verstaan hulle goed.

„Die ou huigelaar,” brom hij bij homself. „Hij is die duiwel te slim; maar slim vang tog partijkeer sijn baas. Dit sal aan mij nie lê nie, als die mooie plan misluk, als ik net eers kan uitvinde wie die dokument opgestel het. Self het hij dit nie gedoen nie. Olmans ook nie. Hij ken te goed Hollands. Dit is deur 'n Engelsman, wat maar swak Hollands ken, gedaan. Soveel te beter als Arnoldus met Olmans rusie het, dan het ik ten minste 'n vriend in die kamp van die vijand.”

Nou het mister Meyer wel gehoor van die rusie wat daar geeweet het tussen oom Karel en Arnoldus en dat meneer daar ook bij was. Hij het hom daar egter nie aan gesteur nie, want hij was van die soort mense, wat hom nie met andere mense hulle sake bemoei nie. Nou dat die saak in sijn hande is, begin hij daar belang in te stel.

Toen die kantoor in die agtermiddag gesluit was, gaan hij naar meneer.

„Ik kom 'n oomblikkie aan,” sê meneer Meyer, „net om u

uit te hoor. Dit is anders mijn gewoonte nie; maar dit kan nou nie anders nie."

Meneer kijk hom vreemd aan. „Kijk nou nie so verwonderd nie", sê Meneer Meyer, wat welbekend was in die pastorie. „Ik wil die waarheid weet; daarom is ik hier. Wat het oom Karel en u met Arnoldus uitgevoer."

„O," sê meneer, „ik denk ons het meer kwaad dan goed gedaan."

„Dit is te denk," brom mister Meyer, „als predikante die werk van agente wil doen, dat hulle die saak bederwe. Het julle naar mij gekom, dan het ik die ding seker gouer regge-maak. Dog vertel eers omstandig."

Meneer voldoen aan die versoek.

„So," sê mister Meyer. „Die ou het sijn sake mooi agter-mekaar gemaak en is nou besig om die hele plaas in te palm. Olmans sal hom seker help. Maar ken u miskien die nooi naar wie naar wie Flip vrij?"

„O ja, ik ken haar goed. Haar ouers is nie rijk nie, maar fatsoenlik. Sij is 'n flukse meisie."

„Oorlams is sijn genoeg," sê mister Meyer. „Wel, ik sal sien wat ik vir Flip kan doen."

Nou dat mister Meijer op die spoor was, het dit nie lang geduur nie voordat hij uitgevinde het, hoe Olmans bij die winkeliers gewees en die skulde van Flip opgekoop het. Maar die ding help hom nie veel nie. Die saak was eenmaal so en hij het volstrek van Flip nie volmag om iets te doen nie.

Tog stap hij die volgende dag naar Olmans. Toen Olmans hom sien inkom, kijk hij verwonder op. Gewoonlik, als hulle twee iets met mekaar te doen het, stuur Meyer 'n klerk.

„Wel, waaraan het ik die eer van die besoek te dank," sê Olmans ewe beleef.

„Daar is niks biesonders nie," sê mister Meyer. „Ik wil net 'n plezier aan mijn ou vriend, oom Karel, doen. Ik weet wel vooruit dat dit virniet is."

„En dit is," sê Olmans, wat voel dat hij nou moet oppas.

„Og, jij ken vir die ou, als hij eers 'n ding in sijn hoof het, dan is hij nie makkelik daarvan af te breng nie en dan moet 'n

mens doen wat hij sê. Hij denk dat Arnoldus besig is Rooi-heuwel, die plaas van Flip, in hande te krij, en hij wil dit belet. Ken jij vir Flip?"

„Og, ja,” sê Olmans, „ik ken hom goed.”

„So ver ik verstaan,” hervat mister Meyer, „het Flip die plaas aan Arnoldus vir 'n klein sommetjie verkoop, maar het sijn lewensreg uitgehou. Ik kan dit amper nie glo nie. Ik het gedenk Arnoldus is daarvoor te slim.”

Olmans blij 'n paar minute stil. Mister Meyer praat so onnosel weg, dog kan Olmans daarmee nie uitlok nie. Olmans voel, dat Meyer alles van die sake af weet.

„Ja, dit is so,” sê hij eindelijk, „ik het self die transporte gemaak, Arnoldus het die plaas; maar Flip het sijn volle lewensreg.”

„Totdat hij dit aan Arnoldus verkoop?"

„Dit is mijn saak nie, ik het mijn werk gedoen, ik bemoei mij nie met die sake van mijn klante nie!"

„Dit is ook altijd die beste, anders word daar baing gepraat. Ik sou wel eens wil weet hoeveel Arnoldus vir die plaas gee.”

„Dit kan ik nie sê nie.”

„Ik vra dit eigenlijk ook nie. Ik sê net, ik sou wel eens wil weet. Viral nou, dat hij besig is, om die lewensreg van Flip te koop.”

„Dit glo ik nie,” sê Olmans onverwags.

„O, dan het jij nie die dokument opgestel nie, wat Arnoldus vir Flip wil laat teken. Ik het ook so gedenk. Arnoldus hou daarvan om meer dan een agent aan te hou. Hij het dit seker op 'n ander plek laat maak. Hij het jou dan alleen gebruik om die bewijse van Flip te koop, nê?"

Olmans spring nukkerig op. „Niemand het met mijn sake iets te maak nie,” roep hij uit.

„Moenie kwaad worde nie,” sê Meyer. „Agente word nie kwaad onder mekaar nie. Alleen in die hof vertoon hulle so. Kijk nou hier. Ik gaan met die saak werk en sê nie, dat ik aan die ding iets kan doen nie. Dit sal jou egter nie betaal nie, als al die mense weet, hoe jij die skuldbewijse van Flip in die hande gekrij het. Help liever vir mij. Dit denk ik is vir jou

beter. Flip het die lewensreg nog nie verkoop nie en ik gaan met hom praat. Denk nou op jou gemak na en probeer om 'n skikking te maak. Jij kan daarmee ook nog iets verdien. Wil jij nie, dan moet jij verwag, dat ik so hard als ik kan, jou sal tegewerk. Nou, goeie middag, ik sal morre wel eens weer aankom."

Met die woorde gaan mister Meyer weg en laat Olmans aan sijn eige bedenking oor.

Die bedenking was nie so plesierieg nie. Olmans voel nukkerig dat Arnoldus buite hom werk. Hij het self plan gemaak om op die een of ander manier die lewensreg in hande te krij en dan aan Arnoldus goed te verkoop. Die kans was virbij. Hij was bang vir Meyer en wil nie, dat die transaksies met Rooiheuvel nou heeltemaal openbaar sal worde nie. Daarom besluit hij om Arnoldus eers te gaan sien.

Die vriendskap tussen oom Arnoldus en Olmans was in die laaste tijd, van dat oom die kleine rekeningetjie betaal het, heel wat koeler geworde. Hulle kom nie meer so baing bij mekaar nie en praat ook glad nie oor sake nie. Daarom verwonder Arnoldus vir hom 'n bietjie toen Olmans in die aand aankom. Hij hou hom egter vriendelik.

Die praatjies wou egter nie strijk nie, sodat Olmans verplig was gou met die saak voor die dag te kom.

„Denk, oom," sê hij, „vandaag was Meyer bij mij. Hij sê dat jij besig is om die lewensreg van Flip te koop, maar dat hij sal probeer wat hij daarteen kan doen."

Arnoldus skrik. „Wat het Meyer met mijn sake te doen. Die hele ding is 'n leun."

„So denk ik ook," sê Olmans. „Oom sou anders wel met mij gepraat het. Meyer was so seker. Hij sê dat hij self die papier gesien het wat jij Flip wou laat teken."

„Dit lieg hij!" roep Arnoldus uit. „Die papier kan hij nie gesien het nie."

„So, dan is daar tog 'n papier, nie waar nie?"

„Dit is mijn saak."

„Sekerlik, dit is jou saak, maar ik denk tog dat daar ik jou

so gehelp het om die plaas te krij, jii ook wel mij die andere dinge kon laat regmaak."

„Daar is niks reg te maak nie."

„Kom! kom!" sê Olmans, „ons is nou alleen en ons het nie nodig om mekaar om die bos te lei nie. Sien jij, oom, het jij nou naar mij geluister, dan sou ik soetjies-aan gewerk het en alles was reg, maar jij wou die slag slim wees en het naar 'n ander agent gegaan. Die hele spul is nou op die loop. Als jij Flip nou laat teken, kan jij miskien nog 'n proses krij, wat jou baing geld kan kos."

„Jij het genoeg geld aan die saak verdien," sê Arnoldus toornig.

„Tog nie soveel als oom nie, wat vir 'n paar honderd pond 'n plaas in hande krij."

„Maar hoe weet Meyer van die dinge?"

„Hij sê dat oom Karel hom vertel het."

„Soup Flip hom dit gesê hê?" vra Arnoldus.

„Misskien, maar ik denk die ding kom van die nooi se kant af. Ik het jou voorspel dat die nooi jou sou onderdeur-spring."

Arnoldus blij stil.

„Kom," sê Olmans, „gee mij nog 'n £100 en ik sal sien hoe ik jou kan help."

„Dit sal ik nooit doen nie," sê Arnoldus, nukkerig. „Julle agente is net 'n boel skelms, julle wil ons net plunder. Die transport van Rooihêuwel is in mijn kis en dit moet 'n knap man wees wat dit daar uithaal."

„So, dus jij wil nie dat ik jou help nie; denk daaraan, ik kan jou kwaad doen."

„Jij kan loop," sê Arnoldus. „Ik kan sonder jou klaar kom."

„Dit sal jou berou!" bulder Olmans, terwijl hij zijn hoed vat en uitloop.

„Dit sou die moeite wêrd gewees hê, om die gesig van oom Arnoldus te sien toen Olmans weg was. Hij was bleek van toorn en loop vir 'n tijdjie net soos 'n kwaai os deur die kamer. Wettigwaar, hij vloek."

Toen hij bedaar het, gaan hij sit om die saak te oordenk. Hij weet, dat niemand hem die plaas kan afneem nie,

maar weet ook, dat als hij nou vir Flip tot teken dwing, hij nie die end van die storie sou hoor nie en sijn goeie naam sou verloor. Dit spijt hom wel, dat hij nie sijn slag met dit plaas soos hij gedenk het, kan slaan nie. Maar al gee hij wat in, sal hij tog genoeg verdien en sijn naam van 'n vrome man behou.

„Ik moet nou sien hoe ik op die beste manier uitkom”, sê hij, „en Olmans sal sien dat ik hom nie nodig het nie.”

Toen hij voel dat hij heeltemaal bedaar is en hoor dat Flip tuis gekom het, laat hij hom roep.

Flip skrik toen hij inkom. Oom Arnoldus sien daar so bedroefd uit. Dit lijk of die trane in sijne oge staan. Die arme Flip wis nie wat hij moet denk nie.

„Wat mankeer tog oom?” vra hij ontroerd. „Is oom siek?”

„Nee, mijn kind,” sê oom op hartbrekende toon. „Siek is ik nie, maar mijn siel is in mij bitterlik bedroef. Og, hoe swaar is dit tog als, soos die Skrif sê: 'n man se huisgenote sijn vijande is!”

Flip was nou so verskrik, dat hij niks kon praat nie. Arnoldus was verplig om self aan te gaan.

„Het ik nie voor jou gesorre nie, Flip, en wat is nou mijn beloning? Dat jij mij beskender. Is dit reg?”

„Beskender!” stamel Flip. „Ik..... ik..... ik weet niks nie.”

„Het jij nie met oom Karel gepraat oor die bewijs, wat ik 'ou laat teken nie?”

„Nie 'n woord nie,” sê Flip. „Ik het wel met Anna gepraat, maar nie met oom Karel nie.”

„Het jij dan nie aan oom Karel die bewijs laat sien nie?”

„Nee oom!” sê Flip en Arnoldus kan aan hom sien, dat hij die waarheid spreek.

„Nou hoe dit ook is, of jij gepraat het of Anna, ik sê vir jou mijn siel is bitterlik deur julle bedroefd. Ik trek mijn hand nou van jou af. Als jij nog wil hê dat ik vir jou help, dan moet jij vir Anna laat staan.”

„Mijn liewe oom,” sê Flip, „als ik maar met Anna mag trou, sal ik net teken wat oom wil hê.”

„Jij het niks te teken nie, Flip! Jij kan maak wat jij wil,

Maar jij moet denk dat jij op tijd die skape betaal, anders gaan jij tronk-toe, dit is verwas."

Flip wrijwe sijn hande van angs. Hij was al lang vir die tronk bang gewees. Aan die ander kant was sijn geloof in Anna so aagegroeï, dat hij tog in die binneste van sijn siel denk, dat sijn hom wel uit die tronk sou los.

„Laat Anna staan," sê oom, „en alles is weer reg."

„Nee, oom: liewers dood," sê Flip, terwyl hij die deur uthol.

„Die vagebondse Olmans het tog gelijk gehad," brom Arnoldus bij homself, „die nooi is vir mij baas."

HOOFSTUK V.

Die hele Praatville was die volgende Saterdag in oproer. Vroeg in die morre het oom Arnoldus se vrou die deur uitgehol om die bure te roep. Oom het die morre in die tuin gegaan wat agter die huis is en daar het hom iets wonderliks oorgekom. Hij het 'n gesig gesien en was als die dood so bleek ingekom. Sijn ou vrou het nie geweet wat om te doen nie. Oom Arnoldus lê op sijn bed met sijn oge naar die hemel. Hij praat soetjies in homself. Toen die mense inkom en met hom wil praat, skud hij net sijn kop en gee nie antwoord nie. So iets het in Praatville nog nooit gebeur nie.

Die mense wat inkom vertel elkeen wat anders. Die een sê: „Oom het 'n stem gehoor." Die ander: „Hij het 'n engel gesien." Weer 'n ander, wat nie van oom se vrinde was nie, sê: „Dit was 'n bouse dier." Die waarheid kon niemand hoor nie.

Die studeer-kamer van meneer was kort na brekfes al vol, allesbehalwe tot meneer se plesier, want dit was Saterdag en hij wou aan sijn preek werk. Die mense wou van hom hoor, wat eigenlijk die ding was en hou aan, dat hij self sou gaan kijk. Maar meneer het daarvoor nie lus nie. Om van die saak af te kom belof hij na twaalf uur wel te gaan kijk, wat daar van die saak was. Daarmee moes die mense tevrede wees.

Die hele morre was die slaapkamer van oom Arnoldus vol met mense en toen in die middag die buite-mense inkom, was die stroom nog sterker. So nou en dan spreek oom 'n woord of slaak 'n sug. Wat daar eiginlik met hom gebeur was, sê hij nie.

Flip wat vroeg naar die plaas was gegaan, het ook weer ingekom. Die plaas lê maar 'n uurtjie van die dorp af. Geheel verwilder was hij, daar oom hom ieder keer als hij inkom so wonderlik verdrietig aankijk, sodat hij dit nie kan hou nie. Hij was glad in die war.

Gelukkig vir hom, in die agtermiddag kom Anna in en hij neem die geleentheid waar om oor te loop.

Die storie van oom Arnoldus het die dorp al uitgeloop. 'n Man wat van die dorp kom, het tot grote verwondering van Anna, al op pad daarvan iets vertel. Anna het haar bes gedoen om Flip te laat bedaar en hom intussen te vertel wat oom Karel haar gesê het. Alles tussen hulle twee sou reg kom. Hij het ook nie nodig om bang te wees vir die bewijs nie. Sij vertel hom ook dat oom Karel belof het om die dag in te kom en hij seker met hom sou praat.

Toen Flip huistoe loop, kom hij vir oom Karel tege.

„Wat is die storie met oom Arnoldus?” vra oom Karel. „Die hele dorp is daar vol van. Ik kan nie uitmaak wat van die saak aan is nie. Is hij siek of dronk, wat is dit?”

Die gedagte dat oom Arnoldus kan dronk wees, skok Flip so, dat hij amper nie kan praat nie.

„Nou praat dan,” sê oom Karel, „ik kan hier nie tot vandaan staan nie.”

Maar met Flip was niks te begin nie. Hij was te veel in die war om 'n geregelde verhaal te gee. Toen hij klaar vertel het, was oom Karel nog meer in die duister dan te vore.

„Wel ik sal Meyer of meneer vra,” brom die ou.

Voort stap hij naar Meyer se kantoor. „Wat is dit met Arnoldus?” was sijn eerste woord.

Die ou agent kijk laggende op. „Die vraag het al baing mense mij vandaag gedoen. Ik weet dit nie.”

„Dit is virvas weer 'n skelmstuk,” sê oom. „Wat sou sijn planne nou wees?”

„Die beste is,” sê die agent, „dat oom self gaan. Dan kan jij uitvinde wat dit is. Al wat ik weet is, dat die mense sê dat hij nou 'n profeet is.”

„Profeet of nie,” sê oom, „die plaas van Flip sal hij terug moet gee.”

„Nou oom,” sê mister Meyer, ik sê jou, jij moet mij alleen laat werk of ik gee die ding op. Jij het dit vir mij belooft. Maar dit kan kwaad doen als jij self naar Arnoldus gaan. Als jij gaan, praat dan niks van die plaas nie.”

Sonder te antwoord stap oom Karel naar meneer toe.

Meneer was al meer dan nukkerig. Was hij nie predikant en sou hij seker al 'n paar mense aanstoot gegee het. Die mense het hom al baing gepla.

„Jij kom seker ook al om te hoor wat dit met Arnoldus is,” sê hij, toen oom Karel gaan sit.

„Ja, dit is so.”

„Die hele wereld was al hier,” sê meneer.

„Was meneer dan nog nie daar gewees nie?” vra oom Karel.

„Nee, ik glo maar min van die storie. Ik sal daarom netnou gaan. Wil jij saamgaan.”

„Og ja, ik is nie bang nie; laat ons saamgaan.”

Meneer staan op, vat sijn hoed en stap met oom Karel naar Arnoldus toe.

Dit lijk of 'n hele partij mense op die wag gestaan het, want toen meneer die huis van Arnoldus inkom, is daar netnou soveel mense, dat hij amper kon kerk hou.

Arnoldus lê nog altijd in bed. Praat, doen hij nie. Met moeite het sijn ou vrou hom so ver gebreng, dat hij 'n klein stukkie geëet het. Als andere mense met hom praat, wijs hij met sijn hand dat hulle moet stil blij.

Toen meneer inkom lig hij so effen sijn kop op. Maar toen hij oom Karel sien, laat hij sijn kop sak.

„Wel Arnoldus! hoe gaan dit,” vra meneer, terwijl hij op 'n stoel bij die bed gaan sit. „Is jij siek?”

Langsaam keer Arnoldus hom om en kijk meneer aan. Eindelijk sê hij met 'n sagte stem: „Nee, meneer! siek is ik nie.”

„Maar wat skeel dan dat jij hier lê?”

„Ja,” sug Arnoldus, „dit mag meneer wel vra, maar dit is moeilik te beantwoorde. Niemand kan die dinge verstaan, wat dit nie bij ondervinding ken nie. Ja, die sielsomstandighede word nie in die skole geleer nie.”

Meneer het wel gemerk, dat volgens oom Arnoldus se gevoele, hij nie 'n bevoegd persoon was om van die omstandighede kennis te neem nie, dog hij laat dit virbij gaan en vra weer : „Wat is dan met jou gebeur?”

„Ik is bang om dit te vertel. Spotternij sal mijn deel wees. Dog ik voel ook dat ik moet uitspreek en dit voor 'n wagter op Sions muur, opdat hij ook kan weet wat hij doen moet.”

Die mense het nou so die kamer ingepak dat dit vreeslik warm was. Oom Karel kon nie nalaat om hardop : „Soe !” te sê nie.

Dit sal moeilik wees die blik van verontwaardiging te beskrywe waarmee Arnoldus oom Karel aangekijk het. Oom Karel was egter heeltemaal onskuldig en het volstrek nie gemeen om te spot nie. Hij kon dit waarlik nie help nie. Dit was tog al te warm.

„Als daar spotters is, kan ik nie praat nie,” sê oom Arnoldus. „Die dinge wat ik nou gaan vertel is nie vir spotters nie, maar vir mense met ondervinding.”

Oom Karel het groot lus om Arnoldus 'n opstopper te gee en dan uit te stap, maar meneer kijk hom met 'n glimlag aan. Daarom blij hij sit.

„Wel, Arnoldus ! vertel nou,” sê meneer. „Ons is almal nuwsgierig. Spotters is hier nie.”

Oom Arnoldus kijk meneer meêlijgend aan. Eindelijk sê hij : „Ik sal spreek, laat die spotters hoor en verander, en laat iedereen opmerk wat ik sê : Dit is nou al weke dat ik met 'n gebroke hart rondstap. Die mense vertrap mij en allerlei beskuldiging is op mij. Daar is mense wat durf sê dat ik die goed van weeskinders wil vat. O, dit is swaar vir 'n Christen om so belaster te worde.”

Hier hou oom Arnoldus 'n bietjie op en veeg sijn oge af. Sijn vrou huil hard-op en Flippie voel of hij deur die grond wil sink. Die hele klomp mense is aangedaan, behalwe meneer wat

met 'n onbewoge gesig sit te luister en oom Karel wat nukkerig is.

„Maar broeders”, so gaan oom Arnoldus voort, „moet nou nie denk nie, dat ik die mense hulle misdade nie vergeef nie. Ik is ook 'n arme sondaar en ik neem hulle niks kwalik nie. Als hulle op hulle gewete wil neem om mij te belaster, laat hulle dit doen. Ik vergeef dit alles.”

Weer was daar stilte.

„Onder die druk het ik nou weke geleef en gesug. Maar in die laaste nag kon ik glad nie slaap nie. Vroeg het ik opgestaan om in die tuin rus te vinde en alleen te wees.”

„Toen ik so onder die perske-boom loop en die son nog nie op is nie, sien ik opeens 'n lig om mij heen.”

Weer hou oom Arnoldus op en lê 'n paar minute naar bowe te kijk. In die kamer was dit nou so stil, dat 'n mens 'n muis kon hoor loop.

„Toen kom daar 'n stem wat tot mij sê: „Arnoldus! Arnoldus! Ik was so verskrik dat ik niks kon sê nie.”

„Arnoldus” sê die stem, „Hoor! Die aardse dinge neem te veel van jou tijd weg. Daar is baing werk vir jou te doen. Laat al die aardse dinge staan en werk net met die geestelike; maak jou los van die aarde. Toen hou die stem op en die lig gaan weg.”

„Was dit alles wat die stem gesê het,” vra meneer.

„Die stem het nog meer gesê, maar dit is vir mij alleen,” het oom Arnoldus geantwoord. Andere mense kan dit tog nie verstaan nie. Praat nou met mij nie meer van aardse sake nie. Ik gaan nou alles verkoop en stil lewe. Ik het regte spijt,” sê hij vir Flip, „maar jij moet nou self klaar kom. Ik kan jou nie meer help nie.”

„Maar oom,” so bars Flip uit, „hoe dan met die skuld van die skape? Wat sal ik maak?”

Arnoldus sluit sijn oge en gee nie antwoord nie.

„Kom,” sê oom Karel terwyl hij opstaan. „Kom, Flip! ga met mij saam. Alles sal regkom.”

Flip kijk oom Karel met verwilderde oge aan.

„Kom oor 'n uur naar mijn huis,” sê oom Karel.

„Ja broeders! laat ons nou almaal heengaan,” sê meneer.

„Na al die ondervindings het onse vriend Arnoldus rus nodig. Nou, Arnoldus! aangename rus; ons sal wel weer praat.”

Met die woorde stap meneer uit, gevolg deur die meeste mense.

„Hoor ik is blij dat ik uit is,” sê oom Karel toen hij uitkom.
„Dit het vir mij daar binne te benoud geworde.”

„Ik kon so denk,” sê meneer, „maar wat gaan jij nou met Flip doen?”

„Meyer en ik sal die ding wel klaarmaak; dog wat denk jij van die gesig van Arnoldus?”

„Ons sal later wel sien, sê meneer.” Nou moet ik nog 'n weinig werk.”

Oom Karel, aan hom self oorgelaat, was dan ook met homself opgeskeep. Hij het Flip bij hom bestel en weet nou nie wat hij met Flip sal aanvang nie. Flip is ook so onnosel.

Die arme kerel het dit egter net smoor. Sijn geloof in oom Arnoldus was deur die gesig weer heeltemaal wakker geworde en hij was klaar om enige ding te doen of te teken, wat oom hom voorlê. Tegelijkertijd was hij bang vir oom Karel en viral vir Anna. Als oom Arnoldus dus net nie gesê het nie, dat hij Anna moes laat staan, dan sou hij oom Karel seker in die steek laat, en blindelings oom Arnoldus volg. Nou kon hij dit nie doen nie.

Die gedachte van Anna te verloor, drijf hom dan ook naar oom Karel toe.

„Dis goed dat hij kom,” sê oom Karel, toen hij hom sien aankom. „Hoe staan dit nou met jou liewe oom?”

„Oom Arnoldus lê nog maar stil. Hij het nou al die mense laat uitgaan. Hij wil met niemand praat nie.”

„Nou kijk,” sê oom Karel. „Ik sal nou reguit met jou praat. Wat is die storie van die skape, wat jij gekoop het. Wanneer moet jij dit betaal en hoe sal jij die geld krij?”

Dit het heel wat moeite gekos, om uit wat Flip vertel 'n be hoorlike gedagte te krij, hoe eigenlijk die saak was. Deur heen en weer vra het oom Karel daar tog sowat agtergekom. Toen hij daar eindelijk iets van begriip, sê hij:

„Flip, gaan nou naar Anna en sê vir haar, sij hoef haar nie

moeg te maak nie, want ik sal alles reg maak. Jij sal sien dat op die end alles sal reg kom. Maar pas op, jij teken niks nie, al sien oom Arnoldus nog honderd gesigte.”

„Flip was te blij om van oom Karel los te kom, om sijn raad te volg en oomblikkelik oor te stap naar Anna, wat nie alleen uit liefde, maar die dag ook uit nuwsgierigheid al naar hom uitgesien het. Hij moes daar eers vir die hele familie die geskiedenis van die gesig vertel. Hij krij tog tijd om 'n oomblikke met Anna alleen te wees en haar te sê, dat oom Karel vir alles sou sorre. Hij was eers regte bang om van die skape te praat. Toen hij egter merk, dat Anna daar alles van afweet, stort hij sijn hele hart uit, en dit was vir hom alsof hij nou 'n paar honderd pond ligter voel. Een ding hou hij egter vir hom self, n.l. dat oom Arnoldus wil hê, dat hij Anna sou afsê. So dom was Flip nie of hij voel wel hoe Anna nou al met oom Arnoldus se ontmoeting spot en dat dit verder beter was om te swijg.

Oom Karel gaan nog even droog bij Mnr. Meyer aan, maar daar was te veel mense. Al wat hij van die ou kon krij, was : „Wag maar oom, tot Maandag.”

Sondag morre was die kerk vol. Meneer was daaroor juis nie gestig nie, daar dit duidelik was dat partij mense net gekom het om te hoor, of meneer niks oor oom Arnoldus se wonderlike gesig sou sê nie, of om Arnoldus te sien. In die eerste saak het hulle bedroge uitgekome; in die tweede nie. Oom Arnoldus was daar.

Op sijn gewone plek vooraan sit hij. Sijn gesig was enigszins bleek en seer ernstig. Sonder op te kijk het hij die kerk ingekom en naar sijn plaas gegaan, waar hij veel langer als anders sijn gebed gedaan het. Toen het hij met 'n onbeweeglike gesig naar die preekstoel gekijk en so lang als die predikant praat, het hij hom aangestaar. Slegs nou en dan het hij, als meneer iets sê, wat hom nie aanstaan nie, droewig medelijdend geglimlag, net of hij vir die predikant jammer het. Ewe stadig was hij uitgestap. Alleen bij die uitgaan het hij tot een van sijn vriende gesê, dog so, dat ander mense dit nie kon hoor, dat hij die aand tuis sou wees, 'n stukkie sou lees en dan met hulle daaroor 'n paar woorde sou praat. Dit was alles, maar ook genoeg om 'n

hele partij mense die vooneme te laat opvat, om die aand bij oom Arnoldus te wees.

Bij die middag-preek was oom Arnoldus nie teenwoordig nie. Toen die kerse opgesteek worde, kon jij 'n trop mense sijn huis sien ingaan, vol van nuwsgierigheid om naar hom te hoor.

Flip het 'n harde strijd gehad tussen liefde en plig. Hij het gedenk, dat dit sijn plig was ook te blij luister. Liefde raak hom egter baas en toen hij eers bij Anna was, het die hom gou oortuig, dat hij oom Arnoldus nog baing kan hoor. Sij probeer hom te oortuig, dat al die dinge net skelmstreke was van oom. Maar dit wou hij nie glo nie.

Die grote eetkamer bij oom Arnoldus was stampend vol. Toen die ou uit sijn kamer kom, kon hij amper nie deurkom nie. Hij begin eers sijn verwondering te kenne te gee, dat daar soveel mense is. Hij is tog so'n arme swakke sondaar. Nadat hij op die manier homself sleggemak het, hou hij 'n soort van godsdiens : lees 'n stukkie, doen 'n gebed en begin toen te praat.

Oor die gesig wat hij gehad het, praat hij minder als wat die mense verwag het. Hulle het opgekom om die regte van die verskijning te hoor en nou krij hulle halwe woorde. Arnoldus sê wel, dat 'n stem tot hom gepraat het, maar wie die spreker was en wat die stem eigenlijk gesê het, hou hij vir hom. Een ding wat hij duidelik uitspreek is, dat hij nou al sijn goed gaan verkoop en niks meer met die wereld wil te doen hê nie; dat hij om so te sê, afskeid van die wereld neem om nou net vir die geestelike sake te lewe. In die wereld en deur die wereld word hij wel gehaat en veroordeel, dog dit sal hij geduldig dra.

Toen hij bij die laaste punt kom, word hij regte aandoenlik. Die trane loop oor sijn wange en die grootste gedeelte van sijn hoorders is ook aangedaan.

Intussen het dit laat geworde en daar die meeste Praatvillers nog tot die ou klas mense behoer, wat vroeg gaan slaap, het hulle so stadigaan geloop, sodat eindelijk net 'n paar oorgeblij het.

Flip het die aand nie heeltemaal lekker gevoel nie. Vroeger dan gewoonlik het hij Anna nag gesê en huistoe gegaan.

Toen hij sien dat daar mense in die eetkamer was, het hij stil wil virbijgaan. Sodra oom Arnoldus hom egter sien, roep hij met 'n ernstige stem : „Flip blij hier.”

Flip blij staan, stil soos 'n beeld, en denk : Wat sal dit nou afgee. Oom Arnoldus sit net soos 'n juts en Flip lijk soos 'n beskuldigde sonder advokaat.

„Flip!” sê oom Arnoldus, „dit spijt mij dat jij vanaand nie hier gewees het nie. Die verleiding van die wereld was seker te sterk. Jij het ook saamgestaan met mijn vijande, maar denk nou nie dat ik jou dit verwijt of jou haat, glad nie. Jij kan dit nie help nie en ik wil daarvoor ook nie veel sê nie. Eén ding wil ik egter hê, dat jij nog vanaand sal verklaar en dan sal ons more oor die aardse sake verder praat : Het ik jou plaas onregverdig gevat : ja of nee? Getuig nou voor die broeders wat hier is.”

Verbaas blij Flip hom aankijk. Nou kijk hij op en dan weer af. Hij was nou so in die war. Op die end sê hij tog : „Nee, oom, ik weet niks nie.”

„Dit is nie genoeg nie,” sê oom Arnoldus. „Die vraag is net : het ik jou plaas onregverdig gevat, ja of nee?”

Dit was vir Flip net of die kamer met hom ronddraai. Die enigste gedagte in sijn hart was : „Kon Anna tog maar hier wees.”

„Ik is maar dom oom!” roep hij uit. „Ik weet nie; oom moet weet.”

Die laaste woord was 'n skerper pijnlijkheid in Arnoldus se hart dan Flip kon gedenk het.

Nog eens herhaal Arnoldus die vraag. Maar van Flip was nou niks anders te krij nie dan : „Ik weet nie; oom moet weet.”

Toen oom sien, dat hij met Flip tog niks vorder nie, laat hij hom eindelijk weggaan, dog sê dat hij morre vroeg moet kom.

'n Mens kan begriip dat Flip blij was om los te wees, hoewel die gedagte aan „morre-vroeg” hom die slaap uit die oge hou. Toen hij eindelijk in slaap val droom hij net sware drome. Voor dat die dag breek, was hij al wakker.

Met sulke mense als Flip moet jij oppas, om nie te ver te gaan nie. Hulle gee toe. Baing keer egter als jij denk, jij kan

maak wat jij wil, dan draai hulle om en jij kan niks verder doen nie. Hulle eenvoudigheid is hulle krag. Hulle spreek nie teen nie, maar hou vas wat hulle het.

Flip was in die toestand toen hij die morre opstaan. Hoe die dinge eigenlijk in mekaar sit, kan hij nie uitmaak nie. Hij verstaan net dat Anna en oom Karel aan die een en oom Arnoldus aan die ander kant staan; ook dat hij tussen die twee moet kies. Hij begin met hom self te redeneer.

„Of oom Arnoldus goed is weet ik nie; maar dat Anna goed is weet ik en oom Karel sal vir die bewijs sorre. Ik hou mij dus aan Anna.”

Met die vaste voorneme het Flip die kamer ingestap, waar oom Arnoldus hom opgewag het.

Ook Arnoldus het die rus nie kon vinde nie. Hij weet wel, dat niemand hom die plaas weer kan afneem nie; maar hij voel ook wel, dat hij net baing sonde sal hê. Die beste was om Flip se lewensreg te koop.

Dat hij dit nou vir die prijs, wat hij gemeen het, nie sou krij nie, verstaan hij goed. Tog hoop hij daar genoeg op te kan verdien en nog die naam van 'n vrome man boweop te behou.

Toen Flip inkom was oom net so soet als suiker.

„Wel”, Flippie sê hij, „hoe het jij vannag geslaap?”

„Goed, oom!” sê Flip verskrik.

„Ik het nie goed geslaap nie,” sê oom. „Og als julle weet, hoe julle mijn hart ieder keer deurboor, dan sal julle dit nie doen nie. Maar dit is nou eenmaal so: Daar is niks aan te doen nie. Daar moet egter 'n end aan kom. Die dinge van die wereld het mij opgehou. Jij moet mij lewensreg aan mij verkoop of die plaas terugkoop. Wat wil jij doen?”

„Ik weet nie, oom! ik weet niks nie.”

„Ja, dit sal wel so wees, en daarom gaan jij naar oom Karel of Anna toe. Nou, ik sal jou sê wat jij moet doen. Sodra dit tien uur is, gaan jij naar Mister Meyer en vra vir hom om 'n bietjie oor te kom. Jij moet dan ook saamkom. Net julle twee alleen. Ik wil niemand anders daarbij hê nie. Nou kan jij loop.”

Flip gaan nie alleen die kamer, maar ook die huis uit naar Anna toe. Dit was wel vroeg, maar Anna was vroeg op. Sij was

glad verstom toen sijn hoor wat Flip vertel. Sij stuur hom weer naar oom Karel.

„Wat” ! roep die ou, toen hij die storie van Flip hoor, „wat ! sou Arnoldus regtig-waar omdraai, of is dit 'n nuwe streek wat hij uithaal. Maar dit ik niks nie. Meyer sal sijn Moses wel wees, daar is ik seker van. Wag Flip, ons sal saam naar Meyer gaan.”

So gesê so gedaan. Net toen mister Meyer in sijn kantoor stap, is oom Karel en Flip ook daar.

Soos dit Maandag morrens gaan, was die kantoortjie vol mense. Mister Meyer gaan met die twee in 'n ander kamer en probeer toen uit te vinde wat hulle wil hê. Flip kan niks anders vertel nie, dan die boodskap van oom Arnoldus. Die aan- en die opmerkings van oom Karel het die saak nie duideliker gemaak nie.

„Goed !” sê mister Meyer op die end, hoewel hij daar niks van begryp nie, „ik sal van-middag om drie uur oorkom en sien wat Arnoldus wil hê. Nou het ik nie tijd nie. Rij maar huistoe, oom Karel, ik sal regmaak.”

Oom Karel het meer lus gehad om te blij. Dog daar wou mister Meyer nie van hoor nie, sodat oom tevrede moes wees met die belofte, dat hij oor 'n paar dag weer kan kom.

Om drie uur stap mister Meyer, wat self nuwsgierig was, naar oom Arnoldus. Flip staan al bij die deur hom op te wag.

Toen hij in die kamer kom, sit oom met 'n hoop papiere voor hom. Hij wenk mister Meyer en Flip om te gaan sit en hulle begin toen te praat.

Wat die twee mans eigenlijk gepraat het, kon Flip nooit weer vertel nie. Al wat hij kon sê, was, dat nou mister Meyer nukkerig was en dan weer oom Arnoldus. Dat hulle die een papier na die ander ingesien en weer neergeset het, en dat na 'n lange diskussie oom Arnoldus verklaar het : „Kijk, hier blij ik bij. Flip kan die plaas terugkrij, maar dan betaal hij mij al wat ik voorgeskiet het, of hij kan zijn lewensreg aan mij verkoop vir 'n billike prijs. Ik sal hom £2000 gee, meer nie.” Mister Meyer het toen gesê dat hij oor 'n paar dage sou antwoord gee, als hij eers met Flip en andere gepraat het.

„Ik sê, ik wil met niemand anders te doen hê, dan met Flip en jou,” was die laaste woord wat Arnoldus praat.

Toen oom Karel na 'n paar dage inkom, hoor hij die hele storie. Hij was woedend kwaad toen hij hoor hoe die sake in mekaar sit en dat met al die sogenaamde voorskotte, Arnoldus seker 'n £800 bij die transaksie sou win. Hij wil met alle geweld proses maak.

„Nee, oom! daar kom niks van nie,” sê mister Meyer. „'n Proses sal Flip gedaan-maak. Die rekenings en voorskotte is so slim agtermekaar geset, dat daar min aan te doen is. En als Flip voor die regter moet kom om verklarings af te lê, dan sal Arnoldus se Advokaat hom net alles laat verklaar wat hij wil. Ons moet tevrede wees, dat Flip wat terugkrij. Flip moet sijn lewensreg maar verkoop en dan vir die orige geld 'n plasie krij waar hij en Anna op kan boer. Hulle twee sal wel opkom.

Na veel moeite haal mister Meyer oom Karel oor om die saak in sijn hande te laat en Flip te sê 'n prokurasie te teken, dat mister Meyer in sijn naam kon werk. Flip word toen opgesoek, die prokurasie werd geteken. Getroos word die arme kerel weggestuur.

Die werk tussen mister Meyer en oom Arnoldus het lang aangehou, want albei was slim. Op die end het dit tog klaargekom, hoewel mister Meyer moes erken, dat hij nog nooit met so'n slim kerel te doen gehad het nie, als ou Arnoldus, wat bo-op nog ten minste 'n £800 daarbij verdien het.

Daar was net 'n plasie te koop. So had oom Karel en mister Meyer net gou die plan klaar om dit vir Flip te krij. Alles gaan toen ewe glad. Oom Arnoldus blij viendelik en praat maar van geestelike sake. Waar hij kom, vertel hij hoe swaar dit vir hom is, dat hij nou Rooiheuvel moet koop, om Flip te help. En die mense, ten minste 'n groot klomp, geloof hem ook. 'n Man egter wat baing kwaad was, was Olmans. Maar dit help nou nie om met oom Arnoldus rusie te maak nie. Hij praat net oor die Bijbel als hij vasraak.

'n Paar maande na die geskiedenis weer op 'n Maandagmore, kan jij Flip in 'n mooie spider sien en Anna naas hom. Hulle rij kerk-toe om te trou. Flip sien daar blij dog onnosel

nit, soos alle mans als hulle voor die preekstoel staan. Toen hulle getrou het, gaan hulle naar die huis van Anna haar vader met die vriende te gebruik. Meneer hou eers 'n aanspraak en toen begin oom Arnoldus. Sijn aanspraak was meer dan trefsend. Hij huil en laat al die mense op 'n paar na huil.

Onder die paar was, soos te denke is, oom Karel. Toen Arnoldus preek sit hij op die stoel te skuiwe, sodat die stoel amper breek, en toen meneer uitstap, stap hij saam.

Hulle loop 'n rukkie saam. Opeens staan oom Karel stil en sê :

„Meneer ! ken jij die duiwels hulle name ?”

Meneer kijk verwonder op. „Die duiwels hulle name, nee. 'n Paar word in die Skrif genoem.”

„Ik praat nie van die duiwels uit die Bijbel nie,” herneem oom Karel, „maar van die duiwels onder ons. Hulle sê : daar is die Geldduiwel en die Drankduiwel die Liegduiwel en die Praatduiwel, die Spogduiwel en die Afgunsduiwel ! Maar weet meneer wat die baas-duiwel is ?”

„Nee,” sê meneer.

„Dan sal ik dit vir jou sê : Die Baas-Duiwel

Se naam is :

„DIE DUIWEL VAN HUIGELARIJ.”

AFRIKAANSE BOEKEN.

UITGAVE VAN

„Het Volksblad”-Drukkerij,

Drukkers en Uitgevers.

BLOEMFONTEIN en POTCHEFSTROOM.

~~~~~

VERSCHENEN:

	postvrj
EENVOUDIGE MENSE, door J. Lub, geb. in linnen band. 'n Gawe skildering van Suid Afrikaanse toestande.	3/3
DONKER JOHANNESBURG, (geïllustreerd), door J. Lub, geb. in linnen band. Toneeltjies in die goudstad word op aangename wyse in hierdie werk be- skrywe	3/3
OORLOGS EN ANDERE GEDICHTEN, door Oud-Pres. W. F. Reitz, geb. in linnen band. President Reitz het mooie gedigte in verband met gebeurtenisse ge- durende die Driejarige Oorlog ... .. in papieren omslag	2/3 1/9
GESELLIGE HALF UURTJIES, door J. G. Engela, in linnen omslag. Dit is ligte verhaaltjies, waarin die Afri- kaanse tonele baing keer op luimige manier word vertel	2/3
SEWE DUIWELS EN WAT HULLE GEDOEN HET, (ryk geïllus- treerd) door Ou Oom Jan, in linnenband (5de druk) Dit is die vijfde druk, 'n bewijs dat die skrywer die hart van die volk geraak het en dat hij praat	

- van toestande wat helaas, al dag nog onder ons volk aangetroffe worde. Professor Cachet kon sien en kon raak sien. Dit is 'n boek wat sal blijwe lewe onder ons volk. 3/6
- VERSE VAN POTGIETERS TREK, door Totius, in 4to formaat. Totius se kuns als digter vloei op 'n aanminnige skilderagtige wijze in hierdie werk van sij hand 1/9
- DARK JOHANNESBURG, by J. Lub... .. 2/3
- WILGERBOOM-BOGIES, Verse van Totius. Dit is een van die bundels liefste gediggies deur Totius 1/1
- DONKERE WOLKEN (geïllustreerd), door Paula, Paula skilder hier 'n aangename en soms hartroerende tonele uit die Driejarige Oorlog... .. 4/-
In Prachtband 10/-
- VERGEET NIE, Histories-Romanties Verhaal uit die Anglo-Boere-oorlog, door Dr. D. F. Malherbe. Dit is 'n verhaal wat veel die volk te lere gee en waarvan die beskrywing van Suid Afrikaanse tonele en huiselike toestande kunstig is uitgewerk. 3/6
- DROGE-LAND BOERDERIJ, (met ongeveer 40 illustrasies) deur Heinrich S. du Toit. Die boek wat elke boer moet hê wat die drogeland boerderij wil toepas en beoefen. 3/6
- DRY-LAND FARMING, by H. S. du Toit, (English ed.) 3/6
- "THE VERDICT," A drama of the Transvaal in three acts, by Theo J. Holzberg and I. K. Sampson (in linnen band). 'n Treurspel wat 'n insig gee in die sogenaamd „trap stelsel” in verband met die diamanthandel. Dis netjes in mekaar geset 1/6
In linnen band 2/6

BOER EN BARBAAR, deur J. H. Malan, met kaart, sketse en vele illustrasies. Die boek wat 'n grondig bestudeerde, aaneengeskakelde geskiedenis gee van die lotgevalle van die voortrekkers en die maatskappelijke lewe van hulle voorvadere 6/6
In prachtband 10/6 en 17/6

ONS WEG DEUR DIE WERELD, deur C. J. Langenhoven. Dit is oorspronklike beskrywings van tonele uit die volkslewe. 'n Boek wat elke Afrikaner behoort te besit en aandagtig behoort te lees. Die luim wat jij deur die ganse boek aantref is een van die aanlokkelike kentekene. 3/6

KLOKGRASSIES, deur Dr. D. F. Malherbe. Dit is 'n kunstwerk van die hand van 'n skrywer wat digter is en 'n digters oor en oog het... .. 1/1

